

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Sámedikki 2018 jahkedieđahus

Mearriduvvon njukčamánu 7. b. 2019
Ášši 10/19

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Ávjovárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Karášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Sámediggi 2019

Ovddasiidogovva: Sámediggi

Sisdoallu

1. oassi - Jodiheddji muitala	10
2. oassi - Oahpásnuvvat doaimmain ja váldo-loguiguin	12
<i>Sámedikki politihkalaš ortnet</i>	13
<i>Sámedikki hálddahus</i>	16
Sámedikki hálddahuslaš organiseremin.....	16
Jahke barggut	17
Buozalmasjávkan	17
Turnover	17
Rabas virggit	18
Dokumeantta statistihkka	18
<i>Sámedikki interneahtha statistihkka</i>	18
Statistihkka Sámediggi neahttasiidu 2018	18
Statistihkka sosiála mediain 2018.....	19
<i>Čoavddalogut</i>	20
3. oassi - Jagi doaimmat ja bohtosat	21
Váikkuhangaskaoamit, doaibma politihkalaš ja hálddahusa dásis reviderejuvvon bušehta ektui	22
Departemeanttaid juolludusat	22
Váikkuhangaskaoapmereketdoallu 2018	23
Earáláhkai geavaheamit	24
Bajilgovva válljejuvvon konsultašuvnnat stádaeiseválddiiguin 2018:is	25
1 Giella	28
1.1 <i>Sámegielaide váikkuhangaskaoamit</i>	28
1.1.1 Ángiruššansuorggit - giella.....	28
1.2 <i>Sámegiela geavaheapmi</i>	28
1.2.1 Čoahkketabeall - sámegiela geavaheapmi	28
1.2.2 Guovttegielatvuodá doarjja suohkaniidda - njuolggadoarjja	28
1.2.3 Guovttegielatvuodádoarjja fylkkasuohkaniidda - njuolggadoarjja	29
1.2.4 Giellaikkadeapmi - prošekta.....	30
1.3 <i>Sámegielaide ovddideapmi</i>	31
1.3.1 Čoahkketabeall - Sámegielaide ovddideapmi.....	31
1.3.2 Giellaovddideapmi suohkaniin - ohcanvuđot doarjja	31
1.3.3 Giellaovddideapmi fylkkasuohkaniin - ohcanvuđot doarjja	31
1.3.4 Sámi giellaguovddážit - njuolggadoarjja.....	32
1.3.5 Giella proševttat - ohcanvuđot doarjja	33
1.3.6 Nuoraid giellamovttiidahttin - ohcanvuđot doarjja	35
1.3.7 Julevsámegiela riektáčállingirji - prošekta	36

1.3.8	Sámi Giellagáldu - prošeakta	36
1.4	"Váibmogiela" čuovvuleapmi.....	38
1.4.1	Čoahkketabealla – Váibmogiella.....	38
1.5	Báikenammabálvalus	39
2	Máhttu.....	41
2.1	<i>Máhtu váikkuhangaskaoamit</i>	41
2.1.1	Máhtu áŋgiruššansuorggit.....	41
2.2	<i>Sámi mánáidgárdefálaldaga sisdoallu</i>	41
2.2.1	Čoahkketabealla – sámi mánáidgárdefálaldaga sisdoallu	43
2.2.2	Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	43
2.2.3	Sámi mánát ođđa searvelanjain – prošeakta.....	44
2.3	<i>Giellabargu mánáidgárddiin</i>	45
2.3.1	Čoahkketabealla - giellabargu mánáidgárddiin	45
2.3.2	Doarjja sámi giellaoahpahussii – ohcanvuđot doarjja.....	46
2.3.3	Doarjja prošeavttaide ja ovddidanbargui - ohcanvuđot doarjja	46
2.3.4	Juvlesámi giellatjehppe – njuolggadoarjja Árran mánáidgárdái.....	47
2.4	<i>Gealbolokten mánáidgárddiin</i>	47
2.4.1	Čoahkketabealla – gealbolokten mánáidgárddis.....	47
2.4.2	Seminára mánáidgárdebargiide – konferánsa.....	48
2.5	<i>Pedagogalaš ávdnasat</i>	49
2.5.1	Čoahkketabealla – pedagogalaš ávdnasat.....	49
2.5.2	Doarjja pedagogalaš ávdnasiidda – ohcanvuđot doarjja.....	49
2.6	<i>Sámi sisdoallu skuvllas</i>	50
2.6.1	Čoahkketabealla – sámi sisdoallu skuvllas	52
2.6.2	Oahppoplánaid revideren – prošeakta.....	52
2.6.3	Árbevirolaš máhttu ja sámi meahccegeavaheapmi vuodđoskuvllas - ohcanvuđot doarjja	54
2.7	<i>Oahppobiras ja skuvlaovddideapmi</i>	55
2.7.1	Čoahkketabealla – oahppobiras ja skuvlaovddideapmi	55
2.7.2	Fierpmádat sámegieloahpahussii – njuolggadoarjja Sámi allaskuvlii	55
2.7.3	MoU on Cooperation on Indigenous Education – prošeakta	56
2.7.4	Earenoamášpedagogalaš fágabeaivvit – konferánsa	56
2.7.5	Searveskuvla Sirpmá bajásšaddanguovddáš / Ohcejoga skuvla	56
2.8	<i>Oahpponeavvut</i>	57
2.8.1	Čoahkketabealla – oahpponeavvut.....	58
2.8.2	Doarjja oahpponeavvuid ovddideapmái – ohcanvuđot doarjja	58
2.8.3	Rámmašiehtadusat oahpponeavvobuvttadeddjiiguin – šiehtadus.....	59
2.8.4	Ovttas - Aktan - Aktesne – njuolggadoarjja Sámi allaskuvlii.....	60
2.8.5	Árvvosmahttindoaimabijut oahpponeavvobuvttadeddjiide – konferánsa	60
2.9	<i>Digitála oahpponeavvuid ovddideapmi</i>	61
2.10	<i>Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis</i>	61

2.11	<i>Oahppo- ja dutkandárbbut</i>	62
2.12	<i>Rekrutereren sámi alit ohppui ja dutkamii</i>	62
2.12.1	Stipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja	63
3	Areálat, biras ja dálkkádat	64
3.1	<i>Areálaide, birrasii ja dálkkádahkii guoski váikkuhangaskaoamit</i>	64
3.1.1	Areálaide, birrasii ja dálkkádahkii guoski ángiruššansuorggit	64
3.2	<i>Areálahálddašeapmi</i>	64
3.2.1	Čoahkketabealla - árbediehtu areálahálddašeamis	66
3.2.2	Protect Sápmi vuodđudus - njuolggadoarjja	66
3.2.3	Sámi areála- ja resursavuoigatvuodaid eará čuovvuleapmi - ohcanvuđot doarjagat.....	66
3.3	<i>Luondduressurssat</i>	67
3.4	<i>Luonddušládjjivohta</i>	68
3.5	<i>Dálkkádat</i>	69
3.6	<i>Meahcásteapmi</i>	69
4	Ealáhusat	71
4.1	<i>Ealáhusaid váikkuhanagaskaoamit</i>	71
4.1.1	Ángiruššansuorggit - ealáhusat.....	71
4.2	<i>Vuodđoealáhusat</i>	72
4.2.1	Čoahkketabealla - vuodđoealáhusat.....	76
4.2.2	Doarjja vuodđoealáhusaide - ohcanvuđot doarjja.....	76
4.2.3	Boazodoallolága ja boazodoallohálddašeami guorahallan mas čielggaduvvo dárbu rievdadit boazodoallolágaid - prošeakta	78
4.3	<i>Juohkelágan ealáhusat, lotnolas- ja meahcástanealáhusat, árvohákan ja ođđaásaheamit</i>	78
4.3.1	Čoahkketabealla - juohkelágan ealáhusat, lotnolas- ja meahcástanealáhusat, árvohákan ja ođđaásaheamit.....	79
4.3.2	Doarjja ealáhusaide, fitnodatovddideapmái, lotnolas- ja meahcástanealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	79
4.3.3	Sápmi ealáhusdieđahus - prošeakta	79
4.3.4	Sápmi Ealáhussiida - njuolggodoarjja	80
4.3.5	Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja.....	80
4.3.6	Sámi mátkeealáhusat - prošeakta	80
4.3.7	Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja	81
4.4	<i>Hutkás ealáhusat</i>	82
4.4.1	Čoahkketabealla - hutkás ealáhusat	82
4.4.2	Doarjja hutkás ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	82
4.4.3	Gelbbolašvuodavuođot hutkás ealáhusat - prošeakta.....	83
4.5	<i>Duodji</i>	83
4.5.1	Čoahkketabealla - duodji.....	83
4.5.2	Duodjeinstituhtta - njuolggodoarjja.....	83

4.5.3	Ovddideapmi ja rekrutteren duodjeealáhusas - njuolggodoarjja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii	84
4.5.4	Evalueren duodjebagadalli ortnega	84
4.5.5	Duoji ealáhusšiehtadus	85
5	Kultuvra	87
5.1	<i>Kultuvrra váikkuhangaskaoamit</i>	87
5.1.1	Ángiruššansuorggit - kultuvra	87
5.2	<i>Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda</i>	88
5.2.1	Čoahkketabealla - buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	88
5.2.2	Sámi dáiddáršiehtadus - šiehtadus	89
5.2.3	Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	90
5.2.4	Doarjja kulturdoaimbajuide - ohcanvuđot doarjja	90
5.2.5	Dáiddárkonferánsa - konferánsa	91
5.3	<i>Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskustan- ja vásihanarenan</i>	91
5.3.1	Čoahkketabealla - sámi kulturásahusat	92
5.3.2	Festiválat - njuolggodoarjja	92
5.3.3	Teáhterat - njuolggodoarjja	93
5.3.4	Museat	94
5.3.5	Bååstede - prošeakta	95
5.3.6	Sámi kulturviesut ja kulturgaskustanáhusat - njuolggodoarjja	95
5.3.7	Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	96
5.4	<i>Sámi girjjálašvuota ja mediat</i>	96
5.4.1	Čoahkketabealla - sámi girjjálašvuota ja mediat	97
5.4.2	Čális fal - prošeakta	97
5.4.3	Doarjja girjjálašvuota ovddideapmái ja ovdánahttimii - ohcanvuđot doarjja	98
5.4.4	Sámi mediat - njuolggodoarjja	98
5.4.5	Doarjja Sámi girjebussiide - njuolggodoarjja	99
5.4.6	Konferánsa sámi girjjálašvuota birra - konferánsa	100
5.5	<i>Sámi valáštallan</i>	100
5.5.1	Čoahkketabealla - sámi valáštallan	100
5.5.2	Sámi valáštallan - njuolggodoarjja	101
5.5.3	Kultur- ja valáštallanstipeanda - stipeanda	101
6	Kulturmuitosuodjalus	103
6.1	<i>Váikkuhangaskaoamit kulturmuitosuodjaleami várás</i>	103
6.1.1	Ángiruššansuorgi - kulturmuitosuodjalus	103
6.2	<i>Kulturmuittuid hálddašeapmi</i>	104
6.2.1	Čoahkketabealla - kulturmuittohálddašeapmi	106
6.2.2	Doarjagat sámi kulturmuitosuodjalussii - ohcanvuđot doarjagat	106
6.2.3	Sää'msijdd kulturbiras - prošeakta	107
6.2.4	Ceavccageađggi dikšun ja gaskkusteapmi - prošeakta	107
6.2.5	BARK - kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi - prošeakta	107
6.3	<i>Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut</i>	109

6.4	<i>Sámi kulturárbbi oainnusmahttin</i>	109
6.5	<i>Vistesuodjalus</i>	110
6.5.1	Čoahkketabealla - vistesuodjalus.....	110
6.5.2	Vistesuodjalusprošeakta – ohchanvuodot doarjja.....	111
7	Dearvvašvuotta ja sosiála	113
7.1	<i>Váikkuhangaskaoamit dearvvašvuhtii ja sosiálii</i>	113
7.1.1	Ángiruššansuorggit - dearvvašvuotta ja sosiála	113
7.2	<i>Buorit ja ovttárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat</i>	113
7.2.1	Čoahkketabealla - buorre dearvvašvuotta ja ovttárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat	115
7.2.2	Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide dárbbu mielde samer - njuolggodoarjja Várdobáikái.....	115
7.2.3	Sámi doaktáriidsearvi - njuolggodoarjja	116
7.2.4	Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide - ohcanvuodot doarjja	117
7.3	<i>Ovttárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus</i>	118
7.4	<i>Etihkalaš njuolggadusat sámi dearvvašvuoda dutkama várás</i>	119
7.4.1	Samletabell - etiske retningslinjer for samisk helseforskning	119
7.4.2	Etihkalaš njuolggadusat sámi dearvvašvuoda dutkamii - prošeakta	119
8	Álgoálbmotvuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu	120
8.1	<i>Váikkuhangaskaoamit álgoálbmogiid vuoigatvuodaide, riikkaidgaskasaš bargui ja dásseárvui</i>	120
8.1.1	Ángiruššansuorggit - álgoálbmogiid vuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu	120
8.2	<i>Sámi ovttasbargu</i>	120
8.3	<i>Davviguovllut</i>	122
8.4	<i>Álgoálbmotvuoigatvuodát</i>	122
8.4.1	Čoahkketabealla - álgoálbmogiid vuoigatvuodát.....	124
8.4.2	Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodoarjja.....	124
8.4.3	WCIP - prošeavtta čuovvuleapmi.....	125
8.4.4	Duohtavuotta- ja seanadanproseassa - prošeakta.....	125
8.5	<i>Ovttárvosašvuotta ja solidaritehta</i>	125
8.6	<i>Dásseárvu</i>	126
8.6.1	Čoahkketabealla - dásseárvu	127
8.6.2	Doarjja sámi dásseárvoorganisašuvnnaide - njuolggodoarjja	127
8.6.3	Veahkaváldi lagaš oktavuodain sámi servodagas - prošeakta	127
9	Ovttasbargošiehtadusat	128
9.2	<i>Váikkuhangaskaoamit regionála ja báikkálaš ovttasbargui</i>	130
9.2.1	Ángiruššansuorggit - ovttasbargošiehtadusat	130
9.3	<i>Regionála ja báikkálaš ovttasbargu</i>	130
9.3.1	Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuodot doarjja.....	131

10	Politihkalaš dássi	132
10.1	<i>Čoahkketabealla - politihkalaš dássi</i>	132
10.2	<i>Politihkalaš dási doaibmagolut.....</i>	132
10.2.1	Čoahkketabealla - politihkalaš dássi	132
10.2.2	Sámedikki dievasčoahkin	132
10.2.3	Sámedikki dievasčoahkinjođihangoddi.....	133
10.2.4	Sámedikki fágálávdegottit	133
10.2.5	Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	133
10.2.6	Sámi Parlamentáralaš Ráđđi (SPR).....	134
10.2.7	Sámediggeráđđi	134
10.2.8	Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNuL)	134
10.2.9	Sámedikki vuorasiidráđđi	135
10.2.10	Sámedikki váiddalávdegoddi	136
10.2.11	Dievasčoahkkinsála ođasmahttin.....	136
10.3	<i>Politihkalaš dási váikkuhangaskaoamit</i>	137
10.3.1	Čoahkketabealla - politihkalaš dási váikkuhangaskaoamit.....	137
10.3.2	Doarjja Sámedikki politihkalaš joavkkuide	137
10.3.3	Opposišuvnna bargoeavttut	137
10.3.4	Doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide - njuolggodoarjja	137
10.3.5	Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	138
10.3.6	Sámi guoski statistihkka Norggas - šiehtadus.....	138
10.3.7	Sámediggeválgga dutkan - šiehtadus	138
11	Hálddahusdássi.....	140
11.1	<i>Hálddahusa árvvut, višuvdna ja mihttomearri.....</i>	141
11.1.1	Hálddahusa bajimus mihttomearri	141
11.1.2	Gelbbolašvuodalokten sámegielas	141
11.1.3	Bargobiras.....	142
11.1.4	Digitaliseren Sámedikkis.....	142
11.1.5	2018 juolludusreivves.....	143
4.	oassi - Doaimma stivrejupmi ja bearráigeahčču.....	144
5.	oassi - Boahhteáiggevejolašvuodaid árvvoštallan.....	146
6.	oassi - Jahkereketdoallu.....	150
Jahkereketdoallu	151	
<i>Jođiheddjiid mearkašumit.....</i>	<i>151</i>	
Ulbmil	151	
Duodaštus	151	
Rehketdoalu deatalaš bealit.....	151	
Revišuvdnaortnet.....	152	
<i>Prinsippanota jahkereketdollui</i>	<i>153</i>	
Prinsihpparievdadusat ja buohtastahttinloguid rievdadeapmi	153	

Sirdinvuđot boađut	153
Sisaboađut juolludusain ja sisaboađut doarjagiin ja sirdimiin	153
Golut 153	
Penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus	154
Vuođđorusttegiid klassifiseren ja árvvoštallan.....	154
Johtoomiid ja oanehisáigge velggiid klassifiseren ja árvvoštallan	154
Stáhta kapitála	155
Reaidaruhtabardin	155
Stáhta rámmaeavttut.....	155
Juolludusraporteren.....	155
<i>Boađusrehketdoallu</i>	<i>156</i>
<i>Balánsa</i>	<i>157</i>
<i>Nohtat jahkerektdollui</i>	<i>159</i>
<i>Reaidaruhtabardin njuolgga vuogi mielde</i>	<i>165</i>
<i>Juolludanraporteren.....</i>	<i>166</i>
<i>Juolludusraporterema bardin.....</i>	<i>166</i>

1. oassi - Jodiheaddji muitala

Historjá lea čájehan midjiide ahte lea vejolaš árbet traumaid. Oallugat leat vásihan massit giela, identitehta, iešdovdu ja gullelašvuoda. Ain dál bávččagahtá stáhta dáruiduhttinpolitihkka mángasiid sámi servodagas. 2018:s mii finaimet buot sámi giellaguovlluin gullame sámi álbmoga vuordámušaid Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna bargui. Olbmuid muitalusat hábmeje Sámedikki cealkámuša kommišuvnna mandáhtii. Mun lean čielgasit dieđihan ahte mii sápmelaččat vuordit ahte kommišuvnna bargu buktá ođđa dieđu oktasaš nátióalahistorjjás, ja ahte álggahuvvojit dárbbalaš doaimmat njulgen dihte historjjálaš boasttuvuođaid. Ain dál šaddet olu sápmelaččat gierdat čearddalaš vealaheami ja cuiggodeami. Almmolašvuodas leat ain garra oaivilat main vuhttojit olbmuid guottut. Mun jáhkán ahte mii – sihke sápmelaččat ja dáččat – dárbbasit geargat vássánáiggiin.

Min sámi identitehta lea dego suodjalangárvu garra dálkkiid siste. Min deháleamos bargu lea sihkkarastit ja ovdánahttit sámegeleaid, sámi kultuvrra ja servodaga, ja dainna lágiin nannet sámi álbmoga sámi identitehta. Sámegeleat guddet min oktasaš kultuvrralaš árbbi ja min árvvuid. 2018:s mii leat joatkán NAČ 2016: 18 Váibmogiela čuovvulanbarggu, earret eará ovttasráđiid Gieldda- ja ođasmahttindepartemeanttain. Mii leat maid 2018:s ráhkadan čielggadeami sámi gielloađastusa birra, mii lea vuodđun Sámediggeráđi guhkesáiggi strategijai sámegeleaid várás, maid gohčodit Giellalokten – Sprákløftet. Min višuvdna lea ahte sámegeleat leat lunddolaš, servodatguoddi ja ealli geleat ođđaáigásaš servodagas.

Sámediggi lea dan jagi ráhkkanan ON riikkaidgaskasaš eamiálbmotgiellajahká 2019. Máilmmi eamiálbmotgeleat leat garrasit áitojuvvon, ja sámegeleaid dilli lea duođalaš. Sámi servodat dárbbasa ain olu eanet sámegeleat oahpaheddjiid mánáidgárddiide ja skuvllaide, earenoamážit lulli- ja julevsámi guovlluin. 2018:s mii oinniimet álggu rekruterenbarggus oažžut eambbogiid válljet oahpaheaddjioahpu. Sámi mánát leat min geleaid boahteáigi, ja mii fertet geahččat bearrái ahte sis leat buoremus vejolašvuodát oahppat ja ovdánahttit iežaset giellamáhtu. Nubbi illusáhka 2018:s lea ahte Plassje searvvai sámegelela hálddašanguvlui. Njealje lullisámi suohkana Norggas šaddet dehálaš ovttasbargoguomit ovddasguvlui Sámediggái lullisámegelela seailuheamis ja ovddideamis.

Boazodoallu lea eamiálbmotealáhus Norggas. Mii háliidit sihkkarastit dohkálaš álbmotrievttálaš dási hálddašeapmái, mii vuhttiiváldá sámi iešmearrideami. Mun lean ilus go Sámediggi ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR) 2018:s nammadedje lálkálávdegotti, mii galgá ollislaččat geahčadit boazodoallolága sámi geahččanguovllus. Háliidan ain bovdet Norgga eiseválddiid searvat dán bargui minguin ovtas.

Maŋemus jagiid lea sámi servodat ieš botken jávohisvuoda mánga váttis fáttáid birra. Logut čájeht ahte riska vásihit veahkaválddalašvuoda lea olu stuorát sápmelaččaid gaskkas go majoritehtaálbmogis, ja ahte 49 proseanta sámi nissonolbmui leat vásihan fysalaš, psyhkalaš dahje seksuála veahkaválddalašvuoda eallimis. Mun lean hui rámis min servodagain go mii dál dieđihit ahte dán eat dohkket, muhto lean beahtahallan min eiseválddiin geat biehttalit veahkehit go mii bivdit veahki. Sámediggi lea ovtas Dásseárvo- ja vealahanáttardeddiin ja heahteguovddáščállingottiin deattuhan dán fáttá Taushet tar liv (jávohisvuoha goddá)- kampánija oktavuodas 2018:s. Mii oažžut nanu doarjaga ON:s gáibádusa ektui ráhkadit ollislaš doaibmaplána Sámi veahkaválddalašvuoda unnideami ja eastadeami várás. Dán gáibádusa ovddas áiggun ain rahčat dassáži go Norgga eiseválddit váldet ovddasvástádusa.

Dát lea dušše smávva oasáš buot dan barggus maid Sámediggi lea čađahan 2018:s. Dán jahkeraporttas biddjojuvvojit ovdan min barggu bohtosat.

Karášjohka, ođđajagimánu 31. beaivvi 2019

Aili Keskitalo
Sámedikki presideanta

2. oassi - Oahpásnuvvat doaimmain ja váldo- loguiguin

Gonagaslaš Majestehta Gonagas Ovlá V rabai vuosttaš Sámedikki golggotmánu 9. b. 1989.

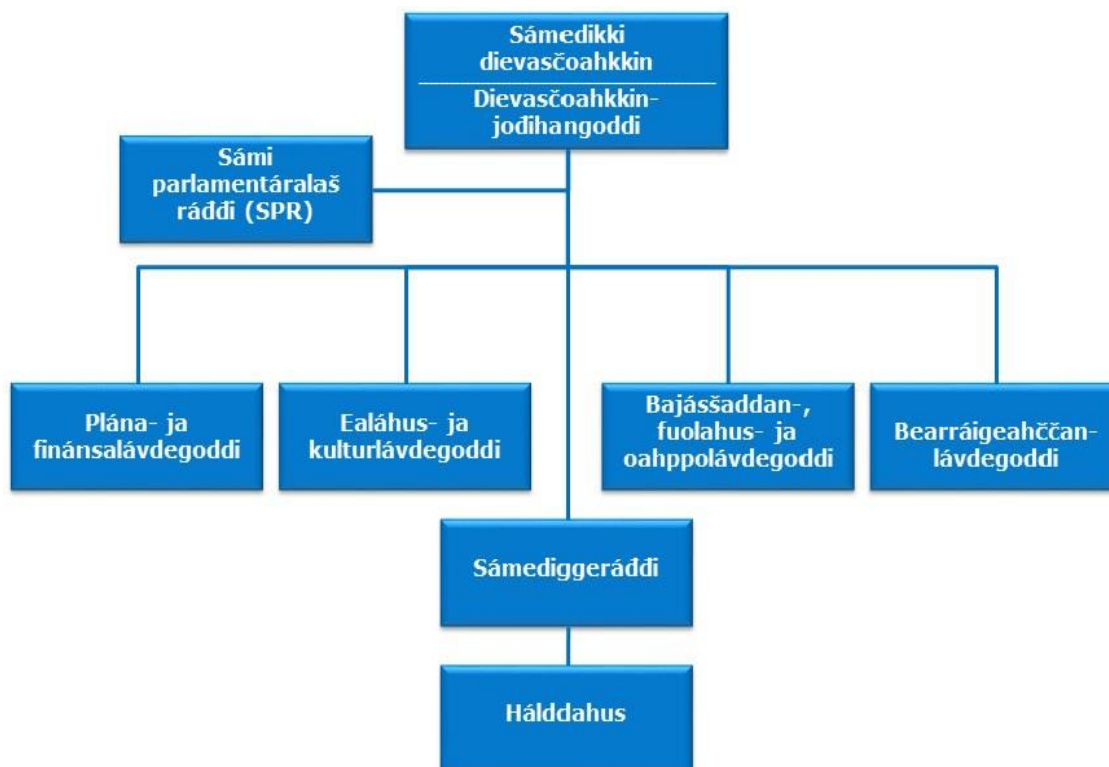
Sámediggi lea sámi álbmoga álbmotválljen parlameanta Norggas ja lea iehčanas álbmotválljen orgána. Sámiid álbmotválljen orgánan Norggas lea Sámedikki mihttomearrin oažžut dohkkehuvvot sámiid vuođđovuogatvuođaid vuođđun dasa ahte gáhttet ja nannet sámi kultuvrra, giela ja servodateallima ja bisuhit iešguđet sámi árbevieruid. Sámediggi galgá nannet sámiid politihkalaš sajjádaga ja ovddidit sámiid beroštumiid Norggas, váikkuhit dasa ahte sámi álbmot oažžu dásseárvosaš ja vuoiggalaš meannudeami.

Sámediggi lea demokrátalaš reaidu sámi iešmearrideami várás ja ávkkálaš ja dárbbalaš bálvalusaid ja fáladagaid ovddideami várás sámi álbmogii. Sámediggi lea sámiid jietnaguoddi riikka ja riikkaidgaskasaš dásis. Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte vuoigatvuođat ON julggaštusas álgoálbmogiid vuoigatvuođaid birra, váldojuvvojit mielde daidda lágaide ja geavattaš politihkkii mat váikkuhit min árgabeaivái.

Sámediggi jodihuvvo parlamentáralaš prinsihpa vuođul, mas ráđđejeaddji Sámediggeráđi doaibma lea vuođđuduvvon dievasčoahkkima luohhtámuššii. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána ja váldi. Diggi heiveha iežas doaimma Lága vuođul Sámedikki ja eará sámi riektediliid birra (Sámeláhka). Dievasčoahkkin mearrida dikki bargamušaid, oktan njuolggadusaiguin buot Sámedikki eará doaimmaid várás. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit njelljii jahkái. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat njukčamánuš ja čakčamánuš čađahuvvojit seamma vahkus, ja miessemánu-geassemánu ja skábmamánu-juovlamánu lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit sierra vahkuin go lávdegoddečoahkkimat lágiduvvojit guokte vahku ovdal dievasčoahkkima.

Sámediggeválgga lágiduvvo juohke njealját jagi seamma beaivvi go sturradiggeválgga. Sámediggi lea sámediggeválgga bajimus válgaeiseváldi. 7 válgabiirre gokčet olles riikka, juohke válgabiire oažžu mandáhtaid biirre jienastuslogu sturrodaga vuođul.

Oktiibuot válljejuvvojit 39 áirasa olles riikkas.

Sámedikki politihkalaš ortnet

Dievasčoahkkinnjodihangottis leat 5 lahtu maid dievasčoahkkima áirasat válljejit iežaset gaskkas gor-relohkoprinshpa vuodul.

2018ii geassemánu 15. beaive rádjai ledje dát Sámedikkis dievasčoahkkinnjodihangottis:

Elisabeth Erke (BB), jodiheddji

Tor Gunnar Nystad (NSR), nubbijodiheddji

Aile Guttorm (NSR)

Thomas Åhren (NSR)

Tor H. Mikkola (NORD)

Áššis 039/18 válljejuvvojedje ođđa miellahtut, ja duogáš dasa lei go Elisabeth Erke ja Tor H. Mikkola luvvojuvuiga sudno ámmáhin. 15.06.18 rájes ja gitta boahte váлгаáigodahkii lea dievasčoahkkinnjodihangottis dát miellahtut:

Tom Sottinen (BB), dievasčoahkkinnjodiheddji

vara: Synnøve Søndergaard, BB

Tor Gunnar Nystad (NSR), nubbijodiheddji

vara: Nils Mikkelsen Utsi, NSR

Aili Guttorm (NSR)

vara: Ellinor Marita Jáma, ÅaSG

Thomas Åhren (NSR)

vara: Niko Valkeapää, NSR

Kåre Olli, (sorjjasmeahtun áirras)

vara: Toril B. Kåven, NORD

Dievasčoahkkinnjodihangotti bargu lea gohččut Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimiidda ja jodihit dievasčoahkkimiid Sámedikki čoahkkinnortnega mielde. Dása gullá maid virgelohpeohcamiid giedahallan ja dárbašlaš mearrádušaid dahkat gažaldagain mat gusket Sámedikki áššemeannudeapmái ja regulatiivva ja njuolggadusaid dulkomii. Dievasčoahkkinnjodihangoddi ovddida evttohusa dievasčoahkkimii Sámedikki áššemeannudeami njuolggadusaid oktavuodas ja Sámedikki

politiikkáriid buhtadusaid oktavuodas. Dasa lassin lea fuolahit ovddastandoaimmaid Sámedikki bealis ja nammadit Sámedikki oassálastiid čoahkkimiidda, konferánssaide ja nu ain.

Buot Sámedikki áirasat leat lahtun ovttá dan golmma fágálávdegottis mat meannudit áššiid ja ovddidit evttohusaid Sámedikki dievasčoahkkimii:

- Plána- ja finánsalávdegoddi
- Bajásšaddan- fuolahus ja oahppolávdegoddi
- Ealáhus-ja kulturlávdegoddi

Fágálávdegottit leat ásahuvvon dainna áigumušain ahte ávkkástallat buot dainna sámepolitihkalaš máhtuin mii lea Sámedikki áراسiin, seammás go láchčojuvvo dasa ahte áirasat besset buorebut searvat daid áššiid ráhkkanepmái, maid Sámedikki dievasčoahkkinn galgá meannudit. Sámediggeráđi, vejolaččat dievasčoahkkinnjođihangotti, evttohusa vuodul lávdegottit ovddidit evttohusa dievasčoahkkimii dain áššiin maid dievasčoahkkinnjođihangoddi sádde lávdegottiide.

Dievasčoahkkimiid dulkojit njeallje bastevas dulkka dáro- (ruoŧa-), davvisáme-, julevsáme ja lullisámegielas/-gillii (ruoŧagielas/-gillii), dađi mielde guhte giella geavahuvvo sárdnestuolus. Fágálávdegottiid čoahkkimiid leat dulkojuvvon davvisámegielas dárogillii, okta dulka juohke lávdegottis.

Válgaáigodagas 2017-2021 leat fágálávdegottiin dat áirasat:

Plána- ja finánsalávdegoddi	
Cecilie Hansen, jođiheaddji	Guovddášbellodat
Ronny Wilhelmsen, nubbinjođiheaddji	Bargiidbellodat
Runar Myrnes Balto	NSR
Aili Guttorm	NSR
Tor Gunnar Nystad	NSR
Karen Anette Anti	NSR
Thomas Åhrén	NSR
Klemet Erland Hætta	NSR
Tom Sottinen	Bargiidbellodat
Synnøve Søndergaard	Bargiidbellodat
Lars Filip Paulsen	Olgeš
Toril Bakken Kåven	Nordkalottfolket
Isak Mathis O. Hætta	Dáloniid listu

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	
Arild Pettersen Inga, jodiheaddji	Bargiidbellodat
Nora Marie Bransfjell, nubbinjidiheaddji	NSR
Mathis Nilsen Eira	NSR
Sandra A. Eira	NSR
Sandra Márjá West	NSR
Jovna Vars Smuk	NSR / SáB
Per Mathis Oskal	Bargiidbellodat
John Kappfjell	Bargiidbellodat
Hans Ole Eira	Guovddášbellodat
Inger Eline Eriksen Fjellgren	Árja
Tor H. Mikkola	Nordkalottfolket
Arthur Tørfoss	Ovddádusbellodat
Anders Somby jr.	Johttisápmelaččaid listu

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi	
Márjá-Liissá Partapuoli, jodiheaddji	NSR / SáB
Jørn Are Gaski, nubbinjidiheaddji	Bargiidbellodat
Piera Heaika Muotka	NSR
Gunn Anita Jacobsen	NSR
Anne Henriette Nilut	NSR
Niko Valkeapää	NSR
Nils Mikkelsen Utsi	NSR
Ann Karin Kvernmo	NSR
Ann-Elise Finbog	Sámeálbmot Bellodat
Elisabeth Erke	Guovddášbellodat
Kåre Olli	Bellodatpolitihkalaččat sorjjasmeahttun
Ellinor Marita Jáma	Áarjel-saemiej Gielh
Kjellrun Wilhelmsen	Nordkalottfolket

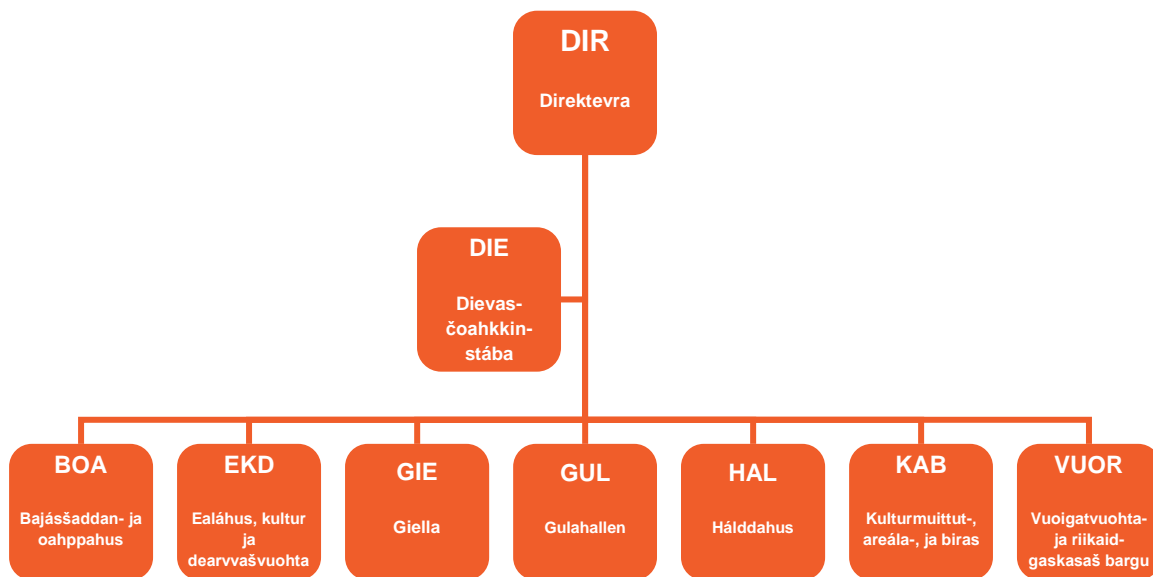
Sámediggerádis leat 2018s dát áirasat:

Sámediggeráđđi	
Presideanta Aili Keskitalo	NSR
Ráđđelahttu Henrik Olsen	NSR
Ráđđelahttu Silje Karina Muotka	NSR
Ráđđelahttu Mikkel Eskil Mikkelsen	NSR
Ráđđelahttu Berit Marie P. E. Eira	Johttisápmelaččaid listu

Sámediggeráđđi doaibmá Sámedikki “ráđdehussan” ja doaimmaha beaivválaš politihka.

Sámedikki hálddahus

Sámedikki hálddahus lea lávdaduvvon 8 iešguđet báikái (kártta lea 3. oasis kap 11). Sámedikki parlameantavisti ja váldohálddahus lea Kárašjogas. Kantuvrrat leat ásahuvvon deatalaš sámi guovlluide gos dat eanaš báikkiin juogadit lanjaid eará sámi ásahusaiguin. Dat addá sihke buriid fágabirrasiid ja deatalaš gealbobargosajiid smávva bargomárkaniin. Dasa lassin váikkuha lávdaduvvon kántorstruktuvra dasa ahte lea álkit fidnet bargiid ja dasa ahte bargit loktet bures go besse válljet bargosaji.

Sámedikki hálddahuslaš organiseremin

Sámedikki hálddahusas lea okta stába ja 7 fágaossodaga. Fágaossodagat leat fas juogaduvvon iešguđet fágajuhkosiidda. Hálddahusa bajimus jodiheaddji lea direktvra Rune Fjellheim. Muđui leat bajimus jodihangottis čuovvovaš ossodatdirektevrrat:

- Rávdná Buljo Gaup, Dievasčoahkkinstaba
- Inger Eline Eira Buljo, Bajásšaddan ja oahppahus
- Magne Svineng, Ealáhus-, Kultuvra ja dearvašvuohta
- Anne Britt Klemetsen Hætta, Giella
- Jan Roger Østby, Gulahallen
- Tommy Somby, Hálddahus
- Sunniva Skålnes, Kulturmuittut, areála ja biras
- Hege Fjellheim, Vuoigatvuođat ja riikaidgaskasaš áššit

2018 :s oaččui Sámediggi juolludusaid 6 iešguđet departemeanttas, mas Giella - ja ođasmahttindepartemeantta juolludus dagai 64 %. Dasa lassin oaččui Sámediggi juolludusaid dain departemeanttain 2018 :s; Máhtdepartemeantta, Dálkkádat- ja birasdepartemeanta, Kulturdepartemeanta, Dearvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta.

Jahkebarggut

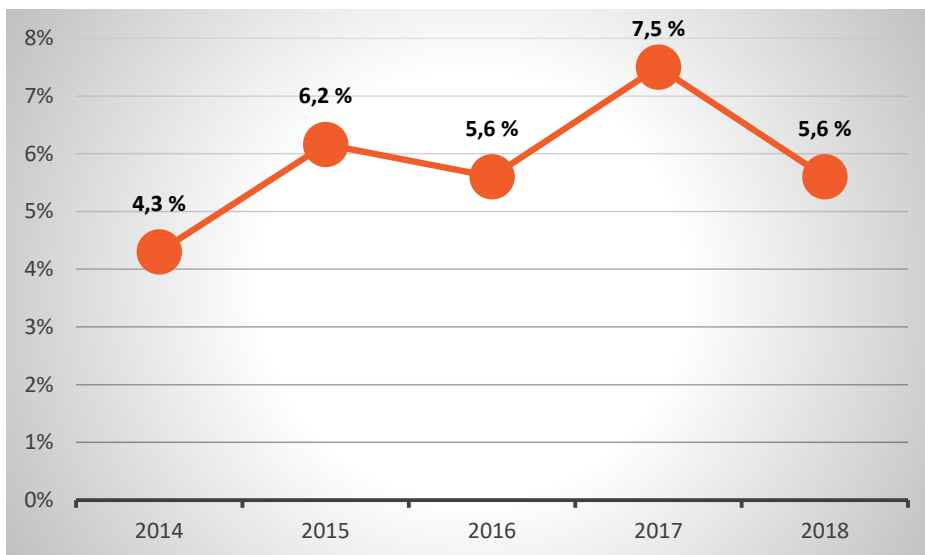
Okta jahkebargu definerejuvvo dego okta olmmoš 100 % virggis olles jagi. Ovtta jahkebarggus leat 12 mánnobarggu. Ovtta bargis gii lea 100 % virggis leat 260 bargobeavivi, oktan luomuin. Go rehkenastá jahkebarggu de dat unniduvvo luomuin dahje avspaseremin. Jahkebargu rehkenastin unniduvvo buot eará jávkamin mii lea ovtta beavivi dahje eanet.

Hálddahus	Oktiibuot jahkebarggut	Nissonolbmot	dievdoolbmot
Buohkat earret direktevrrat	127,47	82,61	43,86
Jodiheddjit/ Direktevrrat	8,86	4,91	3,95
Oktiibuot	136,63	87,52	49,11

Sámediggi lea 2017 rájes raporterem jahkebargguid DFØ málle mielde. 2017i raporttas oaidnit ahte Sámedikkis ledje 142,3 jahkebarggu, ja 2018is leat ges 136,63 jahkebarggu. Logut čájehit ahte jahkebarggut leat nježan 5,67 jahkebargguin. Sohkaealejuohku Sámedikki hálddahusas lea 64 % nissonat ja 36 % dievddut. Nissonlohku lea nježan 3 % ja dievdduidlohku ges lassánan 3 % gaskal 2017ii ja 2018ii.

Buoalmasjávkan

Sámedikki mihttomearri lea ahte dat buoalmasjávkan maid doavttir dieđiha, ii galgga leat stuorát go 5,6 %. Vuolábealde oaidnit mo doaktára dieđihan buoalmasvuolta lea rievdan áigodagas 2014 – 2018. Nugo oaidnit de lea buoalmasjávkan 2018:is dan dásis go Sámedikki mihttomearri.

Turnover

Raporttas rehkenastojuvvo turnover proseanttas, ja vuodđun leat buot bargit. Go okta bargi heaitá iežas virggis ášahasas ja dán virgái virgáduvvo ođđa bargi, de gohččoduvvo dát turnover.

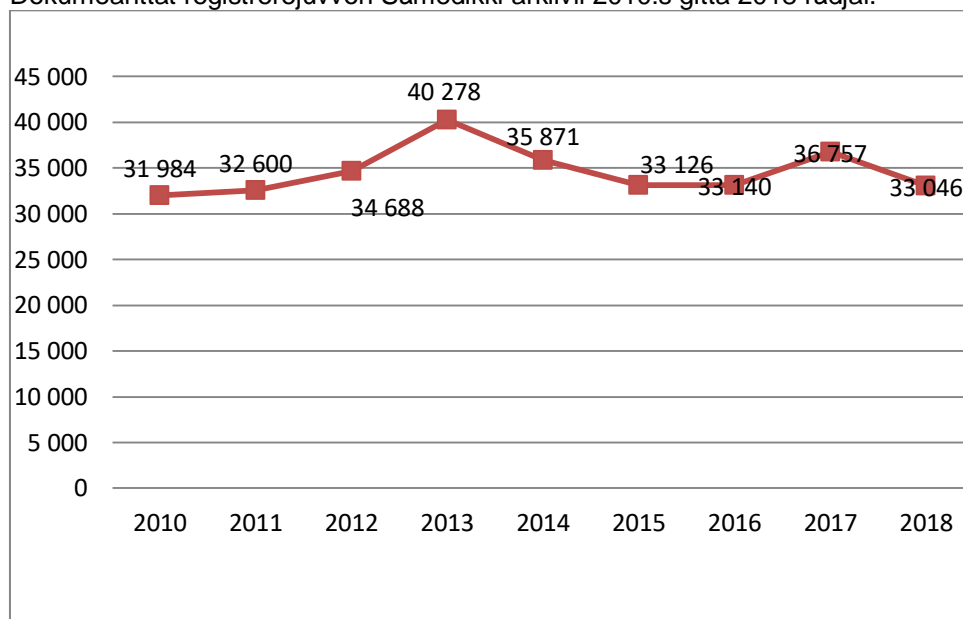
Turnover Sámedikkis lei 2016is 4,2 %, 2017is lei 12,5 % ja 2018is lea 10,3 %. Dát mielddisbuktá ahte 100 Sámedikke bargiin leat sulli 10 geat eai leat barggus Sámedikkis jagi maŋŋá.

Rabas virggit

2018is ledje 28 virggi almmuhuvvon, ja ledje oktiibuot 293 ohcci virggiide. Gaskamearri juohke virgái lea 10,46 ohcci. Eanemus ohccit ledje 28 ohcci ja unnimus lohku lei go okta ozai.

Dokumeantta statistihkka

Dokumeanttat registrerejuvvon Sámedikki arkiivii 2010:s gitta 2018 rádjai.

Sámedikki internehta statistihkka

Statistihkka Sámediggi neahttasiidu 2018

2018 lei oalle seammalágán go 2017, muhto mii vávjit njiedjama buot loguin. Váldosivva dasa lei varra ahte 2017is lei válga, ja dat mielddisbuvttii eanet galledemiid neahttasiidu.

2018is ledje 89.894 sierranas geavaheaddji ja 170 281 geavaheaddji mat ledje guhkit áigge neahttasiiddus (geavaheaddjisešuvdna). Dat mearkkaša ahte sierranas geavaheaddji njiejai 5 % 2017 ektui.

Okta geavaheaddji lea sierranas geavaheaddji guhte geavaha ovttá dihtora. Jus dát geavaheaddji fitná min neahttasiiddus seamma internehtalohkkiin seamma dihtoris/mobiillas oktii mannui olles jagi, de lohko dat dego 12 geavaheaddjisešuvdna.

Siidočajeheami lohku njiejai dan jagi 12 % go buohtastahtá 2017 loguin. Ledje 85 683 ođđa geavaheaddji. Dat lohku lea njiedjan 7 % go buohtastahtá 2017 loguin. 2017ii válggat mielddisbukte ahte ledje ollu ođđa geavaheaddji. Juohke geavaheaddji finai 2,52 geardde. Lohku lea njiedjan 7,77 %, ja sivvan dasa lei ahte lei válga 2017is ja dasa lei stuora beroštupmi. 2018:is fitne olusat siiddus go lei sámi álbmot beaivi 6. beaivve guovvamánus.

Statistihkka sosiála mediain 2018

Statistihkka sosiála mediain čajeha ahte sámi álbmot beaivi lei juoga mii bovtti stuora beroštumi buot min sosiála median ja neahttasiiddus.

Facebook

Liikoncoahkkalemiid ovdáneapmi (geavaheaddjit mat lihkkojit ovtta siiddu čuovvot maid dan):

01.01.2019 ledje Sámedikkis 6539 liikoncoahkkaleami (509 eanet liikoncoahkkaleami go diibmá)

Čuovvuid ovdáneapmi (geavaheaddjit sáhttet čuovvut siiddu, vaikko eai leat lihkon dan) lea lassánan.

01.01.2019 ledje Sámedikkis 6441 geat čuovvu (576 eanet čuovvu go diibmá).

Go buohtastahtá válgajagiin 2017 de leat ođđa lihkoncoahkkaleamit ja čuovvuid lohku njiedjan, muhto dát lea lunddolaš go váлга boktá stuora beroštumi.

Instagram

Sámediggi lea almmuhan veaháš earálágan govaid ja filmmaid Instagrammai go Facebook siidui, sivvan dasa lea ahte mis leat nuorabut joavku geat čuovvot Instagrammas. Čoahkkimiin leat dájvja almmuhan filmmaid kultuvrralaš guoimmuheamis. Maiddái Instagrammas lea Sámedikki lihkusávaldat Stjernekamp–vuoitti Ella Marie Hætta Isaksenii ja sámi albmot beaivi leamašan bivnnut.

Loahppa 2018 ledje 1361 geat čuovvu Sámedikki (436 eambbo go diibmá). Eanaš oassi leat eret Norggas, ja de bohtá Ruotta, Suopma, USA ja Duiska. Norggas leat eatnasat eret Tromssas, jáđe Guovdageainnus, Oslos, Kárášjogas ja Álttás. Juohku lea 71 % nissonlbmot ja 29 % dievdoolbmot. Eatnašat leat gaskal 25 – 44 jagi.

Twitter

Loahpa geahčen 2018 de čuvvo 2756 Sámedikki (85 eambbo go diibmá). Lea 51 % nissonlbmot ja 49 % dievdoolbmot. 2018is ledje eanemus twitter- čájáhusat geassemánus, gos gehčče 20 100 geardde 18 tweeta. Nubbin eanemus suoidnemánus gos gehčče 13 3000 geardde 8 tweeta. Goalmmádin eanemus lei skábmámánus gos gehčče 11 5000 geardde 12 tweeta.

Čoavddalogut

Čoavddalogut 2016-2018	2016	2017	2018
Juolluduwon oktiibuot	437 601 000	465 691 000	486 904 000
Váikkuhangaskaoamit oktiibuot	297 432 590	300 150 255	317 209 659
-Váikkuhangaskaoamiid oassi buot juolludemin	68,0 %	64,5 %	65,1 %
Politiikalaš ja hálddahaslaš dási doaibmagolut	143 861 933	159 931 301	169 618 119
Politiikalaš dási doaibmagolut	7,2 %	7,8 %	8,1 %
Hálddahaslaš dási doaibmagolut	25,7 %	26,5 %	26,7 %
Bálgáolut jahkebarguid vuodul háld.dássi	634 483	600 706	613 968
Hálddahasa bálgáoassi hálddahasa doaibmagoluid ektui	79,7 %	69,2 %	67,8 %
Geasulogut 2016-2018	2016	2017	2018
Váidagiid lohku	25	25	16

3. oassi - Jagi doaimmat ja bohtosat

Váikkuhangaskaoamit, doaibma politihkalaš ja hálddahusa dásis reviderejuvvon bušeahta ektui

Jagi 2018 rehketoallu čalmmustuvvo reviderejuvvon 2018 bušeahta ektui.

Čujuhit Sámedikki reviderejuvvon 2018 bušehtii, áššái 028/18, mearriduvvon 13.06.2018, mas bušeahta 2018 lea ođđasit juogaduvvon.

	Rehketdoallu Bušeahta 2018		Erohus	% erohus
Doaibmaboadut				
Departameanttaid juolludusat	486 904 000	486 911 000	7 000	0,0 %
Doaibmaboaduid submi	486 904 000	486 911 000	7 000	0,0 %
Váikkuhangaskaoamit				
Váikkuhangaskaoamit	317 209 659	323 061 340	5 851 681	1,8 %
Váikkuhangaskaoamit submi	317 209 659	323 061 340	5 851 681	1,8 %
Doaibmagolut				
Politiikalaš dási doaibma	39 558 829	38 232 000	-1 326 830	-3,5 %
Hálddahusa doaibma	130 059 290	129 050 000	-1 009 290	-0,8 %
Doaibmagolut submi	169 618 119	167 282 000	-2 336 120	-1,4 %
DOAIBMABOADUS	76 222	-3 432 340	3 508 562	
Jahkebothosa geavaheapmi				
Erá iežas kapitálie	-76 222			
Sum anvendelse	0			

Departameanttaid juolludusat

Departameanttaid juolludusaid juohkin lea ná:

	Rehketdoallu Bušeahta 2018		Erohus	% erohus
Gielda- ja ođasmahttisdepartemeanta - GOD	312 954 000	312 954 000	0	0,0 %
Máhtodepartemeanta - MD	46 599 000	46 599 000	0	0,0 %
Máhtodepartemeanta - MD	22 012 000	22 012 000	0	0,0 %
Dálkkádat- ja birasdepartemeanta - DBD	3 516 000	3 523 000	7 000	0,2 %
Dálkkádat- ja birasdepartemeanta - DBD	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Kulturdepartemeanta - KD	83 700 000	83 700 000	0	0,0 %
Dervašvuoda- ja fuolahusdep. DFD	5 557 000	5 557 000	0	0,0 %
Mánaid-, dásseárvo- ja searvadahttindep. - MDD	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Sum	481 338 000	481 345 000	7 000	0,0 %
Samefolkets fond	5 566 000	5 566 000	0	0,0 %
Sum	486 904 000	486 911 000	7 000	0,0 %

Sámedikkis lei áššis 028/18, Sámedikki 2018 reviderejuvvon bušeahtta, juolludus oktiibuot 486 911 000 ru.

Lassin juolludusaide mat leat bajábealde namuhuvvon, lea Sámediggi ožžon lassejuolludusaid ja doarjaga mat leat fievrriiduvvon sisabohtun eará váldopoasttaid vuolde rehketoalus.

Gollopostta	Kapihttala namma	Poasta	Poastateaksta	Juolludus buohkanassii
1429	Riikaantikvára	21	Sámi vistiid identifiseren ja registreren	2 500 000
1429	Riikaantikvára	70	Suodjalanprogramma arkeologalaš kulturmuittut ja kulturbiras	492 000
-	Kulturdepartemeanta	-	Speallanruđat sámi valáštallamii 2014	1 500 000
225	Máhtodepartemeanta	74	Givssideapmi sámi birra	935 000
Gollopostta submi				5 427 000

Váikkuhangaskaopmereketoallu 2018

Čilgehus	Rehketdoallu Bušeahta 2018		Erohus % erohus	
Giella	90 459 493	93 431 000	2 971 507	3,2 %
Máhttu	45 130 911	46 420 000	1 289 089	2,8 %
Areálat, biras ja dálkkádat	2 150 000	2 500 340	350 340	14,0 %
Ealáhus	31 000 176	34 776 000	3 775 825	10,9 %
Kultuvra	131 598 292	130 436 000	-1 162 292	-0,9 %
Kulturmuittosuođalus	8 388 571	7 487 000	-901 571	-12,0 %
Dearvašvuohta ja sosiála	3 236 595	3 281 000	44 405	1,4 %
Álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu	2 537 972	2 730 000	192 028	7,0 %
Ovttasbargošiehtadusat	2 707 650	2 000 000	-707 650	-35,4 %
Váikkuhangaskaomiid submi	317 209 659	323 061 340	5 851 681	1,8 %

Oktiibuot čájeha váikkuhangaskaopmereketoallu 2018 badjelbáhcaga mii lea 5 851 681 ru.

Sámediggeráđđi juogada ohcanvuđot váikkuhangaskaomiid Sámedikki bušeahta siskkobealde, earret daid váikkuhangaskaomiid mat leat biddjojuvvon dievasčoahkkinjođihangotti geavahussii.

2018:s lea fápmudus movt ođđasis geavahit, geavahuvvon vuolláibáhcaga gokčamii ovttaskas doarjjapoasttain eará doarjjapoasttaid ektui main lea leamaš badjelbáza, gč. tabealla vuolábealde. Dievasčoahkkimii lea dieđihuvvon dán birra ráđi dieđáhusa bokte 2018 juovlamánus.

Earáláhkai geavaheamit

Sámediggeráđđi mearridii áššiin SR 181/18 ja SR 207/18 earáláhkai geavahemiid rehketdoalus. Dán birra dieđihuvvui ráđi dieđáhusas dievasčoahkkimii 2018 juovlamánus.

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta 2018	Ruđaid maid sáhtá earaláhkai geavahit 31.08.18	Gevahuvvo dáidda poastaide 31.08.18	Ruđaid maid sáhtá earaláhkai geavahit 31.10.18	Gevahuvvo dáidda poastaide 31.10.18	Bušeahhta 2018 manjá rievvademiid
10000	Guovdageainnu suohkan	6 679 000	-136 000	0	0	0	6 543 000
10003	Porsáנגgu gielda	3 539 000	-790 000	0	0	0	2 749 000
11000	Giellaoprošavttat	6 130 000	0	1 081 000	0	1 500 000	8 711 000
10113	Aktivitehtadoarja	7 858 000	0	255 000	0	0	8 113 000
11100	Sípeanda ohppiide geain lea sámegealla fágan joatkkaskuvllain	3 000 000	-410 000	0	0	0	2 590 000
13100	Giellaškkadeapmi - prošeakta	400 000	0	0	-400 000	0	0
13200	Giellaodastus Vaibmogjela	4 300 000	0	0	-1 500 000	0	2 800 000
13300	Julevsámegeal riektáčállinrávagirji - prošeakta	200 000	0	0	-100 000	0	100 000
Submi giella		32 106 000	-1 336 000	1 336 000	-2 000 000	1 500 000	31 606 000
21000	Doarjagat oahppodeavvoráhkadeapmái	19 740 000	0	0	0	712 000	20 452 000
22401	MoU on Cooperation on Indigenous Education - prošeakta	150 000	0	0	-139 000	0	11 000
22900	Oktasaš skuvla Sierpmá bajásáddanguovddáš ja Ohcejohka	500 000	0	0	-190 000	0	310 000
Submi vuodđooahppu		20 390 000	0	0	-329 000	712 000	20 773 000
41000	Gelbbolašvuodavudot kulturealáhusat - prošeakta	2 750 000	0	0	0	200 000	2 950 000
41002	Hutkás ealáhusat - ohanvudot doarja	500 000	0	0	0	100 000	600 000
41012	Sámi mátkeealáhusat - ohanvudot doarja	1 000 000	0	0	-300 000	0	700 000
Submi ealáhus		4 250 000	0	0	-300 000	300 000	4 250 000
17010	Doarja girjjálašviota ovddideapmái ja ovdánahttimii	1 650 000	0	0	0	595 000	2 245 000
17012	Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohanvudot doarja	2 500 000	0	0	0	400 000	2 900 000
Submi kultuvra		4 150 000	0	0	0	995 000	5 145 000
35000	Doarja sámi kulturmuitpsuodjalussii - ohanvudot doarja	2 400 000	0	0	-280 000	0	2 120 000
36000	Nuortasámi kulturbiras Nuortalaš gilis - prošeakta	100 000	0	0	-98 000	0	2 000
36400	Saa' msjidd kulturbiras - prošeakta	487 000	0	0	-400 000	0	87 000
Submi kulturmuitosuođjalus		2 987 000	0	0	-778 000	0	2 209 000
51300	Sannhets- og forsoningsprosess	700 000	0	0	-100 000	0	600 000
Submi Ágoálbmotvuogiatvuodát riikaidgaskasaš ovttasbargu ja dás		700 000	0	0	-100 000	0	600 000
Submi váikkuhangaskaoamit			-1 336 000	1 336 000	-3 507 000	3 507 000	0

Bajilgovva válljejuvvon konsultašuvnnat stádaeiseválddiiguin 2018:is

Stádaeiseválddit ja Sámediggi lihtodeigga konsultašuvnnaide bargovuogi miessemánus 2015:is. Konsultašuvnnat galget leamen duohta ja čađahuvvot dáinna ulbmiliin ahte sohppojuvvon. Sámediggi čađaha mánga konsultašuvnna ovta jagis. Muhtin konsultašuvdna proseassat sistsidollet ollu čoahkkimiid, sihke hálldahus ja politihkalaš dásis. Eará konsultašuvnnat ges čađahuvvat dušše ovttain čoahkkimiin.

Konsultašuvnnat čađahuvvon 2018:is

Ášši	Konsultašuvdnaoasálaš	Stáhtus	Boađus
Giella			
Báikenammaláhka	Kulturdepartemeanta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Kultuvra			
Stuorradiggedieđáhus mediadoarjaga birra	Kulturdepartemeanta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Stuorradiggedieđáhus kultuvra birra	Kulturdepartemeanta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Vuodđoealáhusat			
Gonagasreabbábivddu birra 2019:s	Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta	Ášši jahkásaččat	li sohppojuvvon
Kártet ekovuogádaga ja geahččalan reahkavivddu Deanu- ja Porsáŋgu vuonas.	Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta / Guolástusdirektoráhta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Deltakerforskriften 2019	Guolástusdirektoráhta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Guolástus Riddobivdoearis 2019:s	Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta / Guolástusdirektoráhta	Ášši jahkásaččat Loahpahuvvon	li sohppojuvvon
Riddobivdoeari geavaheami birra – Bargojoavkoraporta maid EGD ja Sámediggi leat ráhkadan	Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta	Dassažii loahpahuvvon	Ášši lea manjduvvon
Vuotnaguolásteami lávdegotti evalueren	Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta	Dahkkojuvvomin	Konsultašuvnnain ii leat gergojuvvon
Mearraluossabivdu	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Loahpahuvvon	li sohppojuvvon
Skuterat ja ATVat mat geavahuvvojit boazodoalloealáhusat luvvejuvvojit geardedivadin ja geasusvuogivuođas lasseárvodivvagiin.	Finánsadepartemeanta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon

Ášši	Konsultašuvdnoasálaš	Stáhtus	Boađus
Boazodoallolága rievdadusat	Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta	Loahpahuuvon	li sohppojuvvon
Oahpahu			
Guovddášelemeanttat fágain	Máhtodepartemeanta	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon
Hábmennjuolggadusat nationála ja sámi oahppoplánaide fágaide LK20 ja LK20S.	Máhtodepartemeanta	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon
Nationála njuolggadusat dearvvašvuoda- ja sosiálafágaoahppui 2018.	Máhtodepartemeanta	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon
Juolludanreive Sámi allaskuvla, Nord universitet ja UiT Norges arktiske universitet	Máhtodepartemeanta	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon
Nationála njuolggadusat dearvasvuoda- ja sosiálafágaoahpuide muddu 1: mánáidsuodjaluspedagogaoahppu, biroišnevroahpu, ergoterapevttaoahppu, fysioterapevttaoahppu, rádiográfoahppu, sosionomaoahppu, buohccidivššároahppu ja suodjalusdivššároahppu.	Máhtodepartemeanta	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon
Sámeláhka			
Sámelága rievdadusat	Giella- ja ođasmahttindepartemeanta	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon
Dearvvašvuoda ja sosiála áššit			
Mánáidsuodjalusláhka	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta	Dahkkojuvvo min	Konsultašuvnnaid ii leat gergojuvvon
Barggahandokumeanttat	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon
Buohcciruovttuid ja ruovttubálvalusa ovddidanguovddáža organiseren sámi álbmoga várás	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon
Bušeahhta			
Ođđa bušeahhtamálle	Giella- ja	Loahpahuuvon	Sohppojuvvon

Ášši	Konsultašuvdnaoasálaš	Stáhtus	Boađus
Sámedikki várás	ođasmahttindepartemeanta		
Biras ja areála			
Nationála rámma bieggafápmuinnannámis - eanet konsultašuvnnat	Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta	Dahkkojuvvomin	Konsultašuvnnain ii leat gergojuvvon
Čielggadusprográmma Davvi bieggafápmorusttet	Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Stikkelvika čáhcefápmorusstet	Oljo- ja energiijadepartemeanta	Loahpahuvvon	li sohppojuvvon
Iešguđet meahccesuodjalan áššit	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Geahččalanortnet Catskiing	Birasdirektoráhta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Evenes girdišilju – álggaheapmi, regulerenplána ja váikkuhusčielggadeapmi	Suodjalushuksehus	Dahkkojuvvomin	Sohppojuvvon
Báhčaveadji eaktodáhtolaš suodjaleapmi - proseassa	Finmarkku Fylkamánni	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Skarvan og Roldalen – oasálašbidjon (partsammensatt) stivra	Birasdirektoráhta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Guolasjohka – čázádaga čázádateavttuid revideren	Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta	Dahkkojuvvomin	Konsultašuvnnain ii leat gergojuvvon
Kvitfjell/Raudfjell Bieggafápmorusttet – MTA-plána (Sandhaugen)	Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon
Rádje bidjan Divttasvuona čađa : Ođđa Hábmer ja ođđa Narvik suohkan	Suodjalusdepartemeanta ja suodjalushuksehus	Loahpahuvvon	Sohppojuvvon

1 Giella

Servodatulbmil:

Sámegiella ja dárogiella leat ovttáárvosaš gielat.

1.1 Sámegeielaid váikkuhangaskaoamit

1.1.1 Áŋgiruššansuorggit - giella

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Sámegielaide geavaheapmi	40 521 300	41 848 000	1 326 700
Sámegielaide ovdáheapmi	47 426 120	47 283 000	-143 120
Váibmogiella	2 512 072	4 300 000	1 787 928
Submi	90 459 493	93 431 000	2 971 507

1.2 Sámegeiela geavaheapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámegeiela hálddašanguovllu ássit sáhttet árjjalaččat geavahit sámegiela gulahallamis almmolaš instánssaiguin.

1.2.1 Čoahkketabeall - sámegiela geavaheapmi

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda	36 597 300	37 524 000	926 700
Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda	3 924 000	3 924 000	0
Giellaiskkadeapmi	0	400 000	400 000
Submi	40 521 300	41 848 000	1 326 700

1.2.2 Guovttegielatvuoda doarjja suohkaniidda - njuolggadoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámegeiela hálddašanguovllu ássit sáhttet árjjalaččat geavahit sámegiela gulahallamis almmolaš instánssaiguin.

Sámegiela hálddašanguovllu suohkanat leat dehálaš ovttasbargoasálaččat sámegielaide nannenbarggus. Suohkanat sámegiela hálddašanguovllus galget láhčit dili nu ahte sápmelaččat galget beassat seailuhit ja ovddidit gielaset, sámelága giellanjuolggadusaid mielde. Sámediggi juolluda guovttegielatvuodadoarjaga suohkaniidda vai suohkanat bastet ollašuhittit sámelága giellanjuolggadusaid ja ovddidit sámegiela.

Ovttasbargošiehtadusat hálddašanguovllu suohkaniiguin

Sámedikki ja hálddašanguovllu suohkaniid ovttasbargošiehtadusat leat leamaš doaimmas 2012 rájes ja 2018:s leat šiehtadusat ođastuvvon. Eanas suohkanat leat vuolláičállán gaskaboddosaš

ovttasbargošiehtadusaid Sámedikkiin. Dát šiehtadusat galget doaibmat dassáži go ođđa suohkankategoriijat ja ruhtadanmodeallat leat sajis. Dasto ráhkaduvvojit ođđa šiehtadusat kategoriijaeavttuid ja ruhtadanmodealla vuodul.

Dál leat 12 suohkana mielde sámegeiela hálddašanguovllus, oktan Plassje suohkaniin mii šattai oassin sámegeiela hálddašanguovllus 01.07.2018 rájes. Nationála reviderejuvvon bušeahtas 2018 lassánii juolludeapmi Sámediggái 2 miljon ruvnnuin gokčat lassigoluid dán oktavuodas. Sámegeiela hálddašanguovllus leat dál 4 suohkana lullisámiguovllus, 1 julevsámiguovllus ja 7 davvisámiguovllus.

Sámediggeráđis lea leamaš čoahkkin Skániid ja Dielddanuori suohkaniid oktasašráđiin sámegeiela hálddašanguovllu birra. Oktasašráđi lea ožžon mandáhta sihke Skániid ja Dielddanuori suohkanstivrrain dahkat mearrádusa sáddet ohcama beassat sámegeiela hálddašanguovlui. Suohkanat leat sádden ášši gulaskuddamii.

Ovttasbargu KS:in

Sámediggi ja KS leat álggahan barggu sihkkarastit formálalaš ja systemáhtalaš ovttasbarggu áššiin main lea ovttaskas beroštumit Sámedikki ja KS gaskka. Sámediggi ja KS leat maiddái álggahan barggu ásahit suohkaniidda beavttálmahttinfierpmádaga.

1.2.3 Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda - njuolggadoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámegeiela hálddašanguovllu ássit sáhttet árrjalaččat geavahit sámegeiela gulahallamis almmolaš instánssaiguin.

Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda ulbmilolahusa eavttut leat ahte guovttegielatvuodadoarjja galgá váikkuhit dasa ahte hálddašanguovllu olbmot besset bisuhit ja ovddidit gielaset, hálddašanguovllu olbmot bálvaluvvojit sámegillii go váldet oktavuoda almmolaš etáhtaiguin ja ahte hálddašanguovllu suohkanat árrjalaččat barget sámegeiela čalmmustahttimiin ja sámegeiela geavaheami lasihemiin almmolašvuodas.

Sámediggi lea jagi 2018 ožžon fylkkasuohkaniin raporttaid maid leat čađahan 2017:s. Daid raporttaid vuodul lea Sámediggi ožžon dieđuid maid fylkkasuohkanat leat doaimmahan guovttegielatvuodadoarjagiin.

Finnmárkku fylkkagiela ruovttusiiddus leat dál dieđut sihke sámegillii ja dárogillii, ja fylkkagielddas lea dulkabálvalus go lea fylkkadiggečoahkkin. Johtolatossodat lea hábmeme sámegillii applikašuvnna Finnemárkku fylkkagieldda kollektiivafálaldagaide.

Romssa fylkkasuohkanis leat válbmen galbema sámegillii bátnedivššohagain ja joatkkaskuvllain. Romssa fylkkasuohkan lea lágidan sámekonferánssa ja fylkkagirjerájus lea searvan Riddu Riđđu ja Márkomeannufestiválaide. Joatkkaskuvlla sámegeiela ohppiide lea lágiduvvon giellačoahkkanepmi mas lei ulbmil nannet oktavuoda ja movttiidahttit oahpahusa čađahit.

Nordlándda fylkkasuohkan doaimmaha sihke julev-, lulli- ja davvisámegillii diehtajuohkima. Fylkkasuohkan lea addán joatkkaskuvlla ohppiide ja alit oahpu studeanttaide stipeandda, ja muđui juolludan doarjagiid sámegieldoaimmaide.

Davvi- ja lulli Trøndelága fylkkasuohkanat lea ovttaštáhtton Trøndelága fylkkasuohkanin 2018:s. Ođđa fylkkasuohkan lea álgán bargat sámi sisdoaluin ruovttusiidduin ja lea álggahan barggu galbet almmolaš viesuid. Davvi-Trøndelága fylkkasuohkan lea 2017:s leamaš mielde čađaheame Tráante 2017 doaluid, galben ja almmuhan sihke mánáidgirjiid ja jietnagirjiid sámegillii.

Ovttasbargošiehtadusat fylkkasuohkaniiguin

Sámedikkis lea leamaš guokte ovttasbargošiehtadusat fylkkasuohkaniiguin. Dál leat ovttasbargošiehtadusat ođastuvvon ja dat guokte ovdalaš šiehtadusa leat ráhkaduvvon oktan šiehtadussan iešguđetge fylkkasuohkaniin. Šiehtadusat leat 2018 vuolláičállojuvvon, earret Romssa fylkkasuohkaniin maid leat ain ráđđádalláme.

1.2.4 Giellaiskkadeapmi - prošeakta

Sámediggi galgá sámelága § 3-12 vuodul dahkat raportta Gonagassii sámegielaid dili birra Norggas. Manimus moattelot jagi áigodagas leat dahkkojuvvon iskkadeamit sullii juohke njealját jagi. Iskkademiid ulbmil lea leamaš kártet sámegiela dili servodagas, muhto dáid iskkademiid bohtosiid lea leamaš váttis buohtastahttit go dat leat dahkkojuvvon iešguđet vuogi mielde. Dán váilivuhtii lea maiddái Sámi statistihka fágalaš analysajoavku čujuhan. Analysajoavkku raporttas, Sámi logut muitalit 6, 2013, daddjo ahte ođđa iskkadeami vuodđun berrešii leat 1996 giellaiskkadeapmi.

Sámediggi lea 2017:s čađahan iskkadeami 1996 iskkadeami vuodul masa maid leat lasihuvvon ođđa gažaldagat ja mas maid leat mielde dat gielddat mat dan rájes leat šaddan giellahálddašanguovlun. Nu galggašiige dál leat vejolaš sihke buohtastahttit dálá almmolaš giellageavaheami dainna diliin mii lei 20 jagi dassái ja maiddái oazžut ođđa gielladieđuid almmolaš giellageavaheami birra mat adnojuvvojit deahtalažžan. Sámediggi lea sádden iskkadeami bohtosiid Sámi statistihka fágalaš analysajovkui. Prošeakta ii leat gárvvís daningo Sámediggi ii leat ožžon analysa bohtosiid.

1.3 Sámegielaid ovddideapmi

Ángirusšansuorggi mihttomearri:

- Álbmogis lea vejolašvuotta oahppat sámegiela ja ovdánahttit giela.

1.3.1 Čoahkketabeall - Sámegielaid ovddideapmi

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Suohkaniid giellaovdánahttinbargu	12 300 100	12 608 000	307 900
Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbargu	1 328 000	1 327 000	-1 000
Giellaguovddážat	21 273 000	21 018 000	-255 000
Giellaprošeavttat	7 244 890	6 130 000	-1 114 890
Stipeanda joatkaskuvllaohppiide	2 595 000	3 000 000	405 000
Julevsámeziel riektáčállinrávagirji	0	200 000	200 000
Sámi Giellagáldu	2 685 130	3 000 000	314 870
Submi	47 426 120	47 283 000	-143 120

1.3.2 Giellaovddideapmi suohkaniin - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
10010 Suohkaniid giellaovdánahttinbargu	12 300 100	12 608 000	12 108 000	307 900
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
10010 Suohkaniid giellaovdánahttinbargu	12 693 000	392 900	0	12 300 100

Suohkanat raporterejit Sámediggái ovddit jagi ovddas. Danne leat Sámedikki 2018 jahkedieđáhusas suohkaniid jagi 2017 doaimmaid birra.

2017:s ledje oktiibuot sullii 107 giellaovddidandoaimma suohkaniin. Doaimmat leat sihke suohkana ássiide, mánáide ja nuoraide ja eará čalmmustahttindoaimmat.

Suohkanat leat vuosttáš gearde 2018:s čuvvon doaibmaplánaid 3 jahkái. 3-jagi plánat galget čájehit suohkaniid áigumušaid ja mihtuid sámegiela ovdánahttinbarggus. Sámediggeráđdi juolluda doarjaga giellaovdánahttinbargguide suohkaniid 3-jagi doaibmaplána vuodul. 2018:s rájes galgá suohkaniid giellaovdánahttinbargu leat vuosttažettiin mánáide ja nuoraide. Oktiibuot lea juolluduvvon doarjja sullii 140 doibmii, sullii 100:s dain leat mánáid- ja nuoraiddoaimmat. Reasta doaimmat leat suohkana iežá ássiide ja vuorasiidda. Moadde suohkana leat maid ožžon doarjaga bargat terminologijain ja báikenamaiguin.

1.3.3 Giellaovddideapmi fylkkasuohkaniin - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
10054 Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbargu	1 328 000	1 327 000	1 327 000	-1 000
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
10054 Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbargu	1 328 000	0	0	1 328 000

Fylkkasuohkanat raporterejit Sámediggái ovddit jagi ovddas. Danne leat Sámedikki 2018 jahkedieđáhusas fylkkasuohkaniid jagi 2017 doaimmaid birra. 2017:s lea Sámediggi juolludan fylkkasuohkaniidda doarjaga čađahit 15 giellaovdánahttindoaimma. Eanaš dain doaimmain leat kurssat ja eará doaimmat mat lágiduvvojit eanet go oktii. Fylkkasuohkanat leat čađahan eanet giellaovdánahttindoaimmaid go daid madda Sámediggi lea juolludan ruđa.

Fylkkasuohkanat leat vuosttáš geardde 2018:s čuvvon doaibmaplánaid 3 jahkái. 3-jagi plánat galget čájehit fylkkasuohkaniid áigumušaid ja mihtuid sámegiela ovdánahttinbarggus. Sámediggeráđđi juolluda giellaovdánahttinbargguide doarjaga suohkaniid 3-jagi doaibmaplána vuođu. Juohke fylkkasuohkanii lea juolluduvvon seamma supmi giellaovdánahttinbargui 2018:s.

1.3.4 Sámi giellaguovddážat - njuolggadoarjja

Giellaguovddážat raporterejit Sámediggái ovddit jagi ovddas. Danne leat Sámedikki 2018 jahkedieđáhusas doaimmaid birra maid giellaguovddážat leat čađahan 2017:s.

Norgga bealde Sámis leat 14 sámi giellaguovddáža. Leat vihtta ođđa giellaguovddáža ásahuvvomin; Návuonas, Árbordes, Oslos, Kárášjogas ja Bådåddjos. Oktiibuot leat njeallje giellaguovddáža máttasámi guovllus, guokte julevsámi guovllus, 12 davvisámi guovllus ja okta giellaguovddáš Oslos.

Giellaguovddážat leat Sámedikki deataleamos ovtasbargoguoimmit sámegielaid suodjalan- ja ovddidanbarggus, ja giellaguovddážat barget hui deatalaš barggu sámi guovlluin. Aktivitehtaid bokte giellaguovddážiin lágiduvvojit ollu giellaarenat ja giellakurssat, ja sámi álbmot oažžu vejolašvuođa geavahit iežas giela giellaguovddážiid aktivitehtaid bokte.

Giellaguovddážat raporterejit 3-jagáš aktivitehtaplána vuođu maid dat sáddejit Sámediggái. Seamma aktivitehtaaplána vuođu juolluduvvo jahkásaččat aktivitehtadoarjja giellaguovddážiidda mat ožžot njuolggadoarjaga. Aktivitehtadoarjja galgá geavahuvvot giellakurssaid ja giellaarenaid lágideapmái.

Oktiibuot leat sámi giellaguovddážat lágidan 60 giellaarena ja 16 giellakurssa. Máttasámi guovllus leat lágiduvvon 12 giellaarena ja guhtta kurssa. Julevsámi guovllus leat lágiduvvon njeallje giellaarena muhto ii oktage kurssa. Davvisámi guovllus leat lágiduvvon 44 giellaarena ja 20 kurssa. Guokte giellaguovddáža máttasámi guovllus ja guokte giellaguovddáža davvisámi guovllus leat ožžon maiddái aktivitehtarudaid bargat sámi báikenamaiguin iežaset doaibmaguovllus. Juohke giellaarena ja kurssat leat lágiduvvon mángii, nu ahte duohta lohku arenaid ja kursaeahkediid lágideamis lea duohtavuodas stuorát.

Giellakurssat ja doaibmabijut mánáid ja nuoraid várás leat vuoruhuvvon 2018:s ja buot dat ásahuvvon giellaguovddážat leat lágidan giellaaktivitehtaid erenoamážit mánáid ja/dahje nuoraid várás. Duhkoraddandeivvadeamit, bearašdeivvadeamit, leaksoveahkki ja astoáiggeaktivitehtat leat muhtun ovdamearkkat.

Giellaguovddážat ieža ráhkadit sisdoalu kurssaide ja arenaide, ja fálaldagat leat báikkálaččat heivehuvvon. Eanaš giellaguovddážat lágidit sihke easkaálgiide kurssaid ja njálmálaš hállankurssaid sidjiide geat máhttet giela veaháš ovddežis, ja earát fas lágidit sámi lohkanbadjefáttáid dahje lohkanhárjehallama sidjiide geat dárbašit doarjaga šaddat oadjebassan sámegiela lohkamis.

Ä'vv sámi musea

Ä'vv sámi museii lea juolluduvvon 500 000 ru ealáskahttit nuortalašgiela. Ä'vv sámi musea lea čađahan guokte gielladoaimma, ja sis lea okta bargi 80% virggis mii bargá nuortalašgiela doaimmaiguin.

1.3.5 Giellaproševttat - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušehtta 2018	Boađus rev. budš. ektui
11000	Giellaproševttat	7 244 890	6 130 000	6 130 000	-1 114 890
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
11000	Giellaproševttat	7 905 000	601 110	59 000	7 244 890

Doarjjajuolludeamat juohkasit ná:

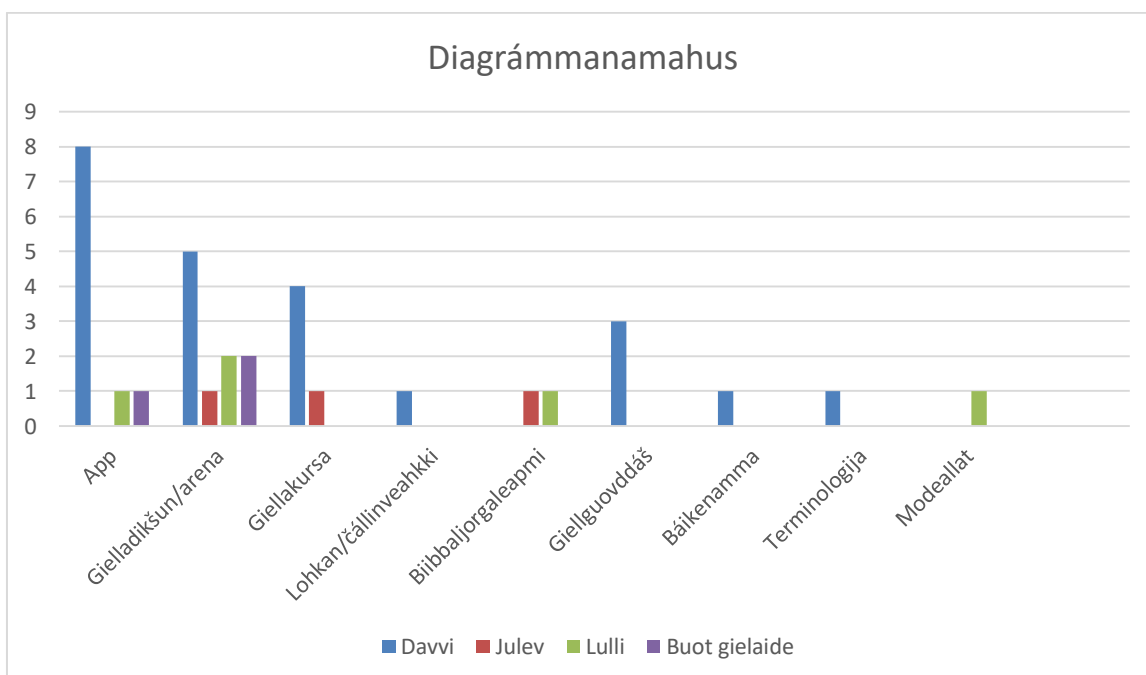
Vuoruheapmi	Dorjojuvvon ohcamiid lohku	Guđe gillii	Ulbmiljoavku
Rahkadit ja/dahje jorgalit sámi giellaapplikašuvnnaid ja neahttaressursaid mánáide ja nuoraide	8 applikašuvnna	8 Davvisámegillii	3 applikašuvnna rávisolbmuide 5 applikašuvnna mánáide ja nuoraide
	2 neahtta-ressursa	1 Lullisámegillii 1 buot gielaide	2 neahttasiidu rávisolbmuide
Gielladikšundoaimbajut ja buorit giellaarenat mánáide ja nuoraide, earenoamážit julev-, lulli- ja márkosámi guovlluin	3 Gielladikšun- doaimbajuju	1 julevsámegillii ja 2 lullisámegillii	Mánát ja nuorat
	7 giellaarena	5 davvisámegillii ja 2 buot gielaide	
Sámegiellakurssat rávisolbmuide	5	1 julevsámegillii 4 davvisámegillii	Rávisolbmot
Lohkan- ja čállinveahkkeortnegat sámegiellaiguidda.	1	Davvisámegiella	Rávisolbmot
Váikkuhit Biibbala jorgaleami lulli- ja julevsámigielaide.	2	1 Julevsámegiella 1 Lullisámegiella	Buohkat
Giellaovddidandoaimbajut sámi giellaguovddážiidda ásahanmuttus	3	Karášjohka lea ožžon vuosttáš jagi álggahandoarjaga Návuotna ja Oslo sámi viessu leat ožžon nuppi jagi doarjaga.	Buohkat
Sámi báikenamaid čohkken.	1	Davvisámegiella	Rávisolbmot

Sátnegrjjiid ráhkadeapmi sámegielain, earenoamážit vuoruhuvvojit digitála čovdosat	0		
Terminologijaproševttat.	1 (2 proševtta leat ožžon doarjaga applikašuvnna vuoruheamis)	Davvisámegiella	Rávisolbmot
Ovddidit málliid vai giellaressat mat leat guovllus oktiibuot sáhttet váikkuhit buoret giellaoahpahusa.	1	Lullisámegiella	Rávisolbmot

Sámediggi lea earenoamážiid vuoruhan doarjut proševttaid mat bohtet lullisámi, julevsámi ja márkkosámi guovlluin. Dán jagi lea juolluduvvon oktiibuot logi prošektii doarjja gullevaččat lulli- ja julevsámeguvlui. Sámediggi lea juolludan doarjaga buot ohcamidda mat leat bohtán dien guovlluin. Juolludeamit juohkásit ná: 3 julevsámegillii, 5 lullisámegillii ja 2 mat leat sihke julev- ja lullisámegillii.

Proševttat mat leat gárvánan 2018:s:

Ođđa giellaáppa mii dán jagi lea gárvánan lea “Nieidagorži”, mii gávdno ea.ea. Ovttas.no. Muđui leat 26 giellaproševtta gárvánan 2018. Earret eará leat gárvánan vihtta applikašuvnna. Golbma dain applikašuvnnain leat spillat ja muitalusat mánáide ja nuoraide. Ovcci giellaarena leat čađahuvvon. Eanas giellaarenat leat lágiduvvon mánáide ja nuoraide. Návuona suohkan ja Oslo sámi viessu leat ožžon vuosttáš jagi doarjaga doaimmaide mat leat vuodđun giellaguovddáža ásaheapmái. Golbma giellakurssa leat lágiduvvon davvisámegillii. Guokte leat SAAL kurssa. Muđui leat guokte báikenammaproševtta gárvvistuvvon ja okta sátnegrjji almmuhuvvon.

1.3.6 Nuoraid giellamovttiidahttin - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boadus rev. budš. ektui
11100	Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	2 595 000	3 000 000	3 000 000	405 000

Oktiibuot leat 203 oahppi geain lea sámegiella vuosttášgiellan ožžon giellamovttiidanstipeandda Sámedikkis. Okta dain ohppiin oaččui stipeandda go válddii eksámena privatistan davvisámegielas.

Sámegiella nubbingiellan lea juhkon guovtti sadjái. Sis geain lea sámegiella 2. dásis, ja sis geain lea 3. ja 4. dásis. Sivva go ná leat juohkán lea go sis geain lea sámegiella 2. dásis ožžot eanet stipeandda go sis geain lea sámegiella 3. ja 4. dásis.

Gielaid ja dásiid ektui juohkásit stipeanddat ná:

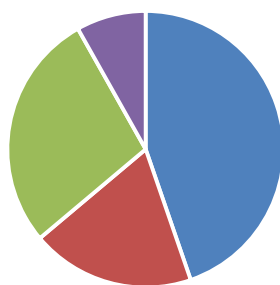
Giella	Dássi				Oktiibuot
	1. giellan	Sámegiella 2, 2. dásis	Sámegiella 2, 3. Ja 4. dásis	Amasgiella	
Davvisámegiella	199	73	117	37	426
Julevsámegiella	1	2	6	0	9
Lullisámegiella	3	12	4	0	19

Sámegiell ohppiid lohku lea veahá njiedjan diimmá rájes, muhto čájehuvvo ahte ohppiid lohku rievddada jagis jahkái.

Dássi	2014	2015	2016	2017	2018
1. giellan		196	208	199	203
Sámegiella 2		195	234	103	87
Sámegiella 2, 3. ja 4. dássi				162	127
Amasgiella		92	65	47	37
Oktiibuot	503	483	507	511	454

2014:s ii leat registrerejuvvon galle stipeandda lea juhkkjuvvon iešguđetge dássái. 2015:s ja 2016:s eai leat sámegiella nubbingiella gielladásit sirrejuvvon.

Giellamovttidanstipeanda 2018

■ 1. giella ■ 2. giella 2.d ■ 2.g 3. ja 4. d ■ Amasgiella

1.3.7 Julevsámegiela riehtačállingirji - prošeakta

Hálddahaslaš bargu - prošeakaplánen - julevsámegiela riehtačállingirjai (Riektatjállemnjuolgadusá) álggahuvvui juo guovvamánus 2018 Sámedikki bokte Norgga bealde. Jos prošeavttain galggaš lihkestuvvat lea deatlaš ahte julevsámi giellaservodat Ruota bealde searvvahuvvo dán bargui. Danne leat Norgga- ja Ruotabeale sámedikkitt ovttas ráhkadan oktasaš prošeakaplána dán barggu várás. Áššedovdijovkui leat nammaduvvon gávccii olbmo; njeallje lahtu Ruota bealde ja njeallje lahtu Norgga bealde.

Prošeakta maŋŋonii veaháš earret eará danne go Ruotabeale sámediggii ii nagodan gávdnat lahtuid áššedovkijovkui ovdal go skábmamánus 2018, ja danne bargojoavku ii leat čeahkkanan eaige leat leamaš čeahkkimat dan jagis.

Geavatláš bargu bođii johtui nu maŋŋit go skábmamánus 2018. Áššedovdijoavku oaččui vuosttaš konkrehta bargun jorgalit davvisámegiela riehtačállingirjii "Riehtačállinrávvagat" julevsámegillii. Girjjáš juogaduvvui sierra fáttáide gávccii kapihtalin/oassái ja juogaduvvui joavkku lahtuide. Buot lahtut eai nagodan geargat bargguin/jorgalemiin ovdal áigemeari mii leai juovlamánu 20. b.

Vurdojuvvo ahte vuodđobargguin gerget guovvamánus 2019. Joavku deaivvada vuosttaš gearddi njukčamánu 2019. Ulbmilin lea gárvvistit prošeavtta 2019:s.

1.3.8 Sámi Giellagáldu - prošeakta

Sámi Giellagáldu fásta ruhtadeapmi ii leat sajis go Sámedikkiin Suomas ja Ruotas ii leat doarvái ruhta Sámi Giellagáldu doaibmagoluide. Sámi Giellagáldu doaimmat leat ruhtaduvvon Interreg-prošeavttaid bokte jagi 2013 rájes. Goalmát Interreg-prošeakta loahpahuvvui miessemánu loahpas. Dan rájes leat Sámi Giellagáldu doaimmat joatkašuvvan gáržžiduvvon hámis uhcit bargoveagain ja uhcit ekonomalaš resurssaiguin. Dát lea čuohcan normerenbargui ja ájihhan normerenproseassaid go giellajuhkosat eai leat sáhtán čeahkkanit nu dávjá go livčče dárbu.

Sámediggi atná rájaid rasttildeddji giellaovttasbarggu hui dehálažžan sámeielaid oktasaš vuoddu seailuheami dáfus. Norggas hubmojuvvon sámeielain lulli- ja julevsámegiela hupmet maiddái Ruotas. Davvisámegiela hupmet Ruota lassin maiddái Suomas. Sámeielaid oktasaš vuoddu

seailuheapmi lea dehálaš, vai sámegeielaid sáhtta geavahit ja daiguin sáhtta gulahallat riikkarájain beroškeahtta. Danin lea lunddolaš ahte sámegeielaid normerenbargu čađahuvvo rastá riikka rájaid. Sámediggi lea vuoruhan 3 miljon ruvnu Sámi Giellagáldu Norgga beale goluide. Rehketoallu čájeha ahte Sámi Giellagáldus lei vuolláibáza 506.065,74 ruvnu. Vuolláibáza boahtá das go Sámediggi ii leat vel ožžon Romssa fylkkasuohkanis Sámi Giellagáldu –joatkkaproševtta mañimuš doarjjaeriid. Sámediggi oaččui áigodahkii 01.08.2015 – 31.05.2018 Sámi Giellagáldu –joatkkaproševtta várás sihke stáhtalaš Interreg-doarjaga ja regiovnalaš doarjaga Romssa fylkkasuohkanis. Sámediggi lea sádden loahppamáksinávžžuhusaid oktan prošeaktarehketdoaluin ja loahpparaporttain Romssa fylkkasuohkanii, muhto fylkkasuohkan ii leat vel máksán mañimuš doarjjaeriid.

Sámi Giellagáldu lea davviriikkalaš sámi giellaovttasbargoorgána, mii doaibmá sámegeielaid fágalaš áššedovdi orgánan. Sámi Giellagáldu fállá beaivválaččat giellageavaheddjiide nuvttá giellageavaheapmái guoski rávvagiid. Sámi Giellagáldus leat vihtta giellajuhkosa: lulli-, julev-, ja davvisámegeiela, sihke anáraš- ja nuortalašgiela giellajuhkosat, mat vástidit ođđa tearpmaid ja čállingiela norpmaid normeremis. Anáraš- ja nuortalašgiela giellajuhkosat doibmet dušše Suoma bealde. Giellajuhkosiin leat lahtut buot riikkain maid iešguhtege sámegeiella hubmojuvvo.

Davvisámegeiela giellajuogus čoahkkanan njelljii 2018:s ja normerii 203 ođđa tearpma davvisámegeillii. Giellajuogus normerii maid ahte dahkkinomeniid sáhtta dál čállit guovtte láhkai: juogo nu ahte diftonga njuolgá dego omd. oahpaheddjiid dahje nu ahte diftonga seailu dego omd. oahpaheaddjiid.

Julevsámegeiela giellajuogus čoahkkanan njelljii ja normerii 139 ođđa tearpma julevsámegeillii. Sámi Lullisámegeiela juogus čoahkkanan njelljii ja normerii 265 ođđa tearpma lullisámegeillii. Buot ođđa normerejuvvon tearpmat leat almmuhuvvon Sámi Giellagáldu neahttasiidduin(<http://www.giella.org/>) ja digítála sátnebánkkus <http://satni.org/>. Sámi Giellagáldu lágidii cuoŋománus lullisámegeiela terminologiija seminára Staares, Ruotas. Sámi Parlamentáralaš Ráđi stivra ásahii Sámi Giellagáldui miessemánus bihtánsámegeiela bargujoavkku, man bargun lea normeret bihtánsámegeiela čállinvuogi. Bargujoavku čoahkkanan guktii ja bihtánsámegeiela normerenbargu ovdána njuovžilit. Mihttun lea ahte bihtánsámegeiela čállinvuohki normerejuvvo lagamus áiggis. Dasa lassin Sámi Giellagáldu lágidii njukčamánus davvi- ja julevsámegeiela terminologijaseminára Johkamohkis, Ruotas, ja cuoŋománusges lullisámegeiela terminologijaseminára Staares, Ruotas. Seminárat doibme normerenbarguid dáfus dehálaš arenan ja čohkkejedje fágaolbmuid digaštallat terminologiija bargguide guoski áigeguovdilis fáttáid birra. Seammás fágaolbmuin lei vejolašvuhta lonohallat terminologijabargui guoski dieđuid, oahppat ođđa áššiid dán suorggis ja oažžut oktasaš ipmárdusa terminologijabargguin.

Sámediggi lea ovddidan Sámi Giellagáldu bastevas ruhtadeapmái ja organisašuvdnamállii guoski hástalusaid sierra áššin sihke Sámi Parlamentáralaš Ráđđái, Sámedikkiid ja sámeministariid oktasaš čoahkkimii, ja Sámedikkiid ja Davviriikkalaš sámeáššiin vástideaddji virgeolmmošorgánii (Nordiskt ämbetsmannaorgan för samiska frågor). Davviriikkalaš sámeáššiin vástideaddji virgeolmmošorgána lea ásahan bargujoavkku, mii galgá buktit Sámi Giellagáldu organisašuvdnamállii guoski hástalusaid čovdosa miessemánu 2019 rádjai. Norgga eiseválddit jođihit dán barggu.

1.4 "Váibmogiela" čuovvuleapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

Sihkkarastit sámegielaide boahhteáiggi ja ovddidit daid

1.4.1 Čoahkketabealla – Váibmogiella

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
13200	Giellaodastus	2 512 072	4 300 000	1 787 928
Submi		2 512 072	4 300 000	1 787 928

Sámediggi lea čuovvulan Váibmogiela evttohusaid ja lea ráhkadan sámi giellaodastusa čilgehusa ja Sámedikki strategijaid sámegielaide -Gieleslutnjeme - Giellaláptim – Giellalokten. Čilgehus sámi giellaodastusa birra meannuduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánu 2018. Čilgehus sámi giellaodastusas bijai vuodu Sámedikki strategijaid ráhkadeapmái sámegielaid várás - Gieleslutnjeme - Giellaláptim – Giellalokten. Giellalokten lea ollislaš ja ulbmillaš ángiruššan nannen ja ovddidan dihtii sámegielaid buot dásiin sierra servodatsurggiid siskobealde. Giellaloktema ulbmilin lea ahte sámegielat bures ahtanuššet olles servodagas. Strategijat leat viidát, ja čájehit ollislaš ja surggiidrasttiedaddji giellapolitiikka boahhtevaš jagiin. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii Sámedikki strategijaid sámegielaid várás - Giellalokten juovlamánu 2018.

Giella ánggirdahtta buohkaid ja guoská buohkaide, ja Sámediggi lea oaidnán man deatalaš lea searvvahit sámi servodaga barggus sámegielaiguin. Ánggirdeaddji oasseváldit sierra sámi birrasiin leat addán Sámediggái rávvagiid ja árvalusaid barggus Giellaloktemiin rabas rávačoahkkimiid bokte čakčat 2018. Maiddá lea leamaš vejolaš sáddet čálalaččat árvalusaid bargui. Sámedikki vuorasiidráđđi ja nuoraidpolitihkalaš lánvegeoddit leat váikkuhan árrjalaččat barggus Giellaloktemiin.

Sámedikki višuvdna lea ahte sámegielat galget leat lunddolaš, servodatguoddi ja ealli gielat, ja mii háliidat ahte buohkaide galgá addit vejolašvuoda oaidnit, gullat ja geavahit sámegielaid buot servodatsurggiin. Sámegielat galget leat lunddolaš oassin árgabeaivvis, sihke sámegielagiidda ja dárogielagiidda. Ulbmil Sámedikki strategijaiguin sámegielaid várás - Giellalokten lea čohkket doaimbidjoevttohusaid NÁČ 2016:18 váibmogiela, min iežamet vásihusain ja dáláš doaimbajuiin ollislaš giellaángiruššamin. Giellaloktemis leat golbma váldoángiruššansuorggi, mat fas leat juogaduvvon sierra ángiruššamin. Juohke ángiruššamis leat konkrehta doaimbajut.

Suohkanseminára ja ovttasbargu suohkaniiguin

Sámediggi lágidii suohkanseminára mas lei fáddán NÁČ 2016:18 Seminára lei oassin Váibmogiela čuovvulanbarggus ja lei maid vuodđun dievasčoahkkináššái Sámi giellaguovllu birra. Sámediggi oaččui mávssolaš dieđuid ja oaiviliid ođđa giellaguovllu birra.

Sámedikki dievasčoahkkin lea áššis 053/18 Sámi giellaguovlu, mearridan ođđa suohkankategoriijaid.

Sámedikki vuolggasadji lea ahte sámelága giellanjuolggadusat nannejuvvojit. Sámiin lea riekti geavahit ja ovddidit gielaset, ja Sámedikki mihttu lea ahte dát oidno ođđa sámelága giellanjuolggadusain ja ođđa ortnegis mat gusket giellaguovlluide.

Suohkaniid gielladilli otná sámegiela hálddašanguovllus lea iešguđetlágan. Vuhtiiváldindihte dan ovddiduvvo ortnet mii lea buoremus lági mielde heivehuvvon suohkaniidda. Sámediggi váldá vuodá čuovvovaš suohkankategorijain:

- Sámi giellaresursasuohkanat
- Sámi giellaovddidansuohkanat
- Sámi giellaealáskahtinsuohkanat
- Sámi gávpotsuohkanat
- Vejolaš sámi giellasuohkanat

Rievdadusat láhkadahkosiin mat gusket sámegillii

NAČ 2016:18 Váibmogiella siskkilda láhkarievdadusevttohusaid. Ráđđehus lea čuovvuleamen raportta ja lea ráhkadišgoahtán láhkaproposišuvnna dasa gullelaš dieđáhusosiin. Vurdojuvvojit konsultašuvnnat Sámedikki ja ráđđehusa gaska jagis 2019. Mánnga hálldahuslaš čoahkkima leat dollojuvvon Váibmogiela čuovvoleami birra Sámedikki ja ráđđehusa gaska 2018:s. Ovttamielalašvuotta lea das ahte lea deatalaš čuovvulit Váibmogiela evttohusaid.

1.5 Báikenammabálvalus

Báikenammabálvalus lea dán jagi addán gaskaboddosaš ja loahpalaš rávvagiid báikenamaide, - luonddunamaide, báikegottiide, gilliide, čoahkkebáikkiide, tuneallaide, girdišilljuide ja sullasaččaide, miehtá sámi guovllu Kártadoaimmahusa, suohkaniid ja stáhta ossodagaid jearaldagaid mielde. Čujuhusnammabargu gielddain lea maiddá oassi dás. Nammabálvalus lea sádden vuodustuvvon molssaektosaš čujuhusnamaid sámegillii ollu suohkaniidda guovlluin gos majoritehta álbmogis lea hállan sámegiela vihtta-guhttalotjagi dás ovdal, muhto dan boađusin leat šaddan ahte dušše muhtun sámi báikenamat leat mearriduvvon. Joavkkus nammaáššit maid earát leat sáddet, leat lagabuidda duhát nama nammaáššeprošeassain.

Báikenammabálvalus lea maiddá ieš, ovddeš báikenammaregistreremiid ja eará čálalaš ja njálmmálaš gálduid vuodul, ovddidan nammaáššiid sihke luonddunamaide, báikegodde- ja čoahkkebáikenamaide davvisámi guovllus. Báikenammaáššit bisánit ja vajálduvvet dávjá, dábálaččat dan sivas go suohkanat vajálduhttet bidjamis daid gulaskuddamii, nugo maiddá NAČ:s Váibmogiella válddahuvo. Dán jagis leat ollu suohkanat vástidan jearaldagaide, maid mii leat váillahan nu ahte gulaskuddojuvvon nammaáššit jorret fas vuogádagas. Dáid nammaáššiid gaskkas mat gullet Romssa suohkanii nannámis leat ožžon ollu fuomášumi medias.

Ollu gielddat leat bivdán sámi giellanamaid ja ožžon loahpalaš mearrádusa dán jagi: Nordreisa kommune/Ráissa suohkan/Raisin komuuni, Hammerfest kommune/ Hámmerfeastta suohkan og Tjeldsund kommune/Dielddanuori suohkan, samt Hattfjelldal kommune/ Aarborten tjjelte (endret fra Aarporte). Mearrádusaproseassas lea maiddá Steigen kommune/Stájgo suohkan. Guovtti fylkkas lea mearriduvvon almmolaš sámi namma: Tröndelage ja Romsa/Finnmárku.

Mearrádusat maid suohkanat dahket sáddejuvvojit dávjjimusat dušše kártadoaimmaháhkii. Danne eat leat mii ožžon ollislaš geahčastaga mearriduvvon namain dán jagi. Logut vuolábealde leat danne "unnimusat nu galle".

	Luonddu namat	Gávpot, báikegottit, skuvllat jna.	Šalddit, tuneallat	Doallonamat, geavahus	Girdišilljut /stašuvnnat	Oktiibuot
Nuortasámi	13	4				17
Davvisámi	395	45	10	89	1	540
Julevsámi	2		2	2	3	9
Máttasámi		3				3
Oktiibuot	410	51	12	91	4	568

Sámi báikenamat almmolaš geavahusas leat lassánan dađistaga maŋŋá go Sámedikki dievasčoahkkin áššis 19/16 juste dan namas deattuhii man deatalaš lea go sámi namat leat oidnosis almmolaš lanjain. Dát mearrádus bijai leavttu bargui sámi namaid mearrideami ektui guoskevaš galbenobjeavttas. Dán jagi leat ollu báikkit ožžon galbbaid sámegillii, sihke čoahkkebáikkiin, báikegottiin, šalddiin ja tuneallain, ja dasto ruovdegeaidnostašuvnnat julev-/bihtánsámi guovllus. Go galbbat sámegillii leat lassánan boahtá das go ollu nammaáššit leat čađahuvvon ja mearriduvvon loahpalaččat sámi báikenammaobjeavttaide mat leat áigequovdilát galbemii ja go lea lassánan dihtomielalašvuhta báikenammalága geatnegahttimis geavahit sámi namaid "iežas álgagis", § 9. Ollu lea vel dattetge galbekeahttá, erenoamážit máttasámi guovllus ja riddolagaš guovlluin davvin, danne go sámi namat eai vuos leat almmolaččat dohkkehuvvon.

Báikenammabálvalus lea maiddái dán jagi čađahan ollu diehtujuohkinbarggu báikenammalága birra, nammaáššiid njuolggadusaid ja sámi namaid birra oppalaččat nugo kulturmuittuid, diehtogálduid ja identiteamearkkaid birra.

2 Máhttu

Servodatmihttomearri:

- Sámi servodagas lea máhttu, gelbbolašvuotta ja gálggat maiguin sihkkarastá ja ovddida gielas, kultuvrras ja servodateallimis.

2.1 Máhtu váikkuhangaskaoamit

2.1.1 Máhtu áŋgiruššansuorggit

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Sámi mánáidgárdefálaldaga sisdoallu	9 242 663	10 030 000	787 337
Giellabargu mánáidgárddis	6 055 125	5 900 000	-155 125
Gelbbolašvuoda lokten mánáidgárddiin	253 106	200 000	-53 106
Pedagogalaš ávdnasat	1 942 050	1 540 000	-402 050
Sámi sisdoallu skuvllas	2 538 152	2 500 000	-38 152
Oahppobiras ja skuvlaovddideapmi	930 011	1 260 000	329 989
Oahpponeavvut	21 028 404	22 540 000	1 511 596
Rekruteren sámi alit ohppui ja dutkamii	3 141 400	2 450 000	-691 400
Submi	45 130 911	46 420 000	1 289 089

2.2 Sámi mánáidgárdefálaldaga sisdoallu

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáin lea kvalitatiivvalaččat buorre mánáidgárdefálaldat mas vuodđun leat sámi árvvut, sámi kultuvra ja árbediehtu.

Sámediggi lea juolludan 15.510947 mill. ruvnnu mánáidgárdedoarjjan 66 mánáidgárdái ja 17 ovddidanprošektii ja mánáidgárdeávdnasiidda. Sámediggi lea ožžon eanet ohcamiid go ovddit jagiid, ja mánáid lohku geat ožžon sámi mánáidgárdefálaldaga lea lassánan. 2018:s ožžo oktiibuot, buot Sámedikki doarjjaortnegiin mánáidgárddiide, 914 máná Norggas sámi mánáidgárdefálaldaga. Lohku 2017:s lei 848 máná, mii addá 7,9 % lasáhusa. Sámedikki ulbmillaš áŋgiruššan sámi mánáidgárdefálaldagain buktá bohtosiid.

Láhkarievdadus

NAČ 2016:18 – Váibmogielaš čuožžu: "sámi mánáidgárddit lea deataleamos ovttaskasdoaimbidju sámegeiela sihkkarastimis, seailuheamis ja ealáskahttimis." Otná stáhtus lea ahte buot mánáin ii leat vuoigatvuotta oazžut sámi mánáidgárdefálaldaga. Sámediggi lea dán jagis oaidnán ahte eiseválddit eai leat čuovvulan Sámedikki gáibádusa láchkarievdadeami ektui. Sámediggi áigu čuovvulit ášši ja joatkit láchkarievdadanbarggu. Vánhemat leat dadjan Sámediggái ahte eai dohkket ahte sin mánát eai oaččo sámi mánáidgárdefálaldaga go mánáidgárdebargit eai máhte sámegeiela. Sámediggi oaidná ahte váikkuhussan das lea ahte mánát masset vuoigatvuoda mánáidgárddis sámegeiela oahppat.

Sámediggi lea fuolas dan geažil go mánáidgárdelágas ii addojuvvo vuoigatvuotta sámegeielat mánáidgárdefálaldahkii iige sámegeielat bargiide. Orru leamen nu ahte sámegeielat mánáidgárdefálaldat

áitojuvvo ollu gielddain dan geažil go gielddat geahččalit ođđasis organiseret mánáidgárddiid hálddašeami. Dávjá lea sivvan gieldda heajos ekonomijja. Dán geažil masset sámegielat mánát ollesárvosas sámegielat mánáidgárdefálaldaga.

Mánáidgárddiid rámmaplána implementeren

Mánáidgárddiid ođđa rámmaplána gustogođii 2017 borgemánu rájes. Sámedikki rolla rámmaplána čuovvuleamis lea implementerenproseassaide searvan cealkámušaiguin maid vuodđun lea Sámedikki mánáidgárdepolitihkka ja sámi mánáid vuoigatvuođat. Lea oahpahusdirektoráhta (Udir) geas ovtta fylkkamánniiguin lea ovddasvástádus ođđa rámmaplánaid implementeret, ja leat danne Sámediggái deatalaš ovtta bargoguoimmit. Sámedikki vuolggasadji dán barggus lea álo sámi oaidnu. Sámediggi oaidná ahte lea deatalaš searvat dákkár proseassaide vai sámegiella ja kultuvra eai guđđojuvvo.

Sámediggi lea searvan mánja buortalas proseassaide mánáidgárddiid rámmaplána duohtandahkamis. Sámediggi lea ovtta oahpahusdirektoráhtain ožžon áigái sierra implementerenproseassa sámi mánáidgárddiide, gos vihtta fylkkamánni ja Sámediggi leat ovddastuvvon. Dáiguin ovtta lea ráhkaduvvon implementerenplána dán bargui. Sámedikki guovddáš bargu dás lea sámi mánáid vuoigatvuohta sámegillii, sámi kultuvrii ja sámi árbedihtui mánáidgárddis. Oahpahusdirektoráhta lea vuolggahan evaluerenbarggu oazžun dihte máhtu das mo rámmaplána implementerejuvvo ja duohta máilmmis geavahuvvo. Dán proseassas lea Sámediggi leamaš mielde, ja boađusin das lea ahte okta váldo čuolmmain evalueremis galget leat sámi mánáid vuoigatvuođat.

Vásihusat implementerenproseassas lea leamaš ahte dárbbasuvvo ođđa gelbbolašvuohta sámegiella ja sámi kultuvrra birra, earenoamážit dáža mánáidgárddiin. Dat lea njuolggá váikkuhus maid rámmaplána ođđa gáibádusat buktet sámi sisdoalu dáfus. Sámediggi oaidná ahte dán ovddasvástádusa fertejit eiseválddit váldit vai sámi bealli ii gártta dušše Sámedikki ovddasvástádussan. Danne leat dán čuovvuleamis proseassat álggahuvvon doaimbajuid ektui mat galggašedje gelbbolašvuođa loktet, ja eiseválddit áigot váldit ovddasvástádusa dás.

Ovtta bargu mánáidgárddiiguin ja mánáidgárdeeaiggádiiguin

Sámediggi juohká dieđuid ja oaivada mánáidgargiid sámi mánáidgárdefálaldaga birra. Sámediggi oaidná ahte leat eanet sihke dáža ja sámi mánáidgárddit mat váldet oktavuoda. Leat mealgat eanet mánáidgárddit mat váldet oktavuoda rámmaplána gáibádusaid geažil gos gáibiduvvo ahte mánáidgárddit galget oainnusmahtit sámi kultuvrra ja leat mielde ovddideamen mánáid áktema ja searvevuodadovddu sámi mánggabealatvuhtii. Dán oktavuodas mánáidgárddit dovddahit ahte dárbbasit diehto- ja doarjjaávdnasiid sámi diliid birra oppalaččat ja maid dan birra mo fáttáin galggašii bargat. Mii oaidnit ahte eanet ahte eanet dáža mánáidgárddit ohcet doarjaga dán ulbmilii, ja dát ii leat vuoruhuvvon Sámedikki bušehtas. Guovddáš bealli dáin ohcamiin lea bargiid gealbolokten sámegielas ja sámi kultuvrras. Sámedikki mielas dát ii leat dušše Sámedikki ovddasvástádus, muhto našuvnnalaš ovddasvástádus, vrd. rámmaplána gáibádusaid.

Dollojuvvojit maid čoahkkimat gielddaeiaiggádiiguin ja mánáidgárdebargiiguin go Sámediggi lea mátkkis mánáidgárddiid galledeamen. Dán jagi lea Sámediggi čađahan «mánáidgárdeurnea» ja galledan 10 gieldda, ja lea čoahkkimastán sihke mánáidgárdeeaiggádiiguin ja mánáidgárddiiguin. Fáttát mat dáin čoahkkimiin leat digaštallojuvvon leat sámi giellabargu mánáidgárddiin, sámegielat bargiid rekruteren ja rekruteren sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárdeoahpaheaddjeohppui, ja sámedikki doarjjaortnegat. Mánáidgárdeeaiggádat ja –bargit dadjet ahte dákkár čoahkkimat leat ávkkálaččat ja mángasat ožžot movtta joatkit barggu sámegielain ja sámi kultuvrrain mánáidgárddis.

Sámediggi lea juo oaidnán muhtun bohtosiid turnéas, nugo dan ahte eanet mánáidgárddit lea ohcan doarjaga nannen dihte giellabarggu ja leat ožžon doarjaga.

Odđa sámi mánáidgárdefálaldagat

Bádáddjoi lea ásahuvvon sámi ossodat, ja gávpoga mánát leat ožžon ollesárvosaš mánáidgárdefálaldaga. Sámedikki mielas lea buorre go sámi vanhemiid dárbbut leat doahttaluvvon. Bádáddjo suohkan čájeha ahte áktejit sámi vanhemiid ja sámi servodaga go láchčēt saji julevsámi mánáidgárdefálaldahkii. Dat lea buorre ja hui deatalaš sámi servodahkii ja julevsámegiela seilluheapmái.

Sámediggedieđáhusa revideren sámi mánáidgárdefálaldagaid birra

Bargu revideret Sámediggedieđáhusa sámi mánáidgárdefálaldagaid birra 2013 lea álggahuvvon. Sámediggi lea čadahan «mánáidgárdeurnéa» ja lea čoahkkimastán mánáidgárdeeaiggádiiguin ja mánáidgárddiiguin oáččun dihte oaiviliid dieđáhusii. Oaivilat duodaštit ahte odđa dieđáhusa guovddáš áššin galgá leat sámi mánáid vuoigatvuolta sámi mánáidgárdefálaldahkii, sámegiella mánáidgárddis, árbediehtu mánáidgárddis ja gelbolašvuolta sámi mánáidgárdefálaldaga birra buot servodaga dásiin.

2.2.1 Čoahkketabealla – sámi mánáidgárdefálaldaga sisdoallu

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Sámi mánáidgárddit ja ossodagat - ohcanvuđot doarjja	7 149 772	7 430 000	280 228
23000 NAČ 2016: 18 - Váibmogiella - prošeakta	2 092 891	2 600 000	507 109
Submi	9 242 663	10 030 000	787 337

2.2.2 Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
21200 Sámi mánáidgárddit ja ossodagat	7 149 772	7 430 000	7 430 000	280 228
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
21200 Sámi mánáidgárddit ja ossodagat	7 149 772	0	0	7 149 772

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi mánáidgárddit ja ossodagat:

- Sámi mánáidgárddiin ja sámi ossodagat dárogiel mánáidgárddiin lea fálaldat mas vuodđun lea sámi giella ja kultuvra.

	Ollislaš lohku	Juolludemiid lohku	Biehttalemiid lohku
21200 Sámi mánáidgárdefálaldat	32 ohcama	32 ohcama	0 ohcama

Ohcanvuđot doarjagat sámi mánáidgárddiide gieđahallojuvvojit ovttas. Dat mearkkaša ahte badjebáza dán poasttas gokčá vuollebáhčaga 2122 poasttas. Lea juolluduvvon doarjja 32 mánáidgárdái, sihke priváhta ja gielddaid. 2018:s ožžo 689 máná dán ortnega bokte sámi mánáidgárdefálaldaga sámi mánáidgárddis dahje sámi ossodagas dáža mánáidgárddis. Lohkku lea 29 máná unnit go 2017:s goas

lohku lei 718, ja dat mearkaša 3,5 % unnit. Lea dábalaš ahte mánáid lohku mánáidgárddiin lassána dahje unnu veahá, muhto mánáid lohku ja sámi mánáidgárddiid ja sámi ossodagaid lohku lea dattege leamaš oalle dásset.

Jahki	2018	2017	2016	2015
Sámi mánáidgárddit	22	24	24	23
Sámi ossodagat	10	7	7	8

2.2.3 Sámi mánát ođđa searvelanjain – prošeakta

Prošeavtta “Sámi mánát ođđa searvelanjain” ovdaprošeakta loahpahuvvui njukčamánu 31. b. Oaiveprošeakta biddjui johtui cuoŋománu rájes. Oaiveulbmil prošeavttas lea; Sámi filosofiija galgá leat vuodđun sámi mánáidgárddiid sisdollui, gos sámi árvvut, luonddufilosofiija, giella, kultuvra, jodiheapmi ja árbedieđut guddet pedagogalaš barggu.

Prošeavtta “Sámi mánát ođđa searvelanjain” ovdáneapmi

Prošeakta lea bargan ovddidit ođđa bargomálla mii vástida sámi jurddašanvuohkáii iešguđet guovllus sámis, gos sámi árvvut, dekoloniseren ja iešstivrejupmi galgá leat vuodđun. Dát lea gáibidan ahte prošeakta lea johtán ja juohkán dieđuid prošeavtta birra ja doallan čoahkkimiid viidát Sámis. Guldaleddjiin ja čoahkkinoasseváldiin lea prošeakta ožžon eanaš positiiva reakšuvnnaid ja ollu báikkiin lohket vuordán dákkár prošeavtta mii čilge sámi mánáidgárddiid sisdoalu. Vuhtto vel stuorra vuordámuš prošeaktii, muhto maddái ahte dákkár prošeakta hábmejuvvo skuvlii. Sámi servvodagas sihke Suoma, Ruota ja Norgga bealde sámis orru lassánan ipmárdus das man deatalaš dát prošeakta lea. Dát fas lea duodaštuvvon go Sámi parlamentáralaš ráđdi (SPR) lea bidjan dán prošeavtta oassin sin doaimaplánii. Prošeakta lea bidjan johtui mánggaid buohtalasproseassaid:

Diehtočohkken - dutkamiid ja deaivvadeamit dutkiiguin

Diehtočohkken dutkamiid ja deaivvadeamit dutkiiguin lea álggahuvvon. Bargojuvvo čohkket relevánta sámi dutkama, dihtomielalaš ja eallilan vásihusaid ja máhtolašvuoda sámi árvvuid, gaskkustanmetodaid ja sámi pedagogalaš jurddašeami birra. Dát bargu galgá leat vuodđun viidásit bargui sámi mánáidgárddiid ovdáneapmái.

Miehta sámi ovtasbargu

Interreg prošeaktačilgehus lea válbmema vuolde ruota- ja Suoma beal Sámedikkiin gos Oahpahusguovddáš Suoma bealde ja Sámeskuvlastivra Ruota bealde maid leat oasseváldit. Sámediggi Norgga bealde lea mielde dego bargoguoibmi dás. Ohcan ii geargan sisa čakčamánu 2018 nu go leai mearriduvvon. Ohcamat galget dal gárvvistuvvot ođđajagimánu 2019 rádjái.

Dutkan prošeavtta aktavuodas

Prošeakta bargá oazžut johtui dutkama doavttergráda dásis sámi mánáidgárdepedagogihka, sámi árvvuid ja árbevieruid vuodas. Dutkan galgá de čadnot pilohta mánáidgárddiide. Lea proseassa biddjon johtui gávdnat vejolašvuodaid ruhtadit dákkár dutkama.

Ovtasbargu Sámi allaskuvllain

Áigumuššiehtadus lea válbmema vuolde Sámedikki prošeavtta ja Sámi Allaskuvlla gaskkas. Ulbmil lea ahte Sámediggi ja Sámi Allaskuvla dán vuodul ovtas ovddideaba gelbbolašvuoda sámi

mánáidgárddiide, ea.čielggadit dutkandárbbuid, ovttasbargu rekrutteremii, seminára lágidemiin, rámmaplána implementeremin proševtta vuodul.

2.3 Giellabargu mánáidgárddiin

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Mánát ohppet, nannejit ja ovddidit sámegielaset mánáidgárddiin.

Sámediggi vásiha mánáidgárddiid raporteremiin ahte sámi mánáidgárddit barget eanet dihtomielaláččat sámegiela seailluhemiin, nannemiin ja ovddidemiin ja giela ruovttoluotta váldimiin doppe gos leat dan massán. Sámediggi oaidná ahte stuorra oassi gulahallamis sámi mánáidgárddiiguin guoská dasa mo mánáidgárddit galget plánet giellabarggu vai jovssašedje mihttomeari mánáid dahkamin sámegielagin. Sámediggi oaidná ahte mángga sámi mánáidgárddis leat proseassat mas geavahišgohtet gievrras giellamodeallaid, nugo ovdamearkka dihte modeallaid dego BRAVO ja SUKPAN. Raporterejuvvo ahte mánáidgárddit oidnet ahte mánáid giella mánáidgárddis ovdána, muhto dadjet maid ahte lea maid dan duohken leatgo mánáidgárddis doarvái sámegielat bargit. Vásihusat Sámedikki doarjjahálddašeamis lea dán jagi ahte eanet mánáidgárddit leat ohcan doarjaga ja álggahan Giellačeahppi proševtta (giellaealjár), ja mánáidgárddit addet posiitivlaš ruovttoluotta dieđuid giellabarggu ja barggu bohtosiid birra. Ollugat dadjet ahte mánát lea molson stoahkangiela dárogielas sámegillii.

Guovddážiis lea maid vanhemiid giellamáhttu ja sámegiella mánáid ruovttus. Mánáidgárddit láchčēt vanhemiidda giellakurssaid, vai buorebut basttášedje mánáid doarjut sin giellaovddideamis ruovttus. Danne lea Sámediggi vuoruhan Sámedikki doarjjahálddašemiin mánáidgárddiid doarjut dán barggus.

Giellabargu mánáidgárddiin lea suorgi maid Sámediggi áigu čuovvulit earret eará proševttain «Sámi mánát ođđa searvelanjain» ja Sámedikki doarjjahálddašemiin.

2.3.1 Čoahkketabealla - giellabargu mánáidgárddiin

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Sámi giellaoahpahus - ohcanvuđot doarjja	2 600 000	2 740 000	140 000
Proševttat ja ovddidanbarggut - ohcanvuđot doarjja	3 035 125	2 740 000	-295 125
Julevsáme giellatjehppe - Árran mánnáigárdde - njuolgg:	420 000	420 000	0
Submi	6 055 125	5 900 000	-155 125

2.3.2 Doarjja sámi giellaoahpahussii – ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
21210	Mánáidgárddit - sámi giellaoahpahus	2 600 000	2 740 000	2 740 000	140 000
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
21210	Mánáidgárddit - sámi giellaoahpahus	2 665 000	65 000	0	2 600 000

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Mánáidgárddit fálet sámi giellaoahpahusa.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21210 Sámi giellaoahpahus	32 ohcama	32 ohcama	0 ohcama

Lea juolluduvvon doarjjan sáme gielloahpahussii mánáide dáža mánáidgárddiin, 33 mánáidgárdái miehtá riikka. Stuorámus oassi lea Romssas gos 134 mánáidgárdemáná leat dakkár mánáidgárddiin mat addet sáme gielloahpahusa. Ođđa tendensa lea ahte sihke Finnmárkkus ja Norlánddas leat eanet mánáidgárddit mat fálet sáme gielloahpahusa. Mánáidgárddiid raporteremat čájehit maid ahte maiddái eará mánát go dat geain lea sáme giella ruovttugiellat fálojuvvo sáme gielloahpahus, danne go mánáidgárddit eai hálit earuhit mánáid dárogielat ja sáme gielat mánáid oahpahusbargguin maid dahket. Danne fálojuvvo sáme gielloahpahus buot mánáide mánáidgárddiin, ja dat lea buorre ja buorre boađus sámi doarjjaortnegis. Tendeanssat čájehit maid ahte ođđa rámmaplána sámi sisdoaluin positiivvalaččat váikkuha ovddideami.

2.3.3 Doarjja proševttaide ja ovddidanbargui - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
21220	Mánáidgárddit - proševttat ja ovddidanbarggut	3 035 125	2 740 000	2 740 000	-295 125
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
21220	Mánáidgárddit - proševttat ja ovddidanbarggut	3 044 125	9 000	0	3 035 125

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Alla kvalitehta mánáidgárddiid sáme gielas ja kulturbargguin

Proševttaid lohku mat lea juhkkujuvvon giellabargui ja báikkálaš ovddidanproševttaide

	Báikkálaš ovddidan- proševttat	Giellalávgunproševttat	Ođđa mánáidgárde- fálaldagaid ásaheapmi
2017	6	12	1
2018	13	4	0

Tabella čájeha ahte 2018:s leat álggahuvvot unnit giellalávgunproševtta go 2017:s, ja sivvan dasa lea ahte proševttat mat 2017:s álggahuvvojedje eai loahpahuvvo ovdal 2019:s. 2018:s leat lea eanet báikkálaš ovddidanproševtta go 2017:s. Sivvan dasa lea ahte mánáidgárddit leat šaddan eanet dihtomielaččat goalmát pedagoga ektui, ja leat danne proševttain deattuhan dan ahte mánáidgárdebirrasa láhčit giellabirasin. Dan oktavuodas lea doarjja juolluduvvon maid Giellačeahppái

mánáidgárddiide sihke davvi- ja máttasámi guovlluin. Buot prošeavttain lea guovddážiis mánáidgárddiid juohkebeaivválaš giela nannen báikkálaš, árbevirolaš kultuvrrain. Lea juolluduvvon doarjja 17 ovddidanprošektii 2018:s.

2.3.4 Juvlesámi giellatjehppe – njuolggadoarjja Árran mánáidgárdái

Doarjaga mihttomearri:

- Nannet julevsámi giellabarggu – ovddideapmi ja árvvosmahttin Árrana mánáidgárddis.

Njuolggadoarjja Árrana mánáidgárdái manná sámegielloahpahussii mánáidgárddis. Leat 24 máná geat dán mánáidgárddis leat ožžon julevsámegiell mánáidgárdefálaldaga. Raporteren čájeha ahte eanet ahte eanet vanhemat leat sámástišgoahtán mánáiguin, ja sii geavahit dan maid máhttet sámegielas. Oidno maid ahte ballu mii vanhemiin lea sámegiela hállagoahtit lea unnon. Mii oaidnit ahte ollu vanhemat hállet sámegiela mánáideasetguin maidái maŋŋá mánáidgárdeáiggi. Eanet ollesolbmot lea váldo sivvan dasa go bargu Árrana mánáidgárddis lea lihkestuvvan maŋimuš jagiid. Dattege oidnet ahte ain leat ollu mánát mat dárustit veahá, earenoamážit go leat stoahkamin.

2.4 Gealbolokten mánáidgárddiin

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Mánáidgárdebargit leat sámegielaŋat, ja sis lea sámi kulturgelbbolašvuota.

2.4.1 Čoahkketabealla – gealbolokten mánáidgárddis

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boadus rev. budš. ektui
Seminára mánáidgárdebargiide	253 106	200 000	-53 106
Submi	253 106	200 000	-53 106

Gealbohuksen sámi mánáidgárdesuorggis

Gealboloktema barggus mánáidgárddiin lea Sámedikki rolla leamaš bajit dásis. Sámediggi lea ovttasbargoguobmi 2018-2022 gelbbolašvuoda ja rekruterema gealbostrategiija čuovvolanproseassain. Dán barggus lea Sámediggi ovddidan iežas mánáidgárdepolitihka ja sámi mánáid vuoigatvuodaid.

Mánáidgárddi rámmaplánas leat čielga gáibádusat dasa maid vuordit sámi mánáidgárddiin, sámi ossodagain ja eará mánáidgárddiin gos leat sámi mánát. Rámmaplána namuha sámegiela ja sámi kultuvrra earenoamážit, ja nu dahkkojuvvo olles rámmaplánas.

Sámi mánáide galgá dainna strategijain sihkkarastit mánáidgárdefálaldaga mas lea alla kvalitehta. Kvalitehta lea bargiid gelbbolašvuoda duohken. Sámediggi lea guhká registreren ja mánáidgárddiin ožžon ruovttoluotta dieđuid mánáidgárdeeaiggiid das ahte lea stuorra dárbu loktet gelbbolašvuoda sámegielas ja sámi kultuvrras, ja seammás dárbbasuvvojit eanet sámegiela mánáidgárde-oahpaheaddjit ja sámegiela bargit. Sámediggi áigu bargat dan ala ahte ovttasbargoguimmiin lea oktasaš áddejupmi ja máhttovuođu gealbodárbbu birra sámi mánáidgárdesuorggis. Lea deatálaš čalmustahttit sámi mánáidgárdesuorggi dárbbu gelbbolašvuoda loktet, ja ahte barggu vuolggasadji lea sámi mánáidgárdeáilbmi ja dan dilli.

Gealbostrategiija (gelbbolašvuotta boahhteáiggi mánáidgárddis 2017) dadjá ahte ulbmillaš rekruteren ja gealbohusen mánáidgárdesuorggis lea deatalaš jus buot mánát galget oažžut ovttárvosaš mánáidgárdefálaldaga mas lea alla dássi. Čielggaduvvon ovddasvástádus mánáidgárdesuorggi guoskevaš beliid ja aktevrraid gaskka lea dárbbalaš jus galggašii áigái oažžut ovttasbarggu gealboovddideamis, sihke našuvnnalaččat, regiovnalaččat ja báikkálaččat. Sámediggi doarju dan, muhto oaidná ahte sámi mánáidgárdesuorggi dáfus lea deatalaš earuhit mánáidgárdesuorggi našuvnnalaš dárbbuid ja sámi dárbbuid. Vuolggasadjin leat iešguđetlágan árvvut, giella ja kultuvra. Dat dahká ahte muhtomin gáibiduvvo ovttasbargobeliin ja aktevrrain iešguđetlágan gelbbolašvuotta. Guovddážiis lea ahte buot jurddašeami vuodđun gealbohusema dáfus sámi mánáidgárdesuorggi bargiin galgá leat ahte sámeigiella, sámi kultuvra ja árbevierru leat guovddážiis sámi mánáidgárddis. Sámedikkis leat stuorra vuordámušat dasa ahte álggahuvvojit dihtomielalaš doaibmabijut mat galggašedje lokte sámi mánáidgárdesuorggi gelbbolašvuotta, ja ahte dán barggus biddjojuvvojit eanet resurssat sámi servodahkii.

Mánáidgárdeoahpaheaddji rolla profešuvdnarollan

Kulturdepartemeanta lea 2017 čakčamánuis nammadan áššedovdijoavkku mánáidgárdeoahpaheaddji rolla birra. Sin bargun lei ráhkadit máhttovuođu mii válddaha mánáidgárdeoahpaheaddji iešguđet rollaid, ja evttohit mo mánáidgárdeoahpaheaddji rolla galggašii ovddiduvvot lága ja rámmaplána servodatmandáhta mielde. Áššedovdijoavku buvtii raporttas 2018 juovlamánuis. Raporttas váilu sámi mánáidgárdeoahpaheaddji rolla čalmmustahttin. Ollu čuoggát mat raporttas leat čilgejuvvon sáhtáshedje guoskat sámi mánáidgárdeoahpaheaddjái, muhto seammás leat ollu čuoggát mat leat earáláganat sámi mánáidgárdeoahpaheaddjái sámi mánáidgárddis. Sámediggi ii leat dán barggus nagodan iežas oainnuid oažžut ovdan. Sámi dimenšuvdna ii leat raporttas mielde, ja dat ii dávis rámmaplána servodatmandáhtii.

Dárbu eanet gelbbolašvuhtii mánáidgárdebargiin ja mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpuin

Mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu čuovvunjoavkku (Følgegruppa for barnehagelærerutdanning BLU) loahpparaporta NR 5 2017 evttoha Sámi allaskuvllii ahte galggašedje ásahtit gealboguovddáža oahpaheaddjioahpuide. Sámediggi oaivvilda ahte dán evttohusa ferte čuovvulit vai boahhteáiggis šattašedje eanet oahppan bargit sámi mánáidgárddiin, eará mánáidgárddiin gos leat sámi mánát ja oahpaheaddjioahpuin. Sámediggi oaidná ahte mánáidgárddi rámmaplána ja našuvnnalaš mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu rámmaplána ođđa gáibádusat dagahit ahte diedut sámi diliid birra ja gealbodoaibmabijut dan ektui jearahuvvojit. Dat mearkkaša ahte buot sámi mánáidgárdesuorggi guoskevaš beliid ja aktevrraid ovddasvástádus ferte leat čielggaduvvon, ja dárbbasuvvo ovttasbargu gealboovddideami ektui, sihke našuvnnalaččat, regiovnalaččat ja báikkálaččat. Danne lea Sámediggi lokten dán ášši ja ožžon áigái ovttasbarggu Sámi allaskuvllain gealboguovddáža ásaheami dáfus. Sámediggi vuordá ahte eiseválddit čuovvulit dán ášši resurssaiguin.

2.4.2 Seminára mánáidgárdebargiide – konferánssa

Sámediggi lea 2018:s čađahan guokte seminára mánáidgárdebargiide. Beroštupmi searvat seminárii lea lassánan davvisámegeilat mánáidgárdebargiid gaskka. Dán jagi ledje semináras 90 oassálasti. Seminára fáddán lei sámi mánáid juohkebeaivi mánáidgárddiin ođđa áiggis. Nubbi seminára lei mánáidgárdebargiide máttasámeaguovllus. Dat lea ovttasbargu Sámedikki ja Trøndelága fylkkamánni gaskka. Seminára fáddán ledje earret eará Sámedikki mánáidgárdeprošeakta, mánáidgárddi

rámmaplána, sámi jahkodatkaleanddar ja plánenbargu mánáidgárddis. Dáppe maid lei lassáneapmi, 30 oassálastis 2017:s 50 oassálastái dán jagi.

Lassin dán guovtti seminárii lea Sámedikkis leamaš ovttasbargu Norlándda fylkkamánniin seminára lágideami birra julevsámi mánáidgárdebargiide. Dáppe ledje sullii 40 oassálasti, ja daid gaskkas ledje sihke mánáidgárdebargit, studeanttat ja dáža mánáidgárddiid bargit geat barget sámi fáttáiguin, nugo rámmaplána gáibida.

Sámediggi oaidná ahte seminárat leat deatalaš čoahkkananarenan mánáidgárdebargiide. Leat unnán čoahkkananbáikkít gosa sáhtá čoahkkanit ja digaštallat hástalusaid mat mánáidgárddiin leat sámegiela, sámi kultuvrra ja árbevierrodudjoma dáfus. Mihttomearri semináraiguin lea nappo vásihuslonohallan, gealbolokten ja ovttasbargu mánáidgárddiid gaska.

2.5 Pedagogalaš ávdnasat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáin leat sámi girjít ja duhkorasat mánáidgárddiin.

2.5.1 Čoahkktabealla – pedagogalaš ávdnasat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boadus rev. budš. ektui
Pedagogalaš ávdnasat	1 942 050	1 540 000	-402 050
Submi	1 942 050	1 540 000	-402 050

2.5.2 Doarjja pedagogalaš ávdnasiidda – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boadus rev. budš. ektui
21230 Pedagogalaš ávdnasat	1 942 050	1 540 000	1 540 000	-402 050
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
21230 Pedagogalaš ávdnasat	1 942 050	0	0	1 942 050

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Mánáidgárddiide lea álki fidnet pedagogalaš ávdnasiid main lea sámi sisdoallu.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21230 Pedagogalaš ávdnasat	2 ohcama	2 ohcama	0 ohcama

Dán jagi ledje guokte ohcama pedagogalaš ávdnasiid ortnegii. Doarjja juolluduvvui Davvi Girjái ovddidit ávnnaspáhka pedagogalaš ávdnasiiguin mat muitalit mo sápmelaččat hálddašit luonddu ja geavahit dan resursan, ja Statpedii ovddidit matematihkkagirjji mii mánáidgárddiin galggašii boktit beroštumi matematihkkii.

2.6 Sámi sisdoallu skuvllas

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ohppiid oahpaheamis sámegeijas ja sámegillii lea buorre kvalitehta.

Departemeanta ii leat rahpan vejolašvuoda rievdadit gielddaid refušuvdnaortnega mii addá sámegeioloahpahusa.

Oahpahuslága ollislaš revideren

Máhttodepartemeanta nammadii 2017:s lálkálávdegotti mii galgá geahčadit vuođđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa njuolggadusaid. Lálkálávdegoddi buktá evttohusas 01.12.19. Sámedikki gáibáduš sámi ovddasteami birra lálkálávdegottis ii doahhtaluvvon vaikke njuolggadusat oahpahusa birra váikkuhit sámi beroštumiid njuolga, ja sámi oahpahus namuhuvvo earenoamážit lágas. Sámediggi ii leat registreren namuhan veara máhtu sámi oahpahusa birra referánsajoavkkus, earret Sámedikkis. Váilevaš gelbbolašvuhta ja fuomášupmi lálkálávdegotti čoahkkádusas sámi oahppofálaldagaid birra dahke Sámedikki barggu váttisin lálkálávdegotti barggu čuovvuleamis. Sámediggi searvá referánsajoavkočoahkkimiidda ja Sámediggerádis lea áigodagas leamaš sierra čoahkkin lálkálávdegottiin.

Sámediggi lea dán barggus ovddidan Sámedikki oainnu váilevašvuodaid birra oahpahuslágas nugo oidno dievasčoahkkináššis 19/14 Oahpahusláhka ja priváhtaskuvllaláhka – sámi ohppiid vuoigatvuodát. Sámediggi lea cealkámušastis earret eará dáhtton gustovaš vuoigatvuodaid dahkat čielgaseabbon ođđa lágas, ja ahte geografijja ja eará ohppiid lohku geat háliidit sámegeiel oahpahasfálaldaga ii galgga ráddjet vuoigatvuoda oažžut oahpahusa sámegillii. Sámediggi lea dáhtton ahte ođđa oahpahuslágas galgá vuoigatvuoda sámi oahpponeavvuide leat mielde, seamma lálkái go oahpponeavvut goappašiid dárogelaide. Dasto lea Sámediggi cealkámušastis lálkálávdegoddi guovddáži bidjan sámi ohppiid geain leat earenoamáš dárbbut. Lea deatlaš ahte sin vuoigatvuodát, nugo dohkálaš fágalaš árvoštallan ja lálččojuvvon oahpahas nannejuvvo lágas.

2018 geassemánus dollojuvvui konsultašuvdna Sámedikki ja Máhttodepartemeantta gaska fágaid guovddášelemeanttaid mearrideami oktavuodas oahppoplánaid LK20 ja LK20S hábmemis, ja njuolggadusaid oktavuodas našuvnalaš ja sámi oahppoplánaid LK20 ja LK20S fágaid hábmemis.

Oahpahuslága kapihttal 6 mielde lea Sámediggi mii mearrida sámegeielfágaid, sámi fágaid joatkkaoahpahas ja oktii ráđiid departemeanttain sámi sisdoalu eará fágain. Danne ferte Sámediggi maiddá dohkkehit oahppoplánaid stivrendokumeanttaid.

Sámediggi lea áigodagas maid dáhtton konsulterejuvvot sámi sisdoalu birra fágaid guovddášelemeanttain. Sámediggái lea deatlaš sámi sisdoalu buorebut inkluderet oahppoplánaide go Oahpahasdirektoráhta evttohusain lei. Sámediggi doahhtaluvvui das ahte sámi njuolggadusat presiserejit geatnegasvuoda sámi sisdoalu birra oahppoplánain ja dahket Sámedikki rolla čielgaseabbon dán proseassas.

Seamma sivaiguin Sámediggi dáhtui konsulterejuvvot Oahpahasdirektoráhta evttohuuvon njuolggadusaid birra našuvnalaš ja sámi oahppoplánaid LK20 ja LK20S fágaid hábmemis.

Konsultašuvnnain gávnnaimet oktasaš čovdosiid buot čuoggáide maid Sámediggi lei ovddidan dán guovtti dokumeantta ektui. Dát oktasaš čovdosat leat mielde loahpalaš veršuvnnas guovddášelemeanttain oahppoplánaid LK20 ja LK20S fágaid hábmemis, ja njuolggadusain našuvnnalaš ja sámi oahppoplánaid LK20 ja LK20S fágaid hábmemis.

Searvevuolta mii inkludere

Áššedovdijoavku mánáide ja nuoraide geat dárbašit earenoamáš láchčima geigii 2018 njukčamánu raporttas Inkluderende fellesskap for barn og unge. Dán proseassas lea Sámediggi Máhttodepartementii dovddahan duhtameahtunvuođa váilevaš ovddasteami dihte áššedovdijoavkkus. Sámediggi lei mielde áššedovdilávdegotti referánsajoavkkus ja lea dan oktavuodas čujuhan ahte váilot ollu sámi kárten- ja diagnostiserenávdnasat, sámegielat earenoamášpedagogat ja eará fágaáššedovdit, ja dutkan sámi earenoamášpedagogalaš hástalusain.

Áššedovdijoavkku jodiheaddji ovddidii sámediggeráđđái raportaevttohusa. Dán čoahkkimis sámediggeráđđi deattuhii áššedovdijovkui man deatalaš lea ahte raporttas leat rávvagat dasa ahte nannet sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuođaid geain leat earenoamáš hástalusat, ja earenoamážit nannet iešguđet fágaásahusaid mat galget veahkehit sámi ohppiid geat dárbašit earenoamáš láchčima.

Sámediggi lea duhtavaš dainna go áššedovdijoavku raporttastis lea čájehan áddejumi dasa ahte bálvalus maid Sámi earenoamášpedagogalaš doarjja (SEAD) addá ferte bisuhuvvot. Dattege Sámediggi ii doarjjo dalán joavkku evttohusa. Áššedovdijoavku evttoha ahte ođđa fylkkagiella Romsa ja Finnmárku oazžu SEAD bargguid. Oahpahusdirektoráhta oazžu ovddasvástádusa ovddidit sámi earenoamášpedagogalaš oahpponeavvuid ja kártenreaidduid. Dasto evttoha joavku ahte ásahuvvo ráddjejuvvon dutkanprográmma mii galgá dutkat sámi mánáid ja nuoraid geain lea lea dárbu earenoamáš láchčimii ja fálaldaga maid ožžot. Áššedovdijoavku oaivvilda ahte sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuođat geain leat earenoamáš dárbbut váldojuvvojit vuhtii go sis lea vuoigatvuohta oahpahussii sámegielas ja sámegillii ja vuoigatvuohta earenoamáš láchčimii.

Máhttodepartemeanta ráhkada St.Meld 2019 «Tidlig innsats og inkluderende fellesskap». Sámediggi ii leat duhtavaš go ii leat beassan váikkuhit lávdegotti čoahkkádusa, muhto bovdejuvvui searvat referánsajovkui. Sámediggi lea dadjan ahte ii sáhte searvat referánsajovkui, muhto háliida involverejuvvot bargui stuorradiggedieđhusain.

ON mánáidlávdegoddi

Sámediggi lea 2017:s sádden supplerenraporta ON mánáidlávdegoddái ja beasai dan oktavuodas 2018:s sáddet lassiraportta ON mánáidlávdegoddái ođđa ja relevánta dieđuiguin. Norgga almmolaš gažadallan ON mánáidlávdegottis lei miessemánu 2018. Lea dehálaš ahte stáhtat čuovvulit daid konklusuvnnaid maid ON mánáidlávdegotti cealká, ja Sámediggi lea duđavaš ahte ON:a mánáidlávdegotti loahpalaš konklusuvnnain leat mánga loahpalaš mearkkašumi sámi mánáid birra maŋnel Norgga viđat ja guđat raporterema.

Našuvnnalaš gealbostrategiija

Sámediggi lea leamaš mielde hábmemin ja vuolláičállimin Nasjonal kompetansepolitisk strategi 2017-2021. Departemeanta lea dán strategiija vuođul ásahan gealbodárbolávdegotti (kompetansebehovsutvalg KBU) mii lea bargun ožžon buktit nu buori go vejolaš fágalaš árvvoštallama Norgga boahttevaš gelbbolašvuođas. Sámediggi lea ovddidan ollu oainnuid gelbbolašpolitiikhkalaš ráđđái earret eará

hástalusaid birra sámi bargoeallimis. Sámediggi čujuhii departementii KBU ásaheami oktavuodas ahte čoahkkádusas váillui sámi gelbbolašvuhta, ja ahte dat šaddá váikkuhit ráđi čalmmusteami sámi gealbodárbuid ektui. Sámediggi ii ožžon doarjaga dasa ahte sámi gelbbolašvuoda inkluderet lávdegoddái.

Gealbodárbolávdegoddi lea buktán guokte raportta dán áigodagas ja Sámediggi lea hui duhtameahttun dainna go ii goabbáge leat árvvoštallan sámi servodaga gealbodárbbu.

Dasto lea Sámediggi buktán cealkámuša gealbopolitihkalaš ráđđái dan birra ahte sámi guovlluidd almmolaš ásaheami váilot ollu bargit geain lea gelbbolašvuhta sámegeielas ja kultuvrras. Sámediggi lea deattuhan ahte gealbodárbuid kárten sámi servodagain ferte dahkkojuvvot danne go dákkár kárten ii gávdno otné. Gelbbolašvuhta sámegeielas lea hui deatalaš jus áigu álbmogiin gulahallat ja oaivadeapmi ferte addojuvvot álbmoga gillii.

Karriearaguovddáš

Finnmárkku karriearaguovddáš (Karrieresenteret i Finnmark) lea čađahan proševtta “Karriereveiledning i samiske områder”, mii čájehii ahte sámi álbmot eai jearahala karriearaoaivvadeami ja lea eahpesihkar makkár karriearadárbbu sámi guovlluin lea. Sámediggi lea duhtavaš go karriearaguovddáš čalmmusta sámi servodaga dárbuid ja hástalusaid bargoeallimii searvama oktavuodas. Sámediggái lea deatalaš čujuhit ahte gealbodárbuid kárten lea našuvnnalaš ovddasvástádus danne go sápmelaččat orrot miehtá riikka, ja danne ii ábut ovddasvástádusa bidjat dušše Finnmárkku karriearaguovddáži. Dát lea ášši maid gelbbolašpolitihkalaš ráđđi ferte vuhtii váldit.

Sámediggi lea 2018 juovlamánus dáhtto čoahkkima ministeriin našuvnnalaš gealbopolitihkalaš strategiija birra.

2.6.1 Čoahkketabealla – sámi sisdoallu skuvllas

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Oahppoplánaid revideren	2 392 909	2 000 000	-392 909
Árbediehtu ja sámi meahcásteapmi vuodđoskuvllas	145 243	500 000	354 757
Submi	2 538 152	2 500 000	-38 152

2.6.2 Oahppoplánaid revideren – prošekta

Fágaodasmahttin

Stuorradiggedieđáhusa vuodul Meld. St. 28 (20015-2016) Fag- fordypning-Forståelse. En fornying av Kunnskapsløftet, lea Máhtodepartemeanta ráhkadan strategiija Máhttoloktema ja Máhttoloktema sámi (2017-2021) fágaodasmahttimii. Strategiijas leat golbma oasi; guovddášelemeantaid ovddideapmi – deataleamos maid oahppit galget oahppat juohke fágas, ođđa oahppoplánaid ovddideapmi ja skuvllat galget ráhkkanit dasa ahte ođđa oahppoplánaid geavahišgoahtit 2020 čavčča.

Áigodagas lea guovddášelemeantaid ovddideapmi fágaide čađahuvvon ja Sámedikkiin konsulterejuvvon. Oahppoplánaid ovddideapmi fágaide ja oaivadanresursat fágaide lea álggahuvvon ja galgá buktujuvvot 2019 ođđajagimánu loahpas.

Sámediggi lea nammadan sierra oahppoplánajoavkkuid sámegillii vuosttašgiellan, sámegillii nubbigiellan (sámegiella 2, sámegiella 3 ja sámegiella 4) ja duodjái, ja daid jodiha Sámediggi. Buohtalas ovttáárvosaš oahppoplánaid ovddidit oktasaš joavku mas leat sámi ja dáru fágaolbmot, ja man Oahpahusdirektoráhta jodiha. Sámedikkis lea ovddasvástádus sámi sisdoalus našuvnnalaš oahppoplánain ja nanosmahttojuvvon sámi sisdoalus sámi buohtalas ovttáárvosaš oahppoplánain. Otne leat 48 olggobeali sámi oahppoplánamiellahtu juhkkujuvvon iešguđet oahppoplánajoavkkuide. Sámediggi lea čakčamánu doallan sierra bargoseminára sámi oahppoplánaovddasteddjiide. Mihttomearrin lei ásaht oktasaš áddejumi árvvuide man ala oahppoplánabargu lea huksejuvvon.

Sámediggi lea áigodagas lágidan árvokonferánssa mas mihttomearrin lei oažžut oainnuid sámi árvvuid oktasaš áddejupmái. Ulbmiljoavkun ledje buot oahppoplánaberošteaddjit. Sámediggi lea duhtavaš oassálasimiin ja seminára čađahemiin.

Sajáiduhttin dihte áddejumi das ahte oahppoplánain ferte leat sámi sisdoallu, Sámediggi doalai skábmamánuš čoahkkima oahppoplánajoavkkuid jodiheaddjiiguin gos dan digaštalle. Barggu birra fágaodasmahttimiin čilgejuvvui čakčamánu dievasčoahkkimii.

Sámediggeráđis lei sáhkavuorru go Máhtodepartemeanta golggotmánuš presenterii fágaodasmahttima stuorradiggelávdegodái.

Sámedikki mielas lea moaitin veara go Oahpahusdirektoráhta lea gohččon oahppoplánaid sámegielhága ja duodjehága oahppoplánajoavkkuide dárogillii čállit. Dál lea čielggaduvvon ahte oahppoplánat sámegielas galget sámegillii mearriduvvot, muhto dat lea dagahan eanet barggu oahppoplánajoavkkuide rivttes vearbaid válljemis ja eará doabageavaheamis Sámegiella 1 ja 2 oahppoplánain.

Oahppoplánabargu fidnofága, joatkkaoahpahus

Máhtodepartemeanta dáhttu 2018 golggotmánu reivves Oahpahusdirektoráhta ovddidit ja ođasmahttit prográmmafágaid oahppoplánaid fidnofágalaš oahppoprográmmain. Vuodđun dasa lea stuorradiggiedeháhus Meld. St. 20 (2012-2013) Pá rett vei, ny tilbudsstruktur for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, maid Máhtodepartemeanta mearridii njukčamánu 5. b. 2018 ja ođđa bajit oassi – vuodđooahpaha árvvut ja prinsihpat, maid Máhtodepartemeanta mearridii čakčamánu 1. b. 2017.

Sámediggi lea nammadan sámi miellahtuid Jo1 Luonddugeavaheami ja Jo2 Designa ja árbeduoji oahppoplánaide. Jo1 oahppoplánajoavku «Design og tradisjonshåndverk og Naturbruk» galgá buktit loahpalaš evttohusa 2019 giđa.

Sámediggi lea nammadan miellahtuid prográmmafágaid Jo2 duodjehágii ja Jo2 boazodoallofágii ja Jo3 náhkke- ja sisteduodjehágii, čoarvi-dákti ja metálladuodji, muorraduodjehágii, čuoldin- ja giehtagodđinduodjehágii, ja tekstiiladuodjehágii ja Jo3 boazodoallofágii. Bargu loahpahuvo 2020 borgemánuš.

Fágaodasmahttima evalueren

Oahpahusdirektoráhta lea áigodagas ožžon mandáhta ásaht prográmmastivrra mii galgá jodiht barggu mas áigumuššan lea máhtu oažžut fágaodasmahttima birra ja dan birra mo skuvllat rivdet proseassa áiggis.

Sámediggi lea dovddahan duhtameahttunvuoda dainna go prográmmastivrra čoahkkádus ii leat Sámedikkiin ságaškuššojuvvon. Dat lea dagahan ahte prográmmastivrras lea váilon geavaheaddjivásihus. Dat mearkkaša ahte vásihusat ja gelbbolašvuohta sámi skuvlaárgabeaivvis ja oahpahuspráksisas ii leat evaluerenproseassas sihkarastojuvvon. Sámediggi lea prográmmastivrii fuomášahtán dán ja ohcalan inkluderema dán gelbbolašvuođas. Dasto lea Sámediggi earret eará bidjan vuordámušaid dasa ahte evalueren hui árrat fuomáša hástalusaid sámi oahpahusas maid galggašii justeret fágaođasmahttima prinsihpaid ektui.

Ollislaš sámi oahppoplánabuvttus

Sámediggi lea áigodagas bargan dan ala ja bidjan mihttomearrin duohtan dahkat sámi oahppoplánaid (buhtalas ja ovttaárvosaš) golmma čadačuovvu báhcán fágaide main dat ii leat fágaođasmahttin-proseassas mii dál lea jođus. Čađamanni fágain lea dušše matematihkka, lášmmohallan ja engelasgiella main eai leat sámi oahppoplánat. Sámediggi ja departemeanta leat ovttaoavilis dasa ahte dan sierra proseassas čuovvulit.

2.6.3 Árbevirolaš máhttu ja sámi meahccegeavaheapmi vuodđoskuvllas - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
21130	Árbediehtu ja sámi meahcásteapmi vuodđoskuvllas	145 243	500 000	500 000	354 757
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
21130	Árbediehtu ja sámi meahcásteapmi vuodđoskuvllas	358 000	168 364	44 393	145 243

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Implementeret sámi árbedieđu vuodđoskuvllii ja oahppoplánaid

Sámediggi oaččui dán jagi gávccii ohcama dán doarjjaortnegii maidda doarjja juolluduvvui, ja dain ledje njeallja ohcama vuodđoskuvllain Finnmárkkus ja Romssas. Doaibmabijut maidda juolluduvvui doarjja leat proševttat mat váikkuhit dan ahte lasihit sámi árbedieđu skuvllas nu ahte máhttojuohkin dáhpáhuvá vuorrasit buolvvas nuorat bulvii, ja nu ahte birgen, duodji ja sámegiell oahpahus leat guovddážiis ja oahppi praktihkalaš bargguiguin bargá iešguđetlágan sámi árbevirolaš doaibmabijuid.

Dán jagi leat eanaš doaibmabijut čadnojuvvon iešguđetlágan árbevirolaš doaibmabijuide sámi meahcásteamis ja bivddus, nugo ovdamearkka dihte árbevirolaš goađi huksen, guollebivdu, rievssatbivdu ja juonjasteapmi, nuohtun ja árbevirolaš murren. Dat mii lea oktasaš buot doaibmabijuiiguin lea ahte praktihkalaš čadaheapmi lea sirdojuvvon olggobeallái skuvlla, ja oahpahus dáhpáhuvá doppe gosa lunddolaččat gullá ja árbevirolaččat dahkkojuvvo. Juolluduvvon doaibmabijut leat fágarasttideaddji proševttat gos máŋga fága implementerejuvvojit proševttaide, ja gos giellaoahpahus lea guovddážiis. Oahppit vuodđoskuvllas besset searvat bargui mas lea sámi meahcásteapmi ja lea sámi árbevirolaš doaibmabijuid birra, maid dábálaččat ii sáhte čadahit liigegoluid geažil maid dákkár doaibmabijut buktet.

2.7 Oahppobiras ja skuvlaovddideapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorit ja oadjebas oahppanbirrasat.

Sámediggái lea deatalaš bearráigeahččat ahte odđa oahppoplánat láchčēt saji dasa ahte loktet máhttodási sápmelaččaid birra ja eastadit vaššihállama ja negatiivvalaš miellaguottuid sápmelaččaide.

Partnerskap mot mobbing

Sámediggi lea observatevran Partnerskap mot mobbing prošeavttas, geat barget ovttas oččodit dakkár oahppan- ja bajásšaddanbirrasa mánáidbárddiide ja skuvllaide mii buohkaid inkludere. Dán prošeavtta oktavuodas lea Sámediggi, ovttas ovttasbargoguimmiiguin fitnan Edinburghas Skottlánddas oahppan dihte skuvllaid barggu birra givssideami eastadeamis ja dan birra mo sii barget ja čájehit mo bargu givssideami vuostá lea čadnojuvvon oahppoplánii. Dan oktavuodas lei Sámedikkis sierra čoaškin Scottish Government – Learning Directorate ovddasteddjiiguin ja galledeapmi gealikhagiela vuodđoskuvllas Edinburghas, Taobh na Pàirce. Sámediggi háliidii oahppat mo sii barget givssideami eastademiin ja mo vuhtiiváldet gealikhagiela oahpahusa skuvllas.

2.7.1 Čoašketabealla – oahppobiras ja skuvlaovddideapmi

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Fierpmádat sámegieloahpahussii – njuolggodoarjja	500 000	500 000	0
MOU on Cooperation on Indigenous Education	10 424	150 000	139 576
Erenoamášpedagogalaš fágabeaivvit	110 000	110 000	0
Prošeavtta Oktasašskuvla Sirkmá bajásšaddanguovddáš/Ohcejoga skuvla čuovvuleapmi	309 587	500 000	190 413
Submi	930 011	1 260 000	329 989

2.7.2 Fierpmádat sámegieloahpahussii – njuolggadoarjja Sámi allaskuvlii

Njuolggadoarjja manná sámi oahpahusa fierpmádaga ruhtadeapmái mas Sámi lohanguovddáš lea NetSam čállingoddi. Ulbmil juolludemiin lea ahte buohkain geain lea ovddasvástádus oahpahusas lea buorre máhttu ja leat mielde váikkuheamen buori ovttasbarggu sámegiel oahpahusain.

NetSam lea leamaš oidnosis iešguđet almmolaš arenain ja digaštallamiin gos sámi skuvla lea leamaš fáddán. Sis lea leamaš álbmotčoaškin sámegieloahpahusa birra Romssas ja čuovvulit áššáiguoski gulaskuddamiid ja buktet cealkámušaid gulaskuddamiidda mat gusket sámegiel oahpahussii, nugo earret eará fágaodasmahttin. NetSam lea maid doallan čoaškimiid iešguđet ásahusaiguin lokten dihte sámegieloahpaheddjiid deatalaš áššiid, ja juohkin dihte dieđuid mat gusket sámegieloahpahussii ja leat sámegieloahpahusa birra. NetSam lea lágidan guokte fágačoaškanemi sámi giellaoahpahusa birra gos fáddán lei sámegiella vuosttaš- ja nubbigiellaoahpahusas. Čoaškanemait doibmet seammás maddái arenan vásihuslonohallamii ja gealboloktemii.

2.7.3 MoU on Cooperation on Indigenous Education – prošeakta

Norgga Sámediggi ja eará ártkalaš eamiálbmogat (Ruonáeatnamis, Manitobas, Northwest Territories ja Nunavutas) leat vuolláičállán ovttasbargošiehtadusa eamiálbmotoahpahusa ja -oahpu birra. Šiehtadus geatnegahtta buot beliid máksit jahkásaččat USD 7,500,00 divvaga, mii galgá geavahuvvot sirkumpolára eamiálbmotkonferánssa lágideapmái oahpahusa ja oahpu birra. Bealit lea šiehtadan ahte Ruonáeatnan koordinere boahhte konferánssa. Ruonáeatnan ii leat ná guhkás álgán boahhte konferánssa plánet. Ruđain mat dása ledje biddjojuvvon lea dán áigodagas juoga mannan Sámedikki eará riikkaidgaskasaš oahpahusbargui.

2.7.4 Earenoamášpedagogalaš fágabeaivvit – konferánssa

Sámediggi ruhtada ovttas Sámi earenoamášpedagogalaš doarjalusa (SEAD) Sámi earenoamášpedagogalaš fierpmádagain ja Sámi lohkanguovddážiin fágabeivviid juohke nuppi jagi.

Sámi earenoamášpedagogalaš fierpmádat (SEAF) lágida fágabeivviid ja 2018:s lágiduvvui Johkamohkis gos namma leai “sámegiella ja kultuvra min váimmuin”. Logaldallit muitaledje sámegielloahpahusa birra skuvllas ja mánáidgárddis ja čájehedje iešguđetlágan metodaid ja vejolašvuođaid. Dasto besse guldaleaddjit gullat sámi mánáid čállingálgga ja sámegiell álgooahpahusa birra, earret eare gievrass oahpahusmodeallaid birra ja dan birra mo sihkarastá buriid rasttidemiid mánáidgárddis ja skuvllas/nuorravuodas ollesolbmo eallimii. Lassin dasa čuvgejuvvo mo sámi kultuvra sáhtta vásihuvvot sihke buorin ja heittohin, ja mo sámi kultuvra galggašii geavahit vuodđun oahpahasas.

Dán konferánssa boadus lea ahte mii leat čohkken sámi oahpahasásahusaid earenoamášpedagogalaš bargiid olles sámi guovllus ovddidan dihte fágalaš máhtu, čatnat oktavuodaid ja oahpásmuvvat iešguđet guovlluide Sámis. Fáttáin lei govda pedagogalaš perspektiiva mas sámi mánát ja nuorat geain leat earenoamáš hástalusat ledje earenoamážit deattuhuvvon.

2.7.5 Searveskuvla Sirpmá bajásšaddanguovddáš / Ohcejoga skuvla

Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) doaibmaplánas mearriduvvui 2018:s ahte buot sámedikkít galge searvat «rájáidrasttideaddji skuvlaovttasbargu Sámis» ovttasbargui.

Sámediggi lea 28.08.18 ovddidan rájáidrasttideaddji skuvlaovttasbarggu sámi áššiid davviriikkalaš ámmátolbmoorgánii Nordisk embetsmannsorgan for samiske spørsmål (NÅS). Ulbmilin lea prošeavtta sajáiduhittit guoskevaš nátionálastáhtaide.

Sámediggeráđđi ja SPR čájehit bargguineaset ahte háliidit joatkit rájáidrasttideaddji skuvlaovttasbarggu prošeavtta. Sámediggeráđđi ja SPR čájehit bargguineaset ahte háliidit joatkit rájáidrasttideaddji skuvlaovttasbarggu prošeavtta. Sámediggi oaidná dehálašvuođa davviriikkalaš ovttasbarggu oahpahussuorggis, ja ávkki ovttasbargat davviriikkalaš dásis oktasaš skuvlapolitihka mas lea vuodđu sámi gielas ja árvvuin. Sámediggi háliida dieđuidd makkár skuvlapolitihkalaš hástalusat leat sámiin Suomas, Ruotas ja Norggas, ja movt mii ovttasráđđin sáhtit ovttasbargat rájárasttildeaddji sámi skuvlafálaldaga hábmemin. Prošeakta galgá válbmejuvvot loahpparaporttain juovlamánus 2019. Sisdoallu lea guđe hámis rájárasttildeaddji skuvlaovttasbargu Sámis sáhtta leamen. Sámediggi lea dán bargui virgádan prošeaktamielbargi 50 % virgái.

2.8 Oahpponeavvut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ohppiide leat fidnemis sámi oahpponeavvut maid vuodđun lea vuodđoohpahusa oahppoplánabuvttus.

Sámediggi oaivvilda ahte departemeantta juolludeamit sámi oahpponeavvuid ruhtadeapmái fertejit lasihuvvot. Dasto oaivvilda Sámediggi ahte oahpponeavvut maidda lea earenoamáš atnu ja maid departemeanta ruhtada ovttá geardde ruhtademiin, ovdamearkka dihte 1) oahpaheaddjiresursa Salaby mángga gillii, ja 2) doarjjaortnet 2018:s digitálalaš oahpponeavvuide mat dorjot fágaodasmahttima, ferte guoskat maiddá sámi oahpponeavvuide. Sámedikki bargu gokčat sámi oahpponeavvodárbbu dáhpáhuvá mearriduvvon 2015-2018 oahpponeavvoovddideami doaibmaplána mielde. Plána lea oahpponeavvoovddidandoarjaga jahkásaš vuoruhemiid vuodđun. Sámediggi lea bargan systemáhtalaččat gokčan dihte buot mearriduvvon guovddášsurggiid davvi-, julev- ja máttasámegiela ja gos fágat main lea sámi oahppoplána leat bajimužžii vuoruhuvvon. Plána guovddášsuorgi davvisámegiela oahpponeavvuid dáfus lea ollásit gokčojuvvon, go fas ain leat muhtun guovddášsuorggit julev- ja máttasámegiela dáfus mat eai lea gokčojuvvon. Máttasámi oahpponeavvuin váilot earret eará servodatfágas, historijás ja luonddufágas ain oahpponeavvut. Julevsámi oahpponeavvuin váilot oahpponeavvut giellafágain sihke sámegiela vuosttaš- ja nuppi giela, ja maid servodatfágas. Sivvan dasa go váilot oahpponeavvut julev- ja máttasámegillii, ja go oahpponeavvoovddideapmi lea oppalaččat maŋŋon buot golmma sámegiela lea vuosttažettiin dat go leat unnán sámegiela oahpponeavvočállit ja -jorgaleaddjit. Oahpponeavvoovddideapmi ii leat bargu maid olbmot ribadit, ja sámegiela oahpaheaddjit ja jorgaleaddjit eai vuorut dan. Sámediggi lea oaidnán ahte dáinna lea dárbu juoga bargat, ja lea bidjan johtui doaibmajuid mat galggašedje dili buoridit, vrd. kap. 2.8.5. Dan sivas go leat guovddášsuorggit gos ain váilot oahpponeavvut, lea Sámediggi mearridan prolongeret doaibmaplána maiddá 2019:i.

Ođđa doaibmaplána ráhkadeamis Sámediggi bidjá searaid govda gulahallamii sámi oahpahusasahusaiguin ja sámi oahpponeavvuid geavaheddjiiguin viežžan dihte oaiviliid doaibmaplána ja dan guovddášsurggiide oahpponeavvoovddideamis. Sámediggi lea čadahan jearahallaniskadeami oahpponeavvodárbbu birra ja dáhtton sámi oahpponeavvogeavaheddjiid ja -ráhkadeddjiid buktit oaiviliid oahpponeavvodili birra. Sámediggi lea maid doallan rabas čoahkkimiid davvi-, julev- ja máttasámi guovlluin oažžun dihte dieđuid iešguđet giellaguovlluid oahpponeavvodili birra ja dan birra makkár oahpponeavvuid boahttevaš áigodagas galggašii vuoruhit. Dieđuid ja oaiviliid ovddabeali namuhuvvomiid birra váldit mielde go joatkit doaibmaplánabarggu. Áigumuššan lea doaibmaplána sáddet gulaskuddamii 2019 vuosttaš bealis. Plána gieđahallojuvvo loahpalaččat Sámedikki dievasčoahkkimis 2019 čavčča.

2.8.1 Čoahkketabealla – oahpponeavvut

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot do	20 151 957	19 440 000	-711 957
Rámmašiehtadusat sámi lágádusain - šiehtadus	0	2 500 000	2 500 000
Ovttas - Aktan - Aktasne	500 000	500 000	0
Movttiidahttindoaimbajju oahpponeavvoovddideddjiide	376 447	100 000	-276 447
Submi	21 028 404	22 540 000	1 511 596

2.8.2 Doarjja oahpponeavvuid ovddideapmái – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
21000 Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái	20 151 957	19 440 000	19 440 000	-711 957
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
21000 Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái	20 165 200	13 243	0	20 151 957

Mihttomearri doarjjaortnegiin:

- Sámi ohppiide leat fidnemis buot golmma sámegeillii sámi oahpponeavvut maid vuodđun lea vuodđooahpahusa oahppoplánabuvttus.

Sámediggi lea 2018:s doalahan oahpponeavvodoarjagiid seamma dásis go ovddit jagiid. Mii leat dán jagi vuoruhan doarjaga giellafágaoahpponeavvuide. Doarjja máttasámegeillii vuosttašgiellan lei mielde komplimenterein mihttomeari oahpponeavvuid ráhkadit máttasámegeillii mat ollásit gokčēt sámegeiela vuosttašgiellan nuoraidceahkis. Davvisámegeielas leat addán doarjaga mobilappaid ovddideapmái ohppiide geain lea sámegeiella nubbigiellan, ja mii galggašii beavttálmahtit nubbigiellaoahpahusa. Maiddái earenoamáš láchčojuvvon oahpponeavvuide lea juolluduvvon doarjja prošeavttaide mat ovddidit giellaoahpahusa, nannejit mánáid ja nuoraid lohka, ja mat lassin dasa leat heivehuvvon daidda geain leat earenoamáš oahpponeavvodárbbut giellaoahpahusas. Lea juolluduvvon doarjja oahpponeavvuide mas lohkanhárjehallan julevsámegeillii ja máttasámegeillii lea mielde, ja mii leat addán doarjaga máttasámegeiela girjjiid ovddideapmái joatkkaoahpahusa dásis, maid lea geahpas lohkat.

2018:s juolluduvvui ruhta máttasámegeiel oahpponeavvoovddideapmái earenoamáš giellaoahpahus-
metodihkain mii beavttálmahtá nubbigiellaohppiid šaddat doaimmalaš guovttegielagin. Barggu bohtosa vuordit muhtun jagiid geahčen go oahpponeavvut lea gárvásat ja daid sáhtá geavahišgoahtit.

Borramuš- ja dearvasvuodafágas leat váilon ollislaš oahpponeavvut sámegeillii. 2018:s lea juolluduvvon doarjja oahpponeavvoráiddu ovddideapmái gaskaceahkkái, davvi-, julev- ja máttasámegeillii, mas leat sihke deaddiluvvon ja digitála elemeanttat. Dasto lea Sámediggi 2018:s addán doarjaga jorgalit ja heivehit oahppogirjji duojs vuodđoskuvllii, julevsámegeillii ja máttasámegeillii. Lassin dasa addojuvvui doarjja oahpponeavvuide duodjefáttáin máttasámegeillii joatkkadásis.

Sámediggi lea vuoruhan doarjaga ollislaš digitála oahpponeavvuide lášmmohallamis davvisámegeielas, mii gokčá vuodđoskuvlla gealbomihttomeriid 1. – 10. jahkeceahkis. Doarjja lea maid juolluduvvon oahpponeavvuide musihkas 1. – 4. jahkeceahkis mas leat sihke deaddiluvvon ja digitála komponanttat.

Earenoamážit láhččojuvvon oahpponeavvuid vuoruhemiid gaskka mii leat, lassin dasa maid bajábealde leat namuhan, addán doarjaga sárgungirjeaplikašuvnna viidásabbo ovddideapmái davvisámegillii. Mii leat addán doarjaga artikulašuvdnakoarttaid jorgaleapmái ja heiveheapmái davvisámegiel alfabehtii. Mii leat maid addán doarjaga *kodetimen* jorgaleapmái davvisámegillii.

Oahppoplánaid fágaodasmahttin mielddisbukta dárbbu oahpponeavvuid ođasmahttit. Sámediggi lea danne doarjaga vuoruhan álggahuvvon oahpponeavvoprošeavttaide maid lea dárbu heivehit ođđa oahppoplánaide, ja jearahuvvon oahpponeavvuid ođđasis deaddileapmái. Oahpponeavvoprošeavttat maidda 2018:s lea doarjja addojuvvon galget gárvvistuvvot manjmusat 2022 giđa.

2018:s gárvvistuvvojedje 17 oahpponeavvoprošeavtta maidda ovddit jagiid lei addojuvvon doarjja. Oahppobuvttus máttasámegiela vuosstašgiellan 7. jahkeceahkkái gárvvistuvvui ja almmuhuvvui ollislaš oahppobuvttusin mas lea teakstagirji, bargogirji cd.ain ja oahpaheaddjibagadus. Dál váilu oahppobuktosis dušše neahttaresursa ovdal go lea ollislaččat almmuhuvvon. Davvisámegiella nubbigiellan oahppobuktosis 1. – 7. jahkeceahkkái lea oahppigirji ja bargogirji 7. jahkeceahkkái gárvvistuvvon dán jagi. Dán oahppobuktosis váilu maid neahttaresurssa almmuheapmi 1-7 ovdal go dat lea ollislaččat almmuhuvvon. Oasit digitála oahpponeavvus máttasámegillii vuosstašgiellan JO2 lea gárvvistuvvon ja almmuhuvvon, dás váilu veahá mii 2019: gárvvistuvvo. Oahpponeavvu ovddideapmi JO3 várás lea jođus. Muhtun teavsttat leat juo almmuhuvvon NDLA:s. Oahpponeavvu galgá gárvvistuvvot 2020 loahpa rádjái.

Oasit fágaidrasttideaddji oahpponeavvus sámegiella nubbigiellan fágas davvisámegillii 1. – 10. jahkeceahkis várri, ávži ja vuotna fáttáiguin lea gárvvistuvvon. Lassin dasa leat oasit geografii ja oahppobuktosis davvisámegillii 8. ja 9. jahkeceahkkái gárvvistuvvon ja julevsámegiela lea gárvvistuvvon 5. ja 6. jahkeceahkkái. Earenoamážit láhččojuvvon oahpponeavvuin leat lávlagat ja musihkka máttasámegiela oahpahussii gárvvistuvvon ja maid girjjit davvi-, julev- ja máttasámegillii smávvaskuvlaceahkis, maid lea geahpas lohkat. Appa mii galggašii guldalandáiddu ovddidit, ja mii doarju bealjeheis mánáid guldalan- ja hállangiellaovddideami lea gárvvistuvvon. Lassin dasa lea matematikkaappa ja fágagirjjit čuoggá- ja daisyhámiin ja taktilla kárttas gárvvistuvvon.

Sámediggi lea jođus gokčat guovddášfágaid sámegiela otná oahppoplánaid mielde, muhto ii dattege nagot joksat mihttomeari sámii oahpponeavvuiguin buot fágain ja buot golmma sámegillii dassáži go ođđa oahppoplánat bohtet 2020:s. Sámediggi dárbaša viehka stuorra lasáhusa sámii oahpponeavvoovddideamis, vuosstažettiin stuorát juolludeami Máhtodepartemeanttas, jos galgá bidjat eanet searaid resursaolbmuid rekruteremii oahpponeavvoovddideapmái. Mađi eanet resursaolbmot, dađi buoret vejolašvuohta livččii álggahit eanet oahpponeavvoprošeavttaid ja bargat ulbmillaččat mihttomeari guvlui ahte sámii ohppiide galget sámii oahpponeavvut leat fidnemis buot golmma sámegillii buot fágain ja mat leat ráhkaduvvon vuodđoohpahusa oahppoplánabuktosa mielde.

2.8.3 Rámmašiehtadusat oahpponeavvobuvttadeddjiiguin – šiehtadus

Sámediggi bargá rámmašiehtadusaid ásahemiiguin sámii oahpponeavvoovddideddjiiguin ja rámmašiehtadusa gilvovuodu ráhkademiiguin. Galget ráhkaduvvot oahpponeavvut fáttáiguin mat leat mirkko, veahkaválddi, seksuálalaš veahkaválddi ja givssideami eastadeami birra, ja lea áigumuš 2019 vuosstaš bealis oažžut áigái kontrávttaid.

2.8.4 Ovttas - Aktan - Aktesne – njuolggadoarjja Sámi allaskuvlii

Sámedikki njuolggadoarjja manná sámi oahpponeavvoportála Ovttas - Aktan – Aktesne oasseruhtadeapmái. Sámi allaskuvllas lea Sámi lohanguovddáža bokte ovddasvástádus neahttabáikki doaimmahusas, doaimmas ja viidásat ovddideamis. Ovttas- Aktan – Aktesne lea čadnojuvvon Sámediggi oahpponeavvoguovddáži Bibsys bokte, ja oahpponeavvoguovddáš hálddaša buot Ovttas.no luoikamiid. Ovttas- Aktan – Aktesne lea juogadanarena gos sáhtta ráhkadit ja juohkit iežas ráhkadan sisdoalu nugo quiza, govaid, dokumeanttaid ja liŋkkaid.

Otne gávdnojit Ovttas- Aktan - Aktesne buohkanassii 5166 publikašuvnna. Dain leat 2331 davvisámegillii, 1456 leat giellanøytrála, 856 leat dárogillii, 684 leat máttasámegillii, 392 leat julevsámegillii, 46 leat eará sámegielaide ja dat mat báhcet leat engelasgillii, ruoŋagillii dahje suomagillii. 2017 rádjái leat 1748 almmuheami almmuhuvvon, dain ledje 1368 gova, ja dat mat báhcet leat teaksta ja eará. 1381 leat giellanøytrála, 91 leat juogaduvvon davvisámegillii, 243 máttasámegillii, 5 eará sámegielaide ja 111 dárogillii, ja dat mat báhcet leat suomagillii, ruoŋagillii dahje engelasgillii. 2017: ledje neahttsiidus buohkanassii 36 028 fitnan, mii lea 16 % lassáneapmi ovddit jagi ektui.

Buvttadanreaidu lea 2017: geavahuvvon 5413 geardde. Otne gávdnojit 31 oahpporesurssat mat leat buvttadanreaiduin almmuhuvvon. Digitála oahpponeavvu mii 2017: lea eanemusat geavahuvvon lea Sápmeleččaid našonálabeaivi – Sámi álbmotbeaivi.

2.8.5 Árvvosmahttindoaimmabijut oahpponeavvobuvttadeddjiide – konferánssa

Sámediggi viiddidii seminára guoskat maiddái pedagogalaš ávdnasiidda ja pedagogalaš ávdnasiid ovddideddjiide, ja dat dagahii eanet goluid seminárii. Sámediggi lágidii 2-beaivvi stimulerenseminára sámi oahpponeavvoovddideddjiide gosa mii bovdiimet mátta-, julev- ja davvisáme mánáidgárdeoahpaheddjiid, oahpaheddjiid, studeanttaid, čálliid, jorgaleddjiid, lágádusaid ja fágabirrasiid. Seminára dollojuvvui Romssas 2018 golgotmánus. Semináras ledje 58 dieđihuvvon oassálasti, ja dain ledje 15 oassálasti geain lei sáhkavuorru semináras. Mihttomearri seminárain lei movttiidahttit, gozihit ja rekruteret sámegiel pedagogalaš ávdnasiid ja mánáidgárdi ja vuodđooahpahusa oahpponeavvuid čálliid, jorgaleddjiid ja fágaolbmuid/ovddideddjiid, ja dasto vel gelbbolašvuoda nannet digitála ávdnasiid ja oahpponeavvuid universálalaš hábmema birra.

Fáddá mii digaštallojuvvui lei Sámedikki bargu pedagogalaš ávdnasiiguin ja oahpponeavvuiguin, ja ledje sáhkavuorut bargoproseassaid ja čálliid ja lágádusaid vásihusaid birra sámi oahpponeavvuid ovddideamis. Joavkobarggus digaštallojuvvojedje fáttát mat gusket oahpponeavvoovddideapmái. Vuosttaš beaivi loahpahuvvui kreatiivvalaš čállimiin goas oassálastit serve teakstaovddideami prosessii. Nubbi beaivi geavahuvvui IKT:i ja fáddái digitála oahpponeavvuid ja oahppoávdnasiid universálalaš hábmen.

Oassálastiid mearkkašumiid áigut geavahit oahpponeavvoovddideami doaimmaplánabarggus ja barggus oahpponeavvoovddideami doarjaortnega njuolggadusaid revideremis, ja vel atnit daid vuodđun go plánet boahhte jagi seminára oahpponeavvoovddideddjiide. Seminára evalueren čájeha ahte dákkár seminárii oahpponeavvoovddideddjiide lea dárbu ja ahte lea ávkkálaš.

2.9 Digitála oahpponeavvuid ovddideapmi

Mihttomearri doarjjaortnegiin:

- Digitála oahpponeavvut sámegeielaide leat gávdnamis buot fágain ja lea našuvnnalaš digitála oahpponeavvut galget automáhtalaččat jorgaluvvot ja leat gávdnamis sámegillii.

2018:s almmuhii oahpahusdirektoráhta guokte doarjjaortnega «Den teknologiske skolesekken» našuvnnalaš áŋgiruššamis, almmá Sámedikki involveremiin doaibmabijuid hábmemis ja eavttuid heiveheamis sámi dárbbuide. Oahpahusdirektoráhtas válde maŋŋá iežaset politihkalaččat mearriduvvon vuoruhemiid Sámedikkiin oktavuođa oažžun dihte Sámedikki oainnu duodjefága tekstii earenoamážit ja vejolaččat evttohit rievdadusaid eavttuin mat galget leat mielde sámi oahpponeavvuid ovddideamen. Sámedikki oaidnu livččii gáibidan politihkalaš gieđahallama sámediggerádis, ja oanehis áigemeari geažil ii lean dat vejolaš. Danne Sámediggi ii beassan buktit oainnuid, ja dovddahii oahpahusdirektoráhtii ahte lea duhtameahttun ášši gieđahallamiin.

Oahpahusdirektoráhta juolludii 50 mill. kr dárogiel digitála oahpponeavvuid ovddideapmái ja 15 mill. kr programmeremii skuvllas, almmá sámegeiela implementeremiin. Ii addojuvvon doarjja ovttage sámegeiel oahpponeavvui iige ovttage skuvlii/gildii sámi guovddášguovlluin.

Dattege lea oahpahusdirektoráhta dál skábmamánus dáhtton čoahkkima Sámedikkiin oažžun dihte oainnuid doarjjaortnega almmuheapmái skuvllaide digitála oahpponeavvuid oastimis, digitála skuvlaseahkas, mii galgá 2019 miessemánus johtui biddjojuvvot ja bistit 4 jagi su. 50 mill. kr rámmain jahkái. Sámediggi áigu searvat prosessii, muhto oaidná ahte juogadeapmi ii šatta govttolaš danne go leat unnán sámegeiel digitála oahpponeavvut márkamis.

2.10 Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi lágaid ja láhkaásahusaid olis, ja konsultašuvnnaid bokte sámi alit oahpus ja dutkamis.

Sámediggi lea leamaš mielde váikkuheamen sisdoalu gulaskuddandokumeanttain našuvnnalaš njuolggadusaid ektui dearvasvuoda- ja sosiálafágaoahpuide muddu 2: audiográfaoahppu, farmasøytaoahppu, klinihkalaš biebmofysiologijaoahpu, medisiidnaoahppu, psykologijaoahppu, optihkaroahpu, ortopedainšenevraoahppu, bátneavtteroahppu, bátneivššároahppu ja bátneteknikkároahppu. Maŋŋá gulaskuddanáigemeari 03.03.19 čađahuvvojit konsultašuvnnaid 2. muttu njuolggadusaid birra.

Sámediggi ja Norgga dutkanráđđi leat ovttaoavilis das ahte čađahit konsultašuvnnaid miellahtuid nammadeami birra Norgga dutkanráđi aiddo ásahuvvon porteføljestivrraide. Dutkanráđđi nammada 2019:s 15 porteføljestivrra main lea ovddasvástádus iešguđet surggiin dahje fágasurggiin. Porteføljestivrrat leat boahtán divišuvdnastivrraid ja prográmmastivrraid sadjái, ja dutkanráđđi manná golmma stivrra dásis guovtti stivrra dássái. Bajimus stivrra nammada ráđdehus. Porteføljestivrrat nammaduvvojit 2019 guovvamánu loahpas, ja dain galget leat gaskal 9 ja 11 miellahtu.

Dutkanráđi sámi prográmma III galgá doalahit iežas progámmastivrra, muhto sirdojuvvo ođđa čálgo-, kultur- ja servodatporteføljestivrii.

2.11 Oahppo- ja dutkandárbbut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Gávdnojit fáladagat alit oahpus mátta-, julev- ja davvisámegielas vuođđooahpahusa rájes doavttergráda dássái.

Sámediggi lea doallan gulahallančoahkkimiid Sámi allaskuvllain, UiT Norgga ártalaš universitehtain ja Davvi universitehtain. Váldofáttát čoahkkimiin leat leamaš sámi buohccidivššároahppu, 1-7 mátta- ja julevsámi sámi vuođđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu, oahppofáladagat mátta-, julev- ja davvisámegielas ja rekruteren.

Sámediggi lea gulahallamis Sámi allaskuvllain ja UiT Norgga ártalaš universitehtain bargan dan ala ahte ásahit sámi buohccidivššároahpu. Dát ovttasbargu lea dagahan ahte 2019 stáhtabušehtii leat biddjojuvvon ruđat plánemii ja oasselohkansajiide sámi buohccidivššároahppui ovttasbargguin Sámi allaskuvllain ja UiT Norgga ártalaš universitehtain. Sámediggi háliida rámidit Sámi allaskuvlla ja UiT Norgga ártalaš universitehta buori ovttasbarggu ovddas ja dáhtu ovddas duohtandahkat sámi buohccidivššároahpu.

Gulahallamis sámi buohccidivššároahpo ásaheamis šattai maid sáhka gealboloktemis sámi pasieanttaid vuoigatvuođaid birra buohccidivššároahpus oppalaččat. Boađusin das lea fáddá sámi kultuvrras ja servodatmáhtus buohccidivššáriid várás, mainna Sámi allaskuvla lea bargamin.

Sámedikkis lea 2018:s leamaš mihttomearrin bargat ollislaš historjábuktosiin mas dáruiduhtinhistorjá lea okta fáttá eanet fáttáid gaskka. Sámediggi jáhkká ahte Duohtavuođa- ja seanadankommišuvnna ásaheami, mii galgá guorahallat dáruiduhtoma ja vearrodaguid sápmelaččaid, kvenaid ja NorggaSuoma álbmoga vuosta gokčá dán dárbbu. Okta mandáhta kommišuvnna golmma mandáhtas lea dahkat historjjálaš kártema mii válddaha Norgga eiseválddiid politihka ja doaimma sápmelaččaid ja kvenaid/dázasuopmelaččaid sihke báikkálaččat, regiovnalaččat ja našuvnnalaččat.

Sámedikki mihttomearri lea leamaš bargat dan ala ahte sámi perspektiiva mas sámi riektedili earenoamáš deattuheapmi gozihuvvo eanajuohkinduopmáriid oahpus ja opmodatfágain. Gulahallamis guoskevaš oahppoásahusaiguin lea sámi buohccidivššároahppu ja oahpaheaddjeoahppu leamaš vuoruhuvvon, ja dál lea áigi čalmmustahttit sisdoalu eanajuohkinduopmáriid oahpus ja opmodatfágain.

2.12 Rekruteren sámi alit ohppui ja dutkamii

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Álki fidnet fágaolbmuid geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta.

Davvi universitehta álggahii 2018 čavčča sámi oahpaheaddjeoahpu master 1-7 mátta- ja julevsámegielain. Sámediggi lea ovttas Norlándda fylkkamánniin bargan dan ala ahte rekruteret stuđeanttaid dáidda oahpuide. Dollojuvvojedje mánga čoahkkima vejolaš ohcciiguin, ja

rekruterembargu maid dáhpáhuvai indiviidadásis. Liige rekruterendoaimbidjun áshuvvui kr 200 000 stipeanda dainna doaivagiin ahte dat buvttášii eanet studeanttaid. Norlándda fylkkamánni, guoskevaš gielddat ja Sámediggi leat ovttas addán doarjaga mii vástida ollislaš stipeandda. Sámedikki oassi lea dábálaš stipeanda alit ohppui mii lea kr 25 000 lohkanbajis ollesáiggi studeanttaide. Oahppu álggahuvvui ovttain studeanttain sámi oahpaheaddjeoahpus 1-7 – máttasámi, ja njeljiin studeanttain sámi oahpaheaddjeoahpus 1-7 – julevsámi.

Sámediggi lea ovttas Sámi allaskuvllain bargan dan ala ahte lasihit rekruterema sámi oahpaheaddjeoahpuide allaskuvllas. Bargun lea leamaš plánen, skuvllaid oahpaladdan ja video ráhkadeapmi. Video guovddážiis lea stipeandaortnet sámi mánáidgárdeoahpaheaddje- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide. Video lea ožžon buori responssa sosiála mediain.

2.12.1 Stipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
21110 Stipeanda alit ohppui	3 141 400	2 450 000	2 450 000	-691 400
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
21110 Stipeanda alit ohppui	3 199 667	0	58 267	3 141 400

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuolta

Ollásit lea giedahallojuvvon 210 stipeandaohcama alit oahpus 2018:s. 172 ohcama miedihuvvojedje, ja 38 ohcama biehttaluvvojedje danne go eai guoskan vuoruhuvvon oahpuide dahje váilo gáibiduvvon duođaštusat.

Studeanttat geat ožžo stipeandda leat dahje leat leamaš studeantan čuovvovaš oahppoásahusain: Sámi allaskuvla 119, UiT Norgga Ártalaš universitehta 34, Davvi universitehta 6, Dronning Mauds Minne Høgskole 4, Høgskulen på Vestlandet 2, OsloMet storbyuniversitetet 1, Høgskolen i Østfold 1. Sámediggi lea earenoamážit vuoruhan stipeandda vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui master 1-7 ja 5-10 sámeielain fágasuorggis ja mánáidgárdeoahpaheaddjeohppui. Dáidda vuoruhemiide sáhtta juolludit gitta kr 25 000 rádjái lohkanbajis. Eará vuoruhemiide sáhtta juolludit gitta kr 10 000 rádjái lohkanbajis. Ollesáiggi oahpuide mat addet 30 oahppočuoggá lohkanbajis sáhtta oažžut kr 25 000/10 000 stipeandan.

Studeanttaid logu lassánii sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus 1-7, viđa studeanttas 2018 giđđalohkanbajis 20 stuđentii čakčalohkanbajis. Seamma áigodagas lassánii sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu 5-10 stuđenttaid lohku guđain studeanttain, lassin dasa go vihhta studeantta vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus sámeielain fágasuorggis ožžo stipeandda. Dát čájeha ahte stipeanddaid vuoruhemis vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui sámeielain fágasuorggis sáhtta leat positiivvalaččat váikkuhan rekruterema sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui sámeielain fágasuorggis.

3 Areálat, biras ja dálkkádat

Servodatmihttu:

- Árbevirolaš sámi guovllu areálat ja luondduresurssat geavahuvvojit ávnnaslaš vuodđun sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima joatkimii ja ovddideapmái.

3.1 Areálaide, birrasii ja dálkkádahkii guoski váikkuhangaskaoamit

3.1.1 Areálaide, birrasii ja dálkkádahkii guoski ángiruššansuorggit

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boadus rev. budš. ektui
Árbediehtu areálahálddašeamis	2 150 000	2 500 340	350 340
Submi	2 150 000	2 500 340	350 340

3.2 Areálahálddašeapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ealáhusaid, kultuvrra ja servodateallima luondduvuođus lea sihkarastojuvvon buot plánemiin, ja Sámediggi lea deatalaš eaktudeaddji ja konsultašuvdnabealli areálahálddašeamis.

Sámedikki ulbmilin lea ahte luonddu- ja resursavuodđu sámi guovlluin hálddašuvvo dainna lágiin ahte min boahktevaš sohka buolvvaide sihkarastojuvvo eallinvuođđu ja vejolašvuohta ovddidit sámi kultuvrra. Dán ulbmila juksama dihtii lea Sámediggi árrjalaččat searvan plánabargui olles árbevirolaš sámi guovllus go lea addán gulaskuddancealkámušaid, ovddidan gáibádusa duohta mieldeváikkuheames, bagadan gielddaid ja gulahallama bokte lea geahččalan gávdnat čovdosiid maiguin sámi ealáhusat suodjaluvvojit buoremus vuogi mielde. Sámediggi vásiha ahte gielddat ja eará servodatovddideaddjit leat eanet áddegohtán man deatalaš lea suodjalit sámi kultuvrra ja man deatalaš lea gozihit sámi ealáhusaid guovlluineaset. Dattetge vásihat mii ain ahte huksemiid váikkuhusat sámi kultuvrii ja sámi ealáhusaide eai čielggaduvvo dohkálaččat eaige sámi ealáhusat deattuhuvvo huksemearrádusain. Dákkár oktavuodain lea Sámediggi geavahan vuostecealkámušvuoigatvuođa go lea geahččalan váikkuhit mearrádusaid bohtosiidda ja váikkuhit vaháigiid unnideapmái sámi beroštumiid ektui.

Vejolašvuohta mielváikkuheapmái ja láchimii gulahallamis lea čoavddadoaba sámi dárbbuid oainnusmahttimis, ja maiddá báikkálaš árbedieđuid albmosii buktimis mat ollu gerddiin sáhttet leat seamma ávkkálaččat servodatplánemis go dieđalaš máhttu. Dávjá ovddidit mii gáibádusa plánejeddjiiide, maiddá ákkastallojuvvon vuostecealkámušaid bokte, gulahallama álggaheamis sámi geavaheddjiiguin ja ealáhusdoliiguin oaččun dihtii vásihusvuđot máhtu mii dain lea. Dát máhttu sáhtta leat vealtameahttun deatalaš oaččun dihtii buriid plánaid, ja dasto garvin dihtii dárbbášmeahttun giččuid ieš plánenproseassas, ja erenoamážit maŋŋá go mearrádus huksemis lea dahkkojuvvon. Sámediggi vuordá ahte konsultašuvdnageatnegasvuođa láchii čatnan dagaha dan ahte gielddat

šaddet eanet dihtomielalaččat makkár árvu árra gulahallamis ja buori mielváikkuheamis sáhtá leat sihkkarastin dihtii buriid ja birgenvejolaš báikegottiid.

Sámi vuoigatvuođaoamasteaddjit leat dávjá ekonomalaččat ja kapasitehta dáfus fuones dilis eiseválddiid ja huksejeddjiid ektui. Dát buktá dássedeattohis váldedili. Danne lea stuorra dárbu nannet kapasitehta, sihke gelbbolašvuođa ja ekonomiija dáfus, vai sámi vuoigatvuođaoamasteddjiin galgá leat vejolašvuohta searvat árijalaččat mearrádusproseassaide. Protect Sápmi ja ohcanvuđot doarjjaortnet váikkuhit kapasitehta buorideami, muhto ain lea stuorra dárbu viidáset ovddidit dáláš doarjjaortnegiid ja ásahit daid eanet.

Sámedikki bargu galgá váikkuhit áddejumi buorideami sámi luonddudoalu ja árvovuđu ektui. Dát ii leat dál doarvái heivehuvvon daid beales geat hálddašit areálaid. Sihke stáhta eiseváldiin, priváhta aktevrrain ja gielddain leat eará beroštumit main áinnas lea ekonomalaš motiiva, ja mángga áššis manná dát vuhtiiváldin ovdalii geatnegasvuođaid ja dárbbuid gozihit ja sihkkarastit sámi luonddu ja árvovuđu. Mii oaidnit ahte árbedieđut ja báikkálaš máhttu maiddá dávjá ii deattuhuvvo ja dohkkehuvvo doarvái dakkár áššiin. Árbevirolaš ealáhusat nugo boazodoallu, eanadoallu ja guolástus vásihit dávjá ahte fertejit čáhkket saji stuorra servodaga dárbbuide, nugo stuorát bieggafápmoáššiin ja akvakultuvrras.

Nuppe beales oaidná Sámediggi ahte min plánabagadus lea eanet váldojuvvon atnui ja ollu eanet gielddat dál go ovdal váldet sámi luonddu ja kulturvuđu duođalaččat plánemis. Dan oaidnit mii gulahallama bokte gielddaplánaid oktavuodas 2018:s, nugo ovdamearkka dihtii Ivgu ja Beardu suohkaniin, gos báikkálaš máhttu sámi ealáhusaid beales sajáiduhttet sin gielddaplánaid heiveheamis.

Sámediggi lea ovddidan vuostecealkámuša Suortta suohkana areálapláníi sámi luonddu ja kulturvuđu ektui, mas mielde maiddá boazodoallu. Sámediggi lea čađahan ollu gulahallančoahkkimiid suohkaniin gávdnan dihtii čovdosiid, erenoamážit min vuostecealkámuša ektui čievrváldin saji ektui Strand báikkis suodjalan dihtii johtolaga ja dálveguohtonguovllu. Dasa lassin lea min vuostecealkámuš areálapláníi čujuhuvvon viesuid huksemii Strand báikkis ja johtolaga sihkkarastimii ealáhusguovllus Vidbukta. Orohagain lea maiddá leamaš lávga gulahallan čovdosiid gávdnama ektui sihke sin ealáhussii ja eará berošteddjiide vai birgešedje. Min vuostecealkámuš ealáhusulbmilii Vidbukta báikkis čoavdašuvai soabahallama bokte čakčamánuš ja mii oaidnit ahte johtolat lea suodjaluvvon. Min vuostecealkámuš čievrváldin sadjái ja viesuid huksemii Strand báikkis ii čoavdašuvvan soabahallamis ja nu lea dat ášši sáddejuvvon viidáset departementii mearrideapmái. Sámediggi vuordá ahte departemeanta váldá vuhtii min vuostecealkámušaid dálveguohtumiid ja johtolaga sihkkarastimis Strand báikkis. Dat mearkkaša dan ahte čievrváldinsaji galgá sáhttit bidjat eará sadjái go dálveguohtonbáikái, ja ahte viesuid sáhtá hukset nu ahte ii muosehuhte johtolaga.

Sámedikkis lea vuostecealkámuš Lierne gieldda gielddaplána areálaoassái mii dál lea sáddejuvvon Gielda- ja ođasmahttindepartementii mearrideapmái. Sámediggi ja boazodoallohálddašeapmi ledje Davvi-Trøndelága fylkkamanni bokte ovddidan vuostecealkámuša plánii dan geažil makkár váikkuhusat das leat guovllu boazodollui, plána guoskkai astoáiggehuksemii ja turistadoibmii guovllus. Sámediggi lei bivdán ahte guovlu váldojuvvo eret plánas dahje muddejuvvo. Áššis lea čađahuvvon soabahallan muhto ii lean ágga vuostálastit. Ášši lea dál sáddejuvvon departementii mearrideapmái. Trøndelága fylkkamanni evttohii go sáddii ášši departementii ahte Sámedikki ja Fylkkamanni boazodoallohálldahusa vuostecealkámušat váldoáššis váldojuvvojit vuhtii ja guovlu muddejuvvo.

Sámedikkis leat geatnegahtti ovttasbargošiehtadusat stáhta ja guovllu aktevrraiguin. Mis leat vásihusat ahte gáibiduvvo lávga gulahallan goappašiid beliid beales čuovvulan dihtii. Mis leat vásihusat ahte konsultašuvdnašiehtadus NČE:in lea leamaš hástaleaddji go beliin vuolggasajis ii leat leamaš seamma oaidnu dan ektui mii konsultašuvnnain berrešii leat mielde. Boađusin dás leat šaddan rievdadusat min konsultašuvnnaid ektui NČE:in konsultašuvdnaláhka evttohusas, nu ahte Sámediggi galgá konsulteret energijjaáššiin dušše departemeanttain. Dát lánkaevttohus guoská maiddái daid gielddaide mat fertejit konsulteret sámi aktevrraiguin áššiin mat gusket sin kultuvrii ja ealáhussii. Jos dát lánka mearriduvvo de sáhtá dat dagahit dan ahte Sámediggi ferte earret eará ođasmahttit iežas plánabagadusa.

3.2.1 Čoahkketabealla - árbediehtu areálahálddašeamis

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Protect Sápmi vuodđudus	500 000	500 000	0
Eará čuovvuleapmi sámi areála- ja resursavuoigatvuodaid	1 650 000	1 850 340	200 340
Meahccelávdegoddi	0	150 000	150 000
Submi	2 150 000	2 500 340	350 340

3.2.2 Protect Sápmi vuodđudus - njuolggadoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi eana- ja resursavuoigatvuodát gozihuvvojit areálaid geavaheamis sámi guovlluin.

Protect Sápmi lea vuosttažettiin bargan boazodoalu vuoigatvuodaoamasteddjiiguin. Danne go deatalaš oassi ruhtadeamis lea boahtán go orohagat leat bargan dan ala.

Protect Sápmi lea ožžon jearaldagaid eiseválddiin sierra dásiin mat ohcet rávvagiid boazodoallofágalaš áššiin ja rávvagiid eará álbmogiid ektui eará riikkain. Sii leat earret eará addán proseassaveahki ja máhttovuođu áššiin ollu almmolaš instánssaide. Protect Sápmi lea maiddái nammaduvvon áššedovdi vihtanin ollu riekteáššiin, ja leat juohkán máhtu riikkaidgaskasaš arenain Norgga Olgoriikadepartemeantta bokte.

3.2.3 Sámi areála- ja resursavuoigatvuodaid eará čuovvuleapmi - ohcanvuodot doarjagat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
30500 Eará čuovvuleapmi sámi areála- ja resursavuoigatvuodaid	1 650 000	1 850 340	1 000 000	200 340
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
30500 Eará čuovvuleapmi sámi areála- ja resursavuoigatvuodaid	2 100 000	325 000	125 000	1 650 000

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi berošteddjiin ja vuoigatvuođalaččain lea duohta vejolašvuohta beassat konsultašuvnnaide vai besset ovddalgihtii dieđuid vuodul addit friija mieđiheami plánaide ja doaibmabijuide areála- ja resursahálddašeami oktavuodas.

Ortnegis ledje 2018:s guokte ohcanáigemeari. Goappašiin ohcanvuoruin bohte oktiibuot 17 ohcama. Doarjja juolluduvvui 11 ohcamii ja guhtta ohcama hilgojuvvojedje.

Vuoruheamit 2018	Man ollu ohcamat
Prošeavttat ja doaibmabijut maid ulbmilin lea fállat juridihkalaš veahki sámi vuoigatvuođaoamasteddjiide áššiin maid ferte doalvut duopmostuoluide ja áššiin mat leat prinsihpalaččat eana- ja resursovuoigatvuođaid suodjaleami ektui.	7
Prošeavttat ja doaibmabijut mat čatnasit bagadussii ja ovdaiskkademiide dan ektui ahte muhtun geas lea rievttálaš beroštupmi ovddida gáibádusa oktasaš rivttiin Finnmárkkukomišuvdnii, dás mielde bivdobáikkiid vuoigatvuođat mearra- ja vuotnaguovlluin.	4
Fierpmádagat ja organisašuvnnat mat barget eana- ja resursavuoigatvuođaid dohkkehemiin olggobealde Finnmárkku (Sámi vuoigatvuođalávdegoddi).	0

3.3 Luondduresurssat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Ávkástallan sámi guovlluid luondduresurssaiguin dáhpáhuvvá dakkár vugiin mii fuolaha sámi vuoigatvuođalaččaid ja báikegottiid beroštusaid ja vuoigatvuođaid, ja dávista riikkaidgaskasaš álbmotriektái.

Energijahuksema ja -plánema oktavuodas sámi guovlluin manjimus jagiin lea vuosttažettiin leamaš sáhka smávafápmo- ja bieggafápmoprošeavttain.

Nugo mii leat oaidnán mánggaid jagiid, de lea maddái ođđa smávafápmoáššiid lohku njiedjan. Ain leat muhtun ođđa smávafápmoáššit, muhto ollu smávafápmoáššit lea váiddameannudeamis Oljo- ja Energijadepartemeanttas. Muhtun áššiide lea boahtán mearrádus dán jagi, muhto ollu leat báhcán. Sámediggi lea searvan proseassaide ja vuordit ahte sámi kultuvrra luondduvuođus, ealáhusbargu ja servodatovddideapmi sihkkarastojuvvojit.

Dál dieđihuvvojit unnit bieggafápmoprošeavttat go muhtun jagiid dás ovdal, muhto leat ollu bieggafápmoprošeavttat mat eai leat gárvisin meannuduvvon, ja dan stuorra Davvi bieggafápmorusttegis, mii lea plánejuvvon Lágsvutnii ja Deanuleahkái Rástegáissá guvlui, jos dat duohtan dahkkojuvvo, de leat das stuorra negatiivvalaš váikkuhusat árbevirolaš sámi ealáhussii ja kultuvrii.

Stáhta NČE ja OED energijaeiseválddiid bokte ráhkada nationála rámma bieggafápmui. Sámediggi lea čuovvulan ášši NČE ektui ja NČE proseassaid áššis, ja áigu čuovvulit ášši viidáseappot dalle go

OED galgá bargat viidáseappot dainna maŋŋá go NČE lea buktán rávvagiiddis. Deataleamos lea čuovvulit sámi boazodoalu dan ektui ahte suodjaluvvo go dat doarvái bures áššis ja proseassas.

Finnmárkkuopmodat

Sámediggi lea dahkan fágalaš árvoštallama Finnmárkkuopmodaga (FeFo) juridihkalaš doaibmamunis sáivaguollebivddu regulerema ektui, mii sáddejuvvui FeFoi gulaskuddama oktavuođas dalle go lei sáhka fas váldit atnui "viđa kilomehtera avádaga". Sámediggi lea árvoštallan maid Finnmárkkuláhka addá lobi FeFo dahkat guolástusreguleremiin eará láhkaaddima ektui. Árvoštallojuvvon lea makkár rámmaid Finnmárkkuláhka addá FeFoi reguleret báikegottiid olbmuid ja Finnmárkku álbmoga guolástusvuoigatvuođa ja earáid vejolašvuođa sáivaguollebivdui. Árvoštallan sáddejuvvui FeFoi, Sámedikki joavkojođiheddjiide ja Gielda- ja ođasmahttindepartementii, ja dat lea gávdnomis Sámedikki neahttasiidduin.

3.4 Luondušláddjivuohta

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Luondušláddjivuođa suodjaleapmi bidjá nana vuođu sámi kultuvrii ja ealáhusdoaimmaheapmái. Suodjalanguovlluid hálddašeapmi váldá vuođu suodjaluvvon guovlluid árbevirolaš geavaheamis ja dahká vejolažžan joatkit dakkár geavaheami.

Sámediggi nammada 42 stivralahtu buohkanassii 21 álbmotmeahcce- ja suodjalanguovlostivrii árbevirolaš sámi guovllus. Buot stivrrain main lea sámi ovddastus leat njuolggadusat ahte sámi ovddasteddjiid doaibmaáigi galgá čuovvut Sámediggeválggaid válgáigodaga. 2018:s nammaduvvojedje lahtut dán válgáigodahkii. 2019:s lágiduvvo seminára sámi ovddasteddjiid várás geat lea suodjalanguovlostivrrain, go mánggas leat ođđa lahtut, ja go lea ođđa stivraáigodat.

Dálkkádat- ja birasdepartemeanta lea geahččaleamen beliid gaska čohkkejuvvon suodjalanguovlostivrraid, man oktavuođas eanaeaiggádiidda ja eará beroštusorganisašuvnnaide addojuvvo vejolašvuohta välljet lahtuid stivrraide. Geahččaleapmi guoská 3 suodjalanguovlui ja diibmá evttohuvvui maiddá viiddiduvvot guoskat Skarvan ja Roltdalen álbmotmeahccestivrii. Sámediggi ii leat mielas beliid gaska čohkkejuvvon stivrraide, go dát váldá vuođu eret suodjalanguovlluid báikkálaš hálddašeamis ja ovttamielalášvuođa suodjalanguovlostivrraid politihkalaččat nammadeamis, maid leat soahpan viiddis konsultašuvnnaid bokte. Sámediggi bivddii konsultašuvnnaid muhto geahččaleami viiddideamis ii sohppojuvvon. Dálkkádat- ja birasdepartemeanta välljii dattetge viiddidit geahččalanortnega guoskat maiddá Skarvan ja Roltdalen álbmotmeahccestivrii, vaikko Sámediggi ii lean guorrasan dasa. Čuovvu konsultašuvnnain Birasdirektoráhtain sohppojuvvui ahte Sámediggi nammada 4 lahtu Skarvan ja Roltdalen álbmotmeahccestivrii ii ge 3 nugo ovdal, ja ahte Birasdirektoráhta lea geatnegas váldit fáddán sámi beroštumiid ja sámi geavahusa boahtte álbmotmeahccekonferánssas mii lágiduvvo giđdat 2020.

Sámediggi searvvai 14. beliidčoahkkimii (COP14) biologalaš mánggabealatvuođa konvenšuvnna ektui (CBD) mii lágiduvvui Egyptas skábmamánus. CBD-beliidčoahkkimis 1998:s mearriduvvui ahte ásahuvvo ad-hoc bargujoavku álgoálbmotáššiid várás (WG8j). Lea nu ahte (WG8j) loahpahuvo CBD COP15 vuolde, mii dollojuvvo Beijingas 2020:s. Gažaldat movt bargu galgá organiserejuvvo maŋŋá 2020 lei biddjojuvvon fáddán COP14:s, muhto beliidčoahkkimis ii lean vejolaš buktit árvalusaid mearrádussii. Geavahusas mearkkaša dat dan ahte bargojuvvo viidáseappot dainna fáttáin WG8j 11.

čoahkkimis mii dollojuvvo Montreálas 2019:s. Sámediggái lea deatalaš ahte álgoálbmogiin lea buorre searvan konvenšuvdnabarggu boahhteáiggi organiseremis. Dasa lassin sáhttit namuhit ahte COP14 vuolde mearriduvvui maiddái eaktodáhtolaš bagadeaddji árbedieđuid barggu várás mii lea relevánta biomáŋggabealatvuođa suodjaleapmái ja ceavzilis geavaheapmái, ja mas lea oktavuotta konvenšuvnna 8j artihkkalii.

3.5 Dálkkádat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ealáhusat ja sámi kultuvra leat nannosat dálkkádatrievdamiid ektui ja álgoálbmotvuoigatvuođat deattuhuvvojit go váidudeaddji doaibmabijut ja heiveheamit dálkkádatrievdamiid geažil plánejuvvojit.

Luondu sámi guovlluin lea rašši, ja manjmuš logijagiin leat leamašan stuorra dálkkádatrievdamiid. Ártkisis lea liegganeapmi guovtti golmma gearddi stuorát go gaskamearálaččat muđui máilmmis. Luondus, birrasis ja dálkkádagas lea stuorra mearkkašupmi sámi ealáhusbargui ja ássamii. Sámi ealáhusaid ja kultuvrra áitet dálkkádatrievdamat mii dál geavvá nu johtilit ja vuordemeahtumit ahte lea váttis heivehallat buot rievdadusaide. Dálkkádatrievdamiin leat ovdamearkka dihtii stuorra váikkuhusat boazodollui go goavvedálkkit lassánit. Lohkkašuvvan guohtumat jieknjuma geažil dan sivas go temperatuvrrat rivdet sakka dálvit dahje eará vuorddekeahces dilitt váttásmahttet doaimma ja dat šaddá váralaš ja divrras. Sámedikki cealkámušas jagi 2019/2020 boazodoallošiehtadussii lea evttohuvvon ahte ásahuvvo bissovaš dálkkádatfoanda ealáhusa heahdedili várás. Mearrasámi guovlluin fas vásihit ahte ekovuogádat rievdá danne go mearra lieggana. Dat dagaha dan ahte guolit fárrejit eret, ja ođđa sláijat bohtet sadjái ja levvet viidáseappot davás guvlui.

Sámediggi lea searvan dálkkádatšiehtadallamiidda ON dálkkádatkonvenšuvnna vuolde. Beliid čoahkkimis, COP 24 juovlamánus 2018, mearriduvvui ahte ásahuvvo stivrenjoavku mii galgá implementeret báikegottiid doaimmaid ja álgoálbmot geađgejuolggi. Ártkalaš álgoálbmogiin lea ovddastus stivrenjoavkkus, mii earret eará galgá ráhkadit bargoplána (2020-2021) geađgejuolgái. Álgoálbmotgeađgejuolggi ulbmil ja doaimmat láchčēt diliid dasa ahte álgoálbmogat sáhttet váikkuhit ja searvat mearrádušproseassaide main lea sáhka luoitimiid unnideames, dálkkádatheiveheames ja dálkkádatruhtadeames. Geađgejuolggi doaimmaide gullet álgoálbmogiid árbedieđut, álgoálbmogiidda kapasitehta huksen, ja diliid láchčēn nu ahte dálkkádatpolitihkas ja dálkkádatdoaibmabijuin searvvahuvvojit álgoálbmogat ja sin vuoigatvuođat árvvus adnojuvvojit buot nátionála ja riikkaidgaskasaš dásiin.

3.6 Meahcásteapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi meahcásteapmi biddjojuvvo vuodđun sámi guovlluid areálaid ja luondduresurssaid hálddašeapmái.

Sámedikki dievasčoahkkin ásahii geassemánus 2017 lávdegotti mii galgá geahčadit rievdadusaid mohtorjohtaluslágas ja evttohit rievdadusaid láchkadahkosii ja hálddašeapmái mat gusket sámi giliide ja

báikegottiide. Mandáhta ja bargovuohki lea čielggaduvvon ja lávdegoddi galgá plána mielde ovddidit raporttas vuosttaš jahkebealis 2019. Lávdegoddi galgá barggustis fokuseret válljejuvvon fáttáid meahcástanhálddašemi siskkobealde, earret eará mohtorjohtalus.

Lávdegottis leat 5 čuovvovaš miellahttu	
1.	Isak Mathis O. Hætta (jodíheaddji)
2.	Ellen Kristine Saba (nubbijodíheaddji)
3.	Mona Skanke
4.	Anders Somby jr
5.	Johan Anders Somby

Sámediggeráđđi čađaha jahkásaččat politihkalaš čoahkkimiid Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain. Fáttát dán jagaš čoahkkimis ledje earret eará mearraluossabivdu, meahcásteapmi, giđdalodden ja mohtorjohtalus. Departemeanta čilgii ovttaskas áššiid dili birra, muhto dieđihii ahte eai áiggo rievdadit lágaid dahje njuolggadusaid. Sámedikki sávaldagat váldojuvvojedje diehtun, muhto departemeanta čájehii unnán beroštumi váldit vuhtii min čoavddusevttohusaid áššiin. Áššis MAB-guovllut (Man and the Biosphere) ávžžuhuvvui ahte Sámediggi evttoha lahtuid lávdegoddái man mandáhtan lea árvoštallat evttohusa ođđa MAB-guovlluid ektui. Lávdegoddi nammaduvvo njealji jahkái hávállassii.

4 Ealáhusat

Servodatulbmil:

- Nana ja juohkelágan ealáhuseallin vuodđun gievrras báikegottiide gosa olbmot háliidit ásaht.

4.1 Ealáhusaid váikkuhanagaskaoamit

4.1.1 Áŋgiruššansuorggit - ealáhusat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Vuodđoealáhusat	6 354 322	6 500 000	145 679
Juohkelágan ealáhusat, lotnolas- ja meahcástanealáhusat, árvoháhkkan ja ođđaásaheamit	7 949 431	10 200 000	2 250 569
Hutkás ealáhusat	3 725 477	3 404 000	-321 477
Duodji	12 970 946	14 672 000	1 701 054
Submi	31 000 176	34 776 000	3 775 825

Bohtosiid mihtideapmi ealáhusovddidanbarggus lea hástaleaddji danne go dávjá mannet mánga jagi ovdal do oaidnit bohtosiid dan doarjagis mii lea juolluduvvon ođđa ealáhusdoaimmaide. Danne ferte bohtosiid juksama geahččat mángga jagi badjel. Buorre vuodđu váikkuhanagaskaomiid bohtosa árvvoštallamii manjmuš jagiin lea Sámi guovllu Regionála analysa. Analysa, maid Telemarksforskning almmuhii juovlamánus 2018, guoská 24 sámi gildii Snoasa rájes máddin gitta Unjárgii nuortan. Dat čájeha ovdáneami manjmuš 10 jagis ja manjmuš analysajahki lei 2017. Analysas oidno ahte leat šaddan 249 bargosaji sámi guovlluin 2017:s. Daid gaskkas šadde priváhta ealáhusaide 219 bargosaji, ja almmolaš bargosajit fas 30.

Fitnodagat leat geahppánan beliin 2 %:s 2016:s 1 %:ii 2017:s, ja ahtanuššan lea mearkkašmeahtun riikka ektui muđui mii lei 1,2 %. Ásahandávjodat lei 5,8 % 2017:s, ja Norggas ollislaččat lei 7,5 %. Jagi 2015 rájes lea dat njiedjan sulli 6,9 % sámi guovlluin. Nugo muđui riikkas, de lea gánnáhahtti fitnodagaid lohku njiedjan sámi guovlluin. Fitnodagain lei 59 % positiivvalaš boađus ovdal go vearru gessojuvvui 2015:s mii 2017:s lei 57 %¹. Bargosajit lassánedje 2017:s eanet sámi guovlluin go muđui Norggas, logut ledje 2.1 % ja 1,3 %.

Go buohtastahttit sámi guovlluid ja fylkkaid, de lei sámi guovlluin buohkaid gaskkas unnimus ahtanuššan árvoháhkamis ja negatiivvalaš ahtanuššan. Romssas ja Finnmárrkus lei ahtanuššan gaskal 1 ja 2 %. Álbmotlaskan 2017:s lei negatiiva - 215 sámi guovlluin. Váldosivvan lei stuorra vuolláibáza riegádahttimis, mii lei - 173 olbmo. Nubbi eará bealli lea dat go sámi gielddat leat smávvát ja earret eará dan geažil eai geasut ođđa ássiid nu ollu go stuorát čoahkkebáikkid ja gávppogat. Sisafárren olgoriikkas lea maiddá njiedjan nugo muđui ge riikkas.

Čájeha go geahččat álbmotlaskama sámi guovllus boahteáiggi ektui, de njiedjá dat go geahččat historjjálaš ahtanuššama 46 611 2018:s 42 055 2040:s, dadjá Telemarksforskningin. Statistihkalaš

¹ Analysa čájeha fitnodagaid mat leat geatnegahttojuvvon raporteret rehketdoalu Brønnøysund-registrariidda, danne eai leat ovttaolbmofitnodagat mielde dán árvvoštallamis. Telemarksforskningin dieđuid mielde dan ektui mat leat čađahan dán analysa, ii leat das stuorra mearkkašupmi konklusuvnaide analysas. Analysa eará osiin leat buot ovttaolbmofitnodagat mielde.

guovddášdoaimmahat lea einnostan ahte olmmošlohku 2040:s lea 43 138. Jos sámi guovllu gielddat nagodivčče geasuhit sihke ássama ja ealáhusaid, de bisošii olmmošlohku seamma dásis go dál lea.

Seamma analysas lea ráhkaduvvon ealáhuseallindeaksa buot riikka gielddaid várás. Indeaksas leat mielde 12 sierralágan indikáhtora mat leat juhkkovuvvon viđa sadjái - buvttadeapmi. gánnáhahttivuohta, ođđa ásaheamit, bargosajiid lassáneapmi ja ealáhuseallima sturrodat. Gánjavuikkas ja Davvisiiddas lei 2017:s hui buorre, ja leigga 38. ja 40. sajis buot 428 gieldda gaskkas. Badjel gaskameari ledje Muosát, Skánit, Divttasvuotna, Ráisávuotna ja Davvenjára. 17 gieldda leat dattetge vuollel gaskameari. Dát mii njeaidá leat fuones buvttadeapmi, gánnáhahttivuohta ja bargosajiid lohku go buohtastahtá olmmošloguin.

4.2 Vuoddoealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Vuoddoealáhusat seailluhit sámi kultuvrra, giela ja eallinvuogi.

Mariidnaealáhusat

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii ášši "Ealáhusovddideapmi mearrasámi servodagas" 2017:s ja mearridii earret eará ahte Ealáhusovddideapmi mearrasámi servodagas berre čuovvuluvvot jahkásaččat áššin dievasčoahkkimis. 2018:s meannuduvvui Sámedikki jahkásaš ášši guolástuspolitihka birra (ášši 048/18) Sámedikki dievasčoahkkimis. Ášši addá Sámediggái buori vejolašvuoda buktit árvalusaid departemeanttaide ja direktoráhttaide áigeguovdilis áššečuolmmaide guolástusaid ja lotnolasealáhusaid siskobealde mearrasámi guovlluin. Dal bargovuvvo dan nammii ahte Sámedikki cealkamušat guolástandirektevrii leat vuodđun evttohusaide mat sáddejuvvojit regulerenčoahkkimiidda. Dievasčoahkkin mearridii go meannudii mearrasámi strategiijaid, earret eará ahte ferte ásaheamit sierra bivdoearri fálláid (hval/smával) várás maid sáhttet sii geat ássat mearrasámi guolástusriektiguovllus geavahit. Ášši sáddejuvvo departementii mii lea sádden dan Mearradutkaninstituhtii bivdovejolašvuodaid árvoštallamii.

Deatalaš váikkuhangaskaoapmi sámiid guolástusvuogitvuodaid sihkkarastimis leat konsultašuvnnat konsultašuvdnašiehtadusa ektui. Politihkalaš konsultašuvnnat guolástusdepartemeanttain ferte buoridit vai sáhtá gozihit mearrasámi kultuvruđosa boahteáiggis. Okta ovdamearka dasa lea konsultašuvnnat gonagasreabbábivddus man oktavuodas Sámediggi ovddidii evttohusa ahte aktivitehtagáibádus ferte sihkkovuvvot ja ii eisege bajiduvvot 2017 dási ektui. Dasa lassin evttohii Sámediggi ahte vuolggasaji galgá váldit das ahte aktivitehtagáibádus ceahkkálastovuvvo stuorra ja smávva fatnasiid gaskka. Konsultašuvnnat boadus lei ahte stáhtaráđđi áiggui geahčadit dan barggus viidáseappot. Dát ii dávis konsultašuvdnašiehtadussii ahte buriin jáhkuin galgá konsulteret dainna ulbmilin ahte soahpat, ja dán lágan konsultašuvnnain ferte árijalaččat guorahallat mánggalágan vejolaš čovdosiid.

Konsultašuvnnat ja čoahkkimiid bokte Guolástusdepartemeanttain ja Guolástusdirektoráhtain ja regulerenčoahkkimis lea Sámediggi bidjan fuomášumi Guolástusdirektoráhta evttohussii dan ektui ahte rahpat vejolašvuoda trolain bivdit reahkaid Porsáŋgu- ja Deanuvuonas 2018:s. Boadusin lea leamaš ahte ášši lea ožžon vuorddekeahces aktualitehta ja fuomášumi, go dat lea leamaš amas eatnašiid. Sámediggi oaivildii ahte báikkálaš beroštumiid eai lean gullan, dárbbášlaš váikkuhusiskančielggadusat eai lean čađahuvvon ja dálás gonagasreabbábivdu ja reahkkabivdu

merddiiguin dán guovlluin ii lean namuhuvvon. Konsultašuvnna bokte Ealáhus- ja guolástusdepartemeanttain lea dál sohppojuvvon geahčadit ášši ođđasis, ja ahte departemeanta, Sámediggi, Mearradutkaninstituhtta ja Guolástusdirektoráhta ovttas sáhttet gávnnaht ahte sáhtta go reahkkabivddu čađahit ja gos vejolaš geahččalanbivdu sáhtta čađahuvvot.

Guolástusdirektoráhta ja Mearradutkaninstituhtta - leat ovttas Sámedikkiin - ráhkadan proševtta kárten dihtii ekovuogádaga Deanu- ja Porsáŋgguvuonain. Ulbmilin lea geahčadit vejolašvuođaid ávkkástallat dainna guvttiin vuotnavuogádagain ekovuogádatvuđot lagadeami vuodul. Bargu álggahuvvui golggotmánus 2018.

Sámediggi lea čađahan konsultašuvnnaid Ealáhus- ja guolástusdepartemeanttain Vuotnabivdolávdegotti evaluerema birra. Ovdabargguin Vuotnabivdolávdegotti ásaheami oktavuodas sohppojuvvui Guolástusdepartemeantta ja Sámedikki gaska ahte lávdegoddi galggai oažžut ekonomalaš rámma vai das lea vejolašvuohta ollašuhttit lávdegoddi mandáhta. Ekonomalaš rámmat eai leat dattetge leamaš doarvái buorit, ja dat lea hehtten lávdegoddi meannudeames áššiid, čađaheames čoahkkimiid ja dingomis čielggadusaid oainnusmahttin dihtii mearrasámi hástalusaid ja áššečuolmmaid mat gusket sierra lágaid ja hálddašandoaibmabijuid čađaheapmái. Ášši lea 2018:s váldojuvvon ovdan Guolástusdirektoráhtain ja dat lea buvttihan buorebuš ekonomalaš rámmaid, muhto ii doarvái dasa ahte lávdegoddi sáhtáši čađahit mandáhtas albma láhkai.

Konsultašuvnna Ealáhus- ja Guolástusdepartemeanttain guolástusa birra Riddobivdoearis 2018:s guorrasedje Sámedikki árvalussii ahte bivdoearrelasáhus bissu seamma dásis go lei 2017:s (16 tonna) ja ahte dat addojuvvo dáhkiduvvon bivdoearrelasáhusan.

Sámediggi lea ollu gerddiid čuoččuhan ahte ferte čađahit konsultašuvnnaid nationála mearrageavahuspolitihkas, nugo dál dahkkojuvvo eará guolástus- ja riddohálddašeames. Dassázi eai leat vel áshuvvon buori rutiinnat konsulteremii dakkár áššiin. Go eai leat konsultašuvnna dahkkojuvvon dagaha ahte dál leat stuorra hástalusat ja váilevašvuođat otnáš mearrageavahuspolitihka oktavuodas sámi perspektiivvas go geahččá.

Sámediggi lea cuiggodan sihke Ealáhus- ja Guolástusdepartementii ja Guolástusdirektoráhtii go hálddašeapmi rihkku oppalaš bivdogildosa vuotnalinjaid siskkoabealde fatnasiid ektui mat leat badjel 15 mehtera. Sámediggi oaivvilda ahte njuolggadusaid mielde ii leat vejolaš addit oppalaš dispenšuvnna nugo Guolástusdirektoráhta dál dahká. Go áigu bivdit vuotnalinjaid siskkoabealde fatnasiin mii lea stuorát go 15 mehtera, de ferte ohat dispensašuvnna ja dat galgá vuodustuvvot sierra juohke háve. Boađusin dás lea ahte Sámediggi ja Guolástusdirektoráhta ovttas galget geahčadit ášši.

Sámediggi lea searvan čoahkkimiidda ja áššemeannudeapmái Seahkalaš norgga-ruošša guolástuskommišuvnna ja Regulerenčoahkkimis. Sámediggi lea čoahkkimiin ja konsultašuvnnaid doalahan iežas gáibádusa ahte guolástusriekti Oasseváldilága § 21, goalmát lađđasa mielde, galgá gozihuvvot, ja riekti guoská guolástussii beroškeahhtá das ahte bivdojuvvo go rabas vai gitta joavkkus. Dasto galgá guolástusriekti (bivdoearit) leat nuvttá, ja dan muttos stuoris ahte sáhtta oažžut birgejumi bivddus. Guolástusreguleremis 2019:s lea fanasbivdoearri (10-11 mehtera) dorskebivddus rabas joavkkus sámi guolástusriektiguovllus (SFR-guovlu) unniduvvon 13,7 tonnain (ovdal lei 35 tonna ja dál lea 21,3 tonna, dat mearkkaša sullii 40 % unnit) diimmáža ektui. Dát ii dávis áigumušaide mat ledje vuodđun Proposišuvnna 70L (2011-2012) iige soabadeapmái mii dahkkojuvvui Sámedikki ja Guolástusdepartemeantta gaska.

Bivdoeriid unnideapmi 40 %:in ii leat árvoštallojuvvon dáláš njuolggadusaid ektui go guoská mearrasámi guolástusa goziheapmái, ja lea njuolga áitta mearrasámi kultuvrra ja ealáhusaid suodjaleapmái ja ovddideapmái. Bivdoeriid unnideapmi lea Mearraresurslágas láchčojuvvon nu ahte hálddašeapmi sáhtá sihkkarastit sámi beroštumiid oidima (deattuhanmearráduš) gozihan dihtii mearrasámi ealáhusaid, kultuvrra, giela ja servodaga, ja dan ii leat hálddašeapmi vuhtii váldán reguleremiin 2019:s. Sámediggi lea váldán ášši ovdan stáhtaráđiin. Olmmošvuoigatvuođaid nationála ásašus lea maiddá čujuhan ahte hálddašepmi váilevaččat láchčá ja čuovvula mearrasámi guolástusa.

Eanadoallu

Sámediggi lea addán cealkámuša eanadoallošiehtadussii njukčamánuš ja lea maiddá leamaš čoahkkinn Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain šiehtadusa birra. Sámediggi lei cealkámušas cealkán ahte bisuhit ja nannet daid váikkuhangaskaomiid mat dál leat šiehtadusas. Dát dahkkojuvvui muhtun muddui. Sámediggi háliida stuorát buvttandoarjaga unnimus doaluide sihkkarastin dihtii gánnáhahttivuođa buorráneami daidda ja ahte buvttadanlasáhusaid smávva ja gaskastuoru doaluide ferte bajidit. 2018 Eanadoallošiehtadussii biddjojuvvui sierra doarjja smávva ja gaskastuoru mielkedoaluid várás. Sámediggi lei maiddá cealkán ahte ahte šibitdoaktármátkegolut leat hui stuorát boaittebeale báikkiin ja šiehtadusas bajiduvvui doarjja šibitdoavttermátkkiid várás. Sámediggi lei bivdán bisuhit sadjásašdoarjjaortnega, ja šiehtadusas bajiduvvui sadjásašdoarjja.

2018:s leat Sámediggi ja Eanadoallo- ja biebmodeparemeanta doallagoahtán jahkásaš hálddahuslaš čoahkkimiid. Čoahkkimiid fáddán leat áigeguovdilis áššit eanadoallopolitihka siskkobealde. Sámediggi lea ožžon buoret gulahallama departemeanttain eanandoalloáššiin.

Sámediggi searvá iešguđege proseassaide regionála dásis maidda earret eará fylkkamanni eanandoalloossodat ja Innovašuvdna Norga servet. Ovttasbarggu boadusin lea earret eará ásašit oktasaš giliovddidanprográmma Romssa ja Finnmárkku várás.

Sámedikkis leat jahkásaš čoahkkimat Romssa ja Finnmárkku eanadoalloorganisašuvnnaiguin, main earret eará fáddán leat eanadoallošiehtadallamat. Čoahkkimat leat hui deatalaččat Sámediggái. Sámediggi oažžu doppe dárkilis dieđuid eanadoalu hástalusaid birra sámi guovlluin. Organisašuvnnat addet maiddá konstruktiva máhcahusdieđuid Sámediggái áigeguovdilis áššiin maiguin Sámediggi bargá. Dat gusket erenoamážit áššiide mat čatnasit eanadoalu doarjjaortnegiidda ja hástalusaid maid boraspirepolitihkka dagaha eanadollui.

Boazodoallu

Sámediggi oaivvilda ahte Sámediggi galgá leat guovddáš aktevera boazodoallopolitihkas. Boazodoallu lea álgoálbmotealáhus ja lea čielggas ahte sámi álbmotválljen orgána berre leat guovddášis bidjamin eavttuid boazodoallopolitihkkii. Sámediggi searvá iešguđege gulahallanforaide, konsultašuvnnaide ja das lea lágga oktavuoha boazodoaluin ja NBR:in. Šaddan dihtii guovddáš aktevrán lea Sámediggi searvan iešguđege čoahkkimiidda ja čađahan konsultašuvnnaid boazodoallopolitihkalaš mihttomeriid oktavuodas.

Sámediggi lea čađahan konsultašuvnnaid Eana- ja biebmodepartemeanttain evttohuvvon rievdadusaid birra boazodoallolágas. Departemeanta lea evttohan rievdadit ulbmilparagráfa, ahte lea sáhka bohccuid merkemis individa dásis ja boazologu almmuheames. Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta evttoha vuoruhit ekologalaš ceavzilvuoda ulbmilparagráfas. Sámediggi ii leat

dorjon evttohuuvvon rievdadusaid, ja evttohii konsultašuvnnain ahte galgá ollislaččat geahčadit boazodoallolága. Sámediggi ii ožžon doarjaga evttohussii, muhto lea nammadan lávdegotti mii galgá geahčadit ollislaččat lága (eanet dieđuid gávnnat kapihttalis 4.2.3). Boazodoallostivra galgá leat boazodoalu bajimuš hálddašanorgána ja áidna orgána masa boazodoallu ieš ja sámi servodat Sámedikki bokte sáhtá válljet lahtuid. Sámediggi sáhtá boazodoallolága § 71 mielde nammadit golbma kandidáhta boazodoallostivrii, ja stáhta sáhtá nammadit njeallje.

Boazodoallostivra lea manjá go guovllustivrrat heaittihuvvojede, manjmuš orgána masa stáhta ja Sámediggi nammadit lahtuid. Sámedikki mielas lea deatálaš ahte sis geat dahket mearrádusaid stivrras lea gelbbolašvuhta boazodoalus. Boazodoalus ja Sámedikkis main lea nana gelbbolašvuhta ealáhusa birra, lea unnán váikkuhanfápmu mearrádusaide maid Boazodoallostivra dahká. Dáhpáhuuvvan lea ahte eanadoallo- ja biebmodepartemeanta lea gomihan mearrádusaid maid boazodoallostivra lea dahkan go ii leat konsulteren Sámedikkiin dáid mearrádusaid birra.

Sámediggi lea geahččalan evttohit rievdadusaid maiguin sáhtá sihkkarastit gelbbolašvuoda mii dárbbášuvvo buriid mearrádusaid dahkamii boazodoalu várás, muhto ii leat guldaluvvon. Sámediggi ii válljen lahtuid Boazodoallostivrii 2018 - 2021. Sámediggi vállje lahtuid dalle go álggahuvvojit proseassat sihkkarastin dihtii duohta miel demearrideami stivrras ja ahte deattuhuvvo maiddái guovddáš gelbbolašvuotan dat ahte boazodoallostivrra stivrajođiheaddjis lea boazodoallofágalaš gelbbolašvuhta ja máhttu sámegeielas.

Sámedikkis ledje 2018:s konsultašuvnnat skohtera ja ATV geavaheami ovttagearddi divada ja momsadivada geassinvuogatvuoda luvvemis boazodoalus. Konsultašuvnnaid boadusin sohppojuvvui ahte divat dain njealljejuvllatmohtorsyhkkeliin ja bealtamohtorsyhkkeliin luvvejuvvo mat geavahuvvojit ealáhusas.

Sámediggi searvá áicin boazodoallošiehtadallamiin NBR ja EBD gaskka, ja Sámediggi addá juohke jagi cealkámuša boazodoallošiehtadussii. Sámediggi lea 2018:s cealkámušas fokuseren ekonomalaš ovdáneami, rekrutterema, čálgoortnegiid ja DBS-doaibmabijuid boazodoalu várás, areálavuođu sihkkarastima ja váikkuhangaskaomiid mat dorjot kultuvrralaš ceavzilvuoda ja bearašvuodot boazodoalu. Muhtun vuoruheamit maid NBR ovddidii gáibádusastis EBD:ii dávistit Sámedikki vuoruhemiide. Gáibádusat ekonomalaš doaibmabijuide dávistedje, dan ektui ahte háliidat nannet orohagaid ekonomalaččat ja viiddidit čálgoortnegiid boazodoalus. Sámediggi vuordá ahte Sámedikki cealkámuš dievasčoahkkinmearrádusas vuoruhemiid birra boazodoallošiehtadussii hui guhkás heivehuvvo stáhta fálaldagas NBR:ii. Buorre lea go lea oainnusmahttojuuvvon guđe árvalusat Sámedikkis leat čuovvuluvvon stáhta fálaldagas.

Sámediggái váldet dávjá oktavuoda orohagat, siiddat ja ovttaskas boazodoallit sierra áššiin. Beroškeahttá das makkár ášši lea, addá Sámediggi cealkámušaid/vuostecealkámušaid areálaáššiin, dahje doarju boazodoalu prinsihpalaččat deatálaš áššiin. Prinsihpalaččat deatálaš ášši maid Sámediggi lea dorjon 2017:s ja 2018:s lea Jovsset Ante Sara ášši.

Boraspiret

Dáláš boraspirepolitihkka buktá stuorra váttisvuodaid guhtonealáhusaide ja bargu máhttovuođu ođasmahttimiin boraspiriid birra mas vásihusvuodot máhttu deattuhuvvo, ferte álggahuvvot. Sámediggi lea váldán dán ovdan Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain ja Birasdirektoráhtain. Boadusin dás lea

ahte Sámediggi ja direktoráhta leat soahpan ahte ovttas Norgga Boazosápmelaččaid Riikaserviin (NBR) bargat máhtu viežžamiin masa searvvahuvvo vásihusvuđot máhttu.

Sámedikki boraspireseminára dollojuvvui ođđajagimánus 2018 Gardermoenis. Seminára olahusjovkui gullet Sámedikki nammadan lahtut ja várrelahtut regionála boraspirelávdegottiin, muhto semináras ledje maiddá eará oasseváldit boraspirehálddašeamis, buohkanassii serve sulli 21 olbmo. Seminára ulbmilin lei máhtu buorideapmi boraspirehálddašeami ja boraspirepolitihka birra sámi guovlluin. Fáddán ledje Sámedikki strategijat boraspirepolitihka várás, ávadathálddašeapmi, álgoálbmotriekti boraspirepolitihkas ja dutkan boraspiriid ja guhtonelliid birra mii lea čađahuvvomin. Oasseváldit dovddahedje ahte leat hui duhtameahttumat nationála boraspirepolitihkain.

Sámedikki dievasčoahkkin sáddii ráđđehussii njukčamánu logi sierralágan doaibmabiju evttohussan movt rievdadit boraspirepolitihka. Ráđđehus ii váldán dáid vuhtii.

Sámediggi lea mielde rájárastideaddji ovttasbarggu boraspire oktavuodas, geahča kapihtal 8.2 Sámi ovttasbargu.

Sámedikki ulbmilin lea searvat daidda regionála boraspirelávdegottiide main Sámedikkis lea lahtut oahppan dihtii boraspirelávdegottiid bargovugiid birra ja čájehan dihtii beroštumi sin bargui. Sámediggi searvvai Romssa ja Finnmárkku regionála boraspirelávdegotti čoahkkimii golggotmánus.

4.2.1 Čoahkketabealla - vuodđoealáhusat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Vuodđoealáhusat	6 122 275	6 000 000	-122 275
Boazodoalloláhka ja boazodoallohálddašeapmi guorahallama mas čielggaduwo dárbu rievdadit boazodoallolágaid	232 047	500 000	267 954
Submi	6 354 322	6 500 000	145 679

4.2.2 Doarjja vuodđoealáhusaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
40000 Doarjja vuodđoealáhusaide	6 122 275	6 000 000	6 000 000	-122 275
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
40000 Doarjja vuodđoealáhusaide	7 781 000	1 306 725	352 000	6 122 275

Doarjjaortnega mihttomearri - Vuodđoealáhusat:

- Eanet bargosajit vuodđoealáhusain ovdal jagi 2025.

Eanadoallu:

Ohcamat eanadoalus leat eanet go beliin njiedjan 2017:s ledje 29 ja 2018:s ledje 13. Dan geažil go olahusjoavku lea gáržžiduvvon jagi 2017 ektui. 2018:s vuoruhuvvojedje dušše ovddidanprošeavttat, ođasteamit ja infrastruktuva. 2018:s juolluduvvojedje ruđat njealji ođastanprošektii eanadoalus.

Sámediggi lea leamaš mielde ruhtadeamen vuosttaš jagi prošeavtta eanet biergobuvttadeami ektui Romssas ja Finnmárkkus 2018:s, mas Norturas lea prošeaktaovddasvástádus. Prošeakta lea deatalaš njuovvanhivvodaga bisuheapmái Romssa ja Finnmárkku njuovahagain, ja maiddá infrastruktuurra doalaheapmái eanadoalus. Ovdaprošeakta, mii loahpahuvvui 2017:s konkluderii earret eará ahte burrogálbbit njuovvojuvvojedje menddo árrat ja ahte lei dárbu čilget eanadolliide ahte burruid njuovvandeaddu galgá leat stuorát. Golmma jagáš prošeakta gáicabierggu ávkkástallamis álggahuvvui 2018:s mas Sámediggi searvvai ruhtadeapmái.

SápmiAgri doaibmá nuppi jagi. Prošeakta lea doallan eanadoallogafejaid buot viđa searvi gielddas, main leat leamaš iešgudege fáttát. Prošeavttas leat maiddá leamaš manja kurssa earret eará rehketdoalu, groavafuođđariid ja doalu ođasmahttima siskkobealde. Prošeakta lea veaháš manjonan dan geažil go prošeaktajodiheaddji molsojuvvui jagi álggus. SápmiAgris lea leamaš rekrutteren fáddán čoahkkimiin gielddaiguin mat leat mielde prošeavttas.

Mariidnaealáhusat

Ekonomalaš váikkuhangaskaomiid árrjalaš geavaheami bokte guolástusealáhusa siskkobealde lea Sámediggi váikkuhan báikeovddideami, árvoháhkama ja barggolašvuođa nannema sámi riddo- ja vuotnaservodagain. Guolástusámmáhii rekrutterema nannemis lea doarjja sidjiide geat háliidit ásahit ealáhusas iežas fatnasiin vuoruhuvvon, sihke dalle go vuosttaš gearddi oastá fatnasa, ja dasto reaidduid ja dávviriid investeremiidda.

Sámediggi lea addán doarjaga 24 guolásteaddjái geat lea álggahan iežaset fatnasiin, ja váldodeaddun leat nuorra guolásteaddjit ahkejoavkkus 25 - 40. Easkaálgin leat dát viehka nuorra guolásteaddjit álggahan iežaset guolástusdoaimma rabas joavkkus. Eatnašiin dain nuorra guolásteddjiin lea oalle guhkes vásihus go ovdal leat bargat eará fatnasiin.

Nannámis leat vuoruhan doarjaga vuostáiváldin- ja bálvalusrusttegiidda lámčit buoret diliid varas guliid vuostáiváldima ja bálvalusfálaldaga sihkkarastimii riđđo- ja vuotnaguovlluin gos lea heajos ja váilevaš infrastruktuurra. Doarjja lea juolluduvvon ovttá vuostáiváldinrusttegiid ja doarjja bálvalusrusttega divvumii guolásteddjiid várás árrjalaš guolástusbirrasis Davvenjárgga gielddas. Váikkuhangaskaoamit dán oktavuodas leat váikkuhan dasa ahte riddolagaš ja eanemus báikái čadnojuvvon fatnasat leat ožžon buoret vuovdinvejolašvuođaid báikkálaččat, ja gádjadilli lea buoránan ja leat ožžon vejolašvuođaid doalu ja reaidduid seailluheames ja gieđahallamis.

Sámediggi lea juolludan doarjaga rekrutterenprošeaktii Davvi Romssas go áigot geahččalit bivdit ođđa šlájaid main sáhtta leat gávppálaš árvu. Lagaš rittu olggobealde gávdnojit mariidnašlájat mat eai bivdojuvvo gávppálaš áigumušain. Dál váldojuvvojit ollu šlájat oalgesálašin ja dainna oalgesálašiin sáhtta ávkkástallat eanet go mii odne dahkojuvvo. Prošeakta lea hui miellagiddevaš, muhto jos dainna galggaš lihkestuvvat áiggi mielde de gáibiduvvo buorre ja organiserejuvvon ovttasbargu bivdo-, buvttadan-, márkan- ja vuovdinlađđasiid gaskka. Dát lea lohpideddji ja positiivvalaš go sihke guolástussearvi ja guolástusfágaid oahpahuskantuvra leat mielde ovttasbargin. Dát prošeakta lea innoavatiivvalaš ja das leat stuorra ovddidan- ja ođđaháhkanevejolašvuođat mat sáhttet leat mielde nannemin guolástusámmáhii rekrutterema.

Dasto lea Sámediggi leamaš mielde ruhtadeamen reahkkameardeprošeavtta álggaheami vuotnavuogádagain Finnmárkkus ja vejolaččat maiddá Davvi Romssas, gos guolásteaddjit bovdejuvvojit geahččalanbivdui. Ulbmilin lea nannet ja vuogádahkii bidjat máhtu, lokaliseret

bivdoguovlluid ja áiggi mielde lasihit meardebivddu nu ahte šaddá eanet gávppálaš. Reahkaid meardebivdu sáhtá leat deaŋalaš maiddá unnimus fatnasiidda guovlluin gos ii leat rabas trolabivdu. Dán prošeavtta viidáset ovddideapmi sáhtá addit ekonomalaš vuoittu unnit riddofatnasiidda doppe gos sáhtá geahččalit dán vuotnavuogádagain STN-guovllus sihke Finnmárkkus ja Romssas.

Go ledje ollu ohccit rámma ektui mii lea geavahusas, de lea Sámediggi ferten čavgadit vuoruhit ollu buriid guolástusdoaimbajuid gaskkas sihke mearas ja nannámis.

Boazodoallu:

Sámediggi searvá earret eará "Ut på vidda" prošeaktii, man ulbmilin lea fállat oahppo- ja fuolahusvuodot bálvalusaid boazodoalus.

Dán ortnegis ii leat juolluduvvon doarjja boazodollui danne go váilo ohcamat vuoruhemiid siskkobealde.

4.2.3 Boazodoallolága ja boazodoallohálddašeami guorahallan mas čielggaduvvo dárbu rievdadit boazodoallolágaid - prošeakta

Boazodoallolágas ja -hálddašeamis leat mánnga beali mat leat čuolbmái go geahččá Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid ektui. Maŋimus jagiid leat maid boahtán mánnga rievdadusa boazodoallolágas ja almmolaš boazodoallohálddašeamis, almmá Sámedikki ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvvi (NBR) mieđiheami haga.

Sámediggi lea ovttrasáđiin Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvvis (NBR) nammadan golgotmánus 2018:s boazodoalloláhkálávdegotti. Sámediggi bovdii Ráđđehusa mielde bargui, muhto Ráđđehus ii searvan. Sámediggi lea fuolas go EBD dattetge háliida rievdadit ollu paragrafáid boazodoallolágas, ja orrot háliideamen rievdadit ovttaskas paragrafáid.

Sámediggi ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi (NBR) leat soahpan čuovvovaš mandáhta: «Lávdegotti váldobargun lea čielggadit 2007 boazodoallolágas rievdadusdárbbu. Lávdegoddi galgá váldit vuodu Boazodoalloláhkálávdegotti árvalussii (NAČ 2001:35) ja raportii Eanamolsunrievtti gelbbolašvuoda birra boazodoalu siskkáldas beliid ektui. Lávdegoddi galgá dasto árvoštallat ja vejolaččat evttohit eanet rievdadusaid mat sihkarastet proseassaid mat čatnasit boazodollui ja main lea legitimizehta boazodoalus.

4.3 Juohkelágan ealáhusat, lotnolas- ja meahcástanealáhusat, árvoháhkkan ja ođđaásaheamit

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Ásahandávjodat lagabus Norgga gaskameari ollislaččat ja 2 % ahtanuššan fitnodaga nammii.

4.3.1 Čoahkketabealla - juohkelágan ealáhusat, lotnolas- ja meahcástanealáhusat, árvohákan ja ođđaásaheamit

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Doarjja ealáhusaide, fitnodatovddideapmái, lotnolas- ja meahcástanealáhusaide	5 605 700	7 300 000	1 694 300
Sámi ealáhus dieđahus	200 000	300 000	100 000
Sápmi Ealáhusiida	400 000	400 000	0
Nuorra Ealáhusutkan	200 000	200 000	0
Sámi mátkeealáhusat - prošeakta	1 055 547	1 000 000	-55 547
Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja	518 184	1 000 000	481 816
Ođđaásaheamit ja ealáhusutkan	-30 000	0	30 000
Submi	7 949 431	10 200 000	2 250 569

4.3.2 Doarjja ealáhusaide, fitnodatovddideapmái, lotnolas- ja meahcástanealáhusaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
40510 Doarjja ealáhusaide, fitnodatovddideapmái, lotnolas- ja meahcástanealáhusaide	5 605 700	7 300 000	7 300 000	1 694 300
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
40510 Doarjja ealáhusaide, fitnodatovddideapmái, lotnolas- ja meahcástanealáhusaide	6 550 500	944 800	0	5 605 700

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ahtanuššan buot fitnodagain lahkana 2 % sámi guovlluin.

Sámedikki doarjja lea váikkuhan dáláš doaimmain ollu áсахemiid ja ođasmahttimiid/viiddidemiid. Dát lea buvttihan máŋga ođđa bargosaji smávva ja stuorát sámi báikegottiin. Stuurra oassi juolluduvvon doarjagiin leat 2018:s mannan fitnodagaide mátkeealáhusaid siskkobealde.

Biebmo- ja mátkeealáhusprošeakta, mas Innovašuvdna Norggas lea ovddasvástádus álggahuvvui jagi 2018 loahpas. Prošeavtta áigumuššan lea ahte Davvi Norga šattašii riikkaidgaskasaččat dovddusin biebmo- ja mátkeealáhusregiovdnan. Dat njeallje guovddášsuorgi leat gánnihahttivuohta, beasatlašvuohta, kvaliteahhta ja beaggin.

Doarjja lea addojuvvon guđa prošeaktii main lea oktavuoha boazodollui, viđas dáid prošeavttaid gaskkas leat báikkálaš biebmobuvttadeami ja eará doaimma ovddideapmi. Ovttá prošeavttas lea buktaga ovddideapmi boazodoalu geavahussii.

4.3.3 Sápmi ealáhusdieđahus - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ráhkadit dieđahusa ealáhusovddideami birra

Oassin dieđahusbarggus, meannudii Sámediggi čilgehusa Sámedikki ealáhuspolitihka birra čakčamánuš. Sámedikki ealáhuspolitihkalaš váldomihttomearri galgá ain fokuseret oktavuoda

ávnnaslaš kulturvuodu ja ceavzilis ealáhusovddideami gaskka vuodđun ássamii, barggolašvuhtii, sámi kultuvrii ja gillii. Sámediggi galgá fievrridit sierra ealáhuspolitihka mas Sámedikki politihkalaš mihttomearit, vuoruheamit ja deaivilis váikkuhangaskaoapmepolitihkka leat guovddážiis. Dán geažil ferte Sámediggi fievrridit nationála ealáhuspolitihka, maiddá čielgasit politihkalaččat vuoruhit lassáneaddji industriijaovddideami ektui.

4.3.4 Sápmi Ealáhussiida - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Oažžut smávva fitnodagaid ahtanuššat ja ovdánit sámi guovlluin.

Sápmi Ealáhussiida lea oassi nationála ealáhussiidaprográmmas man doaibmaguovlun lea Sis-Finmárku. Ealáhussiida lea Deanus/Unjárggas gullelašvuodain Porsárggu, Kárášjoga ja Guovdageainnu gielddaide. Ealáhussiida lea álggahan doaibmabijuid fierpmádathuksema, ovtasbarggu ja gelbbolašvuoda buorideami siskkobealde, ja dat lea deatalaš doarjjaapparáhta ealáhuseallima positiivvalaš ovdáneapmái.

Ealáhussiida doaibmabijuin lea leamaš ávki ealáhuseallimii go fitnodagat leat háhkan eahpeformála fierpmádagaid, ja leat buoridan iežaset gelbbolašvuoda iežaset doaimma jođiheames. Mii vuordit ahte áiggi mielde doaibmabijut sihkkarastet searvi fitnodagaide buoret ekonomii ja nanosmahttet daid eanet.

4.3.5 Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet ođđaásaheamit ja ealáhuseallima ođasmahttin, mat addet eanet bargosajiid.

Nuorra ealáhushutkan barggustis ealáhushutkanoahpahasain nanne servodateallima dain gielddain mat servet prográmmaide, ja áiggi mielde lea hui deatalaš ođđa ealáhúsásahemiide gielddain. Nuorra ealáhushutkamis Finnmárkkus lea leamaš erenoamážit fokus sámi guvlui, ja lea earret eará jorgalahtán sámegillii prográmmamateriálaid mat čadahuvvojit.

Ortnega olahusjoavkun leat joatkkaskuvlla oahppit. Váttis lea mihtidit man beaktii Sámedikki doarjja lea leamaš bargosajiid lassáneami ektui. Oahppit leat buoridan iežaset gelbbolašvuoda das movt plánet, ásahit ohppiifitnodaga, jođihit dan ja loahpahit fitnodaga. Dán gelbbolašvuoda sáhttet oahppit geavahit maŋná go leat geargan oahpuin ja háliidit ásahit alcceseaset fitnodaga.

4.3.6 Sámi mátkeealáhusat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Nannejuvvon árvoháhkkan searvi fitnodagaide mat vuogádatlaččat ovddidit fitnodaga gelbbolašvuoda ja vuovdima, ja nannejit mátkanvejolašvuoda ja buoridit olámuttu

2018:s álggahii Johtit-fierpmádat gelddolaš mátki masa 25 sámi mátkeealáhusfitnodaga Davvi Norggas ja Trøndelágas serve, ja dat galget bargat ovtas buoridan dihtii sámi mátkeealáhusaid árvoháhkama. Mihttomearriin lea profesionaliseret, ođasmahttit ja oainnusmahttit fáldadaga sámi vásihusain kundáriid miela mielde. Dás lea sáhka boahteáiggi sámi mátkeealáhusvásihusaid háhkamis ja oainnusmahttimis daid rivttes kundáriidda, ja oažžut ovdan sámi kultuvrra viidodaga.

Prošeavtta fágalaš vuodus leat njeallje oasi: profesionaliseren, kundáriid ektui bargan, nállašuhttin ja ceavzilis ovdáneapmi gozihan ja nannen dihtii sámi kultuvrra. 2018:s lea bargojuvvon vásihusdesignain gaskaoapmin rivttes vásihusaid ovddideames rivttes kundáriidda. Johtit lea veaháš maŋŋonan dan geažil go prošeaktajođiheapmi ii leat dievaslaš, mas NordNorsk Reiseliv AS:s lea ovddasvástáduš.

Vahca prošeakta lea ovttasbargoprošeakta Romssa suohkana ja Sámedikki gaskka. Romssa gávpot ja biras lea vásihan ahte dálveturisma lea ahtanuššan hui ollu. Dán geažil lassána jearaldat sámi kulturvásihusain, ja mii oaidnit ahte dan geažil lea dárbu kvalitehta dáfus sihkarastit suorggi ja vuogi movt sámi kultuvra ovddiduvvo. Suohkan galgá leat ovddasmanni suohkan das movt sámi kultuvra gozihuvvo mátkeealáhusaid oktavuodas.

Bargu sámi kultuvrra ovddideami oktasaš sertifiseremiin golmma Sámedikki gaskka lea álggahuvvon. Sámi parlamentáralaš ráđi doaibmaplána mielde galget ráhkaduvvot ja ovddiduvvot etihkalaš njuolggadusat movt sámi kultuvrra buoremusat sáhtášii čalmmustit, márkantievrridit ja geavahit positiivvalaččat turistadoaimmas. Dán čuovvoleami dihtii, válddii Sámediggi álgaga ja bovdii čoahkkimii golmma sámedikki gaskka. Bealit sohpe čoahkkimis ahte čuovvulit barggu 2019:s.

Duottar stobut (DS) lea prošeakta masa gullet duottarstobut Jergulis, Šuoššjávrris, Joatkas, Vuolit- ja Bajit Mollešjogas ja Ravnastua. Ulbmilin lea buoridit ovttasbarggu duottarstobuid gaskka ja seammás fokuseret geasuheami nannema duottarstobuid iežaset dárbbu ja sávaldagaid vuodul.

4.3.7 Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
41012	Sámi mátkeealáhusat	518 184	1 000 000	1 000 000	481 816
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
41012	Sámi mátkeealáhusat	564 000	45 816	0	518 184

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ollu sámi mátkeealáhusaktevrrain main lea fitnodat ja main lea dan muttos gávpejohtu ahte daid sáhtta meroštallat birrajagi fitnodahkan.

Gávccii ohcama gaskkas juolluduvvui doarjja njealji sámi mátkeealáhusfitnodahkii. Dát juolludeamit leat deatalaččat gánnahahttivuođa buorideapmái mátkeealáhusain. Juolluduvvui sihke álggahandoarjja ja ovddidandoarjja main buohkain leat sámi vásihusat fitnodatjurdagis.

Oktiibuot 8 ohcama gaskkas ožžo 3 ohcama doarjaga viidáš ovddidit iežaset fitnodaga, buoridan dihtii gánnahahttivuođa fitnodagain. Okta fitnodat oaččui álggahandoarjaga, oččodan dihtii eanet sámi mátkeealáhusfitnodagaid.

Vuolláibáhca siva poasttas boahká das go ledje unnán ohcamat. Ollu sámi mátkeealáhusaktevrrat leat smávvat ja ollugat leat dál mielde prošeavttas Johtit. Vurdojuvvo ahte fitnodagat mat leat mielde prošeavttas ovdánit bures ja dárbbasit doarjaga investeremiidda ja ovddideapmái go prošeakta lea joavdan dobbelii.

4.4 Hutkás ealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet sámi kulturealáhusbargit mat buvttihit gievrras ja gánnáhahti kulturealáhusfitnodagaid main lea stuorát birgenmunni.

Hutkás Gielda

«Hutkás gielda» lea prošeakta mii galgá váikkuhit málle háhkama ealáhusa ahtanuššamii. Čakčat 2018 álggahii Sámediggi Hutkás Gielda prošeavtta Guovdageainnus. Lágiduvvojedje guokte hutkás gafeja maidda 20 oasseváldi serve. Seammás lágiduvvojedje čoahkkimat gielddain ealáhusa birra. Dát prošeakta lea áidnalunddot danne go geavvá oanehis áiggis ja sávaldahkan lea oažžut oinnolaš bohtosiid (doaibmajuid) johtilit. Doaibmajut maid aktevrrat ieža háliidedje álggahit ledje suorgedeaivvadeapmi, hutkás ealáhusaid promoterenfilbma Guovdageainnus, podcast-ráidu hutkás ealáhusaktevrraid birra gielddas ja kursa/viidásetoahppu fitnodatovddidemes ovttasbarguin Sámi allaskuvllain.

Dutkan ja ovddideapmi

Sámedikkis lea beroštupmi searvvahit mánga beali oažžun dihtii čađa ealáhuspolitihka, mas mielde dutkanbirrasat. Mii dárbašat eanet máhtu hutkás ealáhusaid birra vai sáhttit álggahit rivttes doaibmajuid. Oassin dás sáddii Sámediggi skábmamánus 2018 ohcama dutkanráđđái. Prošeakta organiserejuvvo ovttasbargun Sámedikki ja Sámi allaskuvlla gaska mas Sámediggi lea prošeaktaeaggát, ja Sámi allaskuvllas lea fas fágalaš ovddasvástádus ovdaprošeavttas. Áššečuolbma ovdaprošeavttas lea: "Sáhtta go ovddiduvvot sierra sámi kulturvuđot innovašuvnavuogádat?"

4.4.1 Čoahkketabealla - hutkás ealáhusat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Hutkás ealáhusat	528 750	500 000	-28 750
Gelbbolašvuodavuđot kulturealáhusat	3 042 727	2 750 000	-292 727
Sámi musihkkafeatavahku Álttás	154 000	154 000	0
Submi	3 725 477	3 404 000	-321 477

4.4.2 Doarjja hutkás ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
41002 Hutkás ealáhusat	528 750	500 000	500 000	-28 750
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
41002 Hutkás ealáhusat	528 750	0	0	528 750

Doarjjaortnega mihttomearri - Hutkás ealáhusat:

- Eanet sámi kulturealáhusbargit mat buvttihit gievrras ja gánnáhahti kulturealáhusfitnodagaid main lea stuorát birgenmunni.

Logi ohcama gaskkas ožžo viđas doarjaga. Okta dáin lei fitnodat mii oačču álggahandoarjaga. Okta fitnodagain oačču ovddidandoarjaga ovddidit válđoášsis dihtorspealuid mánáide ja nuoraide. Okta fitnodat mii bargá bivttashábmemeiin oačču maiddái ovddidandoarjaga.

Oktiibuot viđa ohcama gaskkas mat ožžo doarjaga lei fitnodat mii oačču álggahandoarjaga, nannen dihtii ođđaásahemiid hutkás ealáhusaid siskkobeaalde. Viđa fitnodaga gaskkas ožžo doarjaga guovttis mat ángiruššet ođđa márkaniin, ja guokte maid ulbmilin lea buoridit gánnáhahttivuođa.

4.4.3 Gelbbolašvuodavuođot hutkás ealáhusat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Eanet sámi kulturealáhusbargit mat buvttihit gievrras ja gánnáhahti kulturealáhusfitnodagaid main lea buoret birgenmunni.

Sámedikki ángiruššama oktavuodas gelbbolašvuoda buorideames lágduvvojedje mánga fágabeaivvi 2018:s, maid fáddán lei mearkagálvu ja identitehta. Fitnodagat mat leat searvan fágabeivviide bohtet sierra ealáhusain, muhto válđoášsis hutkás ealáhusain ja mátkeealáhusain. Fágabeivviin lea leamaš fokusis máhttojuohkin ja earáiguin deaivvadeapmi geat leat seamma dilis. Oasseváldiid máhcahusdieđut leat leamaš hui buorit. Mii vásihat ahte dárbbášuvvo máhttu fitnodatovddideames guovlluin ja háliidit deaivvadit Sámedikkiin.

Miessemánu loaipas manne muhtun Dáhttu 2.0 oasseváldit Reykjavíki. Dáhttu 2.0 oasseváldit leat fitnodagat main leat ahtanuššanáigumušat. Reykjavíikas besse oasseváldit deaivvadit eará sullasaš fitnodagaiguin, čatnat oktavuodaid ja vásihit movt smávva fitnodagat Reykjavíikas barget eksporttain. Romssa/Norlándda guovllus lágduvvui maiddái Dáhttu gründer. Jagi 2018 loaipas álggahuvvui Dáhttu gründer Máttá-Romssas.

4.5 Duodji

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet duojárat geain duodji lea ealáhussan.

4.5.1 Čoahkketabealla - duodji

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Doarjja Duodjeinstituhtii	5 042 000	5 042 000	0
Doarjja duodjeealáhusa ovddideapmái ja rekrutteremii	1 630 000	1 630 000	0
Duoji ealáhusšiehtadus	5 736 446	7 500 000	1 763 554
Bagadallanortnega evalueren	562 500	500 000	-62 500
Submi	12 970 946	14 672 000	1 701 054

4.5.2 Duodjeinstituhtta - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit duodjeinstituhtta resursan duodjeealáhusa ovddideamis.

Vuodđudus Duodjeinstituhta (DI) lea friija ja iešheanalis organisašuvdna mii ásahuvvui 1993:s Sámiid Duoji, Sámi allaskuvlla, Sámi joatkkaskuvlla ja boazodoalloskuvlla ja SIVA (industriijaahšanuššan-rusttetsearvi) beales. Vuodđudusa ulbmilin lea doaibmat ovddidan- ja gelbbolašvuodaguovddážin duoji várás ealáhussan, kultuvran ja duodjin. Duodjeinstituhta addá heivehuvvon bagadusa geavaheddjiide.

Njuolggadoarjja geavahuvvo instituhta doibmii, mas mielde bagadanvirggiid doaibma Gaska-Finnmárkkus, Nuorta-Finnmárkkus, Romssas, Norlánddas ja máttasámi guovllus. DI dieđihii ahte 2017:s geavahuvvui sullii 1,5 miljon ru bagadanbálvalussii. Dasa gullet earret eará bálkkát, lokálat, mátkegolut, bádjegolut ja doaibmaávdnasat. Duodjeinstituhta lea addán rávvaggiid fágaovddideami oktavuodas fágaovddideapmái, buvttavddideapmái, prošeaktaohcamiidda ja márkanfievrredeapmái. Instituhtas leat maiddái bájit Guovdageainnus, Kárášjogas, Unjárggas ja Snoasas. Duojarat movttáskit bargat dujiin go besset álkidit geavahit dárbbášlaš reaidduid ja ožžot bagadusa.

Sámedikkis ii leat dohkálaš vuodđu konkrehta árvoštallat leago ortnega ulbmil ollašuhthojuvvon, muhto mii vuordit ahte álggahuvvon evalueren sáhtá addit muhtun vástádusaid instituhta barggu ja bagadanbarggu bohtosiin. Evaluerema vuodul sáhttit maiddái árvoštallat eanet doaibmabijuid ulbmilolahusa juksama ektui.

4.5.3 Ovddeapmi ja rekrutteren duodjeealáhusas - njuolggadoarjja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii

Mihttomearri:

- Duodjeealáhussii rekrutterema sihkarastin ja duoji fágareiveoahpahusa oktiordnen.

Oahpahuskantuvrra oktiordne ja beavttálmahtá searvan oahppofitnodagaid oahpahusa fitnoohppiid ja oahppokandidáhtaid ektui boazodoalus ja duojis. Ulbmilin lea addit oahpu nuoraide vai šaddet čeahpes fágabargin boazodoalus ja duojis. Oahpahuskantuvra addá viidásetoahpu oahppofitnodagaide dainna ulbmilin ahte váldit fágareivve ja oažžut gelbbolašvuoda duodaštusa.

Vuolggasajis galget 10 oahppošiehtadusa duodjefágain mielde. 2018:s ledje guokte guoros oahpposaji bálkádoarjagiin duojis. Sivvan dasa lei go guokte fidnoohppi celke eret šiehtadusaid 2018:s. Oahpahuskantuvra geahččalii rekrutteret eanet fidnoohppiid, muhto ii lihkestuvvan oažžut.

Oppalaččat duodjefága ektui lea ahte sii geain ii leat nuoraidriekti álget duodjefidnoohppin. Eatnašiin lea eará oahppu vuodđun, eanaš dušše prográmmafágain duojis váilot.

4.5.4 Evalueren duodjebagadalli ortnega

2018:s várrii Sámediggi 500 000 ru Duodjeinstituhta ja bagadanortnega evalueremii ja evalueremis vižžojuvui fáladat. Telemarkforskning oačču fáladaga ja galgá evalueret Duodjeinstituhta ja bagadanortnega. Evalueren lea álggahuvvon muhto gárvvistuvvo njukčamánu 2019:s.

Sámediggi háliida evalueremis oažžut máhtu movt Duodjeinstituhta váikkuha Sámedikki duodjemihttomeari juksama, geat geavahit instituhta sierra fáladagaid, ja man duhtavaččat geavaheaddjit leat fáladagaiguin. Sámediggái lea maiddái deatlaš diehtit eanet ealáhusbargiid dárbbuid birra ja man ollu DI duhtada ealáhusdárbbuid. Sámediggi háliida maiddái diehtit eanet man ollu bagadanvirggit duhtadit duodjeealáhusa gelbbolašvuodadárbbu. Sámediggi doaivu ahte

evalueren livččii buorrin vuodđun viidáset strategiijaid árvvoštallamii duodjeealáhusa čuovvuleami ja ovddideami ektui.

4.5.5 Duoji ealáhusšiehtadus

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
41050	Doaibmadoarjja	1 896 200	1 850 000	-46 200
41051	Investeren-ovddidan- ja álggahandoarjja, konsuleantaveahki ja prošeavttat	1 239 650	1 500 000	260 350
41052	Duodjestipeanda	150 000	150 000	0
41053	Čálgoortnegat	42 835	50 000	7 165
41054	Gelbbolašvuohta, oahpahuš, kurssat	132 450	450 000	317 550
41055	Doaibmabijut mat buoridit vuovdima	150 000	150 000	0
41056	Duojáriid Ealáhus Searvi	600 000	600 000	0
41057	Sámiid Duodji OS	1 250 000	1 250 000	0
41058	Faga- ja ekonomijalávdegoddi	275 311	100 000	-175 311
41061	Hospiteren	0	100 000	100 000
41062	Márkanheiveheapmi	0	1 300 000	1 300 000
Submi		5 736 446	7 500 000	1 763 554

Duoji ealáhusšiehtadussii várrejuvvui 7 500 000 ru 2018:s. Sámedikki dievasčoahkkin dohkkehii dan maŋŋá dahkkojuvvon šiehtadusa. Ruđat galget geavahuvvot earret eará doaibmadoarjjan, hospiteremii, stipeandan, investeren- ja ovddidandoarjjan duodjefitnodagaide, njuolggadoarjjan duodjeorganisašuvnnaide jna. 2018:s várrejuvvui earret eará 1 300 000 ru márkanheiveheapmái maid Sámiid Duodji ja Duojáriid ealáhussearvi sáhttet ohcat. Dasa gullet earret eará duoji profileren ja mearkagálvohuksen mas vuovdin ja márkanfievrrideapmi vuoruhuvvot.

Lagabui 5,7 miljon ru (ferte dárkkistuvvot) várrejuvvon ruđain juolluduvvui ulbmilii. Dát golaheapmi lea veaháš eanet go diibmá, muhto dattetge vuollegolaheapmi lei sullii 1,8 miljon ru. Veaháš váttis lea dadjat maidege manne ruđaid geavaheapmi lea geahppánan, muhto dan várra sáhtta čilget dainna ahte duodjedoaimmain lea unnit investerendárbu. Dasa lassin eai geavahuvvon várrejuvvon ruđat márkanheiveheapmái 1,3 miljon ru 2018:s. Vurdojuvvo ahte ruđat mat leat várrejuvvon dán postii geavahuvvot 2019:s. Hospiterenruđaide leat oppalaččat boahtán unnán ohcamat. Danne heaittihuvvo dát ortnet 2019:s.

Doarjjaortnega mihttomearri - Doaibmadoarjja:

- Buoridit iežas duddjon árbevirolaš buktagiid gávpejođu.

2015:s dahkkojuvvui golmmajagáš rámmašiehtadus fitnodagain Trøndelag Forskning og Utvikling AS (TFoU) jahkásaš ekonomalaš raportta ráhkadeames duodjeealáhusa ovdáneami birra. 2017:s bođii maŋimuš raporta. Raporttas váldojuvvui vuolggasadji duojáriid dieđuin geat ohce doaibmadoarjaga Sámedikkis jahkái 2016, mas vuodđun ledje jagi 2015 rehketdoallologut. Ovddeš raporteremiid vuodul, rehkenastá Sámediggi ahte eai šatta stuorra rievdadusat jagis jahkái.

Iežas dujiid gaskamearálaš vuovdin duojis lea lassánan 12.500 ruvnnuin 2014 rájes, muhto iežas dujiid oassi ollislaš dietnasiin lea seamma dásis go ovdal. Doaibmadoarjja lea 4% unnit ollislaš dietnasiin 2015:s go 2014:s. Ii ovttaga duojárís lean negatiivvalaš boađus 2015:s, 2014:s lei guovtti

duojáris ja 2012:s njealji duojáris lei negatiivvalaš boađus. Ekonomiiastáhtus 2015:s lei buoret go vásttolaš raporteremis ovddit jagiin.

Stuorra variašuvnnat leat duojáriid dietnasa gaska stuorámus ollislaš dienas lei (sullii 3,3 miljon ru) ja unnimus dienas lei (53.000 ru). Ovdáneamis lea viehka stuorra rádji gaskamearálaš dietnasiid ja goluid gaska gitta jagi 2010 rádjai ja maŋŋá jagi 2010. Jagi 2015 logut buot duojáriid ektui čájehit ahte vaikko golut ja dietnasat dássiduvvet, de lea doaibmaboađus gorkŋon sullii 10 %.

2018:s ohce 28 duojára doaibmadoarjaga. Ohcansubmi oktiibuot lei 2 247 212 ru, mii lei stuorát submi go mii postii lei várrejuvvon. Sámediggi unnidii ovttá mađe proseanttaid mielde buot dohkkehuvvon ohcamiid gaska doarjjasupmi, mii lei 18 % unnit go mii lei ohccojuvvon. 2018:s juolluduvvui ruhta 1 896 200 ru, das leat mielde 2017 váiddaáššit mat meannuduvvojedje 2018:s. Mearriduvvon vuoruhemiid ektui, biehttaluvvui doarjja njealje ohcamii danne go dohkkehuvvon duojáriin ii lean autoriserejuvvon rehketdoalli.

Doarjaortnega mihttomearri - investeren- ja ovddidandoarjja

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuohta ja sisabohtu buorrana.

Investeremat duojsis siskkildit eanaš doarjaga unnit proševttaide investeren- ja ovddidansuorggis. Stuorát proševttain attii Sámediggi doarjaga Sámiráđi prošektii 500 000 ru mii galgá čielggasmahttit vuogi movt álgoálbmogat sáhttet dahkat gálvomearkka kulturárbaí ja dahkat gálvomearkka ealli kultuvrras mas maddái márkanfievrrideapmi lea mielde. Sámediggi oaivvilda ahte dát prošekta áiggi mielde buorida duodjedoaimea gánnáhahttivuođa, dan seammás go dát sáhtta nannet fitnodagaid ámmátlašvuođa.

Doarjaortnega mihttomearri - Duodjestipeanda:

- Eanet olbmot geain lea formála gelbbolašvuohta duojsi siskkobealde.

Oktiibuot addojuvvojedje 11 stipeandda joatkkaskuvlaohppiide geat váldet duodjefága olles áiggis.

Doarjaortnega mihttomearri - Čálgoortnegat:

- Buorit čálgoortnegat daid duojáriidda geat leat dohkkehuvvon duodjeregistaris.

Sámediggi lea juolludan oktiibuot viđa ohcamii stipeandda buohcciruhtaortnega oktavuodas.

5 Kultuvra

Servodatulbmil:

- Ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallin mas lea buorre kvalitehta.

5.1 Kultuvrra váikkuhangaskaoamit

5.1.1 Ángiruššansuorggit - kultuvra

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	16 257 167	16 663 000	405 833
Sámi kulturásahusat	87 993 574	87 842 000	-151 574
Sámi girjjálašvuohta ja mediat	24 422 551	23 006 000	-1 416 551
Sámi valáštallan	2 925 000	2 925 000	0
Submi	131 598 292	130 436 000	-1 162 292

Ovttasbargu iešguđet almmolaš oassálastiiguin lea deatalaš strategiija dasa ahte ollašuhttit ángiruššansuorggi váldomihttomeari. Dán strategiija vuođul lea Sámedikkis jahkebeallásaš hálddahuslaš gulahallančoahkkimat Kulturdepartemeanttain. 2018:s finai Stuorradikki bearaš- ja kulturlávdegoddi guovvamánus galledeamen Sámedikki. Kulturministtar Trine Skei Grande galledii Sámedikki njukčamánu 2018 dievasčoahkkima oktavuodas go Sámediggi lei bovden su boahtit čoahkkimii. Čoahkkimat leat earret eará čalmmustahtán sámi kulturásahusaid hástalusaid ja ožžon oidnosii man deatalaš Bååstede-prošeavtta ollašuhttin lea.

Sámediggi lea guhká gulahallan Kulturdepartemeanttain Meld. St. 8 (2018–2019) Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida nammasaš dieđáhusa birra. Sámediggi ovddidii árvalusaid sámi dáidaga, kultuvrra ja giela birra, ja kultursuorggi eará áššesurggiid birra. Dán barggu boađusin lea ahte máŋga dain árvalusain leat vuhtiiváldojuvvon dieđáhusas.

Sámediggi váikkuha dasa ahte loktet almmolašvuođa ovddasvástádusa ja rolla das ahte čalmmustahttit ja nannet sámi dáidaga ja kultuvrra. Dán barggu boađusin lea ahte Kulturdepartemeanta lea bargan raporttain man áigumuš lea čuvgehit departementii guđe ásahusat dál ovdanbuktet sámi dáidaga ja kultuvrra ja kártet guđet vejolašvuođat gávdnojit. Sámediggi lea váikkuhan ovdabargui ja addán árvalusaid raportii. Raporta válmastuvvui 2018:s.

Sámediggi geigii oppalaš vástádusa Bådádjo suhkana ohcanevttohusii šaddat Eurohpá kulturváldogávpojin, mas deattuhuvvui man deatalaš dat lea ahte Nordlándda sámi ásahusat searvvahuvvojit dan bargui. Presideanta Aili Keskitalos lei sáhkavuorri konferánsas Eurohpá kulturoaivegávpoja birra borgemánus.

5.2 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

Ángirusšansuorggi mihttomearri:

- Sámi dáidda mii ovddida, iskkada ja hástala sámi kultuvrra.

Luodi ásaheami ásaheami

Sámediggi lea Noodt&Reiding jodihemiin ovttas luohtebirrasiiin álggahan proseassačoahkkaneami luodi ásaheami ásaheami oktavuodas. N&R čálii raportta mii sáddejuvvui gulaskuddamii, ja lágidii dasto čuovvulančoahkkima. Loahpparaporta árvvoštalaie iešguđet organiserenmálliid ja rávvii ásaheami fysihkalaš guovddáža lávdaduvvon struktuvrrain mas lea ieahčanas doaimma ja ovttasbargofitnodatmálla. Sámediggeráđđi čuovvula raportta čilgehusain sámi musihka ja luodi birra.

5.2.1 Čoahkketabealla - buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Sámi dáiddáršiehtadus	7 900 000	7 900 000	0
Musihkaalmmuheapmi ja musihkaovddideapmi	2 470 037	2 500 000	29 963
15700 Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtii - njuolggodoarjja	1 509 000	1 509 000	0
15600 Doarjja Noereh! Organisašuvdnii - njuolggodoarjja	204 000	204 000	0
17100 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	3 792 444	4 200 000	407 556
17600 Dáiddárkonferánsa - konferánsa	141 784	200 000	58 216
IMKA-konferánsa Anáris	159 902	150 000	-9 902
Tráante 2017	80 000	0	-80 000
Submi	16 257 167	16 663 000	405 833

Doarjja Noereh! organisašuvdnii- njuolggodoarjja

Noereh! lea riikkaviidosaš organisašuvdna sámi nuoraid várás ja sámi nuoraid deaivvadansadji. Dan váldodoaimman lea lágidit riikkačoahkkima. Riikkačoahkkima oktavuodas lágiduvvojit maid kurssat ja seminárat. Noereh! ovttasbarggai maid sámi festiválaiguin Márkomeannu ja Riđu Riddu mas Noereh! čadahii iešguđet lágidemiid main ledje fáladagat nuorat festiváloaossálastiide.

Organisašuvdna lea hui servodatberošteaddji ja searvá konferánssaide, čoahkkimiidda ja eará lávdidiide maid sin mielas sámi nuorat berrejit oassálastit nu guhkás go sis leat ekonomalaš návccat dan dahkat. Sii čállet maid sáhkavuoruid aviissaide dan oktavuodas ja ovttasbarget viidat eará organisašuvnnaiguin sihke rájaid rastá ja siskabealde Norggas.

Doarjja Internašunála Sámi Filbmainstituhtii - njuolggodoarjja

Sámi filbma lea maŋimus jagiid ahtanuššan mearkkašahtti, erenoamážit maŋŋágo sámi filbmaguovddáš ásaheami Guovdageidnui 2007:s. Filbmabuvttademiid ja nissonlaš rešissevrraid lohku lea lassánan mealgadit. Lassánan buvttadeamit lea váikkuhan filbmamuitalusaid šládđiivuhit. Filbmedia bivnutvuohka, lávdu ja návccat beroštahtti gehččiid dahká ahte filbmamuitalusain leat erenoamáš návccat vuolggahit, bisuhit ja rievdatit áiccalmasvuodaid kultuvrralaš identitehta birra. Danne lea sámi filmma fámus máŋga beali mat ovttastahttet, duodaštit, nannejit ja vuolggahit ođđa oaviliid sámi kultuvrra ja identitehta birra. Sámi filbma beroštahtta, das lea váikkuhanfápmu ja dat rahpá čiekŋalis olmmošlaš vásáhusaide ja áddejupmái go filmmat váldet ovdan min áiggi stuurra servodathástalusaid, erenoamážit ovttaiduhitima ja dálkkádat-/birasrievdamiid oktavuodas. Internašunála Sámi Filbmainstituhtta (ISFI) čájehuvvo leat mearkkašahtti doaimmalaš, hutkkálaš ja

gievrras oassálasti sámi filbmakultuvrra ovddideamis, ii dušše regiovnínalaččat, muhto maiddáí našuvnnalaččat, riikkaidgaskasaččat ja máilmmiviidosáččat.

5.2.2 Sámi dáiddáršiehtadus - šiehtadus

Dáiddáršiehtadusa mihttomearri:

- Sámi kulturorganisašuvnnain ja sámi dáiddáriin leat buorit ja einnostanvejolaš rámmaeavttut doaibmaseaset.

Sámedikkis ja Sámi dáiddárrádis leat oktasaš beroštusat boahttevaš sámi dáiddapolitiikka ovddideamis, ja leat dan vuodul dahkan ovttasbargošiehtadusa áigodahkii 2016 - 2019. Ovttasbargošiehtadusa áigumuš lea ásahit njuolggadusaid, ovddasvástádusa ja geatnegasvuodaid sámi dáiddáršiehtadusa jahkásaš šiehtadallamiid várás, ja muđui ovttasbarggu beliid gaskkas sámi dáiddapolitiikka oktavuodas. Gulahallančoahkkimat lágiduvvojit jahkásaččat ja 2018:s ságastallojedje oppalaš dáidda- ja kulturpolitiikkalaš doaibmabijut ja hástalusat.

Ođđa dáiddáršiehtadus 2019 várás dahkkojuvvui golggotmánus man Sámedikki dievasčoahkkin dohkkehii juovlamánus. Dáiddáršiehtadusas lea doaibmadoarjja Sámi dáiddárráđđái ja dan guđa dáiddárganisašuvnnii mat čatnasit dáiddárráđđái. Das lea doarjja iešguđet dáiddašlájaid fágalaš bagadeddjiide, ja dat veahkeha organisašuvnnaid buorebut lámčit ja viidáseappot ovddidit doaimma iešguđet dáiddára várás.

Dáiddafoandda bokte juolludii Sámi dáiddárráđđi oktiibuot 800 000 ruvno doarjjan 18 iešguđet prošehtii 2017:s (jagi 2018 logut eai leat vel válbmasat). Dain lei doarjja 4 stuorát ovttasbargoprošehtii maid mihttomearriin lei ahte iešguđet šanjeriid dáiddárat barget ovttas.

2018:s leat oktiibuot 11 bargostipeandda doaimmas. 2017:s juolluduvvojedje 4 ođđa bargostipeandda, oktan ovttain seniorstipeanddain ja ovttain bargostipeanddain nuorat dáiddáriid várás. Dasa lassin leat juolluduvvon 9 eará stipeandda. Oktiibuot bohte 70 ohcama iešguđet stipeanddaide 2017:s.

Buhtadussan dan dáidaga ovddas mii lea ostojuvvon Sámedikki oastinortnega bokte govvaáidagii ja dáiddaduodjái, lea várrejuvvon ruđat dáiddáršiehtadusa bokte. Dát ruđat leat mielde Sámi dáiddáriid ja čálliid buhtadusfoandda stipeanddain.

Šiehtadusbealit leat 2018:s ásahan bargojoavkku mii galgá čielggadit rámmaid ja vejolašvuodaid luđiid ja sámi musihka ovddideapmái. Vuordimis lea ahte dát bargu válmastuvvo 2019:s.

Bealit leat álggahan ođđa čálliidprošeavtta rekrutteren dihtii ođđa čálliid, mat čállet sámegeielaide. Vuosttaš prošeakta mii loahpahuvvui 2017:s, lea dagahan ahte mánga kursaoassálasti leat juo ožžon almmuhuvvot iežaset vuosttaš girjjiid.

Sámedikki ja Sámi dáiddárráđi gaskasaš ovttasbargošiehtadusas lea okta oassemihttomeriin nannet sámi dáidaga vuovdaleami, ovdanbuktima ja promoterema, maiddáí riikkaidgaskasaččat. Dat lea vuolggahan stuorát fokusa ja fuomášumi riikkaidgaskasaččat sámi dáidagii ja sámi dáiddáriidda erenomážit maŋimus jagiid.

5.2.3 Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
17012	Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi	2 470 037	2 500 000	2 500 000	29 963
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
17012	Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi	2 903 452	357 198	76 217	2 470 037

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Luođi ja sámi musihka eanet vuovdin ja leavvan riikka siste ja olgoriikkas, maiddá sámi musihkka sihke árbevirolaš ja ođđa vuogis.

Prioriteringer	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
Musihkkavideot	4	2	2
Gierdomátkedoarjja	7	4	3
Submi	11	6	5

Earret eará lea juolluduvvon doarjja dáidda: ISÁK, Mari Boine, Sara Marielle Gaup Beaska, Elin Kåven, Slincraze ja Árvvas.

	Oktiibuot	Juolluduvvon
Musihkkaalmmuheapmit	20 ohcama	15 ohcama

2018:s ledje guokte ohcanáigemeari luđiid ja sámi musihka almmuhemiide, miessemánu 1. b. ja golggotmánu 1. b. Doarjja lea addojuvvot iešguđet šanŋeriid sámi musihkkii ja árbevirolaš sámi luđiid almmuhemiide. Sihke nuorra, ođđa ja etablerejuvvon artisttat leat ožžon doarjaga ortnega bokte, earret eará Mari Boine, Elin Kåven, Ánnásuolu, Kajsa Balto, Nillas Holmberg, Herborg Rundberg, Katarina Barruk ja Elina J Ijäs. Doarjja lea maid addojuvvon luđiid almmuheapmái, earret eará leat John Andre Eira, Ingor Nils Pedar Gaup, Juoigiid Searvi ja Elen Utsi ožžon doarjaga.

5.2.4 Doarjja kulturdoaimbajuide - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
17100	Doarjja kulturdoaimmaide	3 792 444	4 200 000	4 200 000	407 556
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
17100	Doarjja kulturdoaimmaide	4 338 750	471 306	75 000	3 792 444

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ealli báikegottit gos lea juohkelágan kultureallin mii nanne sámi gullevašvuoda.

	Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
Kulturdoaimbidjoohcamat 2018	92	71	21

Vuoruheamit	Juolluduvvon doarjagat 2018:s
Kulturlágideamit mat deattuhit sámi kultuvrra ja servodatdigaštallama ja mat ovddidit ja gaskkustit sámi dáidaga, kultuvrra ja girjjálašvuoda. Dás maiddáid honorárat ja mátkedoarjja sámi dáiddáriidda ja kulturbargiid	35
Prošeavttat mat nannejit ja seailluhit árbevirolaš ja dálááiggi dáidaga kulturovdanbuktima	5
Kultuvrralaš ja dáiddalaš ovdanbuktima prošeavttat ja buvttadeamit	17
Bamse nammasaš bláđi almmuheapmi sámegillii	1
Doaibmabijut mat leat mielde gaskkusteamen árbedieđu, dás maiddái sámi borramušvieruid	3
Sámi kulturlágideamit gávpojin	10
Oktiibuot	71

Kulturdoaimmaid bokte lea 2018:s addojuvvon doarjja mángga buori prošeaktii. Muhtun prošeavttat ovdanbuktojuvvot dás. Sámi arkitekta searvi – SAS, Joar Nango bokte, oaččui doarjaga prošeaktii mii guorahallá arkitektuvrra rolla sámi servodatovdáneamis ja riikkaidgaskasaš diskurssa eamiálbmotarkitektuvrra, monumentalitehta ja dekoloniserema hárrái. «Sámi lávdi pop up» oaččui doarjaga prošeaktii mii fuomášuhtá sámi dáidaga ja kultuvrra čalmmustahttima ja lassáneami. Prošeavttas lei erenoamáš fokus mearrasámi kultuvrii. Rein film oaččui doarjaga oanehisfilmmaža “Ho mamma e dau for helvette” buvttadeapmái. Filbma problematisere dáruiduhttinpolitihka, sámevaši ja makkár váikkuhus ja moarri das velge lea boahitevaš buolvvaide. Doarjja juhkkovuvvui maiddái njealji oanehis dokumentárafilmmažii ja guovtti dehálaš dokumentárafilmmaprošeaktii, main sáhtta leat stuorra ávki sámi dilálašvuoda diehtujuohkimii. Siivet AS v/Anstein Mikkelsen dokumentárafilmii “Oldemors lue” oaččui maiddái doarjaga. Filbma muitala nuortalaččaid eallimis Norgga, Ruošša ja Suoma rájis ja filmma ulbmilin lea čalmmustahttit Norgga beale nuortalaš minoritehtaid surgadis historjjá.

5.2.5 Dáiddárkonferánsa - konferánsa

Sámedikki Dáiddárkonferánsa 2018 lágiduvvui ovtas Sámi Dáiddárráđiin Sámedikkis Kárášjogas golgotmánu 10. ja 11. b. Dán jagi fáddán lei biras ja dáidda, váldodeattuinn visuála dáidagii ja filbmii. Prográmmas ledje dáiddalaš ovdanbuktimat ja sáhkavuorut mat ledje vuodđun buriid digaštallamiidda. Dán jagi ovdanbuktojuvvui Dáiddaskuvla ja oahppit besse ovdanbuktit iežaset ja iežaset dáidaga. Konferánsii oassálaste badjel 50 dáiddára, politihkkára ja iešguđet dáiddárasahusaid ovddasteaddji. Oassálastit leat muitalan ahte konferánsa lea šaddan deatalaš deaivvadansadjin earret eará fágalaš digaštallamiidda ja fierpmádatásahemiide.

5.3 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Nana sámi ásahusat mat hálddašit, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga, kultuvrra ja historjjá.

5.3.1 Čoahkketabealla - sámi kulturásahusat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Sámi festiválat	5 619 500	5 557 000	-62 500
Sámi teáhterat	23 793 000	23 793 000	0
Sámi museat	39 030 000	39 030 000	0
Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat	18 462 000	18 462 000	0
Ásahusovddideapmi	1 089 074	1 000 000	-89 074
Submi	87 993 574	87 842 000	-151 574

5.3.2 Festiválat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi festiválat mat oainnusmahttet, gaskkustit ja ovddidit sámi kultuvrra.

Dat sámi festiválat mat ožžot njuolggodoarjaga Sámedikkis, leat hui mánggabealagat ja buohkain lea iežaset áigumuš manne festivála lea ásahuvvon ja maid sii galget deattuhit. Dat bohtá ovdan sihke prográmmaprofiilla válljemis, dáiddalaš ja kultuvrralaš ovdabuktivugiin ja artisttaid dingomiin ja eará prográmmasisdoalus.

Festivála	Galle guossi	Galle konsearta	Galle eará doalut
Riddu Ridđu	6448	16	89
Márkomeannu	2367	9	36
Romssa sámi váhkku	4000	18	9
Tjaktjen Tjáanghekoe	592	4	8
Guovdageainnu musihkkafestivála	3110	6	2
Karášjoga beassášfestivála	1195	4	3
BeaskanLuossaRock	700	6	2

Guovdageainnu musihkkafestivála

Sámi grand prix ii leat registrerejuvvon konseartan, muhto lea biddjon eará doaluid vuollái. Dasa lassin lei Guovdageainnu Musihkkafestivála lágideaddjin Liet riikkaidgaskasaš eamiálbmotlávlungilvvuin 2017:s. Liet lea Eurohpálaš lávlungilvu (grand prix) musihkkariidda geat lávlot unnitlogugillii. Son guhte vuoitá Sámi grand prix jagi ovdal, searvá Sámi oasálastin givlluin. 2017:s lei Ella Marie Hætta Isaksen guhte oasálastii Sámi ovddas ja son vuittii olles gilvvu. Dasa lassin vuittii son gilvaleddjiid vuoitu. Liet lea maiddái biddjon eará doaluid vuollái, daningo dat lei lassedoallun 2017:s.

Karášjoga beassášfestivála

Dasa lassin lágidedje Karášjoga beassášfestivála duodjemárkaniid. Ii leat lohku man ollugat fitne duodjemárkaniin. Dasa lassin eai leat logut man gallis oasálaste dan guovtti lávllačállin-doaibmabidjui mii lei nuoraid váste, muhto raporttaid vuodul dat ledje bivnuhat.

Julevsáme vahkko

Julevsáme vahkko ii lágiduvvon 2017:s, nu mo lei plánejuvvon. Dán geažil ii leat doaluin ráhkaduvvon raporta iige leat lohku gallededjiin mihttoolahankriterioid hárrái.

Raasten Rastah

Festivála ii lágiduvvon 2017:s (festivála lágiduvvo juohke nuppi jagi. Rørosas lágiduvvui liikká sámi filbmabeaivi, mii lei oassin Tråante 2017 - juávvueamis)

Sámi filbmabeaivi galledeaddjilohku: 410.

Álttá Sámi Festivála

Álttá Sámi Festivála 2017 njuolggodoarjja šluhttejuvvui váilevaš raporterema geažil.

Seammásgo festiválat doibmet sámi deaivvadanbáikin guoskevaš guovlluin, de dat leat maiddá arenat mat leat oassin kritihkalaš servodatgažaldagaid fuomášuhttimis, mas lea stuorra mearkašupmi sámi servodahkii. Festiválat eai doaimma dušše arenan gos sámi musihkka, dáidda ja kultuvra čalmmustahttojuvvu, muhto doibmet maiddá arenan ođđa hutkosiidda ja ovdáneapmái ja arenan gos sámi artisttat ja dáiddárat deaivvadit ja huksejit ođđa fierpmádagaid. Festiválaarenat leat váikkuhan dasa ahte leat ilbman sihke šánjeriid- ja riikarájaid rasttideaddji prošeavttat artisttaid gaskka. Sámi festiválat leat veahkin identitehta duddjomis ja leat veahkin huksemin beroštumi sámi kultuvrii, dáidagii ja musihkkii, sihke sámi álbmogii ja earáide. Dát čájeha ahte Sámediggi lea doarjjaortnegiiguin veahkin olaheamen sámi kultuvrra čalmmustahttima, gaskkusteamii ja ovdánahttima mihtuid.

5.3.3 Teáhterat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

Ásahuvvon sámi teáhterat sáhttet ovdánit dáiddalaččat, buvttadit lávdedáidaga alla dásis ja sáhttet johttit lávdedáidagiin mii addá kulturvásihusaid ja oainnusmahtta sámegielaidda.

Sámi Mánáid Teáhter

Sámediggi lasihii 2018:s njuolggodoarjagiid etablerejuvvon sámi teáhteriidda, main Sámi Mánáid Teáhtera doarjja lasihuvvui 28,6 proseanttain jagis 2017 jahkái 2018. Sámediggeráđđi oassálasttii Sámi Mánáid Teáhtera «Hyenat» nammasaš čájálmasa vuosttaščájáhussii ođđajagimánus 2018.

2018:s ledje teáhteris 3 buvttadeami ja 10 čájálmasa. Buot 10 ledje sámegillii, ja buot buvttadeamit ledje mánáid ja nuoraid várás. Oktiibuot ledje 2018:s 1 150 geahčči.

Áarjelhsaemien Teatere

Áarjelhsaemien Teateres leat mánnga ovtasbargoguoimmit ja fierpmádagat, maiddá Ruota bealde. 2018:s lea sis earret eará leamaš álgočájálmas ja gierdomátki bihtáin Långa Lappflickan. Áarjelhsaemien Teatere AS doalai váldochoahkkima njukčamánus. Svein Ole Granefjell, gean Sámediggi lea nammadan, válljejuvvui fas stivrajođiheaddjin.

2018:s ledje teáhteris 4 buvttadeami, 6 pedagogaš lágideami oktiibuot 90 čájálmasain. 63 čájálmasa ledje mánáid ja nuoraid várás sámegillii. Oktiibuot ledje 2018:s 10 324 geahčči.

Beaivváš Sámi Našunálteáhter

Beaivváš Sámi Našunálteáhtera prográmmas ledje olles njeallje álgočájálmasa.

Davvi-Norgga kulturšiehtadus ođasmahthtojuvvui 2017:s ja bođii fápmui 2018:s. Dan oktavuodas váldojuvvui Beaivváš Sámi Našunálteáhter mielde áigodaga 2018-2021 šiehtadussii. 2018:s čuožžilii

dakkár dilli ahte Beivváš Sámi Našunálteáhter lei šaddat báji, goarrunlanja ja ráju haga miessemánu 1. b. 2019 rájes. Teáhter hutkkai dakkár čovdosa ahte láigohit ođđa lanjaid, divrasat haddái. Teáhter ozai ekonomalaš veahki Sámedikkis, mainna Sámediggi sáhtii veahkehit.

2018:s ledje teáhteris 6 iežas buvttadeami, 2 ovttasbargobuvttadeami, 1 guossespilla/eará, ja oktiibuot 101 čájálmasa, main sullii 99 čájálmasa ledje sámedigilli. Dain ledje 63 čájálmasa mánáid ja nuoraid várás sámedigilli. Oktiibuot ledje 12 580 geahčči.

Ođđa lanjat Beivváš Sámi Našunálteáhterii.

Sámediggi lea bargan mánja jagi oččodit ráđdehusa juolludit ruđaid ođđa vistái Beivvážii. Statsbygg ráhkadii Kulturdepartemeantta ovddas ovttasráđiid Máhtdepartemeanttain 2018 giđa evttohusnotáhta (čuovvolaniskadeami), mas čielggaduvvojedje dat molssaeavttut ahte bidjat teáhtera ja Sámi joatkkaskuvlla ja boazodoalloskuvlla seamma robi vuollái ja ahte hukset guokte sierra vistti. Geassemánus 2018 mearriduvvui bidjat oktasaš vistti sámi joatkkaskuvllii ja sámi našunálteáhterii vuodđun viidásat plánemii. Kulturdepartemeanta ja Máhtdepartemeanta attii mañeščavčča 2018:s ođđa bargamuša Statsbyggii čielggadit oktasaš ođđavistti huksenprošeavtta. Sámediggi lea leamaš mielde proseassain ja veahkeha Statsbyggga dan barggus.

5.3.4 Museat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Fágalaččat nana sámi museat mat gaskkustit, hálddašit, dutket ja ođasmahttet sámi kulturárbbi.

Čuovvovaš museat ožžon bistevaš doarjaga; Árran Julevsáme Guovdásj, Saemien Sijte, RiddoDuottarMuseat, Deanu ja Várjjat Museasiida, Várdobáiki Musea, Davvi Álbmogiid Guovddáš OS, Sámi Museasearvi. Dasa lassin addojuvvo bistevaš doarjja Bååstedet -prošektii.

Jahkásaš jođihandoarjagiiguin ja jahkásaš čoaħkkimiiguin sámi museaiguin lea Sámediggi veahkin doarjumin museaid buori ja dohkálaš hálddašeami. Sámemuseaid váilevaš lokten, nu ahte dat livčče seamma dásis go norgga museat, lea báħcan maiddái 2018:s, ja dat mearkaša ahte Sámedikki mihtut eai olahuvvo dán suorggis. Sámi Museasearvi bargá aktiivvalaččat nannen dihtii sámemuseaid gaskasaš ovttasbarggu, ja sámemuseaid ja eará sámi kultuvrra bargi museaid ja institušuvnnaid gaskasaš ovttasbarggu. Sámi Museasearvi lea maiddái bargan politihkalaččat. Stádabušehta 2018 oktavuodas serve sii Norgga musealihtu gulaskuddančoaħkkimii, mii lei Gieldda- ja hálddašankomiteas, ee. fáttáin Saemien Sijte huksen.

Saemien Sijte oaččui 5.5 miljovna ruvdnosaš álggahandoarjaga Stádabušehtas 2019. Lullisámit leat badjel 30 jagi geahččalan oažžut doarjaga hukset lullisámi musea- ja kulturguovddáža. Sámedikkis lea leamaš viiddis politihkalaš ovttaoaivilvuhta ahte Saemien Sijte lea leamaš okta dain dehálemos vuoruhemiin Sámedikkis. 2021 rádjái oažžu Saemien Sijte 115,5 miljovna ođđa vistái.

Sámediggi lea jahkásaččat oasálastán Nationála museačoaħkkimii (Det Nasjonale museumsmøtet) maid Norgga musealihttu lágida. Dat lágiduvvui Musseres, ja čohkke olles Norgga museasuorggi fágalaš ođasmahttimii ja fierpmádathuksemii.

Várdobáiki sámi guovddáš lea oastimin ođđa vistti Halvarsenbygget nammasaš visttis Skániin. Dat lea 2000 kvm sturrosaš visti. Dan oktavuodas lea dárbu heivehit vistti. Sii leat gulahallan Sámedikkiin.

20,160 miljon ruvdnosaš gollorámmas eai leat golut reaiddut magariinna, vuodđočájáhusa dahje dálkkádašvuođa heivehuvvon montera várás. Dan ferte ruhtadit maŋit áiggis.

Vai šaddá vejolaš oazžut loana, mearridii Sámediggi áššis SR 225/17 ahte Sámediggi vuolgá ruhtadáhkideaddjin Vardobaiki AS loana oktavuodas Seastobánkkus 1 Davvi-Norga oktiibuot 20 160 000 ruvdnosaš rámma siskkobealde. Sámediggi doalaha doaibmadoarjaga Vardobaiki AS:ii doarvái stuorisin dasa ahte Vardobaiki AS sáhtta hálddašit daid loanaid mat sis leat Seastinbánkkus 1 Davvi-Norga. Maŋit áiggis ii leat Seastinbánku 1 Davvi-Norga dohkkehan Sámedikki dáhkideaddjin. Danne lea Sámediggi bidjan seamma dáhkádusa Skániid suohkanii seamma supmi ektui.

Sámediggi lea guhká bargan dainna ahte háhkat buoret ja eanet heivvolaš lanjaid sámi vuorkádávviiridda (RDM) ja vistti sámi dáiddamuseii/-magasiidnii. Dan barggu boadusin lei ahte Sámediggi 2018 čavčča dagai šiehtadusa Statsbyggii neavvut vejolaš molssaeavttuid oktavuodas mo hukset heivvolaš lanjaid, das maiddái iešguđet oktasašlatnjamolssaeavttuid ja ovttasbargovejolašvuodaid Sámi guovddážiin dálááigge dáidaga várás.

5.3.5 Bååstede - prošeakta

Bååstede lea prošeakta mas sullii 2000 dávvira Norgga Álbmotmusea sámi čoakkáldagain galget máhcahuvvot sámi museaide. Sámi museat leat maŋimuš jagiid bargan dávviriid válljemiin ja proseassa lea dál loahpahuvvon. Sámediggi lea mángga jagi geavahan ollu resurssaid prosessii čielggadan dávviriid mat galget máhcahuvvot sámemuseaide. Dávviirid čielggadanbargu lea measta gárvis ja boahhte lávki lea dávviriid sirdin. Sirdin gáibida ahte vuostáiváldi museain lea duhtadeaddji magariinnat ja čájáhusvejolašvuodát. Sámediggi lea Sámedikki reviderejuvvon bušehtas 2018 juolludan doarjaga Árran museai ođasmahttit dálá čoaskudan- ja galmminhanlanja. Árran musea leage danin okta dain sámemuseain main lea vejolašvuhta vuostáiváldit dávviriid fargga ja unnibuš investeremiiguin. Nuppe dáfus eai leat konserveren/buhtisteapmi, fievrrideapmi, magasineren ja čájáhus vel čovdojuvvon, mii mearkkaša ahte dávvirat eai fysalaččat máhcahuvvon diibmá. Rehkenastujuvvo ahte prošeavttas lea loahpahanseminára 2019:s.

5.3.6 Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáhusat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri

- Sámi áhusat leat deatalaš resurssat sámi dáiddáriidda ja kulturbargiide.

Oktiibuot 16 sierra sámi kulturviesu ja kulturgaskkustanáhusa ožžot njuolggadoarjaga Sámedikki kulturbušehtas.

Oktasaš dain buohkain lea ahte dat gaskkustit sámi dáidaga, kultuvrra ja kulturárbbi. Daid dat gaskkustit mánáidgárddiide, skuvllaide ja rávisolbmui. Lágiduvvojit konsearttat, čájáhusat, seminárat ja eará fáaldagat olbmuid várás. Dávja dahkkojuvvo dat ovttasbarguin giellaguovddážiiguin, museaiguin, organisašuvnnaiguin ja gielddaiguin. Dát fáaldagat leat mielde oainnusmahttimin hutkás ja ánggirdeaddji siviila sámi báikegottiid, ja dáidaga ja kulturbargiid.

5.3.7 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
17300	Ásahusovddideapmi	1 089 074	1 000 000	1 000 000	-89 074
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
17300	Ásahusovddideapmi	1 231 000	141 926	0	1 089 074

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi kulturásahusat mat ovdánit fágalaččat ja institušuvnnalaččat.

Ohcamat 2018:s	Ohcamat	Juolluduvvon	Biehhtaluvvon
Okttibuot	15	11	4

Vuoruheamit	Juolluduvvon doarjagat 2018:s
Prošeavttat maid mihttomearri lea ovddidit ásahausa fágalaččat	6
Prošeavttat mat leat mielde gaskkusteamen dáidaga ja kultuvrra	2
Dakkár ásahusaid ovttasbargoprošeavttat mat sáhttet rahpat	1
Ovttasbargu eará álgoálbmotásahusaiguin mat leat mielde	2
Okttibuot	11

5.4 Sámi girjjálašvuohta ja mediat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi girjjálašvuohta mas lea buorre kvalitehta almmuhuvvo ja oahpásmahttojuvvo ja buktojuvvo olámuddui.

Eanet ja eanet girjjálašvuođa gaskkustanarenain lea eanet fokus sámi girječálliide ja sámegeielat girjjálašvuhtii, omd. lei Norgga girječálliid searvis 125 jagi ávvudeapmi 2018:s ja dan oktavuodas čohkkejuvvui sierra sámi girjjálašvuođaprográmma masa njeallje sámi girječálli ledje bovejuvvon. Oslos Grand hoteallas čađahuvvui maiddái girječálliságastallan davvisámegillii ja guldaleddjiide lei dulkonfálaldat. Dát lei historjjálaš, go goassige ovdal ii lean Norgga girječálliid searvi iežas 125 jagi historjjás bovdén ovttaga hállat sámegeillii doaluin maid lea lágidan. Dát boahtá das go Norgga girječálliid searvvi nubbijodiheddji lea sámi girječálli geas maiddái lea leamaš muhtun ráje ovddasvástádus ávvoprográmma ráhkadeames.

Sámi girjjálašvuohta nominerejuvvo juohke jagi sierra kategoriijain davviriikkaid ráđi girjjálašvuođa bálkkašupmái. Máttasámi mánáidgirji «Joekoen sjihteles ryöjnesjæjja» nominerejuvvui 2018:s Mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuođa bálkkašupmái.

Sámediggeráđi čilgehus sámi girjjálašvuoda birra

Sámediggeráđi ovdidiid sierra čilgehusa sámi girjjálašvuoda birra geassemánus 2018, mas girjebusseortnega evalueren biddjojvuvui vuodđun. Čilgehus čájehii guhitta iešguđet áŋgiruššansuorggi mat ledje: čállit, buvttadeapmi, jorgaleaddji/jorgaleapmi, gaskkusteapmi ja lohkit/geavaheaddjit. Dasa lassin guorahallojuvui maiddái evalueren mii čájehii Sámedikki ruđaid olahahttivuoda sámi girjjálašvuoda várás. Čilgehus válddiid maid ovdan heivehuvvon doaibmabijuid iešguđet giellaguovlluid várás.

5.4.1 Čoahkketabealla - sámi girjjálašvuoda ja mediat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Čális fal	700 000	700 000	0
Doarjja girjjálašvuoda ovdvideapmái ja ovdánahttimii	6 610 000	6 610 000	0
Sámi girjjálašvuoda - prošekta doarjja	3 041 500	1 650 000	-1 391 500
Sámi mediat	4 360 000	4 360 000	0
Doarjja Sámi girjebussiide	9 586 000	9 586 000	0
Konferánsa sámi girjjálašvuoda birra	121 934	100 000	-21 934
Luohteguovddáš	3 117	0	-3 117
Submi	24 422 551	23 006 000	-1 416 551

5.4.2 Čális fal - prošekta

Proševtta mihttu:

- Eanet sámi girječállit geat čállet sámegillii ja sámi dálááiggi birra.

Čális fal lea čađahan vuosttaš oktiibuot 2 jagis prošektamannolagas. Proševttas leat 7 studeantta mielde. Studeanttat leat čađahan 4 vahkkoloahppačoahkkaneami mas sii leat guorahallan iešguđet šanjeriid ovttas fágaovddasvástideddjiin ja iešguđet logaldalliiguin. Studeanttat lea čállán iežaset teavstta seammás go sii leat čállán antologiija mii almmuhuvvo 2019:s. Studeanttat mitalit ahte sii leat ožžon eanet čállinmiela ja ahte sin gelbbolašvuoda fágas lea loktan ja mánggas leat dovddahan ahte dat lea dagahan ahte sii sáhttet čađahit girječállima.

Okta proševtta ovddeš oassálastiin, Saia Stueng, lea bures lihkestuvvan iežas Hamburgerprinseassa nammasaš girjjiin. Buot girjegáhppálagat vuvdojuvvojedje oanehis áiggis ja ođđa gáhppálagaid fertejedje deaddilit seamma jagi juo go dat almmuhuvvui. Áigumuš lea almmuhit girjji dárogillii fargga ja Stueng lea juo bargamin mánusiin vuosttaš girjji čuovvuleapmin.

5.4.3 Doarjja girjjálašvuoda ovddideapmái ja ovdánahttimii - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
17010	Doarjja girjjálašvuoda ovddideapmái ja ovdánahttimii	3 041 500	1 650 000	0	-1 391 500
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
17010	Doarjja girjjálašvuoda ovddideapmái ja ovdánahttimii	3 294 200	226 700	26 000	3 041 500

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Buorre girjjálašvuolta olámuttus sámegillii.

Ohcamat 2018:s	Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
Okttibuot	13	13	0

Sámediggi dagai 2018:s muhtun rievdadusaid lágádusdoarjagis sámi lágádusaide, mii ovdal lea leamaš ohcanvuđot. Dál lea doarjja stuorámus lágádusaide rievdaduvvon njuolggodoarjjan, mas maid lea mielde buvttadoarjja. Dat mearkašii ahte ohcanvuđot ortnegis girjjálašvuoda buvttadeapmái sáhtte dušše ohcat eará lágádusat dahje fitnodagat mat eai ožžon njuolggodoarjaga lágádusdoibmii. Dat mearkašii ahte bohte uhcit ohcamat ja go ruđat vuoruhuvvojedje ođđasis jagi loahpas, de sáhtii Sámediggi addit lohpadusa buot ohcamiidda mat bohte. Doarjja addojuvvui sámegielat čáppagirjjálašvuhtii ja populearagirjjálašvuoda jorgaleapmái sámegillii. Dasa lassin juolluduvvui doarjja ođđa mánáidgirjjiid almmuhemiide mángga sámegillii, fágagirjjiide, jorgalemiide, jietnagirjjiide ja antologijjaide.

Doarjja juolluduvvui buot proševttaide mat ohce 2018is. Earret eará sáhtit namuhit Sámi girječálliidsearvvi antologijja searvvi 40 jagi ávvudeami oktavuodas 2019is. Dasa lassin sáhttet davvisámegielat nuorat illudit lohkat populearagirjjálašvuoda sin gillii, go lea juolluduvvon doarjja jorgalit vuosttaš girjii "Hunger games" nammasaš ráiddus. Lea maid juolluduvvon doarjja mángga mánáidgirjjiide iešguđet golmma sámegillii. Earret eará jorgaluvvo "Samiske mørketidsfortellinger" lullisámegillii, "Sofie og Kathrine" jorgaluvvon julevsámegillii, ja nubbe girji "Namako" ráiddus ges jorgaluvvo davvisámegillii.

Girjjálašvuoda ohcanvuđot doarjjaortnega rievdadeapmi 2018:s lea geahččalanortnet mii galgá evaluerejuvvon 3 jagi geahčen. Dalle áigu Sámediggi árvvoštallat dahkat ortnega bastevažžan. 2018:s leat guhitta lágádusa ožžon njuolggodoarjaga, ja sii besset ieža vuoruhit guđe girjjiid sii áigot almmuhit. Dán vuosttaš geahččalanjagis galget lágádusat almmuhit 29 girjjálašvuodabuvttadeami. 21 dain leat bábergirjjiid ođđabuvttadeamit, 3 leat ođđa deaddileamit, ja 5 dain almmuhuvvojit ođđa hámis, juogo e-girjin dahje jietnagirjin. Girjjet gullet eanaš čáppagirjjálašvuodakategoriijii mánáid, nuoraid ja rávesolbmuid várás, muhto maddái veaháš fágagirjjálašvuolta galgá almmuhuvvot.

5.4.4 Sámi mediat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - sámi mediat:

- Sámi mediat mat buktet servodatáנגgirdeami.

Dakkár áigggis goas mediašláddivuohta lea stuorrumin, lea erenoamáš deatalaš ahte sámi mediat sáhttet leat mielde váikkuheamen servodatberoštupmái ja servodatdigaštallamii. Giellagáhtten- ja giellaovddidanperspektiivvas lea sámi sámi mediain maiddá erenomáš vejolašvuohta čalmmustahttit sámegeielaid, sihke čálalaš mediaid bokte, etermediaid bokte ja dakko bokte ahte váldit atnui daid ođđa vejolašvuođaid maid interneahhta addá. Sámediggi addá njuolggodoarjaga 7 iešguđet sámi prentosii ja mediaoassálastái. Sii leat mielde iešguđet láhkai, ja iešguđet vuodđovuogádagain, ovddideamen sámi giela, dáidaga ja kultuvrra iešguđet ulbmiljoavkkuide ja iešguđet ahkecehkiide. Sii leat maid mielde čalmmustahttimin iešguđet sámegeielaid buori vugiin, dasa lassin ahte sii miellagiddevaš artihkkaliid bokte loktejit servodatberoštumi.

Sámediggeráđi čilgehus sámi mediaid birra

Sámediggi meannudii juovlamánus 2018 čilgehusa sámi mediaid birra. Čilgehusbarggu oktavuodas lágiduvvojede guokte árvalusčoahkkima suorggi várás, Kárášjogas ja Guovdageainnus. Čilgehus gieđahallá Sámedikki rolla sámi mediapolitiikka ovddideamis, daid sámi mediafálaldagaid mat gávdnojit, hástalusaid ja vejolaš ángiruššansurggiid. Sámedikki divasčoahkkima miela lei erenoamáš deatalaš dat rolla mii Sámedikkis galgá leat sámi mediapolitiikka ovddideamis ja dat ahte galgá go leat iešmearrideapmi sámi media siskkobealde, ovdamearkka dihtii sámi mediabearráigeahču ásaheamiin.

5.4.5 Doarjja Sámi girjebussiide - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Álkidit girjerádjobálvalusaid olámuttu olles sámi álbmogii.

Tabealla čájeha iešguđet girjebussiid luoikkahemiid ja doaimmaid:

Girjebusse	Lohku-sámegeielat ávdnasat - 2017	Galle sámegeielat ávdnasat leat luoikkahuvvon - 2017	Galle sámi kultur-lágideamit - 2017	Sámegeiela gelbbolašvuohta girjebusses
Lullisámi girjebusse	su. 4000	su. 1400	59 (1054 oassálasti)	Lea
Lulli-Romsa	492	111	17 (284 galledeaddji)	Ovttasbargu earret eará Várdobáikkiin
Lulli-Trøndelága	2354	306	11	Oahppamin sámegeiela giellakurssas
Gáivuotna	423 (stuorra oassi čoakkáldagas lea luoikkahuvvon sámi girjerádjobálvalusas)	99	30 (316 oassálasti)	Ovttasbargu sámi girjerádjobálvau-sain
Deatnu/Unjárga	1575	631	12 (146 gal-ledeaddji)	Lea
Guovdageaidnu	4870 (oktiibuot)	883 (dárogiella ja sámegeiella), earret suoma-, ruoŋa- ja engelasgiela)	li oktage	Sámegeiel gelbbolaš-vuohta Guovda-geainnu álbmot-girjerájus
Divtasvuodna	232	157	1	Lea
Kárášjohka/Porsángu	2063	46 (Porsánggus), 329 (Kárášjogas)	li oktage	Lea

Sámediggi árvoštallá ahte buot girjebussiin leat vuodjinruvttut mat leat heivehuvvon sámi ássanguovlluide.

Sámi girjebussiid doarjjaortnega evaluerema oktavuodas leat dollojuvvon čoahkkimat iešguđet girjebusseeaiggádiiguin mitalan dihtii áššeprošeassa birra ja oažžun dihtii sin oainnuid. Ášši «Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi» meannuduvvui čakčamánu dievasčoahkkimis. Sámediggi mearridii dan áššis ahte njuolggodoarjja Sámedikkis girjebussiide loahpahuvvo 2020 rájes. Dan sadjái ášahuvvojit gaskkustanvirggit nana gelbbolašvuodain sámi gielas, girjjálašvuodas ja gaskkusteamis. Sámedikki dievasčoahkkin mearridii maiddáa ahte galgá čielggaduvvot lea go vejolaš joatkit regionála dahje báikkálaš šiehtadusaid dainna eavttuin ahte Sámedikki vejolaš doaibmadoarjja ii leat stuorát go 500 000 ru juohke busse nammii, ja ahte ii juolluduvvo investerendoarjja ođđa girjebussiide. 2018:s lea álggahuvvon gulahallan busseeaiggádiiguin čielggadan dihtii vejolašvuoda regionála dahje báikkálaš šiehtadusaid várás joatkima oktavuodas.

5.4.6 Konferánša sámi girjjálašvuoda birra - konferánša

Okta Sámedikki girjeráju váldobargamušain lea čalmmustahttit sámi girjjálašvuoda, ja girjjálašvuodabeaivvit lea deatalaš deaivvadansadji gos sámi girječállit ožžot fuomášumi ja gos lohkki deaivvada čállin. Dakkár lágideapmi lea mielde loktemin beroštumi sámi girjjálašvuhtii.

Sámi girjjálašvuodabeaivvit lágiduvvojedje ovttas Sámi Girječállid Servviin Sámedikkis čakčamánu. Fáddán lei «Min árbi boahhteáiggis». Čuovvovaš logaldalli ledje lágideamis: Lill Tove Fredriksen, Biret Ristin Sara, Laila Somby Sandvik, Issát Sámmol Hætta, Meerke Krihke Leine Bientie, Inga Ravna Eira. Čuovvovaš girječállit ledje lágideamis: Edel Maret Gaino, Karen Anne Buljo, Helga West, Anne Wuolab, Juvvá Pittja.

Guovdageainnu joatkkaskuvlla oahppit oassálaste goappašiid beivviid, lassin eará oassálastiide. Oktiibuot ledje 75 oassálasti lágideamis. Girječállid oahpásmahttin lea deatalaš oassi prográmmas. Boahttevaš lágidemiin galgá dan jagi Davviriikkaid ráđi girjjálašvuodabálkkašupmái evttohuvvon sámi girječállid oahpásmahttojuvvot.

Sámedikki girjerádu lágidii girjegierdomátkki Máret Sáraín Porsáŋgu, Girkonjárgga, Álttá ja Unjárgga girjerájuin. Girječállid mitalii «Sámit Ruoššas» nammasaš girjji. Eanaš báikkiin ledje bohtán ollu olbmot.

5.5 Sámi valáštallan

Ángirusšansuorggi mihttomearri:

- Juohkelágan valáštallandoaimmat.

5.5.1 Čoahkketabealla - sámi valáštallan

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Sámi valáštallan	2 825 000	2 825 000	0
Kultur- ja valáštallanstipeanda	100 000	100 000	0
Submi	2 925 000	2 925 000	0

5.5.2 Sámi valáštallan - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Váikkuhit dan ahte šattašedje juohkelágan valáštallanaktivitehtat.

Dat golbma sámi valáštallanorganisašuvnna mat 2018:s ožžo njuolggodoarjaga Sámedikki bušeahta bokte, leat mielde čohkkemin sámi mánáid ja nuoraid, ja maddái rávesolbmuid, ollu iešguđetlágan valáštallandoaimmaide.

Sámediggái lea deatalaš láchcit valáštallandoaimmaide báikkálaččat, ja dat ahte ovddidit riikkaidgaskasaš ovttasbarggu, ja de erenoamážit ovttasbarggu eará álgoálbmogiiguin ja árktalaš guovlluid álbmogiiguin. Njukčamánu 2018 oassálaste sámi nuorat Arctic Winter Games:i (AWG) South Slaves, Kanadas. Team Sápmi, mas leat mielde 34 nuora, oassálaste čuoigamii ja spábbačiekčamii. Lassin valáštallangilvohallamiidda lea kulturlonuheapmi deatalaš ánggirusšán AWG:s, ja Sápmi lei maid maid váldán mielde guokte nuorra dáiddára Kanadai.

FA Sápmi organisere sámi spábbačiekčama, ja 2018:s organiserejuvvui fas nissoniid riikajoavku maŋŋá maŋga jagi orusteami. Nissoniid riikajoavku čievččat skábmamánu Davvi-Kyprosa vuostá guossešiljus.

Sámediggi ja dat golbma sámi valáštallanorganisašuvnna álggahedje 2015:s barggu man áigumuš lei čohkket dan golbma sámi valáštallanorganisašuvnna oktasaš goavdeorganisašuvnna vuollái. Áigumuš dainna lea sihkkarastit eanemus valáštallandoaimmaid daid ruđaiguin maid Sámediggi juolludan sámi valáštallamii, ja addit sámi valáštallanorganisašuvnnaide stuorát iešmearrideami daid ruđaid badjel mat juolluduvvojit sámi valáštallanulbmiliidda. Dát bargu loahpahuvvui 2018:s, ja ođđa goavdeorganisašuvnna golmma vuollášaš sierralihtuin leat sajis 01.01.2019 rájes.

5.5.3 Kultur- ja valáštallanstipeanda - stipeanda

Sámedikki kultur- ja valáštallanstipeanda juogaduvvo juohke nuppi jagi, ja galgá movttiidahttit sámi nuoraid ánggirusšat dáidagiin, kultuvrrain ja valáštallamiin. Njeallje stipeandda 25 000 ru juogaduvvo juohkehažžii. Stipeanda galgá addojuvvot ovttaskas olbmuid goappašiin sohkašeliin. Sii guđet ožžot stipeandda galget lea gaskal 16 ja 25 jagi dan jagi go stipeanda juolluduvvo.

Jagis 2018 bohte 20 ohcama, 12 valáštallanstipeanda ja 7 kulturstipeanda ohcama. Sii njealljis geat ožžo stipeandda leat čájehan ahte ánggirusšet duodas iežaset suorggis, ja leat čájehan buriid bohtosiid, báikkálaččat, regionála ja nationála dásis. Sii leat buorit ovdagovat sámi nuoraide, ja leat buohkat árvvolaš vuoitit.

Valáštallanstipeandda oažžut

- Báhčči Benedicte Guttorm
- Taekwondo-valáštalli Sajane Karina Olsen

Ággan dasa go dát guokte valáštalli oaččuiga stipeanda, lea dat go leaba čájehan buriid bohtosiid miehtá áigodaga, ja goappašagat leaba njunnošis iežaska valáštallamiin, sihke regionála ja nationála dásis.

Kulturstipeandda oažžut

- Anna Kaisa Partapuoli
- Johan Daniel Turi

Ággan dasa go oaččuiga stipeandda lea dat go sudnos leat buorit dáiddalaš attáldagat. Nuppi namma lea beaggán slampoentan, ja nubbi fas lea álggaheamen ásahit musihka siskkobealde. Goappašagat leaba čájehan nana áŋgiruššama, ja áŋgiruššaba olles váimmuin iežaska kulturalmmuhemiin.

6 Kulturmuutosuodjalus

Servodatmihttomeari:

- Sámi kulturárbi bidjá eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda.

6.1 Váikkuhangaskaoamit kulturmuutosuodjaleami várás

6.1.1 Áŋgiruššansuorgi - kulturmuutosuodjalus

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Kulturmuittuid hálddašeapmi	2 384 145	3 187 000	802 855
Vistesuodjalus	6 004 426	4 300 000	-1 704 426
Submi	8 388 571	7 487 000	-901 571

Kulturmuotoiseváldin Sámediggi bargá dan ala ahte gozihit ja sihkarastit sámi kulturárbbi, kulturmuittuid ja kulturbirrasiid. Bargu dahkkojuvvo dávjá oktavuodain ja gulahallamiin eará eiseválddiiguin, gielddaiguin, organisašuvnnaiguin, museaiguin, iešguđetlágan sámi organisašuvnnaiguin ja priváhta olbmuiguin.

2018:s mearriduvvui sámi kulturmuittuide bissovaš ráfáiduhttinrádjá kulturmuittolága rievdademiin. Láhkarievdadeapmi dagaha ahte buot sámi kulturmuittut 1917 rájes dahje boarráseappot dál leat automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon. Ovdal lei sullii 100 jagi rádjá mii guoskkai sámi kulturmuittuid ráfáiduhttimii. Sturradiggi mearridii láchkarievdadusa miessemánu 29. b. 2018 ja láchkamearrádus doaibmagodii dallánaga.

Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagieldda gaskasaš ovttasbarggu boađusin ráhkaduvvui oktasaš regiovnalaš plána kulturmuittuide ja kulturbirrasii Finnmárkkus. Plána mearriduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis 2018 njukčamánu (áššis 011/18), ja Finnmárkku fylkkadikkis 2017 juovlamánu. Plána lea vuodđun ollislaš hálddašeapmái ja joatká ovttasbarggu ovddideami Sámedikki, fylkkagieldda, gielddaid ja eará beliid gaska mat hálddašit ja gaskkustit kulturmuittuid Finnmárkkus.

6.2 Kulturmuittuid hálddašeapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

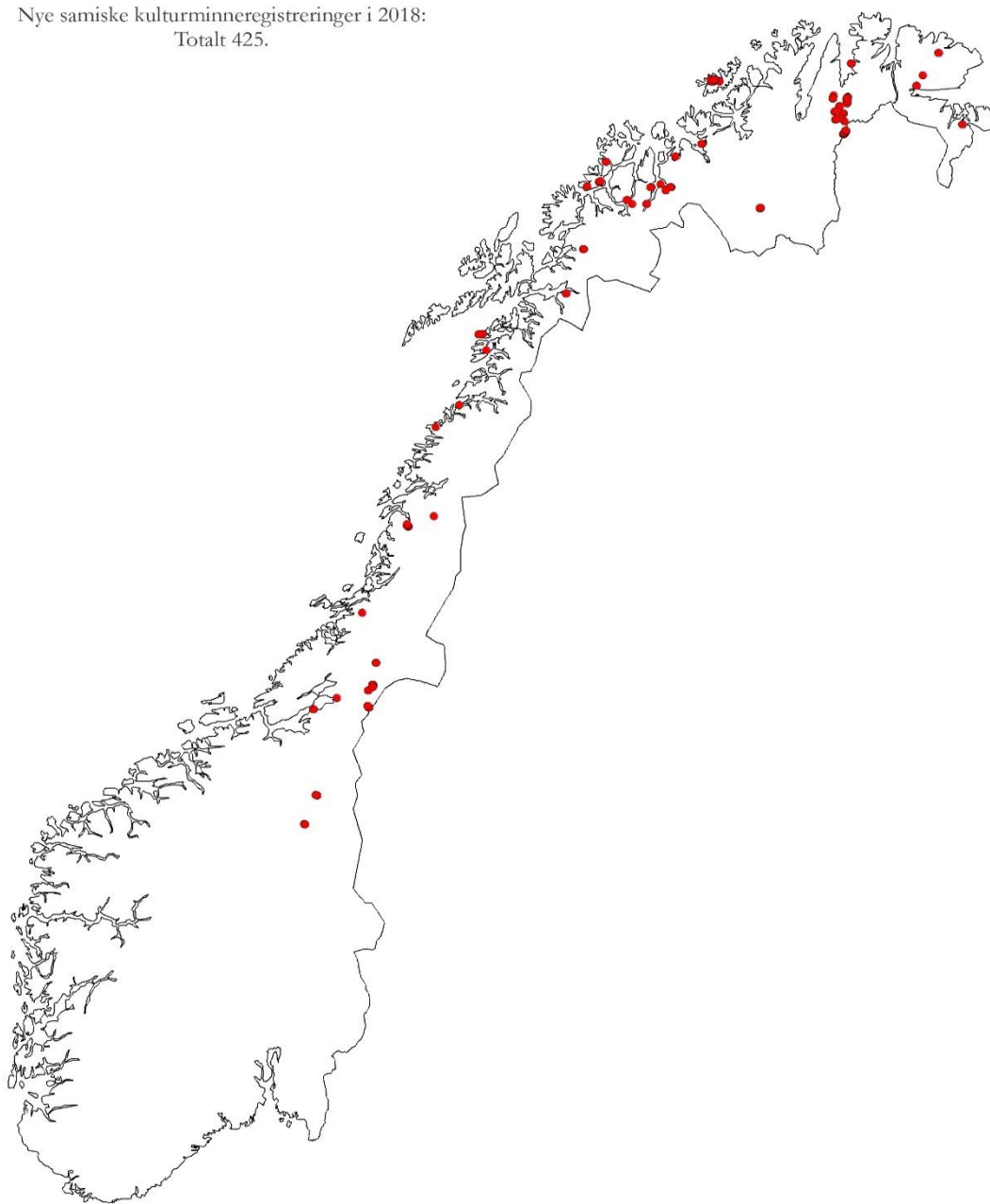
- Sámi kulturmuittut hálddašuvvojit iežamet historjjá ja árvvuid vuodul.

Iešguđetlágan plánejuvvon areálalihkahallamiid oktavuodas čađahuvvojit gieddebarggut čielggadan dihte gusket go plánejuvvon doaibmabijut sámi kulturmuittuide njuolga. 2018:s čađahuvvojedje 103 iešguđetlágan ja iešguđet sturrosaš báikediđoštallama, daid gaskkas maiddái bieggafápmorusttegat, regulerenplánat, bartaáššit, smávva el-fápmodoaimmahagat, suodjalusa báhčinguovllut, meahcceluottat, ođđa gilvimat ja eará ealáhusdoaibmabijut. Listu ii leat dievaslaš. Gieddebergu dagahii oktiibuot 1540 rievdadusa sámi kulturmuittuin mat leat našuvnnalaš kulturmuittodiehtovuodus Askeladdenis, ja dain ledje 425 ođđa registrerema. Rievdadusaiguin oaivvilduvvojit kulturmuittut maiguin leat dán jagi juoga láhkai bargan.

Okta daid stuorámus báikediđoštallamiin mat 2018:s čađahuvvojedje dahkkojuvvui Arctic Centera vuolit oasi detálgaregulereama oktavuodas Sálliris Romssa suohkanis. Dohko háliidit hukset mátkeealáhusrusttega alpiidnaluhkái, hoteallain ja bartaiguin. Plánaáššis lea guhkes ovdahistorjá, gitta 1980-logu rádjái manás. 2018 dagai Sámediggi viiddis duodašteami stuorra boazosámi geasseorohagas mii lea Rávdnjevákkis. Dássáži lea Sámediggi registreren 43 kulturmuittu mat leat 1917 rájes dahje boarráseappot, ja mat danne leat automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi kulturmuittut. Dán guovllus gávdne ollu goahtesajiid stuorra ja bures seailluhuvvon goahteduktásajiiguin, smávit duktásajiiguin áittiid, áranniid, čiehkáid ja ádjagiid manjis. Orrunsajiid gaskkas lea oktilaš guovlu boares boazoáidesajiiguin. Kulturmuittut čájehit bures seailluhuvvon sámi ássansaji, mii geavahanáiggi loahpageahčen lei 70 olbmo ruoktu. Ássanbáikkis orro olbmot gitta 1923 rádjái, goas siida (boazodoallobearrašat) bákkus fárrehuvvui Ruttii Norgga ja Ruota gaskasaš 1919 boazoguohtonkonvenšuvnna geažil. Kulturmuittut mitalit ovtas jearahallamiiguin deatalaš mitalusa ovdal bággo fárreheami áiggis. Arctic Center billistivččii ja ropmudivččii plánejuvvon huksemiiguin ja rusttegiiguin oahpes ja registrerejuvvon kulturmuittuid. Danne Sámediggi ovddidii vuostecealkámuša detálgaregulerenpláni. Vuostecealkámuš ii leat vel gárvvisin giedahallojuvvon.

Eará stuorát áššiin mat 2018:s giedahallojuvvojedje sáhtta maid namuhit bieggafápmorusttega Dutnjesvuonas Áknoluovtta gielddas, 132 kV-elfápmolinjá Luotnegobi ja Gánasvuonbađa gaska Áhkánjargga ja Lodega suohkaniin, ja dasto vel Giskås báhčinguovllu Steinkjer suohkanis.

Nye samiske kulturminneregistreringer i 2018:
Totalt 425.

6.2.1 Čoahkketabealla - kulturmuithálddašeapmi

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Doarjja sámi kulturmuithosuodjalussii	2 118 388	2 400 000	281 612
Nuortasámi kulturbiras Nuortalaš gilis	50 000	100 000	50 000
Ceavccageađgi dikšun ja gaskkusteapmi	-640	487 000	487 640
BARK - kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi	214 266	200 000	-14 266
KULA	2 131	0	-2 131
Submi	2 384 145	3 187 000	802 855

6.2.2 Doarjagat sámi kulturmuithosuodjalussii - ohcanvuđot doarjagat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
35000 Doarjja sámi kulturmuithosuodjalussii	2 118 388	2 400 000	2 400 000	281 612
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
35000 Doarjja sámi kulturmuithosuodjalussii	2 491 000	372 612	0	2 118 388

Doarjjaortnega mihttomearri - sámi kulturmuittut:

- Sámi kulturmuittut oainnusmahttojuvvojit, divvojuvvojit ja gaskkustuvvojit resursan sámi servodagaide ja almmolašvuhtii muđui.

2018:s ledje oktiibuot 15 ohcama mat dán doarjjaortnegis ožžo doarjaga. Doarjja addojuvvui mángga stuorat gaskkustanprošeavttaide. Sámi kulturmuittut galbejuvvojedje ja lámhčuojuvvojedje, ja earret eará Árran julevsámi guovddáš oaččui ruđaid Anna Makkvatnet sámi ássansaji lámhčimii. Davviálbmogiid guovddáš oaččui ruđaid Čáhpuha historjjá gaskkasteapmái Gáivuona suohkanis. Vistesuodjaleami dáfus addojuvvui doarjja goađi restaureremii Gahpervákkis Sáččas, ja dasto vel vistesuodjaleami nannemii bihtánsámi govllus.

Doarjjaortnegis lea golbma jagi čađahanáigemearri ja mánga prošeavtta mat 2018:s leat raporterejuvvon loahpahuovvon, ožžo Sámedikkis juolludusa ovdal 2018. Čađahuovvon prošeavttat leat sihke kulturmuittuid registreren, visttiid divvuin ja divvunplánat, ja dasto vel sámi kulturmuittuid lámhččin ja oainnusmahttin.

Juolludusat mat leat 2018:s addojuvvon leat ná juogaduvvon iešguđet ulbmilolahusa ektui mii doarjjaortnegiid njuolggadusain lea definerejuvvon:

Aktivitehta	Lohku
Ođđa registreremat našuvnnalaš kulturmuithodiehtovuodus Askeladdenis	19
Restaureren- ja sihkarastindoaimbajut	6
Sámi kulturmuittuid lámhččin	7

Kulturmuithoregistreremat mat leat Askeladdenii fievrriiduvvon gullet ovttá juolludussii viđa juolludusas mat leat addojuvvon sámi kulturmuittuid registreremii.

6.2.3 Sää'msijdd kulturbiras - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Gozihit, nannet ja ovddidit Sää'msijdd kulturbirasa

Sámediggi oamasta Sää'msijdd kulturbirasa Njávdamis, ja Sámedikkis lea ovddasvástádus nannet ja ovddidit dán earenoamáš birrasa.

Sámediggi lea dán jagi čađahan báikediđoštallama Sää'msijddas. Báikediđoštallamat čájehit ahte lea dárbu hoahppodoaimbajuide ovta visttis, ja danne lea doaimbajidju álggahuvvon.

Sää'msijddas lea 2020 rájes stáhtus "Válljejuvvon kultureanadahkan eanadoalus" (UKL) ja šaddá danne nubbi UKL-guovllun Finnmárkkus. Ulbmil UKL:in lea sihkkarastit guhkesáiggi hálldašeami muhtun válljejuvvon eanadoalloanadagain main leat stuorra biologalaš ja kulturhistorjjálaš árvvut. Áŋgiruššama mielde čuvvot veahá ekonomalaš gaskaoamit. UKL-guovlluid galget 2020 rájes gielddat hálldašit, muhto kulturmuithálddašedjinn galgá Sámedikkis ain leat hálldašanovddasvástádus ieš kulturmuithoguvllus oktan ráfáidahttojuvvon sámi kulturmuithuiguin. Sámediggi lea duhtavaš dainna go Sää'msijdd lea váldojuvvon UKL:i mielde ja doaimu ahte dat loktešii guovllu.

6.2.4 Ceavccageađggi dikšun ja gaskkusteapmi - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ceavccageađggi kulturmuithoguvllu lea sihkkarastojuvvon ja ovddiduvvo áiggi mielde.

Sámi kulturmuittut geavahuvvojit dasa ahte máhtu duođaštit resurssaid ja eanadahkii heiveheami birra. Danne lea deatalaš ahte dikšun- ja gaskkustanbargu Ceavccageađggi kulturmuithoguvllus sihkkarastojuvvo ja jotkojuvvo.

Lea leamaš áigumuš loktet Ceavccageađggi parkerensaji árvvu. Boađusin ná guhkás lea ahte Sámediggi lea ožžon earáid mielde goluid juohkit, earret eará Unjárgga gieldda. Parkerensaji árvvu lokten ii šaddan čađahuvvot 2018:s dan dihte go muhtun ovtasbargobeliin váillui ruhta. Muhto jus buot ovtasbargobeliin lea ruhtadeapmi sajis de lea áigumuš prošeavtta ollásit čađahit 2019:s nu ahte kulturmuithoguvllu deatalaš lokten šaddá dahkkojuvvo.

Joatka dan barggus ahte oazžut Várjjat siidda ON máilmmiárbelistui maid lea manjduvvon. Sivvan dasa lea vuosttažettiin ahte plánejuvvon International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) áššedovdi báikediđoštallan ii sáhtán čađahuvvot nugo lei plánejuvvon ICOMOS gáržžes kapasitehta geažil dán jagi (ICOMOS rolla lea UNESCO rávvet máilmmiárbbi áššiin). Joatkevaš nominašuvdnaprošessiin UNESCO-vuogádagas lea deatalaš čađahit áššedovdi báikediđoštallama. Gulahallamis riikaantikvárain lea áššedovdi báikediđoštallama vurdojuvvon dáhton 2019 borgemánus.

6.2.5 BARK - kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sihkkarastit ahte ovddasteaddji oassi arkeologalaš kulturmuittuin ja kulturbirasiin šaddet olámuddui publikummii.

Spittá kulturbálggis Návuonas Romssas

Sámediggi lea gergen Spittá kulturbálgá, ja dan rabaiga almmolaččat Sámedikki presideanta ja Romssa fylkkasátnejođiheadji 2018 borgemánus. Prošeakta lea ovdamearkan buori ovttasbargui Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana gaskka. Kulturbálgá boađus lea oainnusmahttit mearrasámi kulturhistorijá garrasit dáruiduhttojuvvon guovllus. Eanet rašis ja hárvve sámi kulturmuittut leat dál sihkkarastujuvvon boahttevaš buolvvaide.

Sirjennjuana, Ravrvihkes Norlánddas

Sámediggi lea ovdal leamaš veahkkinn ruhtadeamen dán boares sámi ássansaji, ja 2018:s leat guokte galbba ceggejuvvon Sirjennjuana kulturbirrasii. Prošeavtta boađus lea ahte sámi historijá báikkálaš oainnusmahttin lea nannejuvvon, ja ahte sámi kulturbiras Sirjennjuanas geavahuvvo eambo go lea álki dohko beassat ja šaddá geavahuvvot gaskkusteamis skuvlaohppiide ja turisttaide.

Sáltoduoddara "drive-in" kulturbálggis Norlánddas

Sámediggi lea 2018:s gergen kulturbálgá Sáltoduoddaris ja pláne almmolaš rahpama oktan konferánssain 2019 geassemánus bihtánsámi historijá birra. Mánnga iešguđetlágan sámi kulturmuittut lea láchččojuvvon. Prošeavtta boađus lea Sáltoduoddara oainnusmahttin deaivvadansadjin mánnga sámi jovkui. Danne leat galbateavsttat sihke bihtán-, mátta-, julev- ja davvisámegillii. Bargu lea maid veahkkinn bihtánsámegiela ealáskuhttimii, mii dál dáhpáhuvvá. Prošeakta lea dahkkojuvvon ovttasbargun Sámedikki, álbmotmeahccestivrra, Nordland nasjonalparksenter, Sálat suohkana ja stáhta geaidnodoaimmahaga gaskka.

Stálat Činavuohpis Porsáנגgu, Finnmárkkus

Bargu kulturbálgáin ja stáluid láchččinn ja dikšun Činavuohpis Porsáנגgus lea 2018:s jotkojuvvon ovttasbarguin Porsáנגgu gielddain. Stálat leat lunddolaš dolomihhtahábmehusat, ja leat čadnojuvvon mánnga sámi mitalussii dán čáppa ja earenoamáš luonddus. Stálat leat hui beakkánis mátkemihttomearit. Lassin kulturhistorijálaš galbemii, galgá prošeakta headuštit nuoskkideami ja guovllu golu. Galbbaid dárkilis plánen ja sihkkarastin lea gárvvistuvvon. Kulturbálgá rahpan lea plánejuvvon 2019 čakčii ja galgá markerejuvvot konferánssain mearrasámi kulturhistorijá birra.

Boares márkansadji Ivgobađas, Omasvuonas

Sámediggi ja Romssa fylkkasuohkan leat álggahan gaskkustanprošeavtta boares márkansaji birra Ivgobađas, kvenalaš Hottigården birra ja sámi cukcalokalitehta Jettekallen birra. Oktii rádiid UiT - Norgga ártkalaš universitehtain lea čađahuvvon dárkkástusregistreren dronagovain. Dán jagi báikediđoštallamiid vuodul lea čielggaduvvon gosa galbbaid galgá cegget ja makkár vegetašuvdnadikšun lea dárbašlaš. UIT pláne unnit arkeologalaš iskkadeami márkansajis 2019:s. Lea plána prošeavtta gerget 2020:s.

Muitobázzii Áhkánjargii

Sámediggi lea ovttas Áhkánjargga suohkaniin álggahan prošeavtta cegget muitogeađggi daidda geat leat hávdáduvvon ovdeš Silsandmoen kirkogárdái. Girkogárdi heariduvvui 2. máilmmisoađi áigge go okkupašuvdnaveahka geavahišgođii dan industriijaguovllun. Stuorra oassi hávddiin ledje sámi, ja muitogeađgi lea plánejuvvon ceggejuvvot vihahuvvon eatnamii Áhkánjargga suohkanis.

Vuorri, Ivgu suohkanis

Sámediggi lea ovttas Davvi álbmogiid guovddážiin álggahan prošeavtta man ulbmil lea láchččit ja galbet kulturhistorijá mii lea Vuori birrasis. Prošeakta čalmmusta golbma fáddá; mearrasámi ássama ja

guolásteami, sámi oskku ja mytologiija, ja dasto vel soahtemuittuid. Galba galgá gárvvistuvvot 2020:s, ja rahpan galgá markerejuvvot sierra konferánsain dáid fáttáid birra.

6.3 Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea formálalaš hálddašánváldi sámi kulturmuittuin kulturmuitalága vuođul.

Barggu boađus sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttuiguin lea 2018:s vuosttažettiin čadnojuvnon regiovdnareforbmabargui. Dálkkádat- ja birasdepartemeanta lea, regiovdnareforpma vuođul ja válddi sirdima vuođul regiovnaide, evttohan lánkaásahusa mii galgá reguleret válddi ja dasa guoski bargguid kulturmuitalága ektui. Sámediggi lea buktán cealkámuša evttohussii. Cealkámuša vuođđun lea Sámedikki dievasčoahkkima geassemánu 13. b. 2018 mearrádus regiovdnareforbma birra, gos Sámediggi čujuha stuorradiggeproposišuvdnii ja ovdalis konsultašuvnnaide Sámedikkiin. Sámediggi háliida ahte ahte Sámediggái galget sirdojuvvot seammalágan barggut go kulturmuitalága eavttut muđui regiovdnareforpma oktavuodas, ja ahte dat dahkkojuvvo manjágo Sámedikkiin lea konsulterejuvnon. Konsultašuvnnat válddi sirdima birra kulturmuitosuorggis eai álggahuvvon 2018:s.

6.4 Sámi kulturárbbi oainnusmahttin

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut leat vuođđun máhtto- ja árvoháhkamii.

Sámediggi lea 2018:s iešguđetláhkai leamaš mielde dieđuid gilvimin sámi kulturmuittuid birra. Oaivadeapmi, logaldallamat ja dieđut leat addojuvvon gielddaide mat galget álggahit plánabarggu gieldda kulturmuittuide. Stáiggus lea maid dollojuvnon kursa sámi kulturmuittuid registrerema birra, gos Stáiggu historjasearvi, Steigen Historielag, lei lágideaddjin. Suortta suohkanis dahkkojuvui hui deatálaš gaskkustanbargu go stuorra joavku oahpaheaddjit ledje mielde goddebivdorusttega diđoštallamin ja registreremin. Dát máhttu galgai geavahuvvot oahpahasas. Lassin dasa lea Sámediggi addán cealkámuša stáhta geaidnodoaimmahakkii oaidnin veara sajiid birra Sámis mat galggašedje galbejuvvot. Dasa gullet mánga lánččojuvvon lokalitehta Sámis, earret eará Ássebákti, Sáltoduottar ja Gollevári.

Kultureanadat masa lea našuvnnalaš beroštupmi, Kulturlandskap av nasjonal interesse (KULA), lea prošeakta maid riikaantikvára hálddaša, ja barggu boađusin galgá leat registtar mas leat buot dákkár kultureanadagat. 2018:s gieđahallojuvvojedje Sámedikki dievasčoahkkimis (ášši 012/18) välljejuvnon eanadagat Romssas. Romssas leat guhtta sámi eanadaga välljejuvnon dasa. Dat leat *Spittá* /Lohkkalsuolu/Skárfu Návuonas, márkansadji Ivgobađas, Omasvuonas, Sálašoaivi Romssas, Skárfvággi/Čáhput Gáivuonas ja Lenesjávri Beardus. Bohtosat dán barggus leat dan sámi muitalussii Tromssas ja dehálaš kulturhistorjjálaš buktu. Dasa lassin boktet dát bohtosat lagasbirrasis fuomášumi sámi kulturhistorjjálaš árvvuin.

Mánnggabelatvuohta sámi huksemis lea čájehuvvon Sámedikki johttičájálmasas mii ráhkaduvvui vistegáhttenprošeavtta oktavuodas mii jodii 2011 rájes 2017 rádjái. Čájálmas lea čájehuvvon

Dálkkádat- ja birasdepartemeanttas, riikaantikváras ja Plassje museas máttasámi Raasten Rastah festiválas.

Dendrodateren lea metoda mainna jahkelatnjaanalysain sáhtta mearridit muorraávdnasiid agi. Metoda sáhtta leat mielde čielggadeamen ráfáiduhtinstáhtusa sámi visttiin. Dendrodaterema boadusin 14 visttis lea Sámediggi ožžon ođđa ja dárbbaslaš máhtu visttiid ávdnasiid agi birra, maid muđui livččii hui váttis mearridit. Sámediggi lea maid addán doarjaga muhtun beziid deandrodateremii main ledje kulturmearkkat, oažžun dihte eanet máhtu dán suorggi birra.

2018:s leat dahkkojuvvon 14C-dateremat sámi kulturmuittuide, nugo dollasajiide mat leat iešguđet plánaáššiid oktavuodas registrerejuvvon. Eanaš dateremat leat dahkkojuvvon máttasámi guovllus. 14C-dateremiid boadus lea ođđa máhttu dan birra man boaris sámi ássan lea máddin.

6.5 Vistesuodjalus

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorre kvalitehta sámi antikváralaš visttiin

Sámediggi lea sámi vistasuodjalanprošeavttas (2011-2017) identifiseren ja registreren boares sámi visttiid mat leat ovdal 1925 ceggejuvvon. Ulbmil prošeavttain lea ráhkadit ollislaš gova automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttiin Norggas. Prošeaktaáigodagas registrerejuvvojedje lahka 1000 vistti, Plassje rájes máddin Detnui davvin. Registreremat lea mielde oainnusmahttimin sámi kultuvrra ja identitehta sihke báikkálaččat ja našuvnnalaččat, ja leat vuodđun visttiid boahhteáiggi hálddašeapmái.

Sámediggi oaččui 2018:s lassu juolludeami prošeavtta loahpaheapmái. Dollojuvvui 2017:s loahpahančalmusteapmi, ja bargu 2018:s lea leamaš maŋnebarggu ja registrerejuvvon visttiid digitaliseren.

Bargu sámi visttiiguin dahkkojuvvo automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttiid hálddašanplána mielde, maid Sámedikki dievasčoahkkin ovdal lea mearridan (áššis 028/17). Registrerenbarggu boadusin 2018:s lei ahte 260 vistti identifiserejuvvojedje automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon vistin. 2018 juovlamánus leat 675 sámi vistti automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon.

6.5.1 Čoahkketabealla - vistasuodjalus

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boadus rev. budš. ektui
Vistesuodjalus prošeakta	6 000 000	4 300 000	-1 700 000
Sámi visttiid registreren	4 426	0	-4 426
Submi	6 004 426	4 300 000	-1 704 426

6.5.2 Vistesuodjalusprošeakta – ohchanvuodot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
35001	Vistesuodjalus prošeakta	6 000 000	4 300 000	4 300 000	-1 700 000
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
35001	Vistesuodjalus prošeakta	6 487 000	487 000	0	6 000 000

Doarjjaortnega mihttomearri - vistesuodjalusprošeakta:

- Automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon visttiid ja rusttegiid sihkkarastin, dikšun ja divvun.

Sámediggi oaččui kr 6 000 000 doarjjan riikaantikváras ráfáidahttojuvvon priváhta sámi visttiid gáhttemii. Oktiibuot 34 prošeavtta ožžo doarjaga 2018:s. Addojuvvui doarjja 21 vistti divvumii, ja gávccii divvunplánii. Lassin dasa addojuvvui doarjja doallat golbma kurssa, namalassii ceahkkunkursii, kursii cegget árbevirolaš máttasámi goađi, ja kursii loktet gelbbolašvuoda máttasámi huksenvierus.

Jagi loahpas ledje čieža prošeavtta čađahuvvon ja 22 ledje ohcan maŋideami 2019 rádjái. Sámediggi lea oaidnán ahte davvin váilot ollu árbevirolaš duojárát, ja dat lea hástalus priváhta eaiggádiidda geat galget čađahit divodanprošeavttaid antikváralaš prinsihpaid mielde. Boađusin dán observašuvdnii lea doarjja mii lea addojuvvon čađahit kurssa gelbbolašvuodaloktemis nugo bajábealde namuhuvvon. Kursadoaibma árbevirolaš duojis lea deatalaš doaibmabidju dáid hástalusaide.

Sámedikki visttesuodjalus ortnega doarijajuolludemiid juohku

7 Dearvašvuohta ja sosiála

Servodatmihttomearri:

- Buorre dearvašvuohta ja dásseárvvolaš dearvasvuođa ja sosiálabálvalusat heivehuvvon sámi álbmoga giela ja kultuvrralaš duogáža.

7.1 Váikkuhangaskaoamit dearvašvuhtii ja sosiálii

7.1.1 Ángiruššansuorggit - dearvašvuohta ja sosiála

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Buorre dearvašvuohta ja ovttáárvosaš dearvašvuođa- ja sosiálabálvalusat	2 805 962	2 981 000	175 038
Etihkalaš njuolggadusaid sámi dearvašvuođadutkama várás	430 633	300 000	-130 633
Submi	3 236 595	3 281 000	44 405

7.2 Buorit ja ovttáárvosaš dearvašvuođa- ja sosiálabálvalusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ožžot gielalaččat ja kultuvrralaččat láchčojuvvon dearvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid.

Ovttasbargošiehtadus gaskal Davvi Dearvašvuođa RHF ja Sámedikki

Sámediggi ja Davvi Dearvašvuohta RHF šiehtaiga 2017:s ráhkadit ovttasbargošiehtadusa. Nationála dearvašvuođa- ja buohcciviessoplánas oaččui Davvi Dearvašvuohta RHF erenoamáš ovddasvástádusa dearvašvuođabálvalusaid láchimii sámi álbmoga várás. Davvi Dearvašvuođa RHF ja Sámedikki ovttasbargošiehtadus galgá sihkkarastit sámi álbmogii ovttáárvosaš dearvašvuođabálvalusaid spesialistadearvašvuođa bálvalusain. Ovttasbargošiehtadusa bokte galggašii maiddái Sámediggi beassat nannet iežas diehtjuohkima spesialistadearvašvuođabálvalusa ovddideami birra, ja váikkuhanvejolašvuođa dan ektui. Ovttasbargošiehtadus gárvvistuvvui ja vuolláičállojuvvui 2018:s.

Evttohit stivralahtuid regionála ja vuollásaš dearvašvuođafitnodagaide.

Dearvašvuođa- ja fuolahusdepartemeantta bivdima vuodul lea Sámediggeráđđi evttohan stivralahtuid Davvi Dearvašvuhtii RHF, Lulli - Nuorta Dearvašvuhtii RHF ja Gaska Dearvašvuhtii RHF. Sámedikki lahttoevttohus Davvi Dearvašvuhtii RHF nammaduvvui lahttun stivrii. Sámedikki eará evttohusat regionála dearvašvuođafitnodagaide eai nammaduvvon stivrraide. Sámediggi lea dasa lassin evttohan stivralahtuid buot Davvi Dearvašvuođa RHF vuollásaš dearvašvuođafitnodagaide áigodahkii 2018–2020. Sámedikki stivralahttoevttohusat leat váldon vuhtii.

Dearvašvuođadirektoráhtta

Sámedikkis ja sámi dearvašvuođafágalaš birrasiin leat jeavddalaččat čoahkkimat Dearvašvuođadirektoráhtain sámi dearvašvuođa guoski áššiid birra. Dat lea dehálaš arena danne

go Dearvvašvuodadirektoráhtta álelassii oažžu eanet fágalaš čuovvulan- ja mearridanbargguid sihke spesialista- ja suohkandearvvašvuodabálvalusa suorggis. Oasálaččat ovddidit áššiid sámi pasieanttaid ja geavaheddjiid bálvalusaid birra, e.e. demeansabuhcciid kártenreaidduid jorgalepmi, árbevirolaš biebmii boarrásiidda institušuvnnain, váilevaš diehtojuhkin ja publikašuvnnat sámegillii, sámi ovddasteapmi, dárbu sámi doavttervirggiide spesialiseremis, Sámi dearvvašvuodasiidda ovdánahttin, pasieantta- ja geavaheaddjiáittardeaddjiortnet ja sierra oktavuodagaskaoami ásaheapmi sámi dearvvašvuoda várás direktoráhtas. Muhtun áššiin leat hábmen čovdosiid, ja muhtun áššiid leat fas ain čielggadeame. Ovttasbargu dearvvašvuodadirektoráhtain ja sámi fágabirrasiguin lea mávssolaš ja ávkkálaš sámi guoski dearvvašvuodaáššiid barggus.

Sámi álbmoga spesialistadearvvašvuodabálvalusaid ovdánahttin

Sámedikki konsultašuvnnaid vuodul našuvnnalaš dearvvašvuoda ja buohcciviessoplána (2015–2016) birra, oaččui Davvi regionála dearvvašvuodafitnodat (RHF) earenoamáš ovddasvástádusa heivehit ovttárvosaš spesialistabálvalusaid sámi álbmogii. Čuovvovaš bargodokumeanttaid konsultašuvnnain biddjui Davvi Dearvvašvuoda gozihit sámi álbmoga spesialistadearvvašvuodabálvalusa strategalaš ovdánahttima. Davvi Dearvvašvuoda RHF galgá maiddá gozihit dárbbášlaš ovttasdoaimbama ja koordinerema eará dearvvašvuodaregiovnnaiguin. Dát bargui biddjui johtui 2018:s dego ovttasbargoprošeaktan gaskal Davvi Dearvvašvuoda RHF ja Sámedikki. Davvi Dearvvašvuoda ja Sámediggi leat ráhkadan mandáhta dán bargui, ja šiehtadan barggu prinsihpaid. Sámediggi, sámi fágačeahpit, sámi geavaheaddjit ja ovddasteaddjit eará regionála dearvvašvuodafitnodagain oassálastet stivrenjovkui. Prošeakta galgá loahpavuot 2019 čavčča. Iskkademiid vuodul, mat čájehit ahte dubmehallon olbmui Norgga giddagasain leat olu psyhkalaš váttut, lea Sámediggi ožžon miehtama das ahte fitnodagat fertejit ordnet gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dearvvašvuodabálvalusaid sápmelaččaide giddagasain.

Bargodokumeanttat Regionála dearvvašvuodafitnodagaide 2018

Sámediggi lea konsulteren ráđdehusain regionála dearvvašvuodafitnodagaide bargodokumeanttaid birra 2018 várás. Bargodokumeanttain lea Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta (DFD) eanet deattuhan dearvvašvuodabálvalusa mánáide ja nuoraide geat leat mánáidsuodjalusa fuolahusas. Earret eará ráhkadit modeallaid mánáidguorahallamii mánáidsuodjalusas, ja viiddidit ambulánta barggu mánáidsuodjalusas. Iskkademiid vuodul, mat čájehit ahte mánáidsuodjalusa mánáin dávjá leat psyhkalaš váttut, lea Sámediggi ožžon miehtama das ahte modeallat maid dearvvašvuodafitnodagat ráhkadit, galget maiddá heivehuvvot sámi mánáid gielalaš ja kultuvrralaš duogáži. Sámediggi oaččui maiddá miehtama das ahte dearvvašvuodafitnodagat galget ožžut bargun ordnet gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dearvvašvuodabálvalusaid sápmelaččaide giddagasain. Sihkkarastin dihte giellagelbbolašvuoda spesialistadearvvašvuodabálvalussii, Sámediggi ovddidii konsultašuvnnain evttohusa ahte dearvvašvuodafitnodagat galget movttiidahttit ja láchit dili bargiide háhkat sámegiela gelbbolašvuoda. Evttohus ii dohkkehuvvon, dainna ákkain ahte DFD háliida vuordit doaimmaiguin Váibmogiela čuovvulanbarggu dihte.

Sámi pasieantta- ja geavaheaddjiáittardeaddji

Sámi pasieanttain ja geavaheddjiin galgá leat seamma vejolašvuoda váidit dahje bivdit veahki, go álbmogis muđui. Dat eaktuda ahte pasieantta- ja geavaheaddjiáittardeaddjis lea gelbbolašvuoda buot sámegielain ja sámi kultuvrras. Sámediggi oaivvilda ahte ferte ásuovvot sierra sámi pasieantta- ja geavaheaddjiáittardeaddji geas lea našuvnnalaš rolla. Dan oktavuodas lea Sámediggi proseassas Dearvvašvuodadirektoráhtain, geain lea ovddasvástádus gustovaš áittardeaddjiortnegiin, geahčadeame mot galgá organiseret ja sihkkarastit sámi pasieanttaide ja geavaheddjiide reála

áittardeaddjifálaldaga. Sámediggeráđđi ja Dearvvašvuoda- ja fuolahusministtar leat maiddáid digaštallan ášši.

Eallit olles eallima – deattuhit árbevirolaš borramuša institušuvnnain

Vuorrasiid kvalitehtaodastusa oktavuodas searvvai Sámediggi ovttá ráđđehusa inspirašuvdnabeivviin borramuša birra institušuvnnain. Lea dehálaš ahte sámi vuorrasat ožžot árbevirolaš sámi borramuša, sihke danne go sámi biebmu lea álbmái ja go dagaha ahte sámi vuorrasat loktet áiggi buorebut ja sin eallinkvalitehta šaddá buorebut. Sámi borramuš lea maiddáid dehálaš oassi sámi kultuvrras ja árbevius. Danne lea Sámediggi ávžžuhan suohkaniid vuoruhit buori ja álbmás sámi borramuša institušuvnnain gos sámi vuorrasat orrot. Sámediggi lea juolludan doarjaga Sámi álbmoga buhcciidruovttuid ja ruoktobálvalusaid ovddidanguovddáži, čielggadit institušuvnnaid vejolašvuodaid oastit bohccovara ja bohcco varragálvvu.

Iskanreaidu demeansa várás

Sámediggi lea mángii ohcalan iskanreaiddu sámi pasieanttaid demeanssa kártema várás. Iskanreaidut maid odne atnet, eai leat heivehuvvon sámegillii ja sámi kultuvrii, ja danne eai anit sámi vuorrasiid demeansa iskkadeapmái. Sámi álbmoga buhcciidruovttuid ja ruoktobálvalusaid ovddidanguovddáš lea Dearvvašvuodadirektoráhta gohččuma vuodul álggahan barggu ráhkadit ja heivehit iskanreaiduid sámi pasieanttaid várás.

Sámi álbmoga buhcciidruovttuid ja ruoktobálvalusaid ovddidanguovddáš

2016:s rievdededje guovddáš eiseválddit buhcciidruovttuid ja ruoktobálvalusaid ovddidanguovddážiid organiserema, nu ahte šattai okta guovddáš juohke fylkii. Sámedikki gulahallamiin bidje sámi ovddidanguovddážiid organiserema sierra prosessii. Dearvvašvuodadirektoráhta geigii 2018:s iežas árvalusa mot organiseret ja joatkit sámi álbmoga ovddidanguovddáža. Direktoráhta čovdosat olggobealde Finnmárkku lea ahte dálá ovddidanguovddážat galget ieža fuolahit sámi gelbbolašvuoda dakkár suohkaniin gos lea unnán sámegielgelbbolašvuoha. Sámediggi oaivvilda ahte dát ii doala dási, ja oaivvilda ahte sámi álbmoga ovddidanguovddážiis ferte gelbbolašvuoha sámegielas, sámi kultuvrras, sámi historjjas ja sámi servodagas. Sámi pasieanttaid ovddidanguovddáža válljen ferte dahkkot sámi ássanguovllu ja giellajoavkkuid vuodul, ja ásahtit dan sámi fágabirrasa lahka. Sámedikkis ja Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttas leat leamaš konsultašuvnnat dán áššis, ja leat ovttaoaivilis ođđasis geahčadit proseassa. Dearvvašvuodadirektoráhta čuoovvula ášši.

7.2.1 Čoahkketabealla - buorre dearvvašvuoha ja ovttárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás	591 000	591 000	0
Sámi doavttersearvi	160 000	160 000	0
Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide	2 054 962	2 230 000	175 038
Submi	2 805 962	2 981 000	175 038

7.2.2 Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide dárbbu mielde samer - njuolggodoarjja Várdobáikái

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Doaibmabijut sámi vuorrasiid várás.

Várdobáiki doallá mannosáš dearvvašvuodadeaivvademiid, beaivefálaldat vuorrasat sámiide, mii lea easttadandoaibma ja lea liigefálaldat almmolaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaide. Várdobáiki lea háhkan máhtolašvuoda ja mávssolaš vásáhusaid iešguđetlágán dearvvašvuoda-prošeavttaid bokte olu jagiid čađa, ja bagadallá ja rávve dearvvašvuodabargiid. Čoahkkimiin ja deaivvademiin sii bagadit ja deattuhit sámi dearvvašvuoda.

Várdobáiki lea leamaš fárus sámi pasieanttaid ovddidanguovddáža čielggadan- ja joatkinbarggus, ja leat ovddastuvvon Viken guovddáža stivrras. Lágidemiid, semináraid ja eará oassálastima bokte sii leat veahkin deattuheame sámi geavaheddjiid dearvvašvuodabálvalusain. Ovdamearkkat Várdobáikki oassálastimiin leat Norgga ártalaš universitehta birgenlágidutkkus, ovttasbargu KOA:in sámi mánáidsuodjalusa ja biebmoruovttuid birra, doaibmahehttejumi mastera ođasmahttin UiT:s, ja ovttasbargu Evenášši, Dielddanuori ja Skániid (EDS) suohkaniiguin gárrenávnnasdivššu birra. Guovddáš lea maiddái olu jagiid ovttasbargan Ellas Minnein Ráhkas, gos maiddái leat čađahan prošeavttaid.

7.2.3 Sámi doaktáriidsearvi - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovttaárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii.

Sámi Doaktáriidsearvi searvá iešguđetlágán forain gos sáhttet váikkuhit sámi pasieanttaide heivehuvvon dearvvašvuodabálvalusaid. Miellahtut dollet sáhkavuoruid dearvvašvuodabargiide, dearvvašvuodajodiheddjiide ja earáide sámi spesialistadearvvašvuodabálvalusaid birra, ja servet iešguđetlágán forain gos sámi dearvvašvuolta lea fáddán. Miellahtut leat mielde Davvi Dearvvašvuoda stivrenjoavkkus, geat galget ovdánahttit sámi spesialistadearvvašvuodabálvalusaid. Stivralahttu Anne Lajla Kalstad ráhkadii raportta "*Kartlegging av helsepersonell i sørsamisk område med samisk språk og kulturkompetanse, og forslag til tiltak for å tilpasse helsetjenestene for sørsamisk befolkning*" (Dearvvašvuodabargiid kárten geain lea gelbbolašvuolta sámegeielas ja sámi kultuvrras lullisámi guovllus, ja doaibmaevttohusat dearvvašvuodabálvalusaid heiveheapmái lullisámi álbmogii), mii earret eará mielddisbuvttii sámegeielat doaktáriid rekruterema Snoasai ja Rørosii. NAČ 2016: 18 Váibmogiella oktavuodas čálii SDS cealkámuša ovttaárvosaš dearvvašvuodabálvalusaid birra sápmelaččaide.

Sámi Doaktáriidsearvi deattuhit doaktáriid rekruterema ja stabiliserema sámi suohkaniin, ja árrjalaččat geahččalit oažžut sámi studeanttaid bargui sámi guovlluide. Sis leat iešguđetlágán doaimmat ja deaivvadeamit sámi doavtterstudeanttaide.

7.2.4 Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boadus rev. budš. ektui
26000 Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide	2 054 962	2 230 000	2 230 000	175 038
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
26000 Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide	2 683 500	487 138	141 400	2 054 962

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Buorre dearvvašvuota ja ovttáárvosas dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii seamma dásis go álbmogis muđui.

Sámediggi lea ožžon 24 ohcama dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide 2018:s. Dain ožžo 15 doarjaga, ja ovcci ohcama biehttaluvvo.

Juolluduvvon doarjagat vuoruhemiid mielde:

Vuoruheamit 2018	Galle ohcama
Prošeavttat mat láhččet gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa.	3
Metodaovddidanprošeavttat	2
Prošeavttat mat buoridit sámi pasieanttaid mielde váikkuhan vejolašvuoda ja geavaheaddjistivrema.	1
Prošeavttat mat sihkkarastet sámi mánáid vuoigatvuođaid ja dárbbu dalle go leat mánáidsuodjalusa fuolahusas.	1
Prošeavttat mat ovdánahttet máhtu sámi giela ja kultuvrra birra sámi dearvvašvuoda siskkobealde.	2
Prošeavttat mat nannejit sámi mánáid ja nuoraid psyhkalaš dearvvašvuoda.	2
Prošeavttat mat ásahtit deaivvadanbáikkiid sámi vuorasolbmuid várás.	4

2018:s gárvvistuvvo 13 prošeavtta. Muhtumat čilgejuvvojit vuollelis.

UiT Norgga ártkalaš universitehta gárvvistii raportta áigeguovdilis lágaid geahčadeami ja árvvoštallama birra sámi dearvvašvuodadutkama oktavuodas, ja oppalašgovva dearvvašvuoda dutkanprošeavttain main duogázin lea sámi servodat. Goappaš prošeavttat leat váikkuhan Sámedikki bargui sámi dearvvašvuodadutkama ja sámi humánabiologalaš materiáladutkama etihkalaš njuolggadusaid čielggademiiguin.

Gáivuona suohkan gárvvistii prošeavtta "Hjelp til selvhjelp - øke kunnskapen og veilede om diabetes hos personer med sykdommen" (veahkki iešveahkkái - laktet máhtu ja bagadallat diabetes dávdá birra sidjiide geain lea dat dávdá). Prošeavtta olahusjoavku ledje pasieanttat geain lea diabetes 2. Vuhtii váldin dihte sámi pasieantta, de leat bagadallamis deattuhan báikkálaš kulturduogáža giela, eallinvuogi ja borramušárbevieruid ektui.

Norsk Tourette searvi lea ožžon doarjaga heivehit diehtujuohkima sámi geavaheddjiide. Diehtujuohkimis leat guokte diehtujuohkingihppaga ja giha "Nuoraid jurdagat TS birra", ja lea oaivilduvvon nuoraide. Dat leat gárvvistuvvon ja almmuhuvvon golmma sámegillii.

7.3 Ovttaárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáid vuoigatvuođat ja dárbbut lea sihkarastojuvvon mánáidsuodjalusain deaivvadeami oktavuodas.

Mii dárbbášit duođastuvvon dieđuid sámi mánáid birra geat leat, dahje leat leamaš, mánáidsuodjalusa bearráigeahčus. Earret eará mot sin giella ja kultuvra lea vuhtiváldojuvvon, dahje mot singuin manná manjitáiggis. Sámediggi ovddidii dán Stuoradikki Bearaš- ja kulturlávdegoddái ja bivddii lávdegotti veahkkin bearráigeahččat ahte dakkár diehtu boahtá albmosii.

Mánáidsuodjalusa dálá ortnet, mas iešguđetge ovddasvástádussuorggit leat juhkkuojuvvon suohkaniidda ja stáhta orgánaide, mielddisbuktá ahte lea váttis oažžut oppalaš gova das mot sámi mánáid vuoigatvuođat váldojit vuhtii. Sámediggi háliida ahte sámi mánáid mánáidsuodjalusfálaldat geahčaduvvo bajitdásis ja systemáhtalaččat, sihke mii guoská institušuvdnafálaldahkii, bearráigeahččui, našuvnnalaš bagadallanorgánaide ja eará. Dát ovddastuvvui maiddái áššiin Stuoradikki Bearaš- ja kulturlávdegoddái.

Mánáidsuodjalusaid fágalaš forum

Guovdageainnu mánáidsuodjalus / Ávjovári mánáidsuodjalus váillaha ovttasbargofora sámi mánáidsuodjalussii, ja lea ásahišgoahtán fágalaš foruma sámi suohkaniid mánáidsuodjalusaide. Guovdageainnu mánáidsuodjalus muitalii čoaččimis Sámedikkiin suorggi dili birra sámi suohkaniin, ja makkár hástalusaid sii oidnet mánáidsuodjalusa organiseremiin sámi suohkaniin. Sámediggi ballá ahte sámi mánát mánáidsuodjalusa bearráigeahčus eai oaččo fálaldaga sámi giella ja kultuvrra vuodul, ja oaidná positiivan dakkár doaimmaid mat sáhttet dagahit ahte sámi mánáid dilli mánáidsuodjalusas buorrána. Dan geažil juolludii Sámediggi 2018:s doarjaga prošehtii man mihttun lea ásahit fágalaš foruma sámi suohkaniid mánáidsuodjalusbálvalusaide.

Konsultašuvnnat Mánáid- ja dásseárvodepartemeantta 2018 juolludusreivve birra Bufdirii.

2016:s mieđai Mánáid- ja dásseárvoministtar ahte Sámediggi galgá konsulterejuvvon Mánáid- ja dásseárvodepartemeantta juolludusreivve birra mánáidsuodjalussuorggis. Mánáidsuodjalusa 2017 juolludusreivve ráhkadeamis čuovvuledje dan. Skábmamánus 2017 bivddii Sámediggi konsultašuvnnaid Mánáid- ja dásseárvodepartemeanttain (MDD) Bufdir juolludusreivve birra 2018 várás. MDD hilggui konsultašuvnnaid, dainna ákkain ahte juolludusreivves ledje oppalaš áššit mat jáhkkimis váikkuhit olles servodaga, ja danne ii álgoainnus boađe konsultašuvdnageatnegasvuodá vuollái. Viidásit čujuhuvvo ahte dán jagi juolludusreivves eai leat ođđa doaibmabijut mat njuolggut gusket sámi beroštusaide. Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta ii addán Sámediggái vejolašvuoda dohkkehít departemeantta konsultašuvdnašiehtadusa árvvoštallama ovdal go mánáidsuodjalusa juolludusreive gárvvistuvvui ja almmuhuvvui.

Ođđa mánáidsuodjalusláhka

Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta (MDD) lea bargame ođđa mánáidsuodjaluslágain. Ođđa lága láhkaarvalus sáddejuvvo gulaskuddamii 2019 giđa, ja proposišuvdna galgá ovddiduvvot ovdal beassážiid 2019. Sámediggi galgá konsulterejuvvot ođđa mánáidsuodjaluslága birra, ja MDD:s ja Sámedikkis lei vuosttaš čoaččim proseassa birra geassemánu 2018.

7.4 Etihkalaš njuolggadusat sámi dearvvašvuoda dutkama várás

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi álbmoga vuoigatvuođat leat gozihuvvon humána biologalaš ávdnasiid hálddašeamis ja geavaheamis.

7.4.1 Samletabell - etiske retningslinjer for samisk helseforskning

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Olggobealde bargojoavku ráhkadit etihkalaš njuolggadusaid sámi dearvvašvuodadutkama várás, mas mielde maiddái sámi humána biologalaš ávdnasiid hálddašeapmi	430 633	300 000	-130 633
Submi	430 633	300 000	-130 633

7.4.2 Etihkalaš njuolggadusat sámi dearvvašvuoda dutkamii - prošeakta

Sámediggi nammadii 2016:s lávdegotti mas leat áirasat sámi dearvvašvuodafágalaš dutkanbirrasis ja juridihkalaš fágačeahpit. Lávdegotti bargu lea ráhkadit evttohusa etihkalaš njuolggadusaide sámi dearvvašvuodadutkama ja sámi humánabiologalaš materiáladutkama várás. Njuolggadusaiguin háliida Sámediggi sihkkarastit ahte dutkamušat, mat gusket sámi álbmogii dahje sin biologalaš materiálaide, vuhtiiváldet ja árvusatnet sámi kultuvrra ja sámi servodagaid girjáivuoda ja iešvuodaid. Dasa lassin galget njuolggadusat sihkkarastit ovttáárvosaš vuostevuolašvuoda dutkanproseassain, ja čalmmustahttit dutkanetihkalaš prinsihpaid mat berrejit leat vuodđun sámi dearvvašvuodadutkamiin. Lávdegoddi geigii iežas raportta juovlamánus 2017. Sámediggi lea čađahan gulaskuddama lávdegotti barggus, earret eará ehtalaš njuolggadusaid evttohusa. Dan oktavuodas lágidii sámediggeráđdi gulaskuddankonferánssa Romssas gos sámi fágabirrasat, politihkkarat ja earát serve. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii ášši juovlamánus 2018.

Sámediggi ávžžuhii Sámi Parlamentáralaš Ráđi (SPR) árvvoštallat ja ráhkadit bajitdási ja oktasaš davviriikkalaš njuolggadusaid sámi dearvvašvuodadutkama várás, maid vuodđun leat sámi iešmearrideami ja kollektiivvalaš miedáhusa prinsihpat.

8 Álgoálbmotvuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu

Servodatmihttomearri:

- Ahte vuoigatvuodát mat leat dohkkehuvvon ON álgoálbmotvuoigatvuodajulggastusas heivehuvvojit láhkadahkosii ja geavatlaš politihkkii.

8.1 Váikkuhangaskaoamit álgoálbmogiid vuoigatvuodaide, riikkaidgaskasaš bargui ja dásseárvui

8.1.1 Ángiruššansuorggit - álgoálbmogiid vuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Álgoálbmotvuoigatvuodát	2 253 936	2 276 000	22 064
Dásseárvu	284 036	454 000	169 964
Submi	2 537 972	2 730 000	192 028

8.2 Sámi ovttasbargu

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi giella, kultuvra ja servodateallin gozihuvvojit ja ovddiduvvojit sihke ovttaskas nationála stáhta siskkobealde ja stáhtarájaid rastá.

Sámedikkiid gaskasaš ovttasbargu Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) bokte.

Sámedikkis Norgga bealde lea leamaš Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) jođihandoaimba, parlamentáralaš ovttasbargoorgána Suoma, Norgga ja Ruota beale sámedikkiid gaskka, čakčamánu 2016 rájes miessemánnui 2018, ja dál lea Ruota beale sámedikkis.

SPR doaibmaplána, mii mearriduvvui dievasčoahkkimis miessemánus 2018 mas leat mihttomearit ja doaibmabijut, stivre SPR barggu. Dán áigodagas leat dát áššesuorggit erenoamážit vuoruhuvvon: Giellagáldu ásaheapmi bissovažžan, Bargu Davviriikkaid sámekonvenšuvnnain, Čielggadit vejolašvuođa oktiiordnet Suoma, Norgga ja Ruota beale sámediggeválggaid, Sámi váikkuhanfámu geahčadeapmi Barentsráđi ja Árttalaš ráđi siskkobealde, Máilmmi álgoálbmotkonferánssa loahppadokumeantta čuovvuleapmi ja bargat dan ala ahte álgoálbmotválljen orgánat sáhttet searvat čoahkkimiidda ON:s iežaset kapasitehtain, searvat UNESCO stivrenkomiteai mii organisere riikkaigaskasaš 2019 álgoálbmotgiellajagi, Bargagoahtit konkrehta ráđjacakkiid identifiseremiin sámi guovlluin dainna ulbmilin ahte sihkkut ja bargat ráđjacakkiid vuostá mat goazahit ovttasbarggu sámi guovlluin.

Rájárasttideaddji ovttasbargu mii guoská oktasaš strategijai boraspirepolitihkas

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) mearridii miessemánu 2018 čuovvovaččat: «att uppdra till styrelsen att anordna ett miniseminarium, där de ansvariga för rovdjurspolitiken i de olika sametingen inbjuds för

att pábörja ett samarbete med gränsöverskridande rovdjurspolitik». Ásahuvvon lea bargojoavku mas leat lahtut buot golmma sámedikkis. Álggahanseminára dollojuvvui Anáris čakčamánu 2018 mas lei čuovvovaš fáddá: Ersättningssystemen i Finland, Norge och Sverige, inventering av rovdjur, Toleransnivåer är infört i Sverige, finns behov på norsk och finsk sida? Bargojoavku lea ráhkadeamen čielggadusa mii gárvvistuvvo vuosttaš jahkebealis 2019.

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) lea bidjan bargojoavkku mii galgá bargat boraspirepolitihkain rájárasttideaddji ovttasbarggu bokte. Joavkkus leat golbma politihkalaččat välljejuvvon lahtu, okta guđege sámedikkis Norgga, Ruota ja Suoma bealde ja dan jođiha Ruota beale sámedikki ovddasteaddji. Bargojoavkku vuosttaš čoahkkin dollojuvvui Anáris Suoma bealde.

Suoma, Norgga ja Ruota beale sámediggeválggaid oktiordnen

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) mearridii miessemánu 2018 ahte čielggadišgoahtit Suoma, Norgga ja Ruota beale sámediggeválggaid oktiordnema. Bargojoavku mas leat lahtut buot golmma sámedikkis lea nammaduvvon. Bargojoavkku álggahanseminára dollojuvvui Anáris čakčamánu 2018. Konferánssa fáddán ledje sámedikkiid válgavuogádagat. Sohppojuvvui ahte bargojoavkku mandáhta lea geahčadit makkár hástalusat ja ovdamunit leat jos ovttastahtášii golmma riikka sámediggeválggaid. Bargojoavku galgá 2019:s ovddidit čielggadusa SPR stivrii.

Identifiseret konkrehta rádjacakkiid sámi guovlluin

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) mearridii miessemánu 2018 bargagoahtit konkrehta rádjacakkiid identifiseremiin sámi guovlluin, dainna ulbmilin ahte sihkkut ja bargat vuostá rádjacakkiid mat goazahit ovttasbarggu sámi guovlluin. Dasa lea nammaduvvon bargojoavku mas leat lahtut buot golmma sámedikkis. Bargojoavku bargagoahtá 2019:s.

Oktasaš orgána sámi nationála symbolaid hálddašeapmái ja ovddideapmái

Sámi parlamentáralaš ráđi ja Sámiráđi oktasaš orgána sámi nationála symbolaid hálddašeamis ja ovddideamis lea doallan vuosttaš čoahkkima dán mandáhtaáigodagas. Dat lea ožžon Sámiid 21. konferánssas, bargun iskkadit vejolašvuoda ráhkadit sámi nationála luođi.

13. árttalaš parlamentarihkarkonferánssa

13. árttalaš parlamentarihkarkonferánssa dollojuvvui Anáris, Suoma bealde čakčamánu 2018. Sámi parlamentáralaš ráđđi searvá bastevaš oasseváldin dán ovttasbarggus. Golmma sámedikki presideanttat serve. Konferánssa fáddán ledje eallineavttut, ealáhuseallima servodatovddasvástádus, dálkkádatrivdamat ja digitála čovdosat Árttisa várás. Konferánssa, mii lágiduvvo juohke nuppi jagi, mearridii loahppajulggaštusa mii sáddejuvvo ráđđehusaide ja parlameanttaide árttalaš ovttasbarggus. Ovddit konferánssaid boađus lea earret eará ahte lea álggahuvvon bargu sierra aktevrraid rolla buorideames Árttalaš ráđis. Háliidit sihkkarastit bissovaš oasseváldiid rolla ja searvama Árttalaš ráđis ja fuolahit ahte ožžot ekonomalaš ja olmmošlaš resurssaid searvat ollásit buot aktivitehtaide Árttalaš ráđis. Dasa lassin bargojuvvo áiciid stáhtusa buoridemiin nu ahte dat ožžot vejolašvuoda hállat ja ovttas doaimmat njuolga stáhtaiguin ja bastevaš oasseváldiiguin, ja dasto njuolgga searvahuvvojit Árttalaš ráđi bargui.

Árttalaš ruovdegeaidnu

Dollojuvvui gulahallančoahkkin Árttisa ruovdegeainnu birra Anáris čakčamánu 2018. Dasa serve golmma sámedikki presideanttat, ja guoskevaš bálgosiid, sámi organisašuvnnaid ja eará beroštumiid ovddasteaddjit. Gulahallančoahkkima ulbmilin lei addit guoskevaš ja eará berošteddjiide vejolašvuoda

addit cealkámuša plánaid birra ja dieinna lágiin bidjat vuodu Sámedikki árvvoštallamii plánejuvvon ruovdegeainnu váikkuhusain sámi kultuvrii, ealáhusaide ja birrasii. Gulahallančoahkkimis bohte deatalaš árvalusat mat heivehuvvojit Sámedikki cealkámuššii. Sámi parlamentáralaš ráđi dievasčoahkkin lea maiddá mearridan cealkámuša proševtta birra. Cealkámuš lea sáddejuvvon Norgga ja Suoma stáhta eiseválddiide.

Ráđdehusa Eurohpapolitihkalaš forum

Sámi parlamentáralaš ráđi Sámedikki delegašuvdna (SPR-N) nammada guokte lahtu Ráđdehusa Eurohpapolitihkalaš forumii. Forumis deaivvadit departemeanttat politihkalaš dásis (stáhtačállit) ja álbmotválljen olbmot fylkkagielddain, gielddain ja Sámedikkis. 2018:s leat dollojuvvon máŋga čoahkkima. Forum lea geahčadan mainna lágiin searvvahtit boahte sohkaoluva politihkalaš mearrádusain, maiddá eurohpapolitihkalaš suorggis. EO barggu oktavuodas višunnaiguin boahteáiggi Eurohpa várás (Future of Europe), lea EO kommišuvdna árvvoštallan lea go dárbu áigeguovdilastit ja nannet iežas polesiija barggu nuoraid guovdu Eurohpas. Foruma čoahkkimis skábmamánu 2018 guorahallojuvvui earret eará Norgga searvan EO prográmmaide. Ulbmilin bidjat ášši beaiveortnegii lei ahte gielddat, fylkkagielddat ja Sámediggi ožžo vejolašvuoda addit signálaid ráđdehussii Norgga searvama birra EO prográmmaide maŋŋá jagi 2020.

8.3 Davviguovllut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Ceavzilis ahtanuššan davvin ássi álbmogiidda.

Sámedikkis lea fokusis ahte davveguovlopolitihkka ferte ovddidit ceavzilis ovdáneami ekonomii, birrasa ja sosiála beliid ektui. Sámediggi lea 2018:s nugo ovddit jagiin čuvvon čoahkkimiid bajimuš dásis Ártkalaš ráđis. Searvama bokte Norgga delegašuvnnas virgeolbmuidčoahkkimiin (SAO-čoahkkimiin) leat mii mielde váikkuheamen ovtasbarggu, oktiordnema ja relašuvnnaid álgoálbmogiid ja 8 ártkalaš stáhta gaskka. Ártkalaš ráđi rávvagat ja raporttat mat čatnasit fáttáide biras, dálkkádat, luondduválljodat, mearra ja álgoálbmogat bidjet nana máhttovuođu ja čujuhit davviguovlopolitihka geainnodaga nátionála implementeremis. Dálkkádatrivedamat leat fokusis danne go Ártkis lieggana guovtti golmma gearddi eanet go gaskamearri lea máilmmis. Dálkkádagaid sadjái Ártkis boahtá johtilit lieggaset, njuoskaset ja eanet molsašuddi biras. Dáin rievdadusain leat viiddis váikkuhusat olbmuide, resurssaide ja ekovuogádagaide miehtá máilmmi. Sámediggi searvvai 2018:s vuosttaš gearddi Arctic Circle konferánsii Islánda. Presideanta lei mielde váldosešuvnna máŋgga panelas. Dasa lassin geavahii Sámediggi vejolašvuoda buorebut oahpásmuvvat Islánda guolástus-, mátkeealáhus- ja giellapolitihkkii.

8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- ON álgoálbmotvuoigatvuođajulggáštus lea heivehuvvon láhkadahkosiin ja geavatlaš politihkas.

ON Siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid konvenšuvdna - raporterren

ON olmmošvuoigatvuođaid komitea buvttii mearkkašumiidis Norgii go guoská ON siviila ja politihkalaš vuoigatvuođa konvenšuvnna čuovvuleapmái, cuoŋománu 5. b. 2018. Sámediggi lei ráhkadan

molssaektosaš raportta Norgga raporteremii, ja lei áicin go Norga gažaduvvui, ja dasa lassin leat leamaš čeahkkimat komiteain. ON olmmošvuoigatvuođa komitea máhcahusdieđuin, mii guoská áigodahkii 2011 - 2017, boahtá ovdan ahte sámiiid dilli olmmošvuoigatvuođaid ja álgoálbmogiid vuoigatvuođaid ektui addá siva fuolastuvvat fáttáin mat gusket nissonolbmuide ja nieiddaide sámii servodagas, vaššiságaide ja vašširihkkosiidda earret eará Interneahtas, sámiiid vealaheames, oahpaheddjiid váilumis sámegeielas, ja go buot sámii mánát eai beasa geavahit sámegeiela mánáidgárddiin. Dasto ledje ollu rávvagat mat čatnasit sámii álbmoga riektái eanaguovlluide ja resursavuoigatvuođaide. Erenoamážit lei komitea fuolas go Sámii vuoigatvuođalávdegotti 2007 čuovvluameit leat váilevaččat sámii govlluid ektui olggobealde Finnmárkku.

ILO-raporteren

Sámediggi lea addán iežas molssaektosaš raportta ILO:ii. Sámediggi bovdii sámii servodaga buktit árvalusaid Sámedikki raporteremii proseassas. Sámedikki ILO raporta guoská áigodahkii geassemánu 2013 rájes miessemánu 2018 rádjai, ja lea áššiid viidát geahčadeapmi sámii servodagas mat čatnasit dasa maid ILO-169 regulere. ILO meannuda Norgga raporterema ja Sámedikki molssaektosaš raportta 2019:s.

CERD-raporteren

Sámediggi lea ráhkadan molssaektosaš raportta Norgga raportii mii sáddejuvvui ON komiteai nállevealaheami heaittiheames (CERD) skábmanánu. Juohke lágan sámiiid vealaheapmi lea guoskkahuvvon raporttas, earret eará fáddá veahkaváldi sámiiid guovdu ja sin gaskkas. Norga guldaluvvui 97. sešuvnnas Genevas juovlamánu 2018. Sámediggi lei áicin gulaskuddamis. Komitea lea máhcahusdieđuinis Norgii buktán rávvagiid muhtun čuoggáide; nuortasámii boazodoalu fas ealáskuhttin, čujuhit báhcán gažaldagaid go guoská Davviriikkaid sámekonvenšuvdnii, doaibmabidjoplána ohcaleapmi veahkaválddi vuostá lagaš oktavuođain, sámii kulturgelbbolašvuođa sihkkarastin ja sámiiid rekrutteren riektevuogádagas, dohkálaš sámii dulkkaid oažžuma sihkkarastin, eana-, guolástus- ja boazodoallorivttiid rievttálaš rámmaid buorideapmi ja erenoamážit sihkkarastit historjjálaš guolástanvuoigatvuođaid, ja doaibmabijuid implementeren čujuhemiin eana- ja resursavuoigatvuođaide olggobealde Finnmárkku.

North Atlantic Salmon Conservation Organization (NASCO)

NASCO lea stáhtaid organisašuvdna mii hálddaša luondduluosa. Dán jagáš sešuvdna lei Portland báikkis, Maine, USA:s. Norgga ja Suoma beale sámedikkiin lea áidna áicistáhtus NASCO:s danne go leat álgoálbmotparlameanttat. Dán jagáš sešuvnnas bijai Sámediggi fuomášumi mearraluossabivdiid dillái dan ektui go bivdoáiggjit dađistaga gáržuduvvojit, válddi ovdan šiehtaduvvon soahpamuša rájárasttideaddji luossabivddus Deanujogas ja hástalusaid luossabiebmanis mii dađistaga laská ja váikkuhusat luonddulussii sámii govlluin. Geassemánu 2019 lea NASCO sešuvdna Romssas ja leat bálddalis doalut riikkaidgaskasaš luondduluossajagi oktavuođas ja lea rabas symposia masa sámediggeráđđi áigu searvat.

8.4.1 Čoahkketabealla - álgoálbmogiid vuoigatvuođat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Barentsčállingoddi IKS	381 000	381 000	0
Sámiráđđi - Norgga juogus	417 000	417 000	0
Mama Sara Education Foundation	169 000	169 000	0
Docip	109 000	109 000	0
WCIP čuovvleapmi	544 624	500 000	-44 624
Duohtavuođa- ja seanadanproseassa	633 313	700 000	66 687
Submi	2 253 936	2 276 000	22 064

8.4.2 Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Solidaritehta čájeheapmi eará álgoálbmogiiguin.

Barents Indigenous Peoples' Office i Murmansk (BIPO)

BIPO lea bargoreaidu ja bálvalusásahus álgoálbmogiid ja eará aktevrraid gaskasaš ovttasbarggus Barents Euro-Arktisa guovllu ovttasbarggus. BIPO:s lea oasseovddasvástádus čállingottis mii čatnasa Working Group of Indigenous Peoples in the Barents Euro-Arktis guvlui (WGIP). WGIP lea doallan golbma čoahkkima 2017:s mas BIPO:s lea leamaš čállingoddeovddasvástádus; ja WGIP jođiheaddji lea searvan guovtti Barentsráđi virgeolbmuidorgána CSO čoahkkimii gos formála gulahallan Barentsráđis dáhpuhuvvá.

Sámiráđi Norgga beale juogus

Sámiráđi lea Norgga, Ruođa, Ruošša ja Suoma sámi organisašuvnnaid ovttasbargoorganisašuvdna. Sámiráđi bargun lea nannet sámiid gullevašvuođa álbmogin riikarájaid rastá. Sámediggi juolluda doaibmadoarjaga Sámiráđđái - Norgga beale juhkosii. Sámiráđi bajimuš orgána lea sáme konferánssa mii lágiduvo juohke njealját jagi. Sámiráđi lea 2017:s geavahan ollu resurssaid Sáme konferánssa čađaheapmái ja čuovvuleapmái ja Sámiráđi searvamii 100 jagi ávvudeapmái. Sámiid 21. konferánssa dollojuvvui Troanddimis guovvamánus 2017. Konferánssas mearriduvvui Tráantedeklarašudna ja eará resolušuvnna. Dát lea mandáhta Sámiráđi aktivitehtii riikkaidgaskasaš arenas: ON olmmošvuoigatvuođaid mekanismmat, Árktalaš ráđđi ja Sámiráđi kulturbargu. Sámiid 21. konferánssa váldofáddán lei Min oktasaš Sápmi. Fáddábeaivái bohte sullii 400 oasseváldi juohke guovllus Sámis. Sámiráđi jugii 2017:s golbma bargostipeandda á 20 000 € ja prošeaktadoarjaga oktiibuot 120 100 €. Sámiráđi kulturrudat lea áidnalunddogat dainna lágiin go doarjja addojuvvo sámi kultuvrii buot njealji riikkas mii gohčoduvo Sápmiin.

Mama Sara Education Foundation

Organisašuvdna addá ekonomalaš doarjaga masaimánáid ja nuoraid ohppui Tanzanias, ja skuvlavistái masaimánáid ja nuoraid várás. Organisašuvdna doarju 54 oahppi skuvlavázzima nuoraid- ja joatkkaskuvllas ja 7 oahppi mánáidskuvllas, oktiibuot 61 oahppi. Dasa lassin doarju organisašuvdna 14 oahppi geain leat erenoamáš dárbbut. Mama Sara skuvllas Loliondos leat oktiibuot 250-300 oahppi juogaduvvon 8 luohkkái. Skuvllas ožžot skuvlabiepmu. Skuvla lea 4. buoremus skuvla Ngorongoros. Tanzanias gáibiduvvo ahte huksejuvvo internáhta skuvlla lassin, nu ahte buot oahppit besset orrut internáhtas. Álo dárbbášuvvojit sponsorat ja 2017:s lea organisašuvdna ožžon lagabui 10 ođđa sponsora.

Center for Documentation, Research and Information (Docip)

Docip lea sveitsalaš ii-profihitta foanda man váldoulbmilin lea doarjut álgoálbmogiid mat rahčēt sin vuoigatvuođaid suodjalemiin, váldoáššis ON-vuogádagas. Doarjaga ulbmilin lea nannet dan veahki maid ásaš addá álgoálbmogiidda sierra čoahkkimiid oktavuodas ON-vuogádagas. Docip juohká dieđuid álgoálbmogiidda áššiin mat váldojuvvojit ovdan čoahkkimiin/konferánsain, ja addá oahpu álgoálbmogiid ovdasteddjiide ON sešuvnnain ovttasbargguin ON eaktodáhtolaš álgoálbmotfoandain. Docipa aviisa sáddejuvvo servodagaide birra máilmmi.

8.4.3 WCIP - proševtta čuovvuleapmi

Proševtta mihttomearri:

- Álgoálbmogiid stáhtusa ja ovddasteami sihkkarastin ON vuogádagas ja ahte ásašuvvo foanda mii sihkkarastá álgoálbmogiid searvama.

Proseassa sierra ovddastusa sihkkarastimis álgoálbmogiidda ON vuogádagas ii leat gergejuvvon, ja loahpalaš boadus lea manjduvvon. Sámediggi lea searvan arenaide gosa lea leamaš áigejuvvo dil searvat 2018:s, earret eará Bissovaš Foruma vuolde. Prosessii viidáseappot ráhkaduvvo strategijja oktasaš sámi ovttasbarggu.

Ain leat muhtun hástalusat máilmmiviidosas álgoálbmotfoandda ásaheames, Ája Indigenous Peoples' Rights Foundation. 2018:s lea bargojuvvon oazžut sadjai báikkálaš ovddasteaddji mii sáhtášii váldit ovddasvástádusa foanddas viidáseappot. 2019:s bargojuvvo maiddái olggobeale ruhtadeami sihkkarastimiin veahkehan dihtii foandda ásašuvvut.

Dan lassin lea WCIP čuovvuleapmi maiddái eará riikkaidgaskasaš proseassaid ektui mii earret eará oidno riikkaidgaskasš raporteremiin maid Sámediggi lea addán 2018:s.

8.4.4 Duohtavuohta- ja seanadanproseassa - proševtta

Proševtta mihttomearri:

- Duohtavuohta- ja seanadankommišuvnna ásaheapmi.

Sámediggi čađahii 23 álbmotčoahkkima ja čoahkkimiid sierra ásašuvvoin ja organisašuvvoin sámi servodagas oazžun dihtii árvalusaid midjiide Duohtavuohta- ja seanadankommišuvnna ásaheapmái ja mandáhtii sámiid ja kvenaid eahperievtti ja dáruiduhtima ektui Norggas. Árvalusat sámi servodagas dolvojuvvojedje viidáseappot Sturradiggi kommišuvnna mandáhta ja čoahkkádusa hápmema várás.

8.5 Ovttaárvosašvuohta ja solidaritehta

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Čájehuvvo solidaritehta eará álgoálbmogiiguin.

Sámediggi lea 2018:s earret eará searvan Barentsovttasbarggu, Ártalaš ráđi, ON dálkkádatkonvenšuvnna, ON biologalaš mánggabealatvuohta konvenšuvnna ja ON álgoálbmogiid

bistevaš foruma čoahkkimiidda. Sámediggi lea oktiordnen árktalaš guovllus (sámiid ja inuihtaid) iežaset oktasaš mihttomeriid ektui sierra agendačuoggáide. Seamma guoská Sámi parlamentáralaš ráđđái (SPR). Mánja sáhkavuoru leat dollojuvvon ovttas sámedikkiiguin. Dáin čoahkkimiin lea Sámedikkis leamaš buorre gulahallan ja ovttasbargu eará álgoálbmogiiguin, ja mii geahččalat leat konstruktivvalaččat oktasaš čoahkkimiin, álgoálbmogiid caucus.

8.6 Dásseárvu

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Dásseárvosaš sámi servodat ovttalágan vuoigatvuođaguin ja vejolašvuođaguin buohkaide.

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvnnas ON nissonkommišuvdnii (CSW) New York:s njukčamánu 2018. Sámediggi buvtii árvalusaid Norgga searvamis CSW loahppadokumentii. CSW:s searvvai presideanta Davviriikkaid Ministarráđi Nordic Expert Panel at CSW62: Rural realities in the Nordics – leaving men behind? Dasa lassin lágidii Sámediggi, ovttas FOKUS:iin oalgedoaluid duohtavuođa- ja seanadankommišuvnna birra ja oalgedoaluid sámi nissonhistorjjáid birra ovttas Dásseárvo- ja vealahanáittardedjiin.

Sámediggeráđdi lágidii skábmamánu 2018, ovttas Mánáid- ja nuoraid- ja bearašdirektoráhtain (Bufdir), Mental Helse Ungdom:in, KUN:in ja SANAG:in fágabeaivvi LHBTIQ ja psykalaš dearvvašvuođa birra sámi servodagas. Fágabeaivvi almmuhuvvui raporta «Den eneste skeive i bygda?» proševtta «The Only Gay in the village» ektui.

Sámediggeráđi dásseárvopolitihkalaš čilgehus seksuála soju ja sohka-bealidentitehta birra meannuduvvui dievasčoahkkimis juovlamánu. Čilgehus galgá čuovvuluvvot ollislaš sámediggedieđáhusain dásseárvvu birra.

Sámediggi lágidii, ovttas Heahteguovddáščállingottiin ja Dásseárvoáittardedjiin, čoahkkima man fáddán lei veahkaváldi nissonolbmuid vuostá ja veahkaváldi lagaš oktavuodain sámi servodagas skábmamánu 2018. Čoahkkin lei oassi nátionála Jávhohisvuohta goddá -kampánijas. Čoahkkimis ságastuvvui fáttá hástalusaid birra. Heahteguovddášfálaldat sámi nissonolbmuide, gelbbolašvuođa bajideapmi veahkkeapparáhtas ja sávaldat oazžut nátionála doaibmaplána ledje fáttát maid birra ságastuvvui. Čoahkkin lei oassi Sámedikki barggus veahkaválddi oidnosii buktimis sámi servodagas Ráđđehus veahkkeapparáhta ja siviila servodaga guovdu.

Sámediggi lea eatnat gerddiid sihke nátionála dásis ja riikkaidgaskasaččat čujuhan ahte dárbbášuvvo nátionála doaibmaplána veahkaválddi vuostá sámi servodagas. Dutkan čájeha ahte sámii gillájit eanet veahkaválddi go majoritehta álbmot, ja danne lea dárbu bargat dáinna bajimus dásis ja ollu dásiin. Dán dorjot Dásseárvoáittardeaddji ja Olmmošvuoigatvuođaid nátionála ásašus. Njeallje sierra ON-komitea leat maidái bivdán Norgga ráhkadit doaibmaplána. Ráđđehus ii leat doaistázii leamaš posiitiiva gáibádussii ahte ráhkadit doaibmaplána veahkaválddi vuostá.

Čakčat 2017 álggahuvvui sierra čuovvolanprošeakta Divttasvuona vearddahkoáššiid oktavuodas. Proševtta ulbmilin lea čuovvulit guoskevaččaid ja álggahit eastadeaddji doaibmabijuid caggan dihtii vearddaguid boahpteáiggis. Proševtta namma lea Jasska/Trygg. Vihtta oasseproševtta leat álggahuvvon. Gieldda- ja ođasmahttindepartemeanta lea juolludan lagabuidda 10 miljon ru oktiibuot

prošektii mii galgá čađahuvvot 2019:s. Sámediggi lea leamaš áicin Ráđđehusa čoačkkimiin Fylkamanniin, gielddaiguin ja Jasska-prošeavtta prošeaktajođihemiin boahtteáiggi birra.

8.6.1 Čoačkketabealla - dásseárvu

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Doarjja sámi dásseárvoorganisašuvnnaide	254 000	304 000	50 000
Veahkaválddálašvuohta lagas oktavuodain sámi	30 036	150 000	119 964
Submi	284 036	454 000	169 964

8.6.2 Doarjja sámi dásseárvoorganisašuvnnaide - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Dásseárvosaš sámi servodat gos buohkain leat ovttalágan vuoigatvuođat ja vejolašvuođat.

Sámi NissonForum/Samisk kvinneforum

Stivra álggii giđđat 2017 plánet seminára ja jahkečoačkkima, mii dollojuvvui juovlamánus 2017 Romssas. Stivra plánii seminára “Kvinnekunnskap”, mas SNF prošeakta "Gávavuolta" lei rukses láigi fáttáin mat váldojuvvojedje ovdan. Prošeakta “Gávavuolta” álggahuvvui geassemánus 2016 ja loahpahuvvui geassemánus 2018, ja dan ruhtadedje Barentsčállingoddi, Girkonjarga ja Sámediggi Norggas.

Ovdaprošeakta “Gávavuolta” lea loahpahuvvon. Ovdaprošeavttas ledje njeallje oasi: 1. Álggahanseminára, 2. Servodatságastallan ja máhttu, gaskkusteapmi, 3. Sámi nissonolbmuid eallima duođašteapmi ja 4. SNF sešuvdna Tráante-ávvudeamis. Goalmát čuoggá ektui leat čohkken teavsttaid ja sádden dieđuid lahtuide ja semináralogaldalliide ahte stivra váldá vuostá teavsttaid gitta skábmamánu 18. b. rádjai. Maiddái Ruošša beale sámi nissonolbmot leat searvahuvvon bargui seamma dásis Suoma, Ruota ja Norgga beale sámi nissonolbmuiguin. Ovdaprošeavttas leat lihkestuvvan dainna bures.

Norgga Sáráhká Sámi nissonorganisašuvdna

Organisašuvdna ii leat sádden iežas doaibmaraportta jagi 2017 ovddas.

8.6.3 Veahkaváldi lagaš oktavuodain sámi servodagas - prošeakta

Sámediggi lágidii skábmamánu 2018, ovttasbargguin ovttas Heahteguovddáščállingottiin ja Dásseárvo- ja vealahanáittardedjiiin, čoačkkima veahkaválddi birra nissonoolbmuid vuostá ja veahkaválddi birra lagaš oktavuodain sámi servodagas. Čoačkkin čalmmustii "Jávohisvuohta goddá" kampánja mii 2018:s erenoamážit fokuserii veahkaválddi nissonoolbmuid vuostá ja veahkaválddi lagaš oktavuodain sámi servodagas. Čoačkkimis ráhkaduvvui loahppadokumeanta.

9 Ovttasbargošiehtadusat

Servodatmihttomearri:

- Nanosmahttojuvvon sámi giella, kultuvra ja servodateallin.

Sámedikkis leat mánga ovttasbargošiehtadusa gávpotgielddaiguin gos ássat eanebuš sápmelaččat. Mihttomearrin gávpotšiehtadusaiguin lea árjjalaš ja ulbmillaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii čakčamánu 26. b. ášši SP 050/18 Čilgehus gávpotgielddaid ovttasbargošiehtadusaid birra. Ovttasbargošiehtadusat gávpotgielddaiguin, váikkuhit ahte hástalusat sámpolitiikalaš áššiin eai báze ovttaskas olbmuid duohkai, muhto ožžot institušuvnnalaš rámma. Dasa lassin váikkuhit šiehtadusat dasa ahte sámit guoskevaš gávpogiin ožžot buoret bálvalusfálaldaga. Šiehtadusain lea stuorra sympola mearkkašupmi sámiide gávpogiin maidda dat gusket, go dat lea sámiid leahkima njuolga dohkkeheapmi. Sámedikkis leat dál ovttasbargošiehtadusat Romssain (2013), Bådádđjoin (2015) ja Osloin (2016).

Sámediggi ja Romssa suohkan leat ođasmahttigoahtán ovttasbargošiehtadusa. Reviderejuvvon šiehtadusas galget bealit ovttas bargat sámi viesu ásaheamis Romsii, ja bargu dás lea juo álggahuvvon. 2018:s lea ráhkaduvvon ovdadutkamuš sámi viesu birra Romssas, masa earret eará Sámediggi lea addán doarjaga. Ovdadutkamuša ektui dollojuvvui álbmotčoahkkin guovvamánus 2018. Gáisi giellaguovddáš lea ásahan bargojoavkku mii čuovvula sámi viesu ásahanbarggu. Sámediggeráđdi bovdi álbmotčoahkkimiidda Romssas ovdal čoahkkimiid gielddain. Álbmotčoahkkin lea deatalaš vuodđu bargui šiehtadusaiguin.

Sámedikkis ja Bådádđjo suohkanis lea leamaš čuovvulančoahkkin ovttasbargošiehtadusaid birra borgemánus. Sámi ossodat Jentofta mánáidgárddis lea ásahuvvon 2018:s, ja dasto sierra giellaguovddáš Stormen bibliotekas. Sámedikki presideanta rabai goappašagaid allaáiggálaččat borgemánu álggus.

Bådádđjo suohkan lea ohcamis šaddat Eurohpalaš kulturoaivegávpogin 2024:s deattuhan suohkana sámi mihtilmasvuodá. Sámediggi lea dadjan ahte sámi birrasat galget viidát searvvahuvvot dán proseassas. Maiddái Bådádđjos leat bealit lágidan álbmotčoahkkimiid ovdal politihkalaš čoahkkimiid.

Sámedikkis lea 2018:s leamaš čuovvulančoahkkin Oslo gielddain cuonjomanus ja earret lea guorahallan gielalaččat ja kultuvrralaččat láchčojuvvon dearvvašvuodá- ja fuolahusfálaldaga. Sámi viessu lágidii sámi dearvvašvuodadeaivvadeami Oslos maid Sámediggi doarju prošeaktaruđaiguin. Oslo sámit háliidit ahte dát prošeavttat šattašedje bissovažžan sullasaš málliid mielde movt sámi vuorasolbmuid deaivvadeapmi Várdobáikkis lágiduvvo. Sámediggi lea dorjon Sámi viesu manjimus jagis ja lea ollu lasihan doarjaga, ja njuolggadoarjja 2018:s lea 1 416 000 ru. Sámediggi lea addán doarjaga maiddái giellakursaid čađaheapmái, giellaguovddáža ásaheapmái ja Sámi viesu fárreheapmái ođđa lokálaide. Eará áššit maiguin bealit leat bargan vássán jagis lea sámi mánáidgárde- ja oahpahusfálaldat.

Sámediggi ja Áltá suohkan leat 2018:s bargan ovttasbargošiehtadusa gárvvistemiin. Áltá suohkan meannudii evttohusa ovttasbargošiehtadusas politihkalaččat čakčamánu. Šiehtadus galgá vuolláičállojuvvot 2019:s.

Guovloodastus

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii geassemánu 12. b. ášši SP 30/18 Sámi beroštumiid birra guovloodastusas. Sámediggi ii guorrasan Romssa ja Finnmárkku fylkkaid ovttahttimii ja áššis árvoštallojuvvojedje doaimmat maid Hagen-lávdegoddi (guovloodastusa áššedovdilávdegoddi) lea evttohan fylkkagielddaide ja mat sáhttet guoskat sámi beroštumiide. Sámediggi sáddii dievasčoahkkima mearrádusa oassin árvalusain Hagen-lávdegoddi raportta gulaskuddamis Gielda- ja ođasmahttindepartementii (GOD).

Guovloodastus lei fáddán jahkebeali politihkalaš čoahkkimis Sámedikki ja GOD gaska geassemánu 2018. Departemeanta dajai ahte sii háliidit konsulteret Sámedikkiin dain oktavuodain gokko lea konsultašuvdnageatnegasvuhta. Departemeanta ráhkadii stuorradiggedieđáhusa doaimmaid sirdimis, Dieđáhus Sd. 6 (2018-2019) Doaimmaid birra ođđa guovlluin (doaimmaid birra dieđáhus), mii ovddiduvvui golggoamánu 19. b. Sámedikki gulaskuddancealkámuš doaimmaid birra dieđáhussii geardduhuvvui válđoáššis dakko gokko lei relevánta.

Sámediggi attii gulaskuddama oktavuodas Stuorradiggái áššis Romssa ja Finnmárkku fylkagielddaid ovttahttima heaittiheames cealkámuša komiteai mas earret eará ovdan bođii ahte lea hui kritihka árvosaš go mearrádus Romssa ja Finnmárkku fylkagielddaid ovttahttimis dahkkojuvvui almmá ahte Sámediggi konsulterevuovvui ja almmá ahte čielggaduvvojedje ovttahttima váikkohusat, earret eará sámi beroštumiide. Dán áššis leat leamaš mángga politihkalaš proseassa maidda Sámedikkis ii leat leamaš vejolašvuoda váikkuhit.

Dán rádjai eai leat čađahuvvon konsultašuvnnat bargguid birra dieđáhusa go guoská doaimbajuvvuide dieđáhusas mat sáhttet guoskat sámi beroštumiide njuolga. Sámedikki vuolggasadi guovloodastusas lea ahte erenoamážit sámi giellavuoigatvuodát galget bisuhuvvot ja viidáset fievrriiduvvot ođđa fylkkaide. Ollu doaimmat mat gusket sámi beroštumiide mat leat evttohuvvon sirdojuvvot fylkagielddaide bargguid birra dieđáhusas. Dat gusket konseptaválljenčielggadusproseassaide, dálkkádašvuođii ja birrasii, davveguovlopolitihkkii, Innovašuvdna Norgii ja Sivai, guolástushámmaniidda ja eanadollui. Dasa lassin lea hábmjuvvon čuovvu stuorradiggedieđáhus kultuvrra birra ja čuovvu proseassat mat gusket PPT:ii ja Bufetáhtii. Dain lea leamaš unnán fuomášupmi Sámedikki hálddašanrollii. Guovloodastusa čuovvuleames lea lunddolaš geahčadit doaimbafievrridemiid stáhtas Sámediggái. Sámediggi ii leat vel ge ožžon máhcahusdieđuid movt Sámedikki árvalusat leat gozihuvvon.

Ovttasbargu Romssa fylkamanniin

Sámedikkis lei geassemánu čoahkkin Romssa fylkamanniin Elisabeth Aspakeriin ja veahkkefylkamanniin Bård Magne Pedersenain. Fylkamanni mitalii doaimma ja plána birra ovddos guvlui ja Sámediggi válldii ovdan fáttáid nugo boazodoallu, guovloodastus, rievdadusat sámelágas, konsultašuvnnat ja giellalokten. Sámediggi čujuhii earret eará ahte lea dárbu áigeovvudilastit kártamateriálaid areálain maid boazodoallu geavaha ja dárbu lea oazžut sadjai davviriikkalaš boazoguohtonkonvenšuvnna. Dasto sohppojuvvui ahte lea dárbu doallat čoahkkimiid jeavddalaččat ovddos guvlui ja dovddahuvvui áigumuš lávgadet ovttasbarggus, erenoamážit mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuid birra ja go guoská diehtojuohtimii sámi kultuvrra birra.

9.2 Váikkuhangaskaoamit regionála ja báikkálaš ovttasbargui

9.2.1 Áŋgiruššansuorggit - ovttasbargošiehtadusat

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boadus rev. budš. ektui
Regionála ovttasbargu	2 707 650	2 000 000	-707 650
Submi	2 707 650	2 000 000	-707 650

9.3 Regionála ja báikkálaš ovttasbargu

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Árijalaš ja ulbmildiđolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Sámediggi ja Romssa fylkasuohkan leat ráhkadeamen ovttasbargošiehtadusa mii galgá guoskat jagi 2020 lohppii. Lea ráhkaduvvon árvalus mii lea meannuduvvon hálddahušlaš dásis goappašiid belliid beales. Šiehtadus vuolláičállojuvvo 2019:s manjá go goappašagat bealit leat meannudan dan politihkalaččat.

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella leat vuolláičállán 2018:s Ovttasbargošiehtadusa Sámedikki ja Finnmárkku fylkagiella gaska 2018-2020. Ovttasbargošiehtadus lea dahkkojuvvon šiehtadallamiid bokte Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagiella gaska. Guovloodastus sáhtta dagahit dan ahte doaimmat, ovddasvástáduš rivdet eanet guovlluide, ovttasbargošiehtadus gusto jagi 2019 lohppii. Čoahkkimiid ulbmilin lea ovttasbargu ja oktiordnen deatalaš politihkalaš áššiid birra.

Sámediggi lea 2018:s ráhkadan ja vuolláičállán ođđa ovttasbargošiehtadusa Norlánda fylkasuohkaniin, mii gusto 2019 - 2022. Ođđa šiehtadusas lea ovtastuvvon guovtregielatvuoda šiehtadus ja regionála ovttasbargošiehtadus oktan. Šiehtadusa ulbmilin lea nannet, oainnusmahttit ja ovddidit sámegeielaid, sámi kultuvrra ja servodateallima. Dat galgá láchčit diliid bissovaš ovttasbargui áššiin mat gusket sámiide ja sámi guovlluide Norlánda, ja vuoruhit dáid ovttas. Duogáš manne šiehtadusat leat ovtastahttojuvvon, lea šiehtadusa čuovvuleami álkiduhttin ja dieinna lágiin beavttálmahttit resursageavaheami. Rievdadeami ulbmilin lea maidái rahpat gulahallama Sámedikki politihkalaš jođiheddjiid ja fylkagiellaid jođiheddjiid gaska. Menddo árrat lea dadjat maidege dan birra ahte leago mihttomeari politihkalaš ságastallamiid eanet deattuhemiin Sámedikki ja fylkagiellaid gaska ollašuhthuvvon.

Sámediggi lea 2018:s ráhkadan ja vuolláičállán ođđa ovttasbargošiehtadusa Trøndelága fylkasuohkaniin, mii gusto 2019 – 2022. Dan ođđa šiehtadusas ovtastahttojuvvojit guovtregielatvuoda šiehtadus ja regionála ovttasbargošiehtadus oktan. Šiehtadusa ulbmilin lea nannet, oainnusmahttit ja ovddidit sámegeielaid, sámi kultuvrra ja servodateallima. Dat galgá láchčit diliid bissovaš ovttasbargui áššiin mat gusket sámiide ja sámi guovlluide Trøndelágas, ja erenoamážit bidjat fokusa máttasámegeiela, máttasámi kultuvrra ja servodateallima ovddideapmái.

9.3.1 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
45000 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide	2 707 650	2 000 000	2 000 000	-707 650
	Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoallu 2018
45000 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide	2 977 000	269 350	0	2 707 650

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Árjjalaš ja ulbmildiđolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Gáibádus doarjjaohcamiidda regionála ovttasbarggus lea leamaš ahte fylkagielddat servet ruhtadeapmái. Oktiibuot 16 ohcamii juolluduvvui doarjja 2018:s. Ohcamiid mearri lea viehka stabiila jagis jahkái.

2018:s geavahuvvui 2 977 000 ru ovttasbargošiehtadusaide fylkagielddaiguin, dat leat 707 650 ru menddo ollu.

Eanaš ovttasbargoprošeavttain lea fokus sámi kultuvrii, ja dávistit ovttasbargošiehtadusaide mat Sámedikkis leat fylkagielddaiguin. Finnmarksløpet lea bálkahan sámi musihkkariid dárkkistansajiide. Dieinna lágiin leat olbmot buorebut oahpásmuvvan sámi musihkain. Dasa lassin leat sihke báikkálaš ja riikaviidosaš mediat fokuseren sámi musihkkariid buori vuogi mielde. Ruđat leat maiddái juolluduvvon prošeavttaide mat addet positiiva gova sámegeielas. Dat guoská ovdamearkka dihtii máttasámi TV-programmii Søøfe, sámi báikenamaide Femunden báikkis ja árbedieđuide eanadoalu ja meahcásteami birra, mas Deanu Joatkkaskuvllas lea ovddasvástádus.

10 Politihkalaš dásasi

10.1 Čoahkketabealla - politihkalaš dásasi

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Politihkalaš dási doaibmagolut	29 908 015	28 642 000	-1 266 016
Politihkalaš dási váikkuhangaskaoamit	9 650 814	9 590 000	-60 814
Submi	39 558 829	38 232 000	-1 326 830

10.2 Politihkalaš dási doaibmagolut

10.2.1 Čoahkketabealla - politihkalaš dásasi

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Sámedikki dievasčoahkkin	13 997 730	12 684 000	-1 313 730
Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi	2 226 097	1 634 000	-592 097
Sámedikki fágálávdegottit	400 918	762 000	361 082
Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	578 974	927 000	348 026
Sámi parlamentáralaš ráđđi	596 868	912 000	315 132
Sámediggeráđđi	11 202 559	10 611 000	-591 559
Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi	286 470	400 000	113 530
Sámedikki vuorrasiidráđđi	428 565	443 000	14 435
Sámedikki váiddalávdegoddi	189 835	269 000	79 165
Submi	29 908 015	28 642 000	-1 266 016

10.2.2 Sámedikki dievasčoahkkin

2018:s ledje Sámedikkis njeallje dábalaš dievasčoahkkima ja daid lassin lassi dievasčoahkkin geassemánu 1. beaivvi 2018.

Buot lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dulkojuvvot sámegillii ja buot áirasat ožžot fálaldaga ahte sin sáhkavuorut jorgaluvvot sámegillii. Sámedikki dievasčoahkkin háliida movttiidahtit sámástit dievasčoahkimiin ja lea danin mearridan ahte áirasat geat válljejit sámástit Sámedikki sárdnestuolus, ožžot 20 sekunda lasseáiggi juohke minuhta ovddas maid sii sárdnidit.

Sámediggi lea álggahan strategiiaplána mas ulbmilin lea ahte buot dokumeanttat galget jorgaluvvot sámegillii 2022 rájes.

Mánja áirasa dán válgaáigodagas leat iešheanalaš ealáhusdoallit ja dat mielddisbuktá ahte dán poasttas leat golut lassánan. Dasa lassin lei Stuoradikkis seminára guovvamánus, mii mielddisbuvttii lassi mátk- ja honoráragoluid.

Miljovdna mii lei várrejuvvon Sámedikki dievasčoahkkinsáe ođasmahttimii lea biddjon Sámedikki dievasčoahkkima bušehttii. Sudjan dása lea ahte 2018:s geavahuvvoje hálddahušlaš resurssat mat ledje gollun hálddahušbušehttii. Sudjan dievasčoahkkima vuolláibáhcgii lea ahte ledje eanet

doaimmat go mii lei vuorddehahttin bušeahtas, ja ahte bálkágokčangáibádusgolut massojuvvon bargodietnasis leat lassánan.

10.2.3 Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi

Dievasčoahkkinjođihangoddi hábme áššelisttu ja sihke bovde ja jođiha Sámedikki dievasčoahkkimiid. Sii mearridit earret eará virgelohpeohcamušaid ja ovddidit árvalusevttohusaid dievasčoahkkimii gažaldagain mat válddahit Sámedikki bargoortnegiid. Sii dahket maiddái dárbblaš mearrádusaid dievasčoahkkimiid áššeráhkkanemiid dáfus. Dievasčoahkkinjođihangodtis leat leamaš 13 čoahkkima 2018:s ja leat meannudan 70 ášši.

Poasttas lea vuolláibáza daningo ovddit dievasčoahkkinjođiheaddjái lea máksuojuvvon maŋŋábálká. Dasa lassin šattai Sámediggi 2017:s máksit 151 844 ruvdnosáš penšuvdnamávssu Stáda penšuvdnakássii ollesáiggepolitihkkáriid 2016-2017 ovddas. Čájehuvvui ahte dát lei boastut ja dat njulgejuvvui 2018:s, mii mearkašii ahte dievasčoahkkinjođihangoddi oačču vástideaddji olggosgoluid 2018:s.

10.2.4 Sámedikki fágálávdegottit

Plána ja finánsalávdegottis (PFL) leat leamaš 4 čoahkkima ja leat meannudan 12 ášši. Lávdegottis eai lean lávdegoddemátkkit 2018:s.

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegottis (BFOL) leat leamaš 4 čoahkkima ja leat meannudan 11 ášši. Lávdegoddi lea leamaš 1 lávdegoddemátkkis Divttasvuonas golggotmánu 16.-18. beaivvi 2018.

Ealáhus- ja kulturlávdegottis (EKL) leat leamaš 4 čoahkkima ja leat meannudan 10 ášši. Lávdegoddi lea leamaš 1 lávdegoddemátkkis Romssas, Ráissas ja Gáivuonas suoidnemánu 24.-27. beaivvi 2018.

Poasttas gárttai badjelbáza sivasgo okta lávdegoddi ii lean lávdegoddemátkkis 2018:s.

10.2.5 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi galgá fágalaš vuoduin doaimmahit parlamentáralaš bearráigeahču ja stivrenberráigeahču nu, ahte guorahallá ja čielggada áššediliid, árvoštallá daid ásahuvvon eavttuid ja ortnegiid vuodul, ja cuige vejolaš boasttuvuođaid ja váilevašvuodaid.

Gozihanlávdegottis leat čuovvovaš lahtut:

Berráigeahččanlávdegoddi	
Jođiheaddji Jørn Are Gaski	Bargiidbellodat
Nubbijođiheaddji Anne Elise Finbog	Sámeálbmotbellodat
Miellahttu Arthur Tørfoss	Ovddádusbellodat
Miellahttu Gunn Anita Jacobsen	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Mathis Nilsen Eira	Norgga Sámiid Riikasearvi

Berráigeahččanlávdegoddi lea jahkedieđáhusastis 2017 (dievasčoahkkinášši 031/18) čuoggás 4 Iskkadeamit mat galget dahkkojuvvot boahttevaš jagiin dadjan čuovvovaččat:

- Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi áigu árvvoštallat boahttevaš dárbbu ráhkadit plána oasusearvveberráigeahču ja hálldašanrevišuvnna ektui.
- Dasto áigu bearráigeahččanlávdegoddi čuovvulit ášši Sámedikki áirasiid buhtadusa ektui.

10.2.6 Sámi Parlamentáralaš Ráđđi (SPR)

2018:s ledje 10 stivračoahkkima gos SPR earret eará doarjui ahte Sámediggepresideanta Aili Keskitalo nammaduvvo 2019 riikkaidgaskasaš eamiálbmotgiellajagi organiserema Stivrenlávdegotti lahttun. Dán barggu bohtosiid birra sáhtát lohkat giellakapihttalas. SPR barggu birra sáhtát lohkat eambo kapihttalas Eamiálbmotrievttit, Riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja Dásseárvu.

Sámi parlamentáralaš ráđđi nammada golbma guđa áirasis Barents guovlluovttasbarggu eamiálbmotbargojovkui (WGIP). Bargojoavkkus lea oasseváldistáhtus Barentsráđi, ámmátolbmolávegotti, Barents guovloráđi ja Barents guvllolaš lávdegotti čoahkkimiin.

10.2.7 Sámediggeráđđi

Sámediggeráđdis leat leamaš 8 fysalaš čoahkkima ja vahkkosaš telefončoahkkimat 2018:s ja leat meannudan 420 ášši.

Sámediggi šattai 2017:s máksit 725 986 ruvdnosaš penšuvdnamávssu Stáda penšuvdnakássii ollesáiggepolitihkkáriid 2016-2017 ovddas. Čájehuvvui ahte dát lei šaddan boastut ja dat njulgejuvvui 2018:s. Dát mearkaša ahte Sámediggeráđđái šattai 725 986 ruvno liigegollu.

10.2.8 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNuL)

Sámediggeráđđi nammadii ođđa lahtuid ja várrelahtuid Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNuL) áigodahkii 01.01.18. — 31.12.19. Ole Henrik Bjørkmo Lifjell lea nammaduvvon jodiheaddjin.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi	
Lahtut	Várrelahtut
Jodiheaddji Ole Henrik Bjørkmo Lifjell	Laara Sparrok
Maja Fjellström	Andine Knudtson
Stine Ericsson Anti	Kristine Ballari
Grete Julianne Skum	Sajane Karina Olsen
Alfred Mikkel Kuoljok	Katja Elise Utsi

SáNuL:s leat leamaš 2 fysalaš čoahkkima 2018:s. Dasa lassin leat sii gulahallan Facebook-joavkku, e-poastaid ja eará bokte. SáNuL lea válljen nubbijodiheaddji, lahtuid ja várrelahtuid Sámi parlamentáralaš ráđi nuoraidráđđái ja Trøndelága sámeáššiid ráđđeaddi lávdegoddi. Sii leat maiddái čoahkkinnastán sámediggeráđi nuoraidpolitihka ovddasvástideddjiin. SáNuL lea čoahkkinnastán sámediggeráđiin duhtavuođakommišuvnna mandáhta birra. Sii ovddidedje maiddái čálalaš cealkámuša mandáhtii.

SáNuL jodiheaddji oasálasttii Sámedikki delegašuvdnii ON álgoálbmotáššiid bistevaš forumii New Yorkas. SáNuL:s leat leamaš ovttasbargočoahkkimat Nordlándda nuoraide fylkkaráđiin, plánen dihtii oktasaš prošeavttaid ja doaimmaid. SáNuL lea mielde nuorra sámiid psyhkalaš dearvvašvuođa

prošeavtta stivrenjoavkkus ja lea dan oktavuodas searvan čoahkkimiidda. Prošeakta lea ožžon ruhtadeami ja prošeaktavirgi lea almmuhuvvon. SáNuL lea maiddá ovddastuvvon Trøndelága sámeáššiid ráđdeaddi lávdegottis, ja lea searvan lávdegotti čoahkkimis.

Sámi parlamentáralaš ráđi nuoraidpolitihkalaš ráđis, mas SáNuL lea mielde, lei miessemánus čoahkkin Kárášjogas. Doppe muitalii Sámi parlamentáralaš ráđi dievasčoahkkin sin doaimmaid birra, doppe plánegohte maiddá boahpte oktasaš nuoraidkonferánssa ja ledje maiddá eará áššit.

2018:s oasálasttii SáNuL ođđa Mánáidáittardeaddji cealkámuščoahkkimii, gos celke maid Mánáidáittardeaddji berre atnit dehálažžan boahttevaš guđa jagi áigodagas. Sii serve maiddá cealkámuščoahkkimii mas lei sáhka Ráđdehusa nuoraidpanela iešguđetlágan mállečovdosiin, ja Ung i Dag -lávdegotti cealkámuščoahkkimis sii sárdno makkár dásseárvováttisvuodát deaividit mánáid ja nuoraid dehálaš arenain odne. SáNuL:s lei maiddá čoahkkin Ung i Dag -lávdegottiin go gallededje Sámedikki čakčadálvi 2018.

10.2.9 Sámedikki vuorrasiidráđđi

Sámediggeráđđi nammadii ođđa vuorrasiidráđi áigodahkii 2018–2021. Ođđa vuorrasiidráđis lei vuosttaš čoahkkin Romssas guovvamánus 2018. Sámedikki vuorrasiidráđđi doaibmá Sámediggeráđi ráđdeaddi orgánan ja galgá veahkkin hábmet Sámedikki vuorrasiidpolitihka.

Sámedikki vuorrasiidráđđi	
Lahtut	Várrelahtut
Jodíheaddji Kristine Julie Eira	Ingrid Jáma
Ingolf Kvandahl	Laila Somby Sandvik
Berit Ellen Nikkinen Varsi	Inge Andres Andersen
Ester Fjellheim	Jarl Even Roska
Lars N. Bransfjell	Hans J. Eriksen

Sámedikki vuorrasiidráđđi beroštit sámi boarrásiid dilis ja erenoamážit go lea sáhka gielas, kultuvrras ja suohkaniid fálaldagain sámi boarrásiidda.

Ráđdehus lea nammadan Ahkeustitlaš Norgga ráđi. Ovddeš Stáda seniorráđis leat sápmelaččat ovddastuvvon maŋimuš áigodagain. Sámedikki vuorrasiidráđđi sáddii sámi ovddasteaddji árvalusaid Ahkeustitlaš Norgga ráđđái, muhto dát eai vuhtiváldojuvvon. Dát lea šállošahtti daningo sámi ovddastus dán ráđis livččii leamaš hui dehálaš sámi gažaldagaid ja eamiálbmotperspektiivva gelbbolašvuodas, mii fasttain livččii stuorra ávkin ráđđái.

Sámedikki vuorrasiidráđđi lea oasálastán Stuoradikki dearvvašvuoda ja fuolahuslávdegotti “Leve hele livet” vuorrasiid kvalitehtaodastusa gulaskuddamii. Sin sártnis sii válde ovdan sámi boarrásiid dili Norggas, kultuvrralaš áddejumi ja máhtu, giela, sámi biepmu, sámi ovddastusa suohkaniid ja fylkkasuohkaniid vuorrasiidráđiin, jnv.

Sámedikki vuorrasiidráđđi lea addán cealkámuša duohtavuodakommišuvnna mandáhttii, ja ehtalaš njuolggadusaide sámi dearvvašvuodadutkamii ja sámi humánalaš biologalaš materiála dutkamis. Sámedikki vuorrasiidráđđi oasálasttii Aldring og Helse diehtujuohkinfilmma “Åpenhet om demens” almmuheamis. Sii oasálaste maiddá Staare - Østersund konferánsii gos sis lei sáhkavuoddu boarrásiid ja demeansa birra.

Vuorrasiidráđđi lea addán cealkámuša Davvi Dearvvašvuoda dearvvašvuodabálvalusat vuorasiidda – Davvi Dearvvašvuoda ja Davvi-Norgga suohkaniid dearvvašvuodabálvalusa ovttasdoaimama plánii. Cealkámušas vuorrasiidráđđi dadjá ahte sápmelaččat orrot miehtá Davvi-Norgga suohkaniin, ja ahte suohkaniid dearvvašvuodabálvalusat fertejt dovdat sámi boarrásiid dili iešguđetge suohkanis. Dát guoská earret eará dárbut dearvvašvuodabargiiguin gulahallat sámegillii, dulkonbálvalussii ja gáiddusráđđádallamii. Suohkaniid deaivvadettiin ávžžuha vuorrasiidráđđi suohkaniid veahkehit ahte sámi vuorrasat ja sámi pasieanttat ožžot buori fáldadaga mii gáhtte sin giela ja kulturduogáža, ahte suohkanat veahkehit bidjat johtui seniordeaivvademiid sámi boarrásiidda, ja maiddái ahte lea dárbut sámegielat doarjjaolbmuide.

10.2.10 Sámedikki váiddalávdegoddi

Sámedikki váiddalávdegoddi
Jodiheadji Ingar N Kuoljok
Kirsti Guvsám
Hagbart Grønmo

Sámedikki váiddalávdegoddi galgá meannudit váidojuvvon ovttaskasmearrádusaid deavdin dihtii hálddašanlága váiddameannudemiid njuolggadusaid.

Sámedikki váiddalávdegoddi lea 2018:s čoahkkinnastán golbmii ja lea meannudan 16 váiddaášši. Meannudeapmi čájeha ahte 11 áššis biehtaleapmi doalahuvvui, 2 áššis váidda vuhtiiváldojuvvui ja 3 ášši sáddejuvvoje ruovttoluotta sámediggeráđđái ođđasit meannudeapmái.

Lahttu Josef Vedhugnes vádjolii eret giđđat 2018. Áššis SD 066/18 Ođđa lahtu nammadeapmi Sámedikki váiddalávdegoddái válljii Sámediggi Hagbart Grønmo ođđa lahttun Sámedikki váiddalávdegoddái áigodahkii 2018–2021.

Poastta 79 165 ruvdnosaš badjelbáhčaga sudjan lea ahte lávdegottis ledje unnit čoahkkimat 2018:s go 2017:s.

10.2.11 Dievasčoahkkinsála ođasmahttin

Miessemánus álggahedje dievasčoahkkinsále ođasmahttima. Ođasmahttima vuosttaš lávkin lea ođasmahttit jienastan- ja dulkonrusttegiid ja rávdnjenbálvalusa. Dása lea nammaduvvon prošeaktajoavku ja dat lea ráhkadan gáibáduslisttu namuhuvvon vuogádagaide. Dán barggus lea plánejuvvon mátki Brüsselii ja Eurohpárlamentii, daningo doppe leat seammasullasaš hástalusat mánggagielatvuodain go Sámedikkis. Mátki ii šaddan 2018:s ja manjduvvui 2019 vuosttaš jahkenjealjádassii. Prošektii leat geavahan dušše hálddahušlaš resurssaid maid hálddahušbušeahtta gokčá. Miljovdna mii lei biddjon dievasčoahkkinsále ođasmahttima prošektii lea biddjon Sámedikki dievasčoahkkima bušehhtii.

10.3 Politihkalaš dási váikkuhangaskaoamit

10.3.1 Čoahkketabealla - politihkalaš dási váikkuhangaskaoamit

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boadus rev. budš. ektui
Sámedikki politihkalaš joavkkut	3 690 655	3 706 000	15 345
Opposišuvnna bargoeavttu	1 449 001	1 449 000	-1
Sámi válдоorganisašuvnnaide	2 753 159	2 750 000	-3 159
Sámiguoski statistihkka Norggas	375 000	375 000	0
Doarjja bellodagaid ja joavkkuid organisašuvnnaide main lea ovddastus Sámedikkis	515 100	510 000	-5 100
Sámediggeválggaid dutkan	800 000	800 000	0
Sámediggeválggat 2017	67 899	0	-67 899
Submi	9 650 814	9 590 000	-60 814

10.3.2 Doarjja Sámedikki politihkalaš joavkkuide

Doarjjavuostáiváldit ja doarjjaortnega ulbmiljoavku:

Sámedikki joavkkut geain lea joavkostáhtus Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid hárrái, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.91, ja rievdadan 28.11.07.

2018:s ledje 11 politihkalaš joavkku mat ožžo ruđa. Maŋjel go 2017 rehketdoallu reviderejuvvui ja dohkkehuvvui dievasčoahkkinjodihangottis máksojuvvoje nubbi ja maŋimus oassi joavko- ja opposišuvdnaruđain 2018 čakčat 2018. Ovtta joavkku máksu vuoliduvvui sivasgo maŋjonedje rehketdoalu sáddemiin.

10.3.3 Opposišuvnna bargoeavttut

Doarjagat opposišuvnna bargoeavttuide:

Doarjjavuostáiváldit ja doarjjaortnega ulbmiljoavku: Sámedikki joavkkut geain lea joavkostáhtus Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid hárrái, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.91, ja rievdadan 28.11.07, ja joavkkut mat leat defineren iežaset oassin opposišuvnna.

2018:s ledje 11 politihkalaš joavkku mat ožžo ruđa. Maŋjel go 2017 rehketdoallu reviderejuvvui ja dohkkehuvvui dievasčoahkkinjodihangottis máksojuvvoje nubbi ja maŋimus oassi joavko- ja opposišuvdnaruđain 2018 čakčat 2018.

10.3.4 Doarjja sámi válдоorganisašuvnnaide - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit mánggalágan organisašuvdnaeallima ja sihkkarastit organisašuvnnaide stabiila ekonomalaš vuodu.

Doarjja juhkojuvvui ja Norgga Sámiid Riikasearvi oaččui 1 596 143 ruvdnosaš doarjaga ja Sámiid Álbmotlihttu fas oaččui 1 157 016 ruvdnosaš doarjaga.

10.3.5 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Bušeahhta 2018	Boađus rev. budš. ektui
56000	Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis	515 100	510 000	510 000	-5 100
		Juolluduvvon 18	Gessojuvvon ruovttol. 18	Máksojuvvon ruovttol. 18	Rehketdoall u 2018
56000	Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis	515 100	0	0	515 100

Doarjjaortnega mihttun lea sihkarastit ruđalaš vuđu organisašuvnnaide ja joavkkuide mat leat ovddastuvvon Sámedikkis.

2018:s ledje 11 bellodaga ja joavkku mat ožžo doarjaga. Doarjagat čájehuvvojit čuovvovaš tabeallas:

Bellodat/organisašuvdna	Oktiibuot
Bargiidbellodat	136 055
Árja	64 810
Guovddášbellodat	63 368
Ovddádusbellodat	62 713
Olgeš	54 389
Davvikalohta álbmot	55 699
Johttisámiid listu	24 173
Áarjelsaemien Giehl	18 209
Sámeálbmot Bellodat	20 502
Dáloniid listu	10 082
NSR	0
NSR/Sáb	5 100
Oktiibuot ru.	515 100

10.3.6 Sámi goski statistihkka Norggas - šiehtadus

Statihkalaš guovddášdoaimmahat (SSB) hábme sámi statistihka juohke nuppi jagi. 2018:s almmuhedje dán statistihka guovvamánu 6. beaivvi. 2018:s leat maiddá geahččan vejolaš ođđa statistihkkaindikáhtoriid maid sáhtta bidjat dálá statistihkkii. Dát sáhtášii leat veahkin nannemin jahkásaš stuoradiggedieđhusa fáktávuđu sámegeielaid, sámi kultuvrra ja -servodateallima hárrái.

10.3.7 Sámediggeválgga dutkan - šiehtadus

Sámedikkis lea šiehtadus Servodatdutkan instituthtain Sámediggeválggaid dutkamis. 2017 válggaid oktavuodas dahkkojuvvui jienasteaddjiiskadeapmi čakčamánu/skábmamánu áigodagas. Dasa válljejuvvoje 5000 olbmo ja 21,3% sis vástidedje. Válggaid oktavuodas dahkkojuvvoje maiddá kvalitatiiva jearahallamat Lulli-Norgga válgabiire kandidáhtiguin (eanaš njunuškandidáhtiguin), “Válgagižžu almmá árbevirolaš ođasmediaid haga” -oasseprošektii.

2018:s dahkkojuvvoje jearahallamat sámi siviila servodaga birra. Servodatdutkanama instituhtta lea Norgga Dutkanráđis/Sámi dutkama prográmmas ožžon ruhtadeami prošeaktii man bajilčála lea “Samepolitikkens grenser: Innenfor- og utenfor posisjoner i samisk samfunnsbygging”. Dát lea Norgga- ja Ruoŧa beale dutkiid gaskasaš prošeakta, ja Norgga beale dutkit leat eanaš seamma olbmot geat oasálastet Sámediggeválgga iskkadeapmái 2017. Dáid prošeavttaid gaskka lea lagas ovttasbargu.

11 Hálldahusdási

	Rehketdoallu 2018	Rev. budš 2018	Boađus rev. budš. ektui
Hálldahusdási doaibmagolut	130 059 290	129 050 000	-1 009 290
Submi	130 059 290	129 050 000	-1 009 290

Sámedikki hálldahus

2018:s áсахuvvui ođđa virgeresurssa julev- ja lullisámegiela čuovvuleapmái.

2018:s maid áсахuvvui ođđa virgeresurssa boazodoalloáššiid čuovvuleapmái, nu ahte dál leat Sámedikkis guokte virggi dan nammi.

Sámediggi mearridii 2018 bušeahas áсахit guokte liige virgeresurssa sámi vistesuodjalusa várás. Dáid virgeresurssaid golut galge gokčojuvvot várrejuvnon ruđain maid Sámediggi oaččui sámi vistesuodjalusa čuovvuleapmái. Dát ruhta sirdojuvvui dattetge ruovttoluotta doarjjaortnegii go Riikkaantikvára ii suovvan Sámedikki geavahit ruđa ortnega hálldašeapmái.

Ođđa bušeahattaortnet Sámediggái

2018:s loahpahii Sámediggi konsultašuvnnaid ráđđehusain buot Sámedikki poasttaid sirdima birra ovttá postii. Buot poasttat earret guokte, riikkaantikvára poasta ja Olgoriikkadepartemeantta poastta, sirdojuvvo Gieldda- ja ođasmahttindepartemeanta postii 560. Sámediggi ja ráđđehus maid šihte konsultašuvnnain jahkásaččat ovddidit stuoradiggedieđáhusa sámegiela, sámi kultuvrra ja servodateallima birra, mii galgá biddjot Stuoradiggái nu árrat giđđasešuvnnas vai Stuoradikkis maiddái lea vejolašvuohta meannudit dan ovdal geasi. Sámedikki oaidnu galgá maiddái boahit ovdan dieđáhusas.

2019 Stuoradiggedieđáhusa bargu álggahuvvui 2018 čavčča, muhto ráđđehus lea mearridan ahte eai sádde dan Stuoradiggái ovdal giđđasešuvnna loahpas. Dat mearkkaša ahte Stuoradikkis ii lean vejolašvuohta meannudit dan ovdal čakčat. Sámediggi oaivvilda ahte sii dákká bokte rihkko šiehtadusa mii dahkkui ráđđehusain.

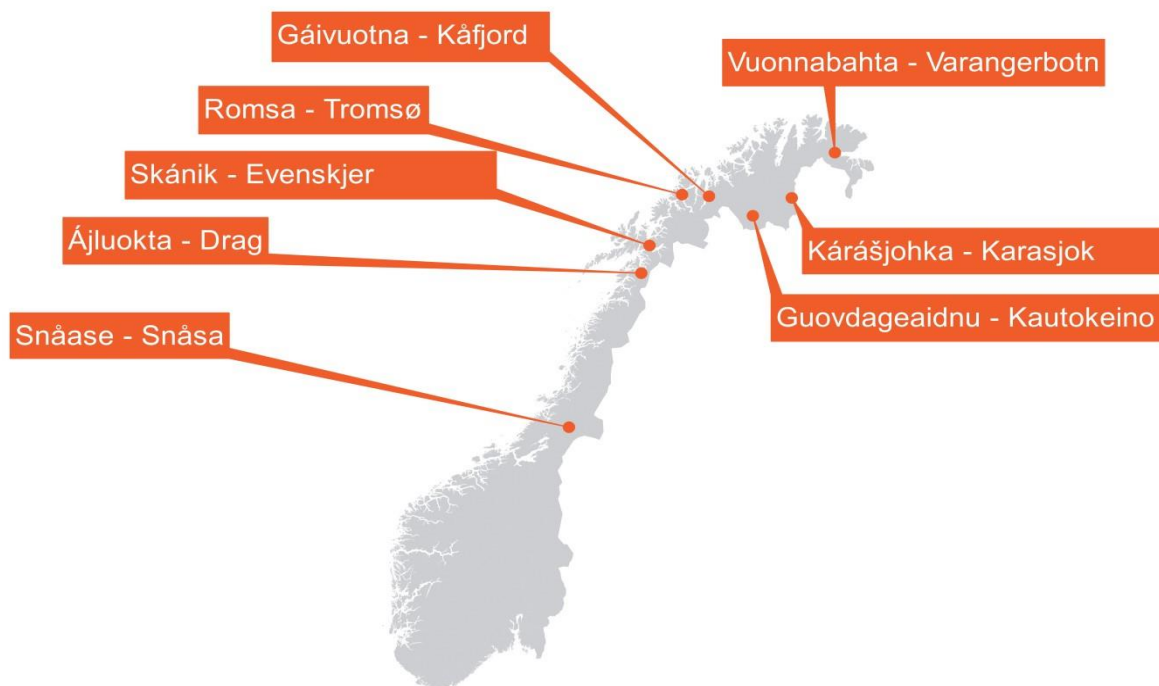
Čuovvolanrevišuvdna

Riikarevišuvdna čađahii 2017:s čuovvolanrevišuvnna Sámedikki doarjjaortnegis. Raporta almmuhuvvui njukčamánu 2018. Revišuvnna mihttun lei iskat čuovvu go Sámediggeráđđi stáhta ekonomiijanjuolggadusaid gáibadusaid, sihkarastin dihte ahte doarjagat hálldašuvvojit ja raporterejuvojit Sámedikki mearrádusa ja eavttuid mielde.

2018:s ráhkaduvvui čuovvulanplána man vuođul njulge váilevašvuođaid maid Riikarevišuvdna gávnnai Sámedikki čuovvoleamis stáhta ekonomiijanjuolggadusaid guoski gáibadusain ja Sámedikki raporteremiin dievasčoahkkimii. 2019 njuolggadusat leat ráhkaduvvon čuovvulanplána vuođul, ja Sámedikki jahkedieđáhus deattuha daid bohtosiid eanet go ovdalaš jagiid. Njuolggadusaid ja raporterema buorideapmi joatká 2019:s.

Sámedikki kánturstruktuvra

Sámedikki kánturstruktuvra lea geográfalaččat lávdaduvvon 8 iešguđetge báikái, mat leat:

2018:s oaččui Sámediggi videokonferánsa vuogádaga buot kánturbáikkiide. Ulbmil dainna lea buoridit digitála čoahkkimiid kvalitehta, láchit buoret dili eanet digitála čoahkkimiidda ja unnidit bargiid mátkkiid.

11.1 Hálldahusa árvvut, višuvdna ja mihttomearri

11.1.1 Hálldahusa bajimus mihttomearri

Ávkkálaš bálvalusat sámi servvodagas
Nyttige tjenester i det samiske samfunnet

Gulahallan ja buorre beaggin
Kommunikasjon og godt omdømme

Duddjon
Utføre, produsere, utvikle

11.1.2 Gelbbolašvuođalokten sámegeielas

Sámedikkis lea mihttun ahte buot bargit háhket máhtu ja loktejit dási sámegeielas. Unnimus gáibáduš lea ahte buohkat nákkejit čuovvut čoahkkimiid almmá dulkka haga. Bargit sáhttet searvat kurssaide mat leat heivehuvvon sin dássái. E-skuvla lea čađahan kurssaid bargiid várás gosa serve sullii 12–15

bargi. Dasa lassin lea bargiin vejolašvuohta čađahit giellakurssaid neahas. Dát kurssat lágiduvvojit dađistaga ja leat iešguđetge dásis (easkaálgiide ja joatkkaoahppu) ja leat álo bargit geat čuvvot dáid kurssaid.

Sámediggi ja eará ásahusat leat sávvan oahpuid sámegielas mat leat heivehuvvon sidjiide geat leat barggus. Sámi allaskuvla lea álggahan dákkár kurssa ja dán jagi serve Sámedikkis guokte bargi kursii.

Virgáibidjamiin leat iešguđetlágan giellagáibádusat. Dát leat juhkkovuvvon golmma kategoriijii; sii geat eai máhte sámegiela dahje geain lea unnán máhttu sámegielas, sii geat máhttet sámegiela njálmmálaččat, ja sii geat máhttet sihke lohkat ja čállit sámegillii. Leat personálapolitihkalaš gáibádusat ahte sii galget loktet sámegielmáhtu ovttain dásiin. Boađusin lea eanet diđolašvuohta sámegiela geavaheamis sihke beaiválaš dásis ja maiddái virgáibidjamis. Eai leat čađahuvvon iskamát geavahuvvogo sámegiella eanet, muhto mii oaidnit ahte sámegiella geavahuvvo eanet njálmmálaš ja čálalaš gulahallamis, sihke siskkáldasat ja olggo guvlui.

11.1.3 Bargobiras

Sámedikki bargobiraspolitihka ulbmil lea hábmet bargosaji maid buot bargit vásihit buorren, ovddideaddjin, movttiideaddjin ja oadjebassan. Dat mearkkaša maid ahte mii fertet deattuhit luohttevašvuođa, rámisvuođa ja oktavuoda. Dan mii olahit go buot doaimmain bargosajis fátmastit dearvvašvuođa, birra ja sihkarvuođa, ja movttiidahttit jođiheddjiid ja mielbargiid veahkkálagaid ovddidit buori bargobirrasa. Buorre bargobiras lea juohkehažžii árvvolaš ja váikkuha buori ulbmilolahussii.

Okta doaibma bargobirrasa mihtidanbarggus lea čađahit mielbargiiskkadeami juohke nuppi jagi, maŋemus čađahuvvui 2016:s. Sámediggi lea válljen atnit seamma vuogi go eará stáhta ásahusat atnet ja maid Difi lea ávžžuhan. Maŋemus guokte iskkadeami leat dahkkon Avant vugiin. 2018:s livččii kárteniskkadeapmi galgan dahkkot, muhto iskkadeami loahppabohtosat leat easka gárvásat 2019:s.

Buot bargiide lágiduvvui kursa 2018:s seksuálalaš loavkašuhttima birra – HMX-kursa. Kursa govvida oadjebas ja buori bargobirrasa rámmaid, gos seksuálalaš ja earálágán loavkašuhttin ii dohkkehuvvo. Ehtalaš njuolggadusat ja dieđihanrutiinnat leat ođastuvvon ja gárvvistuvvojit 2019:s.

11.1.4 Digitaliseren Sámedikkis

Sámediggi ráhkadii 2018:s Digitaliserenstrategiija. Digitaliserenstrategiija ráhkadeami ulbmil lei oazžut buori váikkuhangaskaoami Sámedikki mihtuid olaheamis, sihke siskkáldasat hálddahas, ja olggosguvlui sámi servodahkii. Strategiijas lea maiddái mihttun sihkkarastit sámegiela geavaheami boahttevaš IKT čovdosiin, ja ahte almmolašvuođa bálvalusat váldet vuhtii sámi geavaheddjiid. Digitaliserenstrategiijas lea maiddái čanastat NAČ 2016:18 – Váibmogiela čuovvulanbargui. Sámediggeráđđi áigu álggus 2019:s dohkkehit doaibmaplána.

Sámediggi lea 2018:s maiddái bargan ealáhusáššiid bargojodu buoridemiin, ja automatiseren teavstta sirdima ohcanskovis áššebápirii, vai áššemeannudeapmi šaddá njuovžileabbo.

11.1.5 2018 juolludusreivves

Láhkarihkkun bargoeallimis

Sámedikkis, almmolaš áсахussan, lea ovddasvástádus bargat bargoeallima láhkarihkkuma vuostá. Sámediggi lea almmuhusas dahje gilvovuodus dieđihan ahte bargošiehtadus galgá sisttisdoallat gáibádusaid bálká- ja bargoeavttuide, dokumentašuvnnaid ja sankšuvnnaid lánkaásahusa hárrái. Dát čužžot maiddái sisaoastinnjuolggadusain, eastadan dihtii bargoeallima láhkarihkkuma ja guossebargiid vealaheami. Dasa lassin bivdá Sámediggi ahte bargolágideaddjit (leverandevrrat) devdet elektrovnnalaš iešdieđáhuskovi mii guoská bálká- ja bargoeavttuide.

Barggut mat gusket áigesuollagiidda

Digitaliserenbarggu oktavuodas lea Sámediggi kártegoahtán bargoproseassaid oaidnin dihtii maid berre digitaliseret. Dát lea seammás leamaš ávkin kártet áigesuollagiid ja gokko lea vejolaš effektiviseret bargometodaid. Dát bargu lea earret eará váikkuhan jahkediđáhusa effektiviseremii nu, ahte dokumeanttaid buvttadeapmi lea álkidahttojuvvon

4. oassi - Doaimma stivrejupmi ja bearráigeahčču

Sámedikkis lea buorre stivrejupmi ja bearráigeahčču doaimmain. Sámedikkis leat guhkesáiggi mihttomearit ja sihke strategijjat ja dasa gulli doaimbajut leat váikkuhan dasa ahte Sámediggi 2018:s lea lahknan daid mihttomeriid maid mii leat bidjan.

Hálddahus vuodđuda iežas doaimmastivrema ulbmil- ja boadustivrema prinsihppii. Dan vuodđun lea Sámedikki servodatbargamuš, min oktasaš árvvut, Sámedikki álginjulggaštus, mearriduvvon dieđáhusat ja eará áššit maid dievasčoahkkin lea mearridan, ja jahkásaš sámediggebušehtta mas iešguđet fágasurggiid mihttomearit oktan gullelaš strategaiguin leat mearriduvvon. Direktivras lea ovddasvástádus čuovvulit daid strategijjaid ja doaimbajuid mat leat mearriduvvon jahkásaš bušehtadokumeanttas. Direktivra galgá sihkarastit ahte mearriduvvon mihttomearit ja boadusgáibádusat juksojuvvojit beaktilis vuogi mielde.

Bušehtta lea Sámedikki boahhtevaš jagiid doaimaplána ja lea vuodđun hálddahusa bargui. Dasa lassin lea Sámediggi mearridan dieđáhusaid ja doaimplánaid iešguđege fágasurggiide mat leat vuodđun Sámediggeráđi čuovvulanbargui.

Sámedikki presideanta lea doaimma ekonomijahálddašeami jodiheaddji Sámedikki čoahkkinortnega mielde, ja Sámedikki jahkásaš bušehtamearrádusaid ektui. Dasa lassin lea Sámedikki čoahkkinjodihangoddi doaimma ekonomijahálddašeami jodiheaddji dain osiin mii lea biddjojuvvon dievasčoahkkinjodihangotti geavahussii. Goappašagat sáhttiba fápmudit Sámedikki direktivrii ovddasvástádusa Sámedikki ekonomijanjuolggadusaid čuovvuleamis ja ekonomijahálddašeami čađaheames.

Sámedikkis lea ovddasvástádus ekonomijahálddašeames ja das leat sierra ekonomijanjuolggadusat maid Sámediggeráđi mearridii 23.03.2018. Dát njuolggadusat dávistit stáhta ekonomijastivrema njuolggadusaide ja stáhta ekonomijastivrema mearrádusaide. Dát eaktuda doaimma vuogádagaid ja rutiinnaid siskkáldas bearráigeahččama ordnema ja fuolahit ahte dárbbaslaš bearráigeahččandoaimmat čađahuvvojit.

Hálddahusas fápmuduvvo bušehttahálddašanfápmudus viidáseappot direktivras ossodatdirektivraide. Dat addá rámmaid viidásat fápmudemiide vulos guvlui organisašuvnnas. Lea ráhkaduvvon lista mii čájeha gustojeaddji fápmudusaid ja dat ođasmahttojuvvo dađistaga go rievdadusat dahkkojuvvojit.

Sámedikkis lea jeavddalaš fuomášupmi dasa ahte viidáseappot ovddidit min siskkáldas stivrejumi ja bearráigeahču.

Sámediggi árvoštallá ahte doaimma stuorámus riskasuorgi lea doarjjahálddašansuorgi. Riikarevišuvnnas lea seamma árvoštallan, ja lea danne vuoruhan revideret doarjjahálddašansuorgi jahkásaččat. Dasa lassin lea Riikarevišuvdna jagiide 2016 ja 2017 evttohan doahhtalanrevišuvnnaid. Revišuvdna lea čađahuvvon doahhtalanrevišuvnna riikkaidgaskasaš standárddaid, ISSAI 4200, vuodul. Áigumuš doahhtalanrevišuvnain lea árvoštallat čuovvu go dihto áššedilli bušehtamearrádusaid ja gustovaš njuolggadusaid. Riikarevišuvdna lea iskan hálddaša go Sámediggi doarjagiid Sámedikki

mearrádusaid ja eavttuid vuodul ja stáhta ekonomijastivrejumi njuolggadusaid vuodul. 2016:s reviderii Riikarevišuvdna giela ja ealáhusa. Riikarevišuvdna lea 2017:s revideren buot Sámedikki doarjjaortnegiid njuolggadusaid, sihke ohcanvuđot ja njuolggadoarjagiid. Doahttanrevišuvnna revišuvdnadieđáhus vurdojuvvo leat válmmas 2018 giđa. Sámediggi lea gulahallamis Riikarevišuvnnain ja Bearráigeahččanlávdegottiin bivdán ahte Riikarevišuvdna vuoruhá doarjjahálddašeami doahttanrevišuvnna, go dat lea Sámedikki doaimma deađalaš ja mearkkašahtti oassi. Sámediggi lea duhtavaš go dat lea vuoruhuvvon ja ahte revišuvdna lea álggahuvvon.

Bearráigeahččanlávdegoddi, mas lea bargamuššan čađahit parlamentáralaš bearráigeahču Sámedikki doaimmain, ovddida geassemánu dievasčoahkkimii jahkásaš dieđáhusa iežas doaimma birra ovddit jagis.

5. oassi - Boahtteáiggevejolašvuodaid árvvoštallan

2019 lea dat jahki go álggahuvvo bargu masa sihke Sámedikkis ja sámi servodagas muđui leat stuorra vuordámušat. Duohtavuodá- ja seanadankommišuvdna galgá boahtte njeallje jagis ásahtit ja muhtun diliin ovdeštit luohttámuša ja oktavuodá gaskal sámi ja kvena álbmoga ja Norgga stuorraservodaga. Mii leat čujuhan ahte dakkár proseassa ferte čađahuvvot nationála dásis go mis ferte leat oktasaš eaiggátvuohka ja oktasaš áddejupmi min nationála historjái. Mii galgat duostat oaidnit mo stáhta guhkilmas dáruiduhttinpolitihkka váikkuhii min álbmogii ja makkár váikkuhusat das ain leat midjiide servodat- ja indiviidadásis. Sáhka lea das ahte geahččat ruovttoluotta vai mii leat buorebut ráhkkanan dustet boahtteáiggi čielggaduvvon gaskavuodain min oktasaš historjái.

2019:s oassálastá Sámediggi maid máilmmi giellagirjáivuodá ávvudeapmái maid ON lágida riikkaidgaskasaš álgoálbmotgiellajagi oktavuodas. Mii áigut deattuhit guokte váldomihttomeari ovddas guvlui álgoálbmotgiellajagi oktavuodas, mas nubbi lea dat ahte sihkkarastit bastevas doaimama sámegeleaid davviriikkalaš fága- ja resursaguovddáži, Sámi Giellagáldui, ja nubbi lea ahte oažžut máilmmi stuorra oassálastiid mielde dasa ahte čoavdit daid hástalusaid maid álgoálbmotgielat vásihit dál miehtá máilmmi giellateknologiija ja digitaliserema oktavuodas.

Borgárin ođđaáiggi servodagas mii gulahallat eanet ja eanet ođđa, digitála vugiiguin. Ođđa teknologiija lea addán midjiide ollu buriid veahkkeneavvuid ja mii leat maid oaidnán man issoras johtilit dakkár reaidut, mat stivrejuvvojit hállamiin, leat ovdánan manjimusa jagiin. Dattetge lea nu ahte dakkár bálvalusat leat minoritehtagielaide uhccán fidnemis. Sámediggi lea dat jietna mii dieđiha ahte álgoálbmotgielat fertejit beassat mielde dán ovdáneapmái, mas teknologalaš reaidut maiddái fertejit lea fidnemis midjiide ja erenoamážit ahte nationála digitaliserenánjiruššamat maiddái fuolahit sámi dárbbuid. Giellateknologiija lea eaktun dasa ahte sámegeleat ain galget leat doaimbi giellan servodagas.

Sámediggi lea dál bargamin min guhkesáiggi giellaánjiruššamiin, «Giellalokten», mii lea min giellaođastus. Dat lea ollislaš ja ulbmillaš ánjiruššan sámegeleaiquin buot servodatsurggiin, ja lea min NAČ 2016: 18 Váibmogiela čuoovvuleapmi. Min geađejuolgi lea ahte sámegeleat ja dárogiela galget leat ovtadássásaš ja ovttaárvosaš gielat servodagas. Midjiide dat mearkaša earret eará ahte sámiin galgá leat seamma vuoigatvuohka beassat geavahit sámegeleaid, seamma ovdánanvejolašvuodát ja dásseárvosaš bálvalusat, go majoritehtageavaheddjiin muđui. Juksan dihtii dán mihttomeari mii dárbbášit vehkiid buot servodatsurggiin ja mii ávžžuhit buot priváhta ja almmolaš ásahusaid, ealáhuseallima, organisašuvnnaid ja priváhta oassálastiid váldit stuorát ovddasvástádusa das ahte čalmmustahttit sámegeleaid ja addit daidda stuorát saji. Mis leat maid vuordámušat dasa ahte Norgga ráđdehus árijalaččat ovddida álgoálbmotgielaid ja searvá sámegeleaid čalmmustahttimii, erenoamážit go ON bovde álgoálbmotgielaid máilmmiviidosaš ávvudeapmái.

Okta deataleamos bargamušain sámi servodagas lea addit mánáidasamet vejolašvuodá oahppat sámegeleat. Sámegeleat oahpahus sámegeleat lea hui deatalaš ja mánáideamet giela gáhtten ja ovddideapmi lea sámegeleat boahtteáiggi. Danne ferte nannet sámi mánáidgárddiid ja skuvllaid, ja maiddái ovddidit nana sámi oahpahusvejolašvuodaid doppe gos sámegeleat eai leat nu nannosat.

Oahpahusláhka lea ođasmahttojuvvomin ja lea oassi máhttosuorggi stuorra ođastusbarggus. Oahpahusláhkalávdegotti referánsajoavkku bokte ovddida Sámediggi árvalusaid njuolggadusstivrema prinsihpaide. Min váldofokus leat hástalusat dan oktavuodas go sámegieloahpahusa njuolggadusaid ollašuhttin lea váilevaš. Sámediggi čujuha ođđa stuorra hástalusaid dán proseassas, nugo dat ahte láhka bidjá gáibádusaid sámegieloahpahussii, muhto ii fal vástideaddji gáibádusaid dasa ahte sámi oahpponeavvut galget leat fidnemis. Dasto ii leat sámegielhága mielde dain paragrafain mat bidjet uhcimusgáibádusaid friijaskuvllaid dohkkeheapmái, mii dagaha ahte friijaskuvllat eai dárbbas fállat oahpahusa sámegielas. Maiddái dárbbasuvvojit njuolggadusat mat sihkkarastet sámegieloahpahusa daidda ohppiide geain leat sierra dárbbut, lassin máhttui dan birra mo sihkkarastit oahpahusa buriin kvalitehtain dán jovkui.

Sámediggái lea deatalaš fuolahit ahte dain rámmain mat leat biddjojuvvon sámi ohppiid várás, leat buorit eavttut. Nationála vuodđooahpahussuorgi lea ásahan hui onohis geavada mas sii, vaikke vel Sámediggi ohpit ja ohpit lea dan muittuhan, eai váldde árrat Sámedikki mielde deatalaš plánaproseassaide. Dat sáhtá dagahit ahte sámi oahpahusberoštusat áibbas dahje muhtun muddui eai leat mielde proseassain. Sámediggi lea erenoamážit fuolastuvvan go vásáhusat sámi skuvlaárgabeaivvis jodiheami ja geavada birra hárvve dahje vánit lea mielde dakkár deatalaš stivrendokumeanttaid máhttovuodas go lágain, dieđáhusain, lávdegottiin ja ángiruššamiin oahpahussuorggis. Sámediggi lea oččodan dakkár máhttovuodot servodaga mas sámi árvvut ja árbediehtu galget leat vuodđun eanet máhttui ja ođđa dihtui, ja oaidná ahte ain ferte bargat ulbmillaččat dainna.

Sámedikki dálá politihkalaš jodiheamis lea čielgasat linnjá boazodoalu ektui. Min vuolggasadji lea ahte boazodoallu lea sámi ealáhus mainna mii galgat leat rámis ja maid mii fertet doarjut dannego dat lea eanet ja eanet deddojuvvon.

Boazodoalu stuorámus hástalus lea dat go dan areálat gáržot dađistaga eanet ja eanet. Deatalaš lea ahte plánaproseassat ollašuhttet álbmotrievttálaš geatnegasvuoda suodjalit boazodoalloareálaid, ahte konsultašuvdnavuoigatvuolta areálaáššiin mearriduvvo lágas ja ahte orohagain leat návccat ja resurssat areálaáššiid čuovvuleapmái. Dakkár boazodoalloláhka mii doaibmá, ja mas lea legitimatehta ealáhusas, lea eará eaktu buori ealáhusovddideapmái. Nu ii leat dál go ollu ovttaskas boazoeaiggádat ja orohagat leat lokten iežaset áššiid riektevuogádhkii čielggasmahttin dihtii iežaset vuogatvuodaid.

Boazodoallu lea meahccealáhus mii ferte doaibmat ovtta luondduin. Boraspiret lea lunddolaš oassin Norgga luonddušílddjuvuodas, muhto boraspirehálddašepmi ferte leat dohkálaš amas dat áitit boazodoalu leahkima. Sámediggái lea čielggas ahte boraspiresoahpamuša ferte čuovvulit dakkár čielga boraspirepolitihkain, mii sihkkarastá vuodđoealáhusaid birgenlági.

Nubbi deatalaš ealáhus ja áibbas guovddáš oassi sámi kulturárbbis lea duodji. Duodji riggodahtá sámi identitehta, iešdovdu ja sámegielaid, dannego duodjefágas leat mánga dihto fáttá ja namahusa mat leat áibbas áidnalunddogat. Sámediggi lea dál bidjan ovdan iežas vuosttaš dieđáhusa duoji birra. Dieđáhusa ulbmil lea ovddidit stivrendokumeantta duodjái mas čielgaseappot bohtet ovdan mihtomearit ja višuvnnat viidásat politihkalaš bargui dujiin ealáhussan. Sámedikki áigumuš lea ovddidit duoji ealáhussan, nu ahte eanet duojárat sáhttet viežžat birgejumi dán ealáhusas.

Sámi kulturásahusat ja museat rahčet heajos bargoeavttuiguin mat dárbbasuvvojit dasa ahte sihkkarastit buori hálddašepmi sámi historijás ja dasa ahte sihkkarastit sámi kultuvrii eallinnávccaid

boahtteáigái. Sámediggi lea ovttas Norgga álbmotmuseain/Kulturhistorjjálaš museain ja sámi museaiguin guhkit áiggi bargan sámi kulturhistorjjálaš dávviriid máhcahemiin sámi museaide ja sámi eaiggáduššamii. Eaiggátvuohta dávviriidda lea sirdojuvvon, muhto doppe leat hástalusat ruovttoluotta fievrredeami oktavuodas. Dan fertejit Norgga ja sámi eiseválddit čoavdit ovttas. Mii háliidit dan duohtandahkat Bååstede-prošeavtta bokte. Sávaldat lea maid čuovvulit máhcaheami eará museaid ektui nátionálalaččat ja riikkaidgaskasaččat, juoga maid Sámediggi áigu čuovvulit boahttevaš jagiin.

Manjimus jagiin lea leamaš positiiva ovdáneapmi dain huksenprošeavttain maid Sámediggi lea lokten stuorradikki ja ráđđehusa ovdii. Mii dárbbasit heivvolaš visttiid main lea doarvái sadi, ja mas sáhtta ovdanbuktit sámi kultuvrra ja kulturárbbi. Mearrideaddjin lea ahte sámi kultuvra šaddá ovttaássažan dáža kultuvrrain. Sámediggi áigu čuovvulit Saemien sijte realiserema ja oažžut oktasaš vistti Beaivváš sámi našunálateáhterii ja Sámi joatkkaskuvlii ja boazodoalloskuvlii. Sámediggi áigu maid plánegoahtit vistti sámi dáiddamuseii.

Friijavuolta ieš beassat mearridit ekonomalaš resurssaid lea vuodđun dan friijavuhtii ahte beassat mearridit iežas eallima. ON julggaštus álgoálbmogiid vuoigatvuođaid birra deattasta ahte álgoálbmogiin lea vuoigatvuohta iešmearrideapmái, ja ahte álgoálbmogiin galgá leat ekonomalaš vuodđu iešmearridanvuoigatvuođa čađaheapmái. Danne lea Sámediggi dan rájes juo go konsultašuvdnašiehtadus vuolláičállojuvvui 2005:s, leamaš proseassas očcodeamen bušeahttamálla Sámediggái. Sámediggi lea buot dán jagiin dadjan čielgasit ahte mii dárbbasit ođđa bušeterenmálla mii ollašuhtta riikkaidgaskasaš geatnegasvuođaid. Dán proseassa vuodul evttohii Sámediggi oažžut čielggaduvvot vejolašvuođa čohkket buot Sámedikki juolludemiid ovttá stáhtabušeahtas. Sámediggeráđđi ja ráđđehus leat konsultašuvnnain soahpan dakkár bušeahttaortnega mas eanaš poasttat mat dál sirdojuvvojit Sámediggái iešguđet departemeanttain, čohkkejuvvojit 50 poastan Gielda- ja ođasmahtindepartemeantta vuollái 2019 bušeahttajagi rájes. Dasa lassin galgá juohke giđa biddjojuvvot ovdan dieđáhus ovddidansojuid ja hástalusaid birra sámi servodagain.

Mii sávvat ahte dat lea lávki rivttes guvlui eanet ollislaš sámepolitihka ollašuhttimis, go dat mielddisbuvttášii eanet ollislaš jurddašemi juolludemiid oktavuodas sámi áigumušaide oppalaččat ja Sámediggái erenoamážit. Dakkár ortnet dagahivččii maid čielgaseabbon sámi servodahkii mo ráđđehus ja Stuorradiggi vuoruhit sámi suorggi. Seammás lea deatalaš ahte boahtá čielgasit ovdan ahte poasta ii leat ásašjuolludeapmi, muhto juolludeapmi sámi giela, kultuvrra ja servodateallima nannemii. Sámediggi geavaha guokte goalmádasa iežas bušeahtas doarjjan sámi ásašaide, sámi servodagaide ja sámi guovlluid álbmogiin. Nu boahtá ovdan ahte juolludeapmi Sámediggái lea juolludeapmi sámi servodahkii.

Sámi servodat lea ieš doadjigoahtán tabuid mat čatnasit veahkaválddalašvuhtii Sámis. Duktan čájeha ahte 49 proseantta sámi nissoniin leat gillán rumašlaš, psyhkalaš dahje seksuála veahkaválddi eallimis. 40 proseantta sámi albmáin leat vásihan veahkaválddi, ja logut čájehit ahte riska dasa ahte vásihit veahkaválddi lea mealgat stuorát sápmelaččaid gaskkas go majoritehtaálbmogis. Mii galgat ovttasbarggu bokte stuorraservodagain gávdnat vástádusaid dasa manne dat lea nu. Sámediggi lea mángga oktavuodas ollu jagiid čujuhan Norgga eiseválddiide dárbbu ráhkadit doaibmaplána veahkaválddi vuostá sámi servodagain. Dakkár doaibmabijut dárbbasuvvojit mat leat heivehuvvon sámi álbmoga dárbbuide ja mat sihkkarastet ollesárvosaš ja oktiordnejuvvon fálaaldaga dakkár veahkkeapparáhtas mas lea doarvá oahppu sámi giela ja kultuvrra birra. Sámedikkis lea govda doarjja dán áššis. Dasa gullet njeallje iešguđet ON-orgána, Norgga olmmošvuoigatvuođaid nátionála

ásahus (NIM), ja Dásseárvo- ja vealahusáittardeaddji. Dál fertejit Norgga eiseválddit čuovvulit min gáibádusa.

Sámi servodat ferte dáistalit mánja stuorra áššiin dás duohko. Okta deataleamos áššiin guoská vuoigatvuhtii luondduriggodagaide, eatnamiid ja areálaid birra ja vuoigatvuoda birra beassat ávkkástallat luondduin min ruovttuguovlluin. Sámedikkis leat čielga vuordámušat dasa ahte Norgga eiseválddit čuovvulit Nordtveit-lávdegotti minerálahkaevaluerema láhkabargguin ja ahte eiseválddit gildet mearravuorká ja nu bissehit Nussira ruvkeplánaid Riehppovuonas Finnmárkkus. Min riddoguovllut lea divrasat ja sávaldahkan lea ahte nátionála eiseválddit dahket čielgasat vuoruheami, namalassii ahte lága bokte mearriduvvo mearrasámiid ja riddoálbmoga historjjálaš vuoigatvuoha guolásteapmái NIM ja iešguđet ON-orgánaid rávvagiid vuođul ja ahte addojuvvo vejolašvuoha riddofatnasiidda fidnet birgejumi guolástusain.

Eará dáistaleapmi mas lea máilmmiviidosaš mihtilmasvuoha ja mas leat stuorát ja stuorát váikkuhusat midjiide ja earáide geat ellet davvin, lea dálkkádat. Ártisa dálkkádat rievdá nu ahte šaddá lieggasat ja láktasat ja eanet molsašuddi dálkkádat ja duktan čájeha ahte liegganeapmi Ártisis lea guovtte golmma gearde stuorát go gaskamearri máilmmis. Das leat issoras stuorra váikkuhusat olbmuide, resurssaide ja ekovuogádagaide miehtá máilmmi. Mis leat vuordámušat čielga ja gudneáŋgiris dálkkádatpolitiikkii mas álgoálbmotberoštusat ja árbediehtu fuolahuvvojit seammás go heivehanstrategiijat sáhttet čađahuvvot. Dát lea dakkár čuolbmačilgehus man Norga ii ge máilbmi muđui ge sáhte badjelgeahččat. Dat gáibida ahte doaibmabijut čađahuvvojit ovdalgo lea menddo maŋŋit.

6. oassi - Jahkereketdoallu

Jahkereketdoallu

Jodiheddjiid mearkkašumit

Ulbmil

Sámediggi lea organiserejuvvon hálddašanorgánan mas leat sierra bruttofievrrideami fápmudusat stáhta bušeahta olggobealde (nettobušeteren doaibma). Stuorradiggi lea mearridan juolludannjuolggadusaid bruttobušeterenprinsihpas ja duođaštuvvo juohke jagi netto juolludanmearrádusain gollopoastta 50 vuolde.

Stuorradikki mearrádus mearkkaša ahte doaibma:

- Lassin sisaboađuide 50-poasta juolludusas sáhtá hálddašit olggobeale sisaboađuid ollásit doaimma ulbmilii.
- Oažžu fievrridit dán jagáš doaibmabohtosa čuovvovaš bušeahttajahká. Doaibma hálddaša vejolaš positiivvalaš jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus vejolaš negatiivvalaš jahkebohtosa gokčamis.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto dávistettiin Stuorradikki bušeahtamearrádussii.

Duođaštus

Jahkereketdoallu dahkkojuvvo čuovvovaččaid vuodul:

- Stáhta ekonomijastivrema njuolggadusat ja stáhta ekonomijastivrema mearrádusat.
- Johtočálus 115 stáhtalaš doaimmaid jahkereketdoalu ráhkadeapmi ja ovdanbidjan.
- Johtočálus 114 Stáhta rehketoallostandárddaid (SRS) geavaheapmi doaibmarehketdoalus.
- Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta lea mearridan njuolggadusat Sámedikki ekonomijahálddašeami várás.
- Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta juolludusreive 2018 várás.

Mun oaivvildan ahte rehketoallu addá buori gova dain juolludusain maid Sámediggi beassá hálddašit, Sámedikki rehketoallui fievrriduvvon goluin, boađuin, omiin ja velggiin.

Rehketdoalu deatalaš bealit

Sámedikki doaibmarehketdoallu lea ovdanbiddjojuvvon SRS ja dasa gullelaš bagadusnotáhtaid mielde maid Finánsadepartemeantta ja Ekonomijastivrema direktoráhta leat ráhkadan.

Revišuvdnaortnet

Riikarevišuvdna lea Sámedikki revisora ja duođašta Sámedikki jahkereketdoalu. Jahkereketdoallu ii leat vel gárvisin reviderejuvvon, muhto jáhkkit ahte revišuvdnadieđáhus bohtá nuppi njealjehasas 2019.

Revišuvdnadieđáhus almmuhuvvo dalán go ovddiduvvo Riikarevišuvnnas, ja galgá almmuhuvvot go oažžut dan.

Karášjohka, ođđajagimánu 31. b. 2019

Aili Keskitalo
Sámedikki presideanta

Rune Fjellheim
Direktevra

Prinsippahtta jahkerekketdolu

Sámedikki rehketoallu lea bardojuvvon ja biddjojuvvon lagat njuolggadusaid mielde mat leat stáhta ekonomiiastivrema mearrádusain. Jahkerekketdoallu biddjojuvvo stáhta ekonomiiastivrema mearrádusaid čuoggá 3.4 gáibádusaid mielde, lagabuidda namuhuvvon Finánsadepartemeantta johtočállosis R-115, čuoggás 4, ja iežas departemeantta vejolaš lassegáibádusaid mielde.

Ovttasráđiid GOD:in lea Sámediggi mearridan bardit iežas jahkerekketdoalu stáhta rehketoallostandárddaid (SRS) vuođul, gč. Mearrádusaid čuoggá 3.4.2 ja čuoggá 3.1.5 “Sámedikki 26.09.2017 ekonomiihálldašannjuolggadusat”.

Prinsihpparievdadusat ja buhtastahttinloguid rievdadeapmi

Buhtastahttinlogut ovddit rehketoalloáigodagas oidnojit juohke rehketoallolinjá ja nohtaid oktavuodas.

Vuostálas buhtastahttin

Juolludusboađut fievrividuvvojit sisabohtun vuostálas buhtastahttinprinsihpa vuođul maiddái jagi loahpas. Dát čuovvu dain rievdadusain mat bohtet ovdan SRS:s 10 Sisaboáđut juolludusain.

Sirdinvuđot boađut

Sisaboáđut sisafievrividuvvojit go dat leat dinejuvvon. Sirdimat boađusfievrividuvvojit dainna árvvuin mii mávssus lea go sirdin čađahuvvo. Gálvovuovdin fievrividuvvo sisabohtun lágidanáigemuttus. Bálvalusvuovdin fievrividuvvo sisabohtun dađi dađistaga.

Sisaboáđut juolludusain ja sisaboáđut doarjagiin ja sirdimiin

Sisaboáđut juolludusain ja sisaboáđut doarjagiin ja sirdimiin boađusfievrividuvvojit dan áigodagas go dat doaimmat mat leat eaktuduvvon ruhtaduvvot sisaboáđuiguin, leat čađahuvvon, dat mearkkaša dan áigodagas go golut gártet (vuostálas buhtastahttin). Vuostálas buhtastahttinprinsihppa geavahuvvo jagi loahpas.

Dat oassi juolludussisaboáđuin ja sullasaččain mat geavahuvvojit eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid háhkamii mat fievrividuvvojit balánsii, eai fievrividuvvo sisabohtun háhkanáigemuttus, muhto fievrividuvvojit dan rehketoallolinjá balánsii, mii čájeha stáhta eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeami.

Dađi mielde go eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid geahpádusat fievrividuvvojit gollun, de fievrividuvvo sisabohtun vástideaddji submi stáhta eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeamis. Áigodaga sajusteami sisabohtofievrirideapmi boađusfievrividuvvo sisabohtun juolludusain. Dat mielddisbukta ahte gollun fievrividuvvon geahpádusat leat mielde doaimma doaibmagoluin almmá dan haga ahte dat váikkuhit bohtosii

Golut

Golut mat gusket sirdinvuđot sisaboáđuide fievrividuvvojit gollun seamma áigodagas go gullevaž sisabohtu.

Golut mat ruhtaduvvojit juolludussisaboađuin ja doarjja- ja sirdin sisaboađuin, fievrriiduvvojit gollun dađistaga go doaimmat čađahuvvojit.

Penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus

SRS 25 addosat bargiide bidjá vuodđun álkiduvvon rehketdollui guoski lahkoneami penšuvnnaide. Danne ii leat rehkenastojuvvon vejolaš badjelbáza/vuollebáza penšunortnega geažil nu mo NRS 6 čilge.

Sámediggi máksá penšunmávssu ja bargoaddioasi Stáhta penšunkássii (SPK) bargiid, politihkalaš ráđđeaddiid ja ollesáiggepolitihkkariid várás, Sámedikki juolludus gokčá goluid.

Sámediggi gullá daid doaimmaide mat eai mávsse joavkoeallindáhkádusa SPK:ii. SRS ektui galgá Sámediggi čájehit joavkoeallingoluid doaimmarehketdoalus sihke gollun ja sisabohtun rehkenastimin.

Vuodđorusttegiid klassifiseren ja árvvoštallan

Vuodđorusttegat leat bastevaš ja hui stuorra oamit maid doaimma hálddaša. Bastevaš mearkkaša ahte ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet. Hui stuoris mearkkaša bođuháhkan (oastin) mas háhkanárvu lea 30 000 ru dahje eanet. Vuodđorusttegat fievrriiduvvojit balánsii háhkanárvun mas leat gessojuvvon eret geahpádusat.

Kánturgálvvut ja dihtorat (PCat, bálvvárat jed.) maid ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet, leat fievrriiduvvon balánsii sierra joavkun.

Vuodđorusttegiin njeidojuvvo árvu duohta árvui vejolaš geavahanrievdama geažil, jus duohta árvu lea uhcit go balánsii fievrriiduvvon árvu.

Ossosiid ja osiid investeren

Ossosiid ja osiid investeremat fievrriiduvvojit balánsii duohta árvuin. Dát guoská sihke guhkesáiggi ja oanehisáiggi investeremiidda.

Johtoomiid ja oanehisáigge velggiid klassifiseren ja árvvoštallan

Johtoomiide ja oanehisáigge velggiide gullet poasttat maid máksináigemearri lea jahki maŋŋá oastináigemuttu. Eará poasttat leat klassifiserejuvvon vuodđorusttegiin/guhkesáigge vealgin.

Johtooamit árvvoštallojuvvojit dan vuolimus árvui háhkangolus ja duohtaárvvus. Oanehisáigge vealgi fievrriiduvvo balánsii dainna supmiin mii lei go vealgi árahuvvui.

Gáibádusat

Vealgugasgáibádus ja eará gáibádusat leat fievrriiduvvon balánsii dainna árvuin mii gáibádušas bohtá ovdan maŋŋá go lea gessojuvvon eret submi mii fievrriiduvvo vurdojuvvon vealgevahágin. Vealgevahát fievrriiduvvo rehketdollui juohke gáibádusa oktagaslaš árvvoštallama vuodul.

Doarjagat

Juolluduvvon doarjagat fievrriiduvvojit gollun dan jagi go dat leat juolluduvvon debehtaposteremiin gollokontoi ja kredihtaposteremiin lágideaddjivealgái. Go doarjja máksojuvvo, de debiterejuvvo lágideaddjivealgekonto ja bånkkokonto krediterejuvvo.

Stáhta kapitála

Stáhta kapitálii gullet doaibmakapitála, lidnemat ja stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi SRS 1 vuodul. Boađusrehketdoalu ja balánssa bardinplánat. Oassi čájeha mo stáhta ollislaččat ruhtada doaimma.

Lidnen

Nettobušeterejuvvon doaimmaid oktavuodas lea buot balánsapoasttaid netto submi earret eahpeávnnašlaš oamit ja bistevaš doallobiergasat, ruhtaduvvon lidnejuvvon juolludusruhtaduvvon doaimmain, doaibmakapitálain dahje dakkár juolludusain, doarjagiiguin ja sirdimiiguin mat eai leat fievrriiduvvon sisabohtun.

Mo stáhta ruhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid

Eahpeávnnašlaš ja bistevaš doallobiergasiid balánsii fievrriiduvvon árvvus lea vástideaddji poasta stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeami rehketdoallinnjás.

Reaidaruhtabardin

Reaidaruhtabardin lea ráhkaduvvon dan njuolgga málle vuodul, mii lea heivehuvvon stáhta doaimmaide.

Stáhta rámmaeavttut

Iešdáhkkideaddjiprinsihppa

Stáhta doaibmá iešdáhkkideaddjin. Danne eai leat vel váldojuvvon mielde daidda poasttaide balánssas dahje boađusrehketdoalus, mat geahččalit čájehit molssaektosaš netto dáhkádusgoluid dahje geatnegasvuodaid.

Stáhta konsearnakontoortnet

Stáhta doaimmaide guoská stáhta konsearnakontoortnet. Konsearnakontoortnet mearkkaša ahte buot beaivválaš máksimat loahpahuvojit daid loahpparehkenastinkontoid ektui mat leat doaimmas Norgga Bånkkus.

Nettobušeterejuvvon doaimmat ožžot ruđaid dađistaga birra jagi bajimuš departemeantta máksinplána vuodul. Doaibma hálldaša sierra loahpparehkenastinkonto Norgga Bånkku konsearnakontoortnegis. Das ii rehkenastojuvvo reantu. Nettebušeterejuvvon doaimmat ožžot iežaset hálldui likviditehta jagi loahpas.

Juolludusraporteren

Juolludusraportereama bardimii gullá bajit oassi mas lea juolludusraporteren ja vuolit oassi mii čájeha doaimma ruhtaráju kapitálarehketdoalus. Juolludusraportereama bardin lea ráhkaduvvon seamma

prinsihpaid vuodul go jahkereketdoallu. Prinsihpat vástidit gáibádusaide mat leat Mearrádusaid čuoggás 3.5 das mo doaimmat galget raporteret stáhtarehketdollui. Submelinnjá "Netto raporterejuvvon juolludusrehketdollui" lea dat seamma goappašiid bardimiin.

Nettobušeterejuvvon doaimmain lea álkiduvvon raportereren stáhtarehketdollui. Doaimmaid máksingaskkusteapmi galgá dahkkojuvvot stáhta konsearnakontoortnega ja Norgga Bánjkku loahpparehkenastinkonto bokte.

Boađusrehketdoallu

	Note	31.12.2018	31.12.2017
Doaibmaboađut			
Juolludusboađut	1	181 908 351	178 342 741
Doarjja- ja sirdimiid boađut	1	5 436 600	8 914 850
Vuovdin- ja láigoboađut	1	2 703 322	1 651 719
<i>Submi doaibmaboađut</i>		<i>190 048 273</i>	<i>188 909 310</i>
Doaibmagolut			
Báلكágolut	2	112 756 126	105 204 610
Geahpádusat eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid	3,4	6 883 926	6 205 955
Eará doaibmagolut	5	70 327 769	71 879 023
<i>Submi doaibmagolut</i>		<i>189 967 820</i>	<i>183 289 588</i>
Doaibmaboađus		80 453	5 619 722
Finásaboađut ja finásagolut			
Finásaboađut	6	3 780	1 561
Finásagolut	6	8 012	11 840
<i>Submi finásaboađut ja finásagolut</i>		<i>-4 232</i>	<i>-10 278</i>
Áigodaga doaimmaid boađus		76 222	5 609 444
Rehkenastimat ja juogadeapmi			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain (nettobušeahhta)	7	76 222	5 609 444
<i>Submi rehkenastimat ja juogadeapmi</i>		<i>76 222</i>	<i>5 609 444</i>
Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas			
Doarjjamáksimat earáide	8	306 127 394	304 833 701
Rehkenastimat stahtákassa doarjjahálddašeapmi	8	-306 127 394	-304 833 701
<i>Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas</i>		<i>0</i>	<i>0</i>

Balánsa

	Note	31.12.2018	31.12.2017
OPMODAGAT			
A. Rusttetruđat			
I Eahpeávnnašlaš oamit			
Prográmmagálvu ja eará sullaslaš rievttit	3	311 172	465 009
<i>Submi eahpeávnnašlaš oamit</i>		311 172	465 009
II Bistevaš doallobiergasat			
Viessosajit	4	1 790 000	1 790 000
Visttit ja eará gittaopmodat	4	92 250 000	94 500 000
Gáandin viessosávvirat ja reaidut jna.	4	1 865 213	1 937 939
Fastá viessosávvirat, sierra visti	4	14 156 843	15 300 000
Dihtor bálvvárat, AV-reaidut, mángenmašiidna	4	5 815 057	6 224 780
<i>Submi bistevaš doallobiergasat</i>		115 877 112	119 752 719
III Ruđalaš rusttetruđat			
Ossosiid ja osiid investeremat	9	7 714 415	7 714 415
<i>Submi ruđalaš rusttetruđat</i>		7 714 415	7 714 415
Submi rusttetruđat		123 902 699	127 932 143
B. Johtooamit			
II Gáibádusat			
Oastigáibádusat	10	3 057 271	674 069
Eará gáibádusat fordringer	11	2 736 402	2 939 584
<i>Submi gáibádusat</i>		5 793 673	3 613 653
III Bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat			
Bánkobijut	12	161 256 490	157 695 432
<i>Submi bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat</i>		161 256 490	157 695 432
Submi johtooamit		167 050 163	161 309 085
Submi opmodagat		290 952 862	289 241 228

	Note	31.12.2018	31.12.2017
STÁHTA KAPITÁLA JA VEALGI			
C. Stáhta kapitála			
II Rehkenastin			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	7	11 250 232	11 146 755
<i>Submi rehkenastin</i>		<i>11 250 232</i>	<i>11 146 755</i>
III Stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid			
Stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi	3,4	116 188 284	120 217 728
<i>Submi stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid</i>		<i>116 188 284</i>	<i>120 217 728</i>
Submi stáhta kapitála		127 438 516	131 364 484
D. Vealgi			
III Oanehisáiggi vealgi			
Lágideaddjivealgi		2 335 657	2 735 683
Velggolaš vearrogešossat		4 577 899	4 172 934
Velggolaš almmolaš divadat		497 442	293 001
Sajuštuvvon luopmoruđat		9 066 575	8 153 041
Juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievríduvvon	13	8 640 000	4 976 000
Bajit guhkesáiggevealgi	14	4 164 346	4 351 846
Eará oanehisáiggi vealgi	15	5 615 424	6 586 593
Eará oanehisáiggi vealgi doarjagin	8	127 275 003	125 597 646
Doarjjajuolludusat mat eai lea juogaduvvon	8	1 342 000	1 010 000
<i>Submi oanehisáiggevealgi</i>		<i>163 514 347</i>	<i>157 876 745</i>
Submi vealgi		163 514 347	157 876 745
Submi doaibmakapitála ja vealgi		290 952 862	289 241 228

Nohtat jahkereketdollui

Nohta 1 Doaimbaboadut

	31.12.2018	31.12.2017
Juolludusboadut		
Juolludus bajimus departemeanttas	177 684 249	171 302 481
Juolludus eará departemeanttain	0	4 777 500
- brutto investeren eahpeávnnaš omiide ja bistevaš doallobiorgasiidda	-2 854 482	-4 144 903
+ manjduvvon fievrrideamit várrejuvvon investeremii (geahpádus)	6 883 926	6 205 955
+ penšuvdnaboadut	194 659	201 708
Submi juolludusboahu	181 908 351	178 342 741
Doarjja- ja sirdimiid boahu		
Doarjja eará stáhtalaš doaimmain	0	50 000
Doarjja organiseašuvnnain ja vuodđudusain	0	-10 000
Doarjja suohkan ja fylkka etáhtain	750 600	1 890 000
Eará doarjagat	4 686 000	6 984 850
Submi doarjja- ja sirdimiid boahu	5 436 600	8 914 850
Vuovdin- ja láigoboadut		
Didoštallanboadut	2 383 964	1 366 761
Prošeaktaboadut (vuovdinboadut bálvalusain, divatkehtes)	114 139	201 053
Deivvolaš boadut	205 219	83 905
Submi vuovdin- ja láigoboadut	2 703 322	1 651 719
Submi doaimbaboadut	190 048 273	188 909 310

Nohta 2 Bálkágolot

	31.12.2018	31.12.2017
Bálkkát - barggit	76 720 062	77 916 733
Bálkkát - ollesáige politihkkárat	6 743 770	6 184 777
Luopmoruđat	9 534 693	8 461 931
Eará dieđihangeatnegas buhtadusat	8 611 693	5 821 587
Bargoaddidivat	1 414 453	1 122 203
Penšuvdnagolot	11 115 160	9 057 605
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat (-)	-3 033 183	-5 263 986
Eará buvttut	1 649 478	1 903 760
Submi bálkágolot	112 756 126	105 204 610

Nohta 3 Eahpeávnnaš oamit

	Prográmmagálvu j.s. Vuogiatvuodát	Submi
Háhkangollu 01.01.	769 185	769 185
Jagi háhkanvejolašvuohhta	0	0
<i>Háhkanárvu</i>	769 185	769 185
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	304 176	304 176
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	153 837	153 837
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2018	311 172	311 172

Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki)

5 ár / lineæra

Nohta 4 Bistevaš doallobiergasat

	Viessosadji	Visttit ja eara gittaopmodat ja reaidut	Gándin viessosávvirat ja reaidut jna.	Fastá viessosávvirat , sierra visti	Dihtor bálvvárat, AV-reaidut, mángenmašiidna	Submi
Háhkanárvu 01.01	1 790 000	135 000 000	5 697 887	45 000 000	11 564 592	199 052 479
Jagi háhkanvejolašvuohhta	0	0	525 897	522 200	1 806 385	2 854 482
<i>Háhkanárvu</i>	1 790 000	135 000 000	6 223 784	45 522 200	13 370 977	201 906 961
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	0	40 500 000	3 759 948	29 700 000	5 339 812	79 299 760
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	0	2 250 000	598 623	1 665 357	2 216 108	6 730 089
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2018	1 790 000	92 250 000	1 865 213	14 156 843	5 815 057	115 877 112

Háhkanárvu máksinmearri (eallin: ii rievdaduwo)	Háhkanárvu 1,667 %	10 %	3-5%	6-33%
Eallináigi	Geažehis eallinahki	60 jagi	20-30 ár dekomponer	3-10 jagi

Nohta 5 Eará doaimmagolut

	31.12.2018	31.12.2017
Viessoláigu	11 553 116	11 274 267
ležamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	1 443 278	750 292
Láigolanjaid ortnegisdoallan ja rievdadeapmi	163 946	146 622
Eará golut opmodagaid ja lanjaid doaimmaheapmái	3 627 777	3 231 633
Mašiinnaid, stohpogávvuid ja sullasaččaid láigoheapmi	3 110 633	2 898 428
Smávit reaidooastimat	1 996 700	1 472 506
Mašiinnaid, reaiduid jna. divvun ja ortnegisdoallan	165 425	325 202
Amas doaimmaid oastin	15 113 964	17 978 041
Mátkkit ja borramuš	23 406 050	21 202 564
Táhpa jed.	165 500	88 266
Eará doaimmagolut	9 581 382	12 511 202
Submi eará doaimmagolut	70 327 769	71 879 023

Nohta 6 Finánsaboađut ja finánsagolut

	31.12.2018	31.12.2017
Finánsaboađut		
Reantoboađut	3 780	1 561
Submi finánsaboađut	3 780	1 561
Finánsagolut		
Reantogolut	8 012	11 840
Submi finánsagolut	8 012	11 840

Nohta 7 Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain

	31.12.2018	31.12.2017	Erohus
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	3 535 817	3 432 340	-103 477
Ruđalaš rusttetruđat	7 714 415	7 714 415	0
Submi rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimm	11 250 232	11 146 755	-103 477

Lidnema jahkásaš divvumat (kongrueansaerohus)

Lidnema rievdadeamit juolludusrulhtaduvvon doaimma balánsas	103 477
Divvun lidnejuvvon luopmuruhtta (bargit sirdet eará stádaásahussii)	-27 255
Lidnen juolludusrulhtaduvvon doaimma boadusrehketdoallu	76 222

Nohta 8 Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas

	31.12.2018	31.12.2017
Juolluduvvon doarjagat mat eai leat mákson	-1 677 357	9 895 182
Doarjagat gielddaide	81 583 765	72 767 924
Doarjagat fylkkagielddaide	15 107 600	13 056 762
Doarjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	153 842 797	164 459 540
Doarjagat állodoaluide	15 264 135	1 419 150
Stipeanda	5 971 400	5 881 500
Doarjagat ideála organisašuvvnaide	32 790 085	33 300 653
Doarjagat stáhtahálddašeapmái	3 135 969	4 052 990
Doarjagat olgoriikii	109 000	0
Submi doarjjamáksimat earáide	306 127 394	304 833 701

Juolluduvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon gusket ollu doarjjajovkui (fylkkagielddaide, gielddaide, dálloaluidu jna.), muhto iešguđet geažil ii sáhte bidjat ovttaskas jovkui.

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuodas	31.12.2018	31.12.2017	Erohus
Lágideaddjivealgi ealáhus	17 074 663	19 024 638	1 949 975
Lágideaddjivealgi kultuvra	14 778 150	16 407 998	1 629 848
Lágideaddjivealgi oahpahus	65 353 933	58 726 396	-6 627 537
Lágideaddjivealgi giella	7 638 200	6 408 050	-1 230 150
Lágideaddjivealgi Sámeálbmotfoanda	75 000	619 500	544 500
Lágideaddjivealgi njuolgga doarjagat	2 618 800	6 300 200	3 681 400
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	14 481 757	16 513 864	2 032 107
Vealgi eará doarjjaoažžut	5 254 500	1 597 000	-3 657 500
Submi vealgi doajjahálddašami oktavuodas	127 275 003	125 597 646	-1 677 357

Doarjjavealggi rievdamat

Doarjagat ja gessojuvvon ruovttoluotta doarjagiid subm	307 804 751
Doarjja vealggi rievdamat	-1 677 357

Submi doarjjamáksimat 2018is	306 127 394
-------------------------------------	--------------------

Juolludusat mat eai leat juogaduvvon

Sajusteapmi riikaantikváras 2017:s 2018:ii	1 010 000
Juolludus Riikaantikvára 2018	6 000 000
Kulturdepartemeantta juolludus - speallanruđat 2018	1 500 000
Juollduvvon doarjja dán guovtti postii 2018:s	-7 168 000
Submi doarjjajuolludusat mat eai lea juogaduvvon	1 342 000

Nohta 9 Ossosiid ja osiid investeren

	Fitnodatkan- tuvra	Vuodđudan- beaivi	Ossosiid lohku	Eaiggát- oassi	Jienaid lohku	Fitnod. jagi boadus	Balánsii fievrrid. EK finodagas 31.12.2017	Balánsii fievrrid. árvu kap. Rehket- doallu	Balánsii fievrrid. árvu doaimm. Rehket- doalus
Beaivvaš Sámi Našunalteahter AS Davvi álbmogiid guovddáš OS	Kautokeino	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	290 403	4 557 618	40 000	1 680 000
Åarjelhsaemien Teatere AS	Kárfjord	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	517 180	16 719 419	1 308 000	4 819 200
Sámi Viessu Oslo as	Mo i Rana	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	903 003	3 074 891	55 000	654 897
Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainst. as	Oslo	10.12.2013	392	65,8 %	65,8 %	53 728	208 573	39 200	145 418
Vardobáiki	Kautokeino	07.04.2014	90	47,8 %	47,8 %	25 628 1 878	197 082	90 000	76 650
	Evenes	20.03.2015	600	48,3 %	48,3 %	969	4 162 572	150 000	338 251
Balánsii fievrriduvvon árvu 31.12.2018								7 714 415	

Nohta 10 Oastigáibádusat

	31.12.2018	31.12.2017
Oastigáibádusaid árvu	3 098 014	715 578
Várrejuvvon vurdojuvvon massimiidda (-)	-40 743	-41 509
Submi oastigáibádusat	3 057 271	674 069

Nohta 11 Eará gáibádusat

	31.12.2018	31.12.2017
Ovddalgihtii máksojuvvon bálká	3 078	0
Mátkeovdaruhta	53 531	14 600
Loatna bargiide	43 700	0
Ovddalgihtii máksojuvvon láigu	373 046	2 241 258
Ovddalgihtii máksojuvvon golut	263 047	683 726
Eará gáibádusat	2 000 000	0
Submi eará gáibádusat	2 736 402	2 939 584

Nohta 12 Bánkobijut, reaidaruhta ja sullasaččat

	31.12.2018	31.12.2017
Bijut stáhta konsernkontoi	161 256 490	157 695 432
Submi bánkobijut ja reaidoruhta	161 256 490	157 695 432

Nohta 13 Juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun

	31.12.2018	31.12.2017	Erohus
Juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun (vealgi)			
Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta - Gieldaodastus	1 000 000	1 000 000	0
Máhttodepartemeanta - Váibmogiella	2 000 000	2 000 000	0
Sajusteapmi Ceavccageađgekulturmuitoguvlu	180 000	180 000	0
Sajusteapmi luohteguovddáš	0	50 000	50 000
Riikkaantikvára - Doarjja BARK prošektii	618 000	754 000	136 000
Riikkaantikvára - Sámi visttiid registeren 2017	0	1 400 000	1 400 000
Riikkaantikvára - BARK Činavuohppi	32 000	32 000	0
Riikkaantikvára - KULA 2017	0	100 000	100 000
Trondheim gielda - Tráante 2017	0	-80 000	-80 000
Davvi-Trøndelága fylkkagielda - Tráante 2017	0	-80 000	-80 000
Mátta-Trøndelága fylkkagielda - Tráante 2017	0	-280 000	-280 000
Norlánda Fylkkasuohkan - Tráante 2017	0	-100 000	-100 000
Sajusteapmi Váibmogiella	1 130 000	0	-1 130 000
Sajusteapmi - Felles skole Sirkma oppveksenter og ochejohka	300 000	0	-300 000
Sajusteapmi - Melding om samisk næring	200 000	0	-200 000
Riksantikvaren - BARK Saltfjellet/tempelhøyden	492 000	0	-492 000
Utdanningsdirektorat - arbeid mot mobbing	935 000	0	-935 000
Riikkaantikvára - Sámi visttiid registeren 2018	800 000	0	-800 000
Sajusteapmi- Kultur næringsprosjektet	166 000	0	-166 000
Sajusteapmi - Samisk reiselivsprosjektet	787 000	0	-787 000
Submi juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun	8 640 000	4 976 000	-3 664 000

Nohta 14 Sajusteapmi sámediggevistti bajásdoallamii

	31.12.2018	31.12.2017	Erohus
Sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	4 164 346	4 351 846	187 500
Submi sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	4 164 346	4 351 846	187 500

Nohta 15 Oanehisáiggi vealgi

	31.12.2018	31.12.2017
Velggolaš čoggon bálkágolut	3 414 792	3 447 784
Eará oanehisáiggi vealgi	-47 810	396 849
Čoggon golut	2 248 441	2 741 960
Submi eara oanehisáiggi vealgi	5 615 424	6 586 593

Reaidaruhtabardin njuolgga vuogi mielde

	31.12.2018
Reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain	
Sisamáksimat	
juolludusaid sisamáksimat	182 626 249
sisamáksimat gálvo- ja bálvalusvuovdimiin	977 884
eara sisamáksimat	550 442
eara sisamáksimat	150 751
<i>Sisamáksiid submi</i>	184 305 326
Olggosmáksimat	
olggosmáksimat gálvo- ja bálvalusoasitimiid ovddas	-52 880 583
báiká- ja sosiála goluid olggosmáksimat	-85 388 463
vearuid ja almmolaš goluid olggosmáksimat	-40 364 917
eará olggosmáksimat	-1 035 233
<i>Olggosmáksiid submi</i>	-179 669 196
Netto reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain	4 636 130
Reaidaruhtajohtu investerendoaimmain	
olggosmáksimat eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid vuodima okta	-2 752 428
Netto reaidaruhtajohtu investerendoaimmain	-2 752 428
Reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas	
Máksimat stáhtakássas doarjagii earáide	307 804 751
doarjagiid ja sirdimiid olggosmáksimat earáide	-306 127 394
Netto reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas	1 677 357
Netto rievdadus reaidoruđain ja reaidoruhtaekvivaleanttain	3 561 058
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivaleanttaid rádjju áigodaga álggus	157 695 432
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivaleanttaid rádjju áigodaga loahpas	161 256 490

Juolludanraporteren

Juolludanraporteremis oidnojit dat rehketdoallogut maid Sámediggi lea raporteren stáhtarehketdollui. Dat biddjojuvvojit daid kapihttaliid ja poasttaid mielde maidda Sámedikkis lea fápmudus hálddašit. Das oidnojit buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuodát mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttaliid/postii.

Juolludusraporterema bidjameis lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea raporterejuvvon stáhtarehketdoalu likviditehtaraporttas. Likviditehtaraporttas oidnojit doaimma sáldo ja likviditehtalihkadusat ruhtačilgehuskontos Norgga Bánkkus.

Rádjoruđat mat leat raporterejuvvon kapitálarehketdollui logahallama vuolit oasis, čájehit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuodaid mat doimii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus.

Juolludusraporterema bardin

Gollopostta	Kapihttala namma	Poasta	Poastateaksta	Juolludus buohkanassii
560	Sámediggi	50	Sámediggi	310 954 000
560	Sámediggi	50	Sámediggi - Roros suohkana laktimii sámegeiela hálddašanguvui	2 000 000
560	Sámeálbmotfoanda	54	Sámeálbmotfoanda	5 566 000
223	Sámediggi	50	Doarjja Sámediggái	46 599 000
231	Mánáidgárddit	50	Doarjja sámi mánáidgárdefáldahkii	22 012 000
320	Dábalaš kulturulbmilat	53	Sámediggi	83 700 000
762	Vuoddodearvvašvuodabálvalusat	50	Sámi dearvvašvuohka	5 557 000
854	Doaimmabijut mánáid- ja nuoraid-suodjalusas	50	Dutkan ja ovddideapmi	1 000 000
1429	Riikaantikvára	50	Doarjja sámi kulturmuittobargui	3 523 000
1429	Riikaantikvára	71	Ráfáidathttojuvvon visttiid suodjaleapmi priváhta oamastusas	6 000 000
1429	Riikaantikvára	21	Sámi visttiid identifiseren ja registreren	2 500 000
1429	Riikaantikvára	70	Suodjalanprográmma arkeologalaš kulturmuittut ja kulturbiras	492 000
-	Kulturdepartemeanta	-	Speallanruđat sámi valástallami 2014	1 500 000
225	Máhtodepartemeanta	74	Givssideapmi sámi birrašii	935 000
Gollopostta submi				492 338 000

Rájut dieđihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Rehketdoallu 2018
Sisasaldo Norgga Bánkku loahpparehketdoallokonotos	12	157 695 432
Rievdadusat áigodagas		3 561 058
Sum utgå Submi olggos saldos Norgga Bánkku koahpparehketdoalus	12	161 256 490

Ruhtarájut dieđihuvvon kapitálarehketdollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2018	2017	Rievdadus
1961	Ruhtarájut kontos (kontoin) Norgga Bánkkus	12	161 256 490	157 695 432	3 561 058
1351	Beaivvaš Sámi Našunalateahter AS	9	40 000	40 000	0
1352	Senter for Nordlige Folk AS				
	Dawvi álbmogiid guovddáš OS	9	1 308 000	1 308 000	0
1353	Áarjelhsaemien Teatere AS	9	55 000	55 000	0
1354	Sámi Viessu Oslo as	9	39 200	39 200	0
1355	Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainst. as	9	90 000	90 000	0
1356	Vardobáiki	9	150 000	150 000	0

